

att ingå i riksstaten för det andra året efter det, under hvilket vinsten uppstått. Någon saklig grund för bibehållandet af denna ordning torde icke finnas. Väl kan till förmån för densamma anföras, att det är tryggare att räkna med en känd tillgång än med en på förhand uppskattad. Men detta skäl gäller i lika mån om de allra flesta af riksstatens inkomstposter. Det är alltid ovisst, hvilken afkastning de olika skatterna skola komma att lämna och kanske än mer ovisst, hvilken nettobehållning staten skall erhålla af sina olika affärsdrifvande verk. Likvisst måste dessa inkomstposter i riksstaten upptagas med beräknade belopp. Osäkerheten i en beräkning af riksbankens vinst under det kommande året skulle knappast visa sig på långt när så stor som exempelvis osäkerheten i fråga om beräkningen af nettobehållningen af statens järnvägar. I detta hänseende är det tillräckligt att erinra om utvecklingen efter år 1904, då hela sedelutgifningen i landet öfvertogs af riksbanken. Af riksbankens och statens järnvägars vinstmedel för följande år har statsverket erhållit följande belopp:

År	Riksbanken.	Statens järnvägar.
1904	5,100,000	13,500,000
1905	5,350,000	13,700,000
1906	6,400,000	17,300,000
1907	8,675,000	12,000,000
1908	8,323,000	4,700,000
1909	6,256,000	6,500,000

Medan variationerna i järnvägstrafikmedlen äro kolossala och oberäkneliga, visa bankovinstmedlen en jämn stegring, som endast afbrytes af depressionsåret 1909. Men äfven detta år är nedgången icke så stor, att den kunnat förorsaka någon nämnvärd rubbning i en riksstat, som på förhand tagit bankovinstmedlen i anspråk. Det är nämligen gifvet att 1908 års riksdag, om den haft att förslagsvis beräkna bankovinsten för år 1909, icke gärna upptagit den mycket utöfver 1906 års siffra, 6,400,000 kronor, helst som den ekonomiska situationen i början af 1908 manade till största försiktighet vid en sådan beräkning. Under dessa förhållanden hade alltså riksbankens bokslut för år 1909 icke kommit att medföra några för riksstaten störande öfverraskningar.

I formellt hänseende synes icke heller något hinder förefinnas mot att bankovinstmedlen upptagas i riksstaten för det år, under hvilket de uppstå. Stadgandet i riksbankslagens 25 § att riksdagen äger förfoga öfver riksbankens behållna årliga vinst, sedan i 26 § föreskrifven afsättning till reservfonden ägt rum, kan gifvetvis icke innebära något

annat än en i bankens intresse fastställd begränsning af Riksdagens rätt att förfoga öfver bankens medel. I fråga om hvilket års Riksdag, som skall förfoga öfver den behållna vinsten, kan riksbanklagen icke på något sätt binda Riksdagen, som alltså i detta afseende handlar som den finner för godt.

Om riksbankens behållna vinst för det kommande året upptages i riksstaten, så betyder detta, att Riksdagen till statsverket anslår den nettovinst, som kan komma att uppstå under budgetåret. I riksstaten måste naturligtvis riksbanksvinsten upptagas med ett visst beräknadt belopp. Men denna siffra har ingen betydelse med hänsyn till det belopp, som faktiskt kommer att tillföras statsverket. Visar sig beräkningen ha varit för hög, kommer ändå icke mer än den verkligen behållna vinsten att tillflyta statsverket. Riksdagen kan således icke genom att i riksstaten upptaga riksbankens behållna vinst för det nästföljande året anses öfverskrida sin i 25 § riksbanklagen medgifna rätt att förfoga öfver denna vinst. Statens utdelning i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag upptages ju också i riksstaten med ett för det kommande året beräknadt belopp, detta ehuru staten icke förfogar öfver mer än en viss del af en blifvande, vid riksstatens uppgörande ännu icke realiserad vinst. I andra länder, där staten har andel af centralbankens vinst, finner man, att budgeten upptar denna inkomst med det belopp, hvarmed den beräknas inflyta under budgetåret. Så är exempelvis förhållandet i Tyska riket, hvars Reichshaushaltsetat för räkenskapsåret 1909 upptar rikets andel i riksbankens behållna vinst till 29,991,000 mark, hvilken siffra erhållits genom att ta ett genomsnitt af rikets verkliga vinstandelar för åren 1906 och 1907.

Sedan riksbankens reservfond numera uppnått föreskrifven storlek, finnes intet hinder mot att riksbankens behållna vinst i dess helhet tillföres statsverket. Om riksstaten sålunda upptar hela riksbanksvinsten för det år riksstaten afser, komma bankovinstmedlen att införas i riksstaten på samma sätt, som kommitterade föreslagit för öfverskotten å statens affärsverksamhet och statens utlåningsrörelse. Att på detta sätt full enhetlighet vinnes i den finansiella behandlingen af statens alla produktiva fonder synes i hög grad önskvärdt. För riksbanken bör därför gälla samma regel som för de öfriga produktiva fonderna, nämligen att hela öfverskottet af årets rörelse tillföres statsverket och att i enlighet därmed eventuell kapitalökning sker genom anslag på riksstaten. För den närmaste framtiden torde någon kapitalökning näppeligen ifrågakomma, då bankens grundfond måste anses fullt tillräcklig och reservfonden som nämndt uppnått den i lagen före-

skrifna storleken. Skulle reservfonden af en eller annan anledning kräva en förstärkning, är ju Riksdagen alltid oförhindrad att för ändamålet uppföra ett anslag på riksstaten. Är behofvet sålunda fylldt behöfver någon afsättning af bankens vinstmedel i enlighet med 26 § riksbanklagen icke ifrågakomma. Riksbanken kan alltså införas i budgeten såsom en af statens produktiva fonder, utan att detta förutsätter någon ändring i gällande riksbanklag.

Den omständigheten, att riksbankens vinst i dess helhet för framtiden skulle påräknas som tillgång för statsregleringen, utgör gifvetvis ingen inskränkning i Riksdagens rätt att förfoga öfver ifrågavarande vinstmedel. Ty Riksdagen kan ju genom att uppföra ett motsvarande anslag på riksstaten förfoga öfver medlen såsom den finner för godt.

På de skäl vi nu anfört ha vi ansett, att kommitterade bort föreslå, att riksbankens behållna årsvinst i sin helhet tillföres statsverket och beräknas som en tillgång i riksstaten för det år, under hvilket vinsten uppstår; samt att i enlighet härmed ökning af riksbankens fonder, i den mån sådan visar sig behöflig, sker genom anslag på riksstaten.

Enligt detta förslag skulle riksbanken komma att erhålla väsentligen samma ställning i riksstaten som ett statens affärsdrifvande verk. Till den särställning riksbanken i konstitutionellt hänseende intar torde emellertid så till vida hänsyn böra tagas, att riksbanken icke sammanföres med de affärsdrifvande verken, utan uppföres i riksstaten under särskild titel, jämställd med statens affärsverksamhet. I enlighet härmed borde i formulären till riksstat och specifikation af statsinkomsterna efter »statens affärsverksamhet» inskjutas titeln »riksbanken». Däremot skulle den post »andel i riksbankens vinst», som i kommitterades förslag fått sin plats efter »statens produktiva fonder» komma att gå ut. På statsregleringsfondens konto i rikshufvudboken skulle en omföring från riksbankens fond upptagas omedelbart efter omföringarna från statens affärsverk. Man skulle alltså jämväl på denna punkt vinna den öfverensstämmelse mellan riksstat och riksstatsredovisning, som varit ett af de väsentligaste syftemålen för budgetreformen.

Vid öfvergång till den sålunda föreslagna ordningen bli riksbankens behållna årsvinster för tvenne år odisponerade. Om t. ex. 1911 års Riksdag beräknar riksbankens årsvinst för 1912 som tillgång i 1912 års riksstat och om samma princip följes vid uppställningen af 1913 års riksstat, bli tydligen årsvinsterna för 1910 och 1911 odisponerade, då ju 1910 års Riksdag endast disponerat öfver årsvinsten för 1909. Fråga uppstår då, hur riksbankens vinst för dessa två år bör användas. Om

och i den mån så skulle anses nödigt, kunna ju ifrågavarande vinstmedel behållas för riksbanken till förstärkning af dess fonder. I öfrigt synes det naturligast, att medlen öfverföras till fonden för reserverade medel, respektive till den »statsverkets kassafond», hvori denna fond enligt kommitterades förslag skulle komma att uppgå. Därigenom skulle en för denna fond synnerligen välbehöflig förstärkning vinnas.

*Riksbanksfull-
mäktige.*

I häröfver afgifvet yttrande den 12 november 1910 hafva fullmäktige i riksbanken förklarat sig icke hafva anledning att framställa någon erinran mot hvad kommitterades majoritet föreslagit. Gent emot reservanterna anföra fullmäktige följande:

»Reservanterna torde hafva bortsett från den särskilda ställning, riksbanken intager i den svenska samhällsordningen. En historisk och rättslig belysning af riksbankens ofta så missförstådda uppgift skulle därför här vara på sin plats. Men då en sådan framställning skulle blifva ganska vidlyftig, vilja fullmäktige inskränka sig till ett bemötande i största korthet, därvid framvisande några konsekvenser af reservanternas förslag, i hvad det afser upptagande i rikshufvudboken af en särskild fond för riksbanken.

Om i rikshufvudboken skulle uppläggas en särskild fond för riksbanken, borde naturligen under denna redovisas såväl riksbankens tillgångar som äfven dess skulder. Dessa senare utgöra för närvarande omkring 250 miljoner kronor, däraf bankens sedelskuld ingår med största posten, omkring 200 miljoner. Af den föreslagna anordningen blefve lätt en följd, att riksbankens skulder komme att sammanräknas med statens skulder och statens skuldsumma i statistiska redogörelser ökas med nyssnämnda belopp. I andra länder inräknas helt naturligt centralbankens skulder icke bland statens skulder. De siffror, som angifva de olika ländernas statsskuld, skulle således för Sveriges del blifva högst betydligt missvisande. För såvidt icke till följd häraf Sverige ville äfventyra att se sin kredit i utlandet oförtjänt minskad, blefve det därför från svensk sida alltid angeläget att särskildt framhålla till huru stor del riksbankens skuld inginge i statens skuld. Olägenheten häraf torde icke behöfva påvisas.

Icke mindre oläglig eller olämplig skulle inordnandet af riksbankens tillgångar bland statens tillgångar visa sig vara. Den föreställningen skulle då lätt kunna få insteg, att bankens metalliska kassa och andra likvärdiga tillgångar utgjorde säkerhet för statens skuldförbindelser i allmänhet, under det att de ju i verkligheten afse att utgöra underlag för bankens sedelutgifning. En åtgärd, som ingrepe störande eller förvillande i afseende å uppfattningen häraf,

skulle därför otvifvelaktigt i hög grad försvaga förtroendet till landets penningväsende.

Reservanternas, hufvudsakligen från synpunkten att åstadkomma en i alla afseenden enhetlig finansplan, gjorda hemställan, att riksbankens vinst skall i riksstaten beräknas såsom tillgång för det år, under hvilket vinsten uppstår, torde icke heller vara tillräckligt motiverad. I 25 § af lagen för riksbanken är beträffande riksbankens vinst stadgadt, att Riksdagen äger förfoga öfver riksbankens behållna årliga vinst, dock med iakttagande af den i 26 § föreskrifna afsättning till reservfonden. Anticipation af vinsten torde härigenom vara utesluten. Själfva uttrycket »behållna» lär nämligen icke kunna tillämpas på endast beräknad vinst. Och lagen har uppenbarligen afsett, att beslutanderätten skall vara tillförsäkrad den Riksdag, som är samlad när årsräkenskaperna föreligga afslutade. En annan ordning skulle högst betänkligt föregripa den sakliga pröfningen af hvad riksbanken kan och bör af sina vinstmedel afstå till statsverket.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, få fullmäktige såsom sin åsikt uttala, att någon ändring i det förfaringssätt, som enligt gällande bestämmelser nu iakttages i afseende å bankvinstens upptagande i riksstaten, icke är lämplig eller från riksbankens synpunkt önskvärd, liksom att riksbankens tillgångar och skulder icke böra uppföras i rikshufvudboken.»

Statskontoret ansluter sig till reservanternas uppfattning och anför, att det i reservationen framställda förslaget, som är en konsekvens af de sakkunnigas förslag i öfrigt, är eftersträfvansvärdt, därest icke synnerligen betydande invändningar, om hvilka statskontoret icke äger kännedom, kunna däremot framställas.

Statskontoret.

Därest denna reservation bifalles, kommer att i rikshufvudboken uppläggas ett särskildt konto för riksbankens fond, på hvilket skulle redovisas såväl riksbankens tillgångar som äfven dess skulder. Enligt det system, som följes vid rikshufvudbokens uppgörande, komme å detta konto skulderna att direkt afdragas från tillgångarna, så att till rikshufvudbokens balanskonto endast komme att öfverföras riksbanksfondens nettotillgång. Härigenom förekommes, att riksbankens skulder sammanräknas med statens skulder, och den fara, som för närvarande torde ligga däri, att statens skuldsumma understundom i statistiska redogörelser — afsedda att belysa statens finansiella ställning — ökas med riksbankens skulder, varder på det mest afgörande sätt aflägsnad. Efter genomförandet af den af reservanterna föreslagna ordningen

skulle det icke heller kunna inträffa, att riksbankens metalliska kassa och andra likvärdiga tillgångar betraktades såsom säkerhet för statens skuldförbindelser i allmänhet, utan det skulle af rikshufvudboken vid en jämförelse mellan riksbanksfondens konto och det allmänna balanskontot med full klarhet framgå, att nämnda kassa med flera tillgångar utgöra underlag för bankens sedelutgifning.

*Departements-
chefen.*

Gent emot riksbanksfullmäktige anser jag mig icke böra tillstyrka reservanternas förslag.

**Klassificering
af
inkomsterna.**

Kommitterade hafva jämväl sökt åstadkomma en rationell klassificering af de egentliga statsinkomsterna ur finansiella synpunkter. Såsom jag redan anmärkt i den allmänna öfverblick, jag lämnat öfver kommitterades förslag, hafva här mött de svårigheter, som bero af den af § 60 regeringsformen betingade uppdelningen i »ordinarie inkomster» och »bevillningar».

I denna fråga yttra kommitterade, att gruppen »egentliga statsinkomster» naturligt sönderfaller i två hufvudafdelningar, nämligen inkomster, som erhållas i och genom den egentliga statsverksamheten, och skatter, som staten pålägger för fyllande af statsverkets behof. I fråga om klassificeringen af skatterna kunna olika synpunkter göras gällande. Man kunde i denna indelning vilja ge uttryck för den i det politiska lifvet mycket använda åtskillnaden mellan direkta och indirekta skatter. En närmare undersökning visar emellertid, att denna terminologi är ganska obestämd och har en mycket skiftande betydelse. Därtill kommer, att för allmänheten termerna direkt och indirekt skatt ha en politisk färg, som icke motsvaras af deras skattetekniska innebörd. Så t. ex. torde arfsskatten, liksom öfverhufvud stämpelskatterna, skattetekniskt sedt böra betraktas som en indirekt skatt, medan dock hela denna grupp af skatter i finanspolitiskt hänseende står närmast de direkta inkomst- och förmögenhetsskatterna. Under sådana förhållanden torde det vara lämpligast att i riksstaten undvika dylika rubriker och nöja sig med att sammanföra de olika skatterna i grupper efter deras finanspolitiska natur. Grupperingen af våra nuvarande svenska statsskatter torde då kunna bli denna:

mantalspengar;
skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse;
tullar och acciser.

I den första gruppen är skattegrunden rent personlig: skatten uttages per hufvud af befolkningen. I den andra gruppen är det

inkomsten eller förmögenheten, som göres till föremål för beskattning, vare sig årligen efter taxering eller vid tillfällen, då kapital, på sätt som lämpar sig för beskattning, framträder i den allmänna rörelsen. Den tredje gruppen omfattar skatter på konsumtionen.

Naturligtvis är med denna indelning endast skatternas hufvudkaraktär angifven. I den nya inkomst- och förmögenhetsskatten ingår exempelvis jämväl skatt på aktiebolag. Likaledes innehåller den ännu kvarstående resten af den allmänna bevillningen en fastighetsbevillning, som har karaktären af en objektskatt på fast egendom. Till omsättnings-skatterna måste gifvetvis stämpelmedlen i deras helhet föras, äfven om vissa stämpelskatter delvis kunna ha en annan karaktär. På samma sätt förhåller det sig inom gruppen tullar och acciser. Deras hufvudkaraktär är att vara konsumtionsskatter. Men delvis ha de andra uppgifter, en reglering af konsumtionen (rusdrycksskatterna) eller ett skydd för inhemsk produktion (skyddstullarna). En rationell gruppering af riksstatens skatteinkomster kan underlätta öfversikten öfver finansplanen, men man får icke begära, att den skall helt befria läsaren från en närmare analys af de olika skattetitlarnes finanspolitiska natur.

Under rubriken »skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse» ha kommitterade i formuläret uppfört »arfsskatt» som en särskild post vid sidan af »öfriga stämpelmedel» och betona, hur önskvärdt det vore, att arfsskattemedlen kunde särskiljas från öfriga stämpelmedel.

De öfriga egentliga statsinkomsterna kunna lämpligen i riksstaten upptagas under titeln »uppbörd i statens verksamhet». Under denna rubrik höra af riksstatens nuvarande inkomstitlar, exempelvis, fyr- och båkmedlen och bötesmedlen. Dit skulle också föras inkomsterna af myntning och justering, bankernas och försäkringsbolagens afgifter till respektive inspektioner samt patent- och registreringsavgifter. Den nuvarande inkomstiteln »extra uppbörd» torde också böra föras under denna rubrik, men erhålla titeln »diverse inkomster», som bättre anger dess verkliga karaktär. Beträffande bötesmedlen vilja kommitterade föreslå, att de icke särskildt upptagas som en inkomst på riksstaten, utan i stället inberäknas bland »diverse inkomster». »Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter» är en post, som blifvit kvarstående från den gamla bevillningsförordningen. Af dess nuvarande innehåll kunna afgifterna »för rättighet till skogsfång och kolningsfrihet på allmänningar», hvilka år 1908 inflöto med det obetydliga beloppet af 1,455 kronor, föras under titeln »diverse inkomster». Man skulle därmed endast tillämpa den häfdvunna praxis, som fört rester af gamla skatter till »extra uppbörd». Afgifterna af utländska handlande och artister

utgöra däremot en verklig skatt, hvilken under namn af »näringskatt af utlänningar», enligt kommitterades mening, borde upptagas bland riksstatens skatteinkomster, närmast under rubriken »skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse».

Har uppställningen af riksstatens inkomster, enligt hvad nu föreslagits, en gång blifvit fastställd, ligger vikt uppå, att inkomstposter icke sedan af tillfälliga anledningar placeras utanför den sålunda gifna ramen. Ett sådant förfaringssätt skulle lätt förrycka hela systemet. För riksstatens behandling inom Riksdagen skulle det vara synnerligen önskvärdt, om inga dylika irreguliära inkomstposter längre behöfde förekomma. Medan för närvarande de reguliära inkomstkategorierna under Riksdagens gång bli föremål för utskottsbehandling och kamrarnas beslut, uppskjutes behandlingen af de, så att säga, utanför den normala ramen stående inkomstposterna till statsutskottets s. k. finansbetänkande, som egentligen skulle vara ett memorial med sammanställning af inkomster och utgifter, som redan fastställts. Så har exempelvis under de senare åren varit fallet med posten »utdelning af statens aktier i Luossavara-Kiirunavara aktiebolag» äfvensom med öfverskott å tidigare statsreglering och reservationer, som disponerats för riksstaten. Genom kommitterades förslag skulle hvarje inkomstpost få sin gifna plats i riksstaten och därmed äfven i Riksdagens budgetbehandling.

Det har hittills varit vanligt, att riksstaten upptagit statsverkets inkomster i två hufvudgrupper: »ordinarie inkomster» och »bevillningar». Då emellertid denna indelning, som har en konstitutionell innebörd, föga lämpar sig för en finanspolitisk öfersikt, har statsverkspropositionen under senare år regelbundet vid statsrådsprotokollet fogat en tablå öfver statsverkets inkomster, hvarom förut erinrats.

Kommitterade hafva haft sig förelagd den uppgiften att finna en ny ur såväl statsfinansiell som allmän affärsmässig synpunkt praktisk grund för inkomsternas gruppering. Om denna uppgift får anses löst genom de af kommitterade framställda förslagen, bör alltså indelningen af statsverkets inkomster i ordinarie inkomster och bevillningar icke blifva bestämmande för själfva uppställningen af riksstaten. Då det emellertid allt fortfarande är nödvändigt, att de olika inkomstitlarnas konstitutionella karaktär på något sätt kommer till synes i riksstaten, hafva kommitterade föreslagit, att denna karaktär angifves efter de särskilda inkomstitlarna. Det torde därvid vara tillräckligt att sålunda utmärkes hvilka inkomstitlar, som äro bevillningar, och rörande hvilka alltså föreskrifterna om gemensam votering i regeringsformens paragrafer 69 och 71 samt riksdagsordningens paragraf 65 äga tillämp-

ning. På liknande sätt förfar ju grundlagen, då den inskränker sig till att (i 60 § regeringsformen) uppräknat de inkomstitlar, som skola anses som bevillningar.

Denna metod att låta de olika inkomstitlarnas konstitutionella karaktär framträda i riksstaten ansluter sig på det närmaste till den häfdvunna metoden för utmärkande af de olika anslagens natur. Detta sker, som bekant, genom att efter anslagets titel i förekommande fall insättes ordet »reservationsanslag», »förslagsanslag» l. d. Ingen skulle på allvar vilja ifrågasätta, att anslagen skulle grupperas efter denna karaktär, utan det gäller som själfklart, att anslagen böra sammanföras efter statsfinansiella synpunkter. Samma princip kan med fullt skäl göras gällande med hänsyn till inkomsternas gruppering, utan att därför den konstitutionella artskillnaden mellan olika slag af inkomster behöfver försvinna.

Mot den klassificering af inkomsterna, som kommitterade föreslagit, har statskontoret icke funnit anledning till anmärkning. *Statskontoret.*

Äfven jag ansluter mig till kommitterades förslag i fråga om klassificeringen af inkomsterna, dock med den inskränkningen att jag anser samtliga »bevillningsavgifter af särskilda förmåner och rättigheter» böra, fortfarande som hittills, i riksstaten och budgetredovisningen ingå under samma benämning, som de äga i den författning, på grund af hvilken de utdebiteras. Det skulle nämligen utan tvifvel medföra praktiska olägenheter att bokföra dessa avgifter under annan titel än den sålunda fastslagna och häfdvunna, hvartill kommer, att samtliga dessa avgifter äga bevillnings natur och alltså icke, såsom af kommitterade föreslagits, kunna till någon, om än ringa del i budgethänseende behandlas under en titel, som icke har denna natur. *Departementschefen.*

Beträffande uppställningen af riksstatens utgiftssida ha kommitterade, såsom redan är framhållet, föreslagit en åtskillnad mellan »verkliga utgifter» och »utgifter för kapitalökning». Under den senare afdelningen böra uppföras anslag till statens produktiva fonder äfvensom till afbetalning å statsskulden. Under rubriken »verkliga utgifter» böra först uppföras utgifterna till de olika hufvudtitlarna och därefter utgifterna för förräntning af statsskulden m. m. äfvensom för riksdags- och revisionskostnader m. m. *Klassificering af utgifterna. Kommitterade.*

I afseende på statsverkets utgifter ifrågasattes icke annat, än att den häfdvunna indelningen i olika hufvudtitlar skall bibehållas. Under dessa hufvudtitlar skulle alla verkliga statsutgifter, utom dem, som gå till riksgäldskontoret, uppföras. Det har stundom förekommit, att

utgifter uppförts på riksstaten »utom hufvudtitlarne». I detta afseende ha inga bestämda principer varit gällande. Sådana anslag ha förekommit för statens järnvägar och ha då afsett en kapitalökning, men också för verkliga utgifter för tillfälliga ändamål. Enligt kommitterades förslag skulle ju utgifter för kapitalökning alltid föras som anslag till statens produktiva fonder. Men från regeln, att verkliga utgifter skulle uppföras under hufvudtitlarna, resp. anslagsgruppen till riksdags- och revisionskostnader samt till förräntning af statsskulden, skulle intet undantag göras.

»Afsättning till arbetarförsäkringsfonden», en post som hittills haft en lösryckt plats utanför statsverksutgifterna, skulle enligt kommitterades förslag på naturligt sätt inordnas under anslagen till statens produktiva fonder. Sådana anslag som »afsättning till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande», som i själfva verket afser en under sjätte hufvudtiteln hörande utgift, borde gifvetvis icke uppföras utom hufvudtitlarne.

Utgiftsposten »till mötande af brist i föregående års statsreglering» skulle öfverhufvud icke förekomma.

Med den uppställning af riksstatens utgifter, som kommitterade föreslagit, skulle hvarje förekommande utgiftspost ha sin naturliga plats under en bestämd hufvudrubrik i riksstaten och därmed också i Riksdagens budgetbehandling. De utgiftsposter, som för närvarande sakna plats inom den häfdvunna uppställningen af statsverkets utgifter, bli icke behandlade förr än i statsutskottets »memorial angående statsregleringen», det s. k. finansbetänkandet. Därigenom bli frågor af väsentlig betydelse uppskjutna till en tidpunkt, då de svårigen kunna bli föremål för realbehandling. Detta skulle icke behöfva förekomma, därest utgifterna upptoges på riksstaten efter det af kommitterade förordade systemet.

Utom indelning i hufvudtitlar förekommer för närvarande också en indelning af statsverkets utgifter i »ordinarie anslag» och »extra ordinarie anslag». Den skarpa markering, Riksdagen ger åt denna indelning i sin uppställning af riksstaten, är ett arf från den tid, då den extra ordinarie staten anvisades på riksgäldskontoret. Eljes är denna indelning naturligtvis icke af så stor betydelse, att den bör gå före indelningen i hufvudtitlar. I statsverkspropositionen pläga också för hvarje hufvudtitel de extra anslagen uppföras omedelbart efter de ordinarie. På detta sätt framträder hvarje hufvudtitel som ett sammanhängande helt. Äfven vid utskottsbehandlingen följes i stort sedt denna statsverkspropositionens uppställning, så att i ett och samma

betänkande behandlas såväl ordinarie som extra anslag på en hufvudtitel. Det synes då finnas föga anledning att i den definitiva riksstaten bryta med denna uppställning och uppföra två skilda stater, en ordinarie och en extra, båda med sin indelning i hufvudtitlar. En sådan uppställning af riksstaten medför, att också rikshufvudboken skiljer mellan en ordinarie stat och en extra ordinarie stat, hvaraf följderna blir, att de totala utgifterna för hvarje särskild hufvudtitel icke direkt framgå af rikshufvudboken.

Hvad kommitterade sålunda anført och föreslagit vinner min fulla anslutning.

*Departements-
chefen.*

Kommitterade hafva vidare uppehållit sig vid frågan om specialanslagens karaktär och deras gruppering inom de särskilda hufvudtitlarna.

*Gruppering
inom hufvud-
titlarna.*

Då denna fråga emellertid icke har något inflytande på riksstatens uppställning i stort sedt och för öfrigt icke kan lösas utan en undersökning med hänsyn till de olika förhållandena inom hvarje särskildt departement, anser jag densamma icke böra upptagas till pröfning i detta sammanhang. Det är visserligen, såsom kommitterade också framhålla, otvifvelaktigt, att en revision i syfte att åstadkomma större öfverskådlichkeit, likartade anslags sammanförande i grupper, kortare och därigenom lätthandterligare rubriker samt, eventuellt, också införande af s. k. nomenclatur och titelnumrering kunde vara önskvärd.

Men härmed lærer i hvarje händelse böra anstå, till dess de reformer i själfva budgetuppställningen, som nu äro föremål för Eders Kungl. Maj:ts omsorg, hunnit slutföras.

Jag öfvergår nu till den viktiga del af kommitterades betänkande, som afhandlar frågan om **behandlingen af öfverskott och brist i statsregleringen.**

Riksstaten är ju, äfven sedan den fastställts af Riksdagen, en endast approximativ beräkning af statsverkets inkomster och utgifter under det kommande finansåret. Hur noggrant man än må uppgöra denna beräkning, kommer finansårets verkliga resultat, sådant det framträder i räkenskaperna, att afvika därifrån. Det uppstår ett öfverskott eller en brist i statsregleringen. Detta förhållande kommer till synes å statsregleringsfondens konto i rikshufvudboken. För utjämning af statsregleringarna finnes upplagd en särskild fond: den s. k. fonden för reserverade medel. Besparingar å riksstatens anslag skola, i den mån de fortfarande böra

Kommitterade.

disponeras af Kungl. Maj:t, behållas för statsregleringsfonden, men i öfrigt öfverföras till fonden för reserverade medel. Likaledes skall, då inkomsten å någon inkomsttitel öfverstigit det i riksstaten beräknade beloppet, detta öfverskott, i den mån det icke tas i anspråk för utgifter, som böra täckas direkt af ifrågavarande inkomst, tillföras fonden för reserverade medel. Medan sålunda Kungl. Maj:t icke på någon post får behålla medel utöfver hvad genom riksstaten bestämts, måste Kungl. Maj:t å andra sidan kunna påräkna att få eventuella brister i statsregleringen fyllda. För detta ändamål står fonden för reserverade medel till förfogande. Från denna fond äger statsregleringsfonden att utbekomma fyllnad i möjliga brister i inkomstitlarna, äfvensom, då förslagsanslag öfverskridits, erforderliga tillskott till anslagen, i den mån sådana tillskott icke utgå direkt af särskilda inkomster.

Fonden för reserverade medel har således i korthet sagdt den uppgiften att mottaga statsregleringens öfverskott och fylla dess brister, så att statsregleringen kan genomföras i full öfverensstämmelse med riksstaten. Då statsregleringen i sin helhet stundom kan sluta med en nettobrist, måste fonden för reserverade medel, för att under alla förhållanden kunna fylla denna sin uppgift, normalt uppvisa en jämförelsevis betydande behållning. Nu ligger det i sakens natur, att fondens behållning under goda tider växer, men under dåliga tider sjunker under sitt genomsnittsbelopp. Behållningen kan således under goda tider springa upp till en ganska hög siffra, utan att detta i och för sig behöfver bevisa, att för stora belopp tillförts fonden. Man skulle alltså ha kunnat tänka sig, att de medel, som en gång tillförts fonden, behållits för densamma, till dess de behöft tas i anspråk för fondens närmaste ändamål.

Men så har icke skett. Behållningen å fonden för reserverade medel har regelbundet beräknats som tillgång i riksstaten och därmed på förhand disponerats för statsregleringen.

Detta åskådliggöres bäst genom ett konkret fall: sedan rikshufvudboken för år 1906 på hösten 1907 blifvit avslutad, befanns behållningen å fonden för reserverade medel utgöra 21,690,011 kronor. Däraf voro disponerade af föregående Riksdagar för år 1907 ett belopp af 3,463,000 kronor och för år 1908 ett belopp af 7,515,000 kronor. Alltså återstod ett odisponeradt belopp af 10,712,011 kronor. Detta belopp stod alltså till förfogande för 1908 års Riksdag, som också upptog hela beloppet, eller noggrannare 10,712,000 kronor, såsom tillgång i 1909 års riksstat. Regeln är alltså den, att behållningen vid ett visst års slut å fonden för reserverade medel, i den mån den icke tagits i anspråk för de båda

därpå följande årens riksstater, disponeras för riksstaten för det tredje året. Följdes denna regel med full konsekvens, skulle alltså det öfverskott, som under ett visst år tillkommit fonden för reserverade medel, ingå i riksstaten för det tredje därpå följande året. Emellertid förekomma af olika anledningar icke sällan afvikelser från regeln.

Fonden för reserverade medel kan sålunda för sin egentliga uppgift att fylla eventuell brist i det löpande årets statsreglering disponera öfverskottet på det nästföregående årets statsreglering. Detta innebär emellertid icke någon tillfredsställande säkerhet för att fonden skall motsvara de förpliktelser, som hvila på densamma. Ty det är ju ingalunda säkert, att det nästföregående året afslutats med öfverskott, eller att, om detta verkligen varit fallet, öfverskottet varit så stort, att det rimligen kan anses tillräckligt att möta brist, som det löpande året må komma att uppvisa. Visar sig, att det löpande årets statsreglering afslutas med en förlust, som icke kan täckas med öfverskott från nästföregående år, måste tydligen till bristens utjämning anlitas de tillgångar, som kunna finnas å fonden för reserverade medel, äfven om de redan disponerats för det följande årets statsreglering. Men därigenom kommer denna statsreglering redan före dess ikraftträdande att förete en brist, som icke kan fyllas af fonden för reserverade medel.

Sådan brist har vid flera tillfällen förekommit.

Vid slutet af år 1901 visade fonden för reserverade medel en behållning af 46,833,567 kronor. Af denna behållning hade för 1902 års riksstat disponerats 24,165,000 kronor och för 1903 års riksstat 15,916,000 kronor. Till disposition för 1903 års Riksdag stod alltså ett belopp af 6,752,567 kronor. Häraf upptog Riksdagen 6,752,000 kronor som tillgång i 1904 års riksstat, så att af behållningen vid 1901 års slut återstod odisponerad endast ett belopp af 567 kronor. Då detta beslut fattades, kunde resultatet af 1902 års statsreglering icke med säkerhet öfverblickas. Det visade sig emellertid, att denna statsreglering afslutats med en brist af 1,676,041 kronor, som dock efter afdrag af myntverkets till fonden öfverlämnade behållning för år 1902 reducerades till 1,446,228 kronor. Anvisningarna på fonden öfverstego alltså dess tillgångar med 1,445,661 kronor. Denna brist täcktes genom att 1904 års Riksdag för ändamålet anvisade ett belopp af 1,445,700 kronor, som år 1905 tillfördes fonden. En sådan fyllnad var emellertid då icke längre behöflig för fonden. Ty redan 1903 års statsreglering hade gifvit ett så stort öfverskott, att fondens behållning vid 1903 års slut utgjorde 13,942,915 kronor, hvaraf odisponerade 7,190,915 kronor. Det var alltså endast under senare delen af år 1903, sedan riksstaten för 1904

fastställt, som en brist förefanns, och bestod denna däri, att behållningen å fonden för reserverade medel icke motsvarade därå gjorda anvisningar. Den egentliga anledningen till bristen kan således anses vara den, att 1903 års Riksdag ställt för stora anspråk på fonden genom att för 1904 års riksstat använda så godt som hela den ännu disponibla delen af behållningen vid 1901 års slut. Rådande praxis i afseende å disposition af fonden för reserverade medel har alltså vid detta tillfälle visat sig mindre lämplig.

Vida allvarsammare var emellertid den brist, som inträdde efter 1907 års ekonomiska kris. Behållningen å fonden för reserverade medel utgjorde, såsom nyss är nämnt, vid 1906 års utgång 21,690,011 kronor. Vid 1908 års början voro däraf disponerade för 1907 års riksstat 3,463,000 kronor och för 1908 års riksstat 7,515,000 kronor. För 1908 års Riksdag stod alltså till förfogande ett belopp af 10,712,011 kronor. Häraf anvisades 10,712,000 kronor till 1909 års statsreglering. Vid den tiden var den ekonomiska krisen redan ett faktum, och man visste med tämlig säkerhet att åren 1908 och 1909 skulle komma att stå i depressionens tecken. Att man icke desto mindre ansåg sig kunna ta i anspråk hela den disponibla behållningen å fonden för reserverade medel förklaras däraf, att 1907 års statsreglering väntades ge ett betydande öfverskott.

Detta blef också fallet, och till 1909 års Riksdags disposition stod en behållning på fonden af 9,191,327 kronor. Häraf uppfördes 9,191,000 kronor som tillgång på 1910 års riksstat. Emellertid var nu bekant, att 1908 års statsreglering afslutats med en brist, som uppskattades till mellan 2 å 3 miljoner kronor. Efter tidigare tillämpad praxis skulle man ha väntat med att täcka denna brist till 1910 års Riksdag, då den kunde vara exakt känd. Men för försiktighetens skull anslag 1909 års Riksdag ett belopp af 2,5 miljoner kronor till mötande af brist i 1908 års statsreglering. På 1910 års stat hade man alltså å ena sidan som tillgång uppfört så godt som hela den disponibla behållningen å fonden för reserverade medel med 9,191,000 kronor, å andra sidan till denna fond anslagit 2,500,000 kronor. Att anslaget var behöfligt är otvifvelaktigt. Ty då fondens äldre tillgångar voro uttömda och 1908 års statsreglering slutat med en brist, förefanns redan en brist i fonden. Anslaget borde snarare tillmätts åtskilligt större. Ty om anslaget nätt och jämnt täckte bristen i 1908 års statsreglering, hade ju fonden för reserverade medel ingen reserv, hvarmed 1909 års ganska sannolika brist kunde mötas.

Kommitterade uttala, att det varit naturligare att i stället för att

först uttömma fonden och sedan fylla bristen med ett anslag, låta fonden behålla ett så stort belopp, som ansågs behöfligt för att möta bristen i 1908 års statsreglering. Man skulle då i 1910 års riksstat ha uppfört ett bidrag från fonden för reserverade medel med 6,691,000 kronor, men intet anslag till täckande af brist. Ett sådant förfarings-sätt skulle ha gifvit ett bestämdt uttryck åt den principen, att fonden för reserverade medel i främsta rummet skall användas för sitt egentliga ändamål att vara en reserv till säkerställande af statsregleringarne. Genom nämnda förfaringsätt skulle också ha klargjorts, att 1910 års riksstat icke tyngdes af någon extraordinär utgift för fyllande af brist i fonden för reserverade medel, utan tvärtom från densamma fått ett rätt betydande bidrag, något som för de närmast följande statsregle-ringarna absolut icke vore att påräkna. Därmed skulle då också ha varit klart, att hvad vår budget kräde icke var en tillfällig skatteför-höjning eller besparing, utan en varaktig förstärkning.

I ett fall, sådant som förelåg vid 1909 års Riksdag, borde, enligt kommitterades mening, öfverhufvud icke ifrågasättas att disponera någon del af behållningen å fonden för reserverade medel för det kommande årets riksstat. Den disponibla behållningen från 1907 års bokslut ut-gjorde, som nämndt, endast 9,191,000 kronor. Detta kunde alldeles icke anses vara en för stor reserv för att möta den brist, som redan uppstått i 1908 års statsreglering, och den, som med tämlig visshet kunde väntas uppstå i 1909 års statsreglering. Härpå skulle erfaren-heten komma att lämna en synnerligen oangenäm bekräftelse.

Statsregleringen för 1909 beräknades i 1910 års statsverkspropo-sition ha slutat med en ungefärlig nettobrist af något öfver 9 miljoner kronor. Däremot hade den verkliga bristen för år 1908 inskränkt sig till en obetydlighet (216,678 kronor). Mot denna brist stod det nämnda anslaget på 2,500,000 kronor. Under sådana förhållanden förefanns alltså en brist, som kunde skattas till bortåt 7 miljoner kronor. Hade fonden för reserverade medel af 1909 års Riksdag lämnats orubbad, så hade, såsom förut är beräknadt, för täckande af denna brist funnits en tillgång på i rundt tal 6,661,000 kronor. Det var alltså tvifvelaktigt, om fonden äfven under denna förutsättning hade kunnat fullt motsvara de anspråk, som ställdes på den under krisåren.

Gifvetvis kunde man icke dröja med att täcka en så betydande brist, tills dess belopp blefve exakt känt. Redan 1910 års Riksdag måste anvisa medel för ändamålet. Därvid anlidades vissa skatteförhöj-ningar redan under loppet af året, hvarförutom i 1911 års riksstat

uppfördes ett anslag af 4,500,000 kronor »till mötande af brist i 1909 års statsreglering». Att härigenom uppgörandet af 1911 års budget i hög grad försvårades är bekant.

Genom hvad sålunda förekommit, har en viss erfarenhet vunnits om verkningarne på statsregleringen af en allmän ekonomisk kris med ty åtföljande depressionsperiod. Denna erfarenhet synes framför allt peka på nödvändigheten af, att fonden för reserverade medel under normala förhållanden äger en betydande behållning, tillräcklig för att möta de brister i statsregleringarna, som depressionsperioder alltid komma att medföra. Bästa säkerhet för, att en sådan behållning kommer att vara för handen, vinnes utan tvifvel genom att fonden principiellt reserveras för sitt egentliga ändamål att vara en utjämningsfond för eventuella brister i statsregleringarna, och att man alltså afstår från att ta fondens medel i anspråk vid riksstatens uppgörande.

Principen, att riksstaten skall göras upp utan några bidrag från fonden för reserverade medel, torde icke medföra några särskilda finansiella svårigheter i jämförelse med det system, som under senare år varit gällande. I genomsnitt ha nämligen statsregleringarna under detta system icke erhållit några bidrag från fonden. Vid 1890 års utgång ägde fonden för reserverade medel en behållning på 18,955,998 kronor och vid utgången af år 1908 en behållning på 19,686,650 kronor, alltså ungefärligen lika mycket. På dessa 18 år har alltså af fondens medel för statsregleringarna i genomsnitt icke användts mer, än som från dem åter tillförts fonden.

Om man konsekvent genomförde den principen att i riksstaten icke upptaga något bidrag från fonden för reserverade medel, men å andra sidan också beräknade riksstatens inkomster och utgifter så nära som möjligt i anslutning till verkligheten, komme väl ändock statsregleringen under goda konjunkturer att lämna öfverskott, men under dåliga brist. Öfverskotten skulle under en följd af goda år samlas till en måhända rätt betydande behållning å fonden för reserverade medel. Då de dåliga åren komme, skulle denna reserv tas i anspråk för fyllande af brister i statsregleringarna. Något särskildt anslag till täckande af sådan brist behöfde då icke ifrågakomma.

Mot detta system kunde möjligen den invändning riktas, att det kunde bringa upp fonden för reserverade medel till oskäligt höga be-
lopp. En sådan farhåga synes vinna ett visst stöd, om man ser på hur stora öfverskotten i statsregleringarna voro under senare delen af 1890-talet. Därvid bör emellertid erinras om, att dessa öfverskott näppeligen

blifvit så stora, därest icke riksstaterna uppgjorts med betydande bidrag från fonden för reserverade medel. Om sådana bidrag icke ifrågakomma och om man vid beräkning af riksstatens olika poster iakttar att med stöd af alla tillgängliga data söka komma verkligheten så nära som möjligt, torde icke behöfva befaras, att öfverskottsmedel skulle hopas i en omfattning, som föranledde olägenheter.

Med det nu angifna systemet för reglering af öfverskott och brist blir riksstaten närmare hvad den bör vara, en på förhand gjord, men dock möjligast trogen beräkning af statsverkets inkomster och utgifter under ett kommande finansår. I allmänhet bör man fordra, att inkomsterna för ett visst år (inklusive den upplåning, som kan anses berättigad) täcka utgifterna för samma år. Ett användande af statens kapitaltillgångar till fyllnad i riksstaten kan endast anses berättigadt, då det motiveras af motsvarande, särskilda utgifter till kapitalökning. Om en riksstat göres upp med ett beräknadt tillskott från fonden för reserverade medel, så betyder detta i själfva verket, att riksstaten på förhand gjorts upp med ett deficit. Blir sedan statsregleringens öfverskott tillräckligt stort, kan detta deficit komma att täckas och fonden för reserverade medel kan få tillbaka mer än den tillskjutit. Men går statsregleringen ungefärligen jämnt ihop, så ha årets utgifter faktiskt öfverstigit dess inkomster med det belopp, som i riksstaten upptagits som bidrag från fonden. Slutar statsregleringen med en brist, så adderas denna till det deficit, som kan sägas redan på förhand vara påräknadt genom upptagandet i riksstaten af ett sådant bidrag.

Som exempel kan anföras följande. Statsregleringen för år 1906 erhöll ett bidrag från fonden för reserverade medel på 7,190,000 kronor, men tillförde fonden 9,505,221 kronor. För år 1907 voro motsvarande siffror 3,463,000 kronor och 10,359,378. De goda åren återförde alltså till fonden mer, än de därifrån erhållit i bidrag. Annorlunda blef förhållandet under åren 1908 och 1909. För år 1908 hade bidrag från fonden upptagits med 7,515,000. Årets statsreglering slutade med en brist på 216,678 kronor. Denna statsreglerings verkliga underbalans uppgick alltså till 7,731,678 kronor. Riksstaten för år 1909 upptog ett bidrag från fonden å 10,712,000 kronor, men dess statsreglering har icke dess mindre slutat med en brist på 8,165,082 kronor. Den totala underbalansen i denna statsreglering har alltså uppgått till 18,877,082 kronor.

Att bidrag från fonden för reserverade medel upptagas bland riksstatens tillgångar kan ju under goda tider, då minst lika stora öfverskottsbelopp kunna väntas återföras till fonden, anses vara mindre be-

tänkligt. Men man vänjer sig vid att påräkna ett sådant bidrag och upptager det, äfven för de år, om hvilka man med ganska stor säkerhet vet, att de icke komma att lämna något öfverskott. Då har man använt fonden till att täcka en redan i riksstaten påräknad brist, medan fondens egentliga ändamål dock skulle vara att täcka en brist, som, trots det riksstatens utgifter och inkomster beräknats gå jämnt ihop, oförutsedt uppkommit vid riksstatens genomförande, alltså en brist i statsregleringen. Denna möjlighet att utfylla riksstaten med bidrag från fonden för reserverade medel undanskymmer det förhållandet, att riksstaten är för svag och behöfver stärkas, vare sig genom besparingar eller höjning af inkomsterna. Därigenom fördröjas sådana åtgärder ett eller annat år. När de då till sist måste vidtagas, är ställningen måhända ytterligt försvårad genom nödvändigheten att icke blott sörja för den löpande budgeten utan också täcka uppkommen brist. Med det här förordade systemet för reglering af öfverskott och brist får man visserligen aldrig den tillfälliga lättnad i riksstaten, som ett bidrag från fonden för reserverade medel stundom kan innebära; men man undgår å andra sidan det dubbla obehaget af att behöfva täcka brist i tidigare statsreglering på samma gång som det vanliga bidraget från nämnda fond försvinner. Man genomför på ett fullständigare sätt den principen, att hvar år skall sörja för sig själf, och man tvingas att i enlighet härmed utan dröjsmål anpassa inkomster och utgifter efter hvarandra.

*Departements-
chefen.*

Hvad kommitterade sålunda anført synes mig vara af beskaffenhet att böra vinna beaktande. Redan förut har jag haft uppmärksamheten riktad på detta förhållande, och vid framläggande af inkomstberäkningen för år 1911 framhöll jag, såsom kommitterade också erinrat, till statsrådsprotokollet, att det icke finge förbises, att såsom en följd af svåra konjunkturer och äfven andra omständigheter en inkomst, som icke kunnat inrymmas inom ordinarie inkomster och bevillningar, nämligen öfverskott från föregående års statsregleringar, upphört att finnas till. Att både 1911 och 1912 års riksstater komme att bland inkomsterna sakna ifrågavarande post, vore själfallet. Redan nu omförmälda omständigheter syntes mig mana statsmakterna att ordna skatteförhållandena så, som om öfverskott icke för framtiden vore att påräkna. Jag gjorde detta så mycket hellre, som en sådan ordning otvifvelaktigt skulle säkerställa budgeten på ett helt annat sätt, än de växlande öfverskotten kunde göra, samt det med en dylik ordning läte sig bättre förena att beräkna afkastningen af de skilda inkomsttitlarna närmare maximum än hvad tillföre i allmänhet varit fallet.

Den belysning, som kommitterade nu gifvit denna fråga, har ytterligare stärkt den uppfattning, som erfarenheten redan förut bibringat mig.

En fond, som, på sätt kommitterade föreslagit, hade till uppgift att mottaga statsregleringarnas öfverskott och fylla deras brister, skulle, förutsatt att den alltjämt uppehölls vid erforderlig storlek, verka till att utjämna de eljes störande växlingarna i statsregleringens resultat under olika år och göra statens finanser mindre beroende af tillfälliga omständigheter, som icke kunna förutses. Ett sådant utjämnande sker visserligen på sitt sätt redan nu därigenom, att ett föregående års öfverskott plägar tas i anspråk för ett senare års reglering och ett föregående års brist fyllas genom anslag å ett efterföljande års riksstat. Men detta sker, såsom kommitterade utförligt visat, på bekostnad af andra intressen, som icke få åsidosättas, och medför, att det ena årets budget måste uppgöras under helt andra förutsättningar än det andra årets. Under det att man ena året kan ha en stor tillgång utöfver de ordinära inkomsterna, kan man året därpå ha en stor brist att fylla jämte de ordinära utgifterna. Här af följer en ojämnhet finansåren emellan i afseende å anspråken på skattekällorna, som icke kan verka fördelaktigt för de skattdragande, en ojämnhet som därför, ju mera budgeten växer i omfång, måste, så vidt möjligt, aflägsnas.

Under det alltså, enligt det system, som hittills följts vid utjämningen af de olika årens resultat i afseende å statsregleringen, följderna af en, under loppet af ett budgetår uppkommande allmän, men tillfällig, kris icke kunnat utjämnas förr än efter loppet af två år och då på en gång genom direkt anslag på riksstaten och en kanske där af föranledd skatteförhöjning, så skulle, om kommitterades förslag till budgetbehandling i detta fall vunne tillämpning, utjämningen komma att ske omärkligt för de skattdragande, utan påverkan på ett följande års budget och omedelbart samt fullkomligt automatiskt.

Det skulle möjligen, vid tillämpning af detta senare system, kunna inträffa, att under en följd af goda år öfverskott komma att hopa sig i fonden, så att denna stiger till sådana belopp, att de icke kunna väntas erforderliga för sitt ändamål. Därigenom beredes emellertid ett lägligt tillfälle att taga de behofvet öfverskjutande kapitaltillgångarna i anspråk för utgifter till kapitalökning, antingen så att de placeras i de produktiva fonderna eller användas till extra amortering af statsskulden.

Denna förändring i sättet för behandlingen af öfverskott och brister i statsregleringen kan alltså endast medföra goda resultat, i det att den komme att säkerställa statsregleringen på samma gång som den

innebure en form för samlande af kapital till nedbringande af stats-skulden eller ökning af det produktiva kapitalet.

Emellertid synes något formligt beslut i detta hänseende icke kunna fattas vare sig af Eders Kungl. Maj:t eller Riksdagen, på annat sätt än att, då statsregleringen för ett år skall uppgöras, bidrag från fonden för reserverade medel icke tages i anspråk.

Däremot torde med denna fond kunna vidtagas sådan åtgärd, att en afvikelse från den norm, hvilken i hvarje händelse måste följas vid statsregleringens uppgörande för år 1912, försvåras.

I sådan riktning synes kommitterades förslag om sammanslagning af statsverkets kassaförlagsfond med fonden för reserverade medel till en statsverkets kassafond kunna komma att verka.

Kommitterade.

Kommitterade framhålla, att om emellertid fonden för reserverade medel för framtiden uteslutande skulle tjäna den uppgiften att mottaga statsregleringarnes öfverskott och täcka deras brister, vore det knappast längre motiveradt att bibehålla denna fond som en särskild fond. En ganska närbesläktad uppgift fylles nämligen af statsverkets kassaförlagsfond.

På dennas konto i rikshufvudboken sammanföras för närvarande samtliga s. k. statsmedel, vare sig de tillhöra statsregleringsfonden, fonden för reserverade medel eller kassaförlagsfonden själf. Kontot upptager alltså det egentliga statsverkets tillgångar och skulder i den mån de böra redovisas i rikshufvudboken. Behållningen utgör de tre statsmedelsfondernas sammanlagda behållningar. Hvad däraf tillkommer statsregleringsfonden och fonden för reserverade medel afdrages såsom skulder till dessa fonder. Resten är behållningen å statsverkets kassaförlagsfond.

Kassaförlagsfondens konto innehåller alltså den egentliga redovisningen för statsverkets ställning vid årets början och slut. På statsregleringsfondens konto redovisas för statsverkets inkomster och utgifter. Att en särskild behållning upptages för statsregleringsfonden har den betydelsen, att därigenom vissa medel anges såsom fortfarande ställda till Kungl. Maj:ts disposition. Statsverkets öfriga behållning kan icke utan Riksdagens medgifvande af Kungl. Maj:t disponeras. Här förefinnes alltså en naturlig tudelning. Någon anledning att uppdelna den sistnämnda behållningen på två skilda fonder synes då icke förefinnas, utan bör densamma uppföras som nettobehållning å den fond, på hvars konto statsverkets tillgångar och skulder redovisas. Denna fond, som lämpligen kunde erhålla titeln »statsverkets kassafond», skulle tillkomma där-

igenom, att behållningen å fonden för reserverade medel öfverfördes till statsverkets kassaförlagsfond. På den nya fondens konto skulle alltså skulden till fonden för reserverade medel ha försvunnit, medan däremot statsregleringsfondens behållning allt fortfarande upptoges som skuld.

Öferskott å statsregleringen skulle vid årsslutet öfverföras från statsregleringsfonden till denna statsverkets kassafond. Från denna fond skulle däremot medel öfverföras till statsregleringsfonden till täckande af brist i statsregleringen. Något anslag i riksstaten till täckande af brist i statsregleringen behöfde alltså icke ifrågakomma, liksom heller aldrig öferskott från statsregleringen kunde påräknas som tillgång i riksstaten. Genom öferskott från statsregleringarna skulle statsverkets kassafond småningom bringas upp till ett belopp, som kunde anses tillräckligt, för att fonden skulle motsvara sitt ändamål och särskildt kunna fylla eventuella brister i statsregleringarna, utan att därigenom alltför mycket medtagas. Med stöd af senare tiders erfarenhet kan man anslå den behållning, som fonden under goda tider borde uppnå, till 40 à 50 miljoner kronor.

På grund af hvad sålunda anförts föreslå kommitterade (sid. 120), att den uti rikshufvudboken upplagda särskilda räkningen öfver »fonden för reserverade medel» upphör; att dess eventuella odisponerade behållning öfverföres till statsverkets kassaförlagsfond, men att vid tiden för öfverförandet eventuellt befintlig brist täckes genom särskildt anslag på riksstaten; samt att därefter i rikshufvudboken i stället för statsverkets kassaförlagsfond uppläggas en »statsverkets kassafond», till hvilken för framtiden föras alla öferskott i statsregleringarna och från hvilken medel tagas till täckande af eventuella brister i statsregleringarna; samt att i riksstaten icke påräknas bidrag från denna fond.

I sitt i detta ärende afgifna underdåniga utlåtande den 15 nästlidne november förklarar sig statskontoret på de af kommitterade anförda skäl instämma i nu omförmälda förslag.

Statskontoret.

Härutinnan var emellertid statskommissarien C. G. Sylvan skiljaktig och yttrade, att då de uppgifter, de förutvarande bägge fonderna hvar för sig skolat tillgodose, äro helt olika, äfven om de tidtals och under vissa förhållanden kunna faktiskt sammanfalla på det sätt, att en odisponerad behållning å fonden för reserverade medel verkar som förstärkning af kassaförlagsfonden, synes den nuvarande tudelningen böra bibehållas. »Denna är nämligen», säger reservanten, »ägnad att kraftigare framhålla de skilda uppgifter, dessa fonder hafva sig förelagda

*Reservation af
statskommissarien Sylvan.*

och som, hvad särskildt angår kassaförlagsfonden, aldrig böra få släppas ur sikte. Här torde icke vara af nöden att närmare utveckla de olägenheter, som kunna tänkas komma att yppa sig, därest af en eller annan anledning det till rörelse- och förlagskapital afsedda och såsom sådant nödiga beloppet komme att användas för annat ändamål; och denna eventualitet skulle gifvetvis lättare kunna inträffa, därest förlagskapitalet icke hölles afskildt från andra medel.»

*Departements-
chefen.*

Det är obestriddt, att fonden för reserverade medel redan nu i viss utsträckning verkar såsom statsverkets kassaförlag, men detta kommer att i än högre grad blifva fallet, om man, på sätt kommitterade föreslagit, upphör att vid statsregleringarnas uppgörande beräkna ordinarie tillskott från denna fond.

Och å andra sidan tjäna jämväl nu kassaförlagsfonden, i den mån fonden för reserverade medel af tillfälliga anledningar icke skulle kunna fylla sin uppgift, till att säkerställa statsregleringarna.

Därest man alltså för framtiden afstår från att beräkna tillskott till statsregleringarna från fonden för reserverade medel, förefinnes knappast längre någon egentlig skillnad mellan dessa båda fonders ändamål. Härtill kommer, att statsverkets kassaförlagsfond, som bestämdes till 15,000,000 kronor på en tid, då budgeten icke uppgick till mer än 123,000,000 kronor, under det att densamma för år 1911 stigit till 228,000,000 kronor, såsom naturlig följd häraf allt mera visat sig otillräcklig för sitt ändamål. Det har också under senare år allt oftare ifrågasatts, att denna fond skulle förstärkas. En tillökning i kassaförlagsfonden skulle emellertid näppeligen kunna ske på annat sätt än genom uppförande i riksstaten af ett därför erforderligt anslag. En sådan utväg torde emellertid icke böra tillgripas, därest man annorledes kan vinna samma ändamål. Den utväg, kommitterade anvisat, synes mig böra väljas.

Det är fullkomligt sant, såsom reservanten i statskontoret framhåller, att kassaförlagsfondens uppgift aldrig bör få släppas ur sikte; men om, såsom kommitterade föreslagit, fonden för reserverade medel sammanslås med kassaförlagsfonden och den nya gemensamma fonden just får namnet kassafond, lär det däri ligga en tillräckligt stark sporre för finansledningen att städse tillse, att densamma kan fylla den uppgift, hvilken finnes uttryckt i själfva dess benämning. Visserligen är det också sant, att den nya fonden jämväl får en annan uppgift, nämligen att säkerställa statsregleringarnas genomförande, men detta är i realiteten intet annat än att vara ett kassaförlag; och om

den ganska osannolika eventualiteten skulle inträffa, att under en följd af år upprepade brister i statsregleringarna så starkt medtog denna fond, att dess kapital löpte fara att nedgå under den nuvarande kassaförlagsfondens belopp, 15,000,000 kronor, måste detta gifvetvis föranleda finansledningen att vidtaga åtgärder för fondens återställande till sagda belopp. Dessa åtgärder, som naturligen skulle bestå i uppförande af riksstaten af erforderligt anslag till fondens förstärkning, torde emellertid, såsom redan är antydt, om hittills vunnen erfarenhet lägges till grund för ett omdöme om huru förhållandena kunna komma att gestalta sig under den nya regimen, näppeligen någonsin behöfver att påkallas, likasom ej heller, sedan kassafonden uppbringats till erforderlig storlek, något behof skulle förefinnas att anlita kassaförstärkning från riksgäldskontoret, hvilken senare utväg däremot under nuvarande regim med en svag kassaförlagsfond och en fond för reserverade medel, som ständigt tömts vid statsregleringarna, upprepade gånger måst tillgripas.

Jag finner mig på grund af hvad sålunda anförts böra ansluta mig till kommitterades förslag och har för afsikt att senare förelägga Eders Kungl. Maj:t förslag till nådig proposition till Riksdagen om sammanslagning af fonden för reserverade medel och statsverkets kassaförlagsfond till en statsverkets kassafond.

Kommitterade hafva framställt åtskilliga förslag i fråga om riksgäldskontorets verksamhetsområde efter budgetreformens genomförande.

I den mån dessa förslag icke redan blifvit af mig behandlade, anhåller jag att senare få till dem återkomma likasom till andra af kommitterade väckta frågor, hvilka icke synas stå i oupplösligt samband med den nu föreliggande frågan om en budgetreform.

Med den ifrågasatta nya uppställningen af riksstaten lär i statsverkspropositionen böra inflyta en mera specificerad öfversikt öfver inkomster och utgifter, och torde med afseende härå någon sådan sammanställning af inkomster och utgifter, som hittills plägat åtfölja densamma såsom särskild bilaga, icke blifva erforderlig.

Till sist tillåter jag mig att, i anslutning till hvad jag redan anført, framhålla, att, därest de principer i fråga om riksstatens uppställning och därmed sammanhängande ämnen, som jag nu förordat, blifva af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen godtagna, de bestämmelser och förfoganden, som böra blifva en omedelbar följd häraf, synas kunna

träffas af Eders Kungl. Maj:t utan att särskild framställning därutinnan göres hos Riksdagen.

På grund af hvad jag nu andragit, får jag i detta sammanhang allenast hemställa, att Eders Kungl. Maj:t, med gillande af de af mig gjorda uttalanden, täcktes förklara, att de grundsatser jag förordatskola tillämpas vid uppgörande af statsverkspropositionen för år 1912, äfvensom föreskrifva, att det förslag till riksstat jämte specifikation af statens inkomster, som skall föreläggas Riksdagen, skall uppställas enligt det formulär, som finnes detta protokoll bilagdt.

Till detta protokoll torde jämväl få såsom bilagor fogas statskontorets åberopade underdåniga utlåtande den 14 innevarande månad med inkomstberäkning för år 1912 samt fullmäktiges i riksgäldskontoret skrifvelse den 8 i samma månad angående riksgäldskontorets ställning.

Hvad föredragande departementschefen sålunda tillstyrkt och hemställt, däri statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla samt förordnade, att aftryck af detta protokoll skulle öfverlämnas till samtliga departement för att tjäna till ledning vid författandet af bilagorna till Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof äfvensom af de nådiga propositioner, som i öfrigt kunna beröras af budgetreformen.

Ur protokollet:

Axel Alexanderson.

BILAGOR.

Formulär

Riksstat

	Kronor
Inkomster.	
A. Egentliga statsinkomster:	
Skatter:	
Mantalspenningar	
Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse	
Tullar och acciser.....	
Uppbörd i statens verksamhet	
B. Inkomster af statens produktiva fonder:	
Statens affärsverksamhet	
Statens aktier	
Statens utlåningsfonder.....	
Arbetsförsäkringsfonden	
C. Andel i riksbankens vinst för år	
D. I anspråk tagna kapitaltillgångar	
E. Lånedel	
Summa kronor	

för år .

				Kronor
Utgifter.				
<i>Verkliga utgifter:</i>				
Till 1 hufvudtiteln	Ordinarie anslag.	Extra anslag.	Summa.	
” 2 ”				
” 3 ”				
” 4 ”				
” 5 ”				
” 6 ”				
” 7 ”				
” 8 ”				
” 9 ”				
” 10 ”				
Säger				
Riksdags- och revisionskostnader m. m.				
Räntor å statsskulden m. m.				
<i>Utgifter för kapitalökning:</i>				
	att täckas af lånemedel	andra statsin- komster.	Summa.	
Statens affärsverksamhet				
Statens aktier				
Statens utlåningsfonder				
Arbetsförsäkringsfonden				
För afbetalning af statsskulden				
Säger				
Summa kronor				

Formulär

Specifikation af statens inkomster.

	Kronor
A. Egentliga statsinkomster.	
Skatter:	
<i>Mantalspenningar</i>	
<i>Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse:</i>	
Inkomst- och förmögenhetsskatt, <i>bevillning</i>	
Bevillning af fast egendom samt af inkomst, <i>bevillning</i>	
Bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter, <i>bevillning</i>	
Arfsskatt, <i>bevillning</i>	
Öfriga stämpelmedel, <i>bevillning</i>	
<i>Tullar och acciser:</i>	
Tullmedel, <i>bevillning</i>	
Brännvinstillverkningsskatt, <i>bevillning</i>	
Sockerskatt, <i>bevillning</i>	
Punschskatt, <i>bevillning</i>	
Maltskatt, <i>bevillning</i>	
Upphörd i statens verksamhet:	
Fyr- och båkmedel	
Bidrag till försäkringsinspektionen	
Bidrag till bankspektionen	
Inkomster af myntning och justering	
Patent- och varumärkes- samt registreringsafgifter	
Kontrollstämpelmedel	
Terminsafgifter från läroverken	
Diverse inkomster	
Transport	

		Kronor
Transport		
B. Inkomster af statens produktiva fonder.		
Statens affärsverksamhet:		
<i>Statens järnvägar:</i>	inkomster	
	driftkostnad	
	öfverskott	
<i>Postverket:</i>	inkomster, <i>bevillning</i>	
	driftkostnad	
	öfverskott	
<i>Telegrafverket:</i>	inkomster	
	driftkostnad	
	öfverskott	
<i>Statens vattenfallsverk:</i>		
Trollhätte kanalverk:		
	inkomster	
	driftkostnad	
	öfverskott	
Trollhätte kraftverk:		
	inkomster	
	driftkostnad	
	öfverskott	
Trollhätte fastighetsförvaltning:		
	inkomster	
	driftkostnad	
	öfverskott	
Vattenfall och fastigheter inom Älfsborgs samt Göteborgs och Bohus län:		
	inkomster	
	driftkostnad	
	öfverskott	
Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk drift vid statens järnvägar:		
	inkomster	
	driftkostnad	
	öfverskott	
Diverse vattenfall och fastigheter:		
	inkomster	
	driftkostnad	
	öfverskott	
Transport		

	Kronor
Transport	
Porjus kraftverk:	
inkomster	
driftkostnad	
öfverskott	
<i>Säger för vattenfallsverken:</i>	
inkomster	
driftkostnad	
öfverskott	
Statens domäner: inkomster	
driftkostnad	
öfverskott	
Statens aktier:	
Utdelning i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag	
Statens utlåningsfonder (öfverskott):	
Nya odlingslånefonden	
Torfindustrilånefonden	
Rederilånefonden	
Egnahemslånefonden	
Fiskerilånefonden	
Norrländska nyodlingsfonden	
Jordförmedlingsfonden	
Handtverkslånefonden	
Bibanefonden	
Järnväglånefonden	
Allmänna byggnadslånefonden	
Arbetsförsäkringsfonden	
C. Andel i riksbankens vinst för år	
D. I anspråk tagna kapitaltillgångar:	
<i>Aktiebolaget Svenska ostasiatiska kompaniets lån</i>	
<i>Af järnväglånefonden</i>	
<i>Af allmänna byggnadslånefonden</i>	
<i>Af reservationer å anslaget till allmänna läroverken</i>	
E. Länemedel	
Summa kronor	

Till Konungen.

Enligt § 2 af den för statskontoret gällande instruktion åligger det detta ämbetsverk att hvarje år före den 15 december till Eders Kungl. Maj:t inkomma med förslag till beräkning af statsverkets in-

Bih. till Riksd. Prot. 1911. 1 Saml. 1 Afd. 1

2 Statskontorets skrifvelse med inkomstberäkning för år 1912.

komster vid nästföljande statsreglering äfvensom med upplysningar rörande de förhållanden i öfrigt, som äro af beskaffenhet att böra bringas till Eders Kungl. Maj:ts kännedom i och för uppgörande af Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof. Under den 12 innevarande månad har statsrådet och chefen för finansdepartementet — med tillkännagifvande att han hade för afsikt att i underdånighet tillstyrka en uppställning af riksstaten i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af särskildt tillkallade sakkunnige inom finansdepartementet utarbetade förslag, öfver hvilket statskontoret afgifvit underdånigt utlåtande den 15 nästlidne november — anmodat statskontoret att vid förevarande beräkning af statsverkets inkomster m. m., med vissa angifna undantag följa den uppställning, som i berörda underdåniga utlåtande blifvit af ämbetsverket tillstyrkt.

I enlighet härmed får statskontoret nu till en början åberopa det från trycket utgifna kapitalkonto till rikshufvudboken för år 1909 med därtill hörande tablåer och bilagor.

Å statsverkets inkomster samt å ordinarie och extra ordinarie anslag uppstod för nämnda år en nettobrist af 8,794,418 kronor 77 öre, om hvars uppkomst närmare förmäles i statskontorets underdåniga skrifvelse den 22 september innevarande år.

Den i rikshufvudboken under benämning »fonden för reserverade medel» upplagda särskilda räkning utvisade vid 1909 års början en behållning af kr. 19,686,649: 51.

Till fonden har öfverförts:

Af myntverkets behållning för		
år 1909	kr. 202,545: 10	
Behållningar å bestämda anslag till		
nyinrättade tjänstebefattningar „	382,382: 03	
Odisponerad behållning å reservations-		
anslaget till repetitionsöfningar för		
reservofficerare vid flottan „	20,000: —	
Odisponerade behållningar å en del		
extra statsanslag	24,409: 75	629,336: 88
Summa kr. 20,315,986: 39.		

Om från detta belopp drages
dels anvisning enligt

1909 års riksstat kr. 10,712,000: —

Transport kr. 10,712,000: —

kr. 20,315,986: 39.

Transport kr. 10,712,000: —	kr. 20,315,986: 39
<i>dels</i> ett belopp till	
betäckande af en	
återstående utgift	
å åttonde hufvud-	
titelns anslag »Un-	
derstöd åt enskilda	
läroverk» „	1,990: — kr. 10,713,990: —
<i>dels</i> slutligen ofvannämnda nettobrist „	8,794,418: 77 „ 19,508,408: 77
så uppkommer det belopp af	kr. 807,577: 62
hvertill behållningen å fonden för reserverade medel vid	
1909 års slut uppgick.	

Uti 1910 års riksstat hafva till mötande af brist
i fonden anvisats „ 2,500,000: —
och i 1911 års riksstat för samma ändamål „ 4,500,000: —
hvidan fonden vid nästkommande års början kommer
att uppgå till kr. 7,807,577: 62.

I 1910 års riksstat äro af fondens medel såsom tillgång till statsregleringen beräknade 9,191,000 kronor.

Beträffande därefter själfva inkomstberäkningen för år 1912 innefattas statskontorets förslag härtill i bifogade tabell litt. A. Vid upprättande häraf har statskontoret fäst afseende *dels* därpå, huruvida å de särskilda inkomsttitlarna under de senare åren enligt räkenskaperna influtna belopp haft stigande eller fallande tendens, i hvilket hänseende åberopas här bifogade tabell litt. B., *dels* ock på de vid dessa titlar förekommande särskilda förhållanden, för hvilka statskontoret här nedan närmare redogör.

A. Egentliga statsinkomster.

Skatter.

Mantalspenningarna inflöto under år 1909 med 790,746 kronor och utvisa under femårsperioden 1905—1909 en årlig minskning af i medeltal 731 kronor. Denna inkomsttitel synes dock kunna för 1912 års statsreglering beräknas till enahanda belopp som år 1911 eller 825,000 kronor.

4 Statskontorets skrivelse med inkomstberäkning för år 1912.

Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse. Inkomst och förmögenhetsskatt, bevillning. Rörande afkastningen af den inkomst- och förmögenhetsskatt, som blifvit genom innevarande års Riksdags beslut bestämd, tillåter sig statskontoret att till en början hänvisa till hvad statsrådet och chefen för finansdepartementet i detta hänseende anført vid föredragning inför Eders Kungl. Maj:t af det sedermera för Riksdagen i proposition nr 88, af den 11 mars 1910 framlagda förslaget till ifrågasvarande skatt. Departementschefens berörda yttrande återfinnes å sid. 189—198 i det statsrådsprotokoll öfver finansärenden för nyssnämnda dag, som fogats till propositionen i fråga.

Den beräkning, som af departementschefen verkställts rörande skattens afkastning, gifver till resultat, att ur denna skattekölla skulle kunna upphämtas ett årligt belopp af 31,500,000 kronor. Med denna summa blef ock skatten upptagen i Eders Kungl. Maj:ts förslag till riksstat för år 1911.

I det förslag till förordning i ämnet, som af Eders Kungl. Maj:t framlades för Riksdagen, gjorde emellertid Riksdagen vissa ändringar af beskaffenhet att inverka på skattens afkastningsförmåga.

Beträffande frågan om rätt till afdrag för utskylder anförde bevillningsutskottet i sitt betänkande nr 29 i hufvudsak följande:

I anledning af ett uttalande af kammarrätten därom, att skattskyldigs å krono- och kommunaldebitsedlar upptagna utskylder borde undantagas från beskattning, hade chefen för finansdepartementet, under medgifvande af befogenheten af denna erinran, tillika framhållit den statsfinansiella betydelsen af ett dylikt afdrag. Utskylder, därför afdrag skulle ifrågakomma, öfverstege nog, enligt departementschefens antagande, sammanlagdt 100,000,000 kronor. Afginge detta belopp från sammanlagda beskattningsbara inkomsterna i riket, måste man antagligen räkna med en nedgång i den nya skattens afkastning med icke så litet öfver 2,000,000 kronor. För att kunna erhålla fyllnad härför, skulle man åter nödgas höja skatteprogressionen. I valet mellan en sådan åtgärd eller status quo i fråga om utskylder hade departementschefen valt den senare vägen. Denna fråga hade äfven berörts i vissa motioner, hvori yrkats sådan ändring, att skattskyldig berättigades till afdrag för utskylder. Enligt utskottets förmenande hade det varit i hög grad önskvärdt, att vid den nu föreslagna omläggningen af inkomstbeskattningen den ifrågasvarande afdragsrätten, hvars principiella befogenhet torde vara oomstridd, kunnat genomföras, utan att behovet af statsinkomster under den närmaste framtiden därvid tillmätts afgörande betydelse. Under nuvarande förhållanden tilltrorde sig utskottet likväl icke att tillstyrka bifall till det

af motionärerna framställda yrkandet i hela dess vidd, men för att i största möjliga omfattning undanröjda de orättvisor i förevarande afseende, som, därest intet afdrag för erlagda utskylder medgåfves, skulle föranledas af de stora ojämnheterna i den kommunala beskattningen, hade utskottet ansett sig böra nu hemställa om den ändring i 10 §, att afdrag medgåfves för alla utskylder utom kronoutskylder, däribland äfven inberäknade utskylder in natura eller i arbetsprestationer. Enligt utskottet tillhandakomna beräkningar skulle härigenom uppkomma en minskning i inkomstskatten af omkring 2,000,000 kronor, hvilken minskning i statsinkomster emellertid syntes kunna förväntas blifva täckt dels därigenom, att enligt numera gjorda beräkningar angående den skattepliktiga totalförmögenheten inom landet denna visat sig med omkring 750,000,000 kronor öfverstiga det belopp, hvartill densamma af departementschefen beräknats uppgå, och att till följd häraf afkastningen af förmögenhetsskatten torde blifva större än i propositionen antagits, dels ock därigenom att äfven inkomstskatten på goda grunder kunde antagas gifva ej oväsentligt större utbyte än hvad i afseende härå beräknats. Med hänsyn till statsregleringen för nästkommande år ansåge sig utskottet likväl ej kunna tillstyrka, att för år 1911 fullt afdrag för ifrågavarande utskylder beviljades, utan borde afdraget för nämnda år begränsas till femtio procent af samma utskylder.

Förutom nu berörda af Riksdagen jämväl beslutade förändring i Eders Kungl. Maj:ts förslag vidtog Riksdagen äfven andra modifikationer, af hvilka i detta sammanhang torde särskildt böra erinras om den, som afsåg att medgifva skattskyldig rätt att vid uppskattning af inkomst göra visst afdrag för aflöning, kost och öfriga utgifter för i den skattskyldiges verksamhet använda hemmavarande barn öfver 15 år. Med hänsyn till hvad sålunda förekommit, ansåg Riksdagen att inkomsttiteln icke borde i riksstaten upptagas till högre belopp än 31,000,000 kronor.

Då den nya skatten torde kunna väntas lämna ett gynnsammare resultat för år 1912 än för närmast föregående år, hemställer statskontoret att, utan hänsyn till det förhållande att år 1912 afdrag för erlagda kommunalutskylder i deras helhet är medgifvet, skatten i riksstaten upptages med oförändradt belopp.

Bevillning af fast egendom samt af inkomst, bevillning. I fråga om denna inkomsttitel synas icke föreligga några omständigheter, som böra föranleda en från riksstaten för år 1911 förändrad beräkning, utan lärers densamma böra upptagas med oförändradt belopp, 1,250,000 kronor.

Näringskatt på utlänningar, bevillning. Under denna titel torde, i anslutning till de sakkunnigas här ofvan omförmälda förslag, hädanefter

6 Statskontorets skrifvelse med inkomstberäkning för år 1912.

komma att upptagas de särskilda afgifter, som enligt nådiga förordningen den 23 oktober 1908, angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, erläggas af vissa handlande och handelsexpediter samt för vissa offentliga föreställningar och hvilka afgifter till och med år 1911 upptagits under titel: »Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter.» Till sistnämnda inkomsttitel hafva jämväl hänförts de till beloppet obetydliga afgifterna för rättighet till skogsfång och kolningsfrihet på allmänningar, hvilka utgå enligt samma författning, men som hädanefter lära komma att bokföras under titel: »Diverse inkomster».

De särskilda afgifter, som sålunda innefattas under titeln »Närings-skatt på utlänningar», hafva enligt räkenskaperna uppdebiterats med

	1907.	1908.	1909.
af vissa handlande och handels- expediter	265,900 —	250,050 —	262,756 76
för vissa offentliga föreställningar	5,667 —	5,343 —	48,037 46
Summa	271,567 —	255,393 —	310,794 22

I sitt den 14 december 1908 afgifna förslag till inkomstberäkning för år 1910 yttrade statskontoret angående denna inkomsttitel, att då ofvan återopade nådiga förordning afsåge att genomföra en förhöjd och mera effektiv beskattning af de utlänningar, hvilka här i landet gäfvé eller biträdde vid konserter samt dramatiska eller andra föreställningar, ansåge sig statskontoret kunna hemställa om en förhöjning i inkomsttiteln till 300,000 kronor, och 1909 års räkenskaper synas gifva stöd åt denna beräkning.

Att dessa bevillningsavgifter skulle komma att därutöfver ökas i någon mera afsevärd grad, torde emellertid icke vara att antaga; och hemställer statskontoret förty, att inkomsttiteln i 1912 års riksstat måtte blifva uppförd med oförändradt belopp.

Stämpelmedlen, bevillning utgjorde:

år 1907.....	kronor 11,707,520: —
„ 1908.....	„ 13,569,483: —
„ 1909.....	„ 11,696,288: —

eller i medeltal för dessa tre år 12,324,430 kronor.

Från innevarande års början till och med denna dag hafva stämpelmedel influtit med 14,191,603 kronor 77 öre, och skulle, i händelse upp-
börden under återstående delen af innevarande månad blefve lika med

den för 15—31 december nästlidet år eller 700,161 kronor 26 öre, stämpelmedlen för år 1910 uppgå till 14,891,765 kronor 3 öre.

Ny förordning angående stämpelafgiften utfärdades af Eders Kungl. Maj:t den 18 september 1908. Densamma torde icke hafva medfört någon väsentlig ändring i det finansiella resultatet af stämpeluppbörden.

För år 1908 beräknades stämpelmedlen inflyta med 10,000,000 kronor, enär ifrågavarande statsinkomst allt fortfarande utvisade en synnerligen stark tendens till stegring. Statskontoret anförde i sitt den 14 december 1907 afgifna underdåniga utlåtande, att ehuru nedgående konjunkturer kunde hafva ett menligt inflytande på särskildt emissionsstämpeln, vore titelns stegringstendens i hvarje händelse så stark, att en förhöjning till 10,500,000 kronor syntes kunna utan fara företagas för år 1909. Särskildt syntes kunna antagas, att beloppen af de stämplat, som skulle åsättas handlingar till lagfartsprotokoll, inteckningsprotokoll och boupteckningsprotokoll, hvilka hade ett afgörande inflytande på storleken af denna inkomsttitel, icke kunde väntas blifva mindre till följd af sjunkande konjunkturer.

Med hänsyn till storleken af det år 1907 influtna beloppet ansåg Eders Kungl. Maj:t att, äfven om någon nedgång i denna statsinkomst, i jämförelse med hvad som influtit år 1907, skulle kunna befaras, kunde ifrågavarande skattetitels, oafsedt de tilltänkta förändringar i gällande bestämmelser angående stämpelafgift, hvarom här nedan vidare förmäles, beräknas åtskilligt högre än statskontoret föreslagit, och syntes en förhöjning i denna beräkning af 300,000 kronor icke kunna anses vara för högt tilltagen.

Enligt det af Eders Kungl. Maj:t sedermera framlagda förslaget till en ny stämpelafgift vid köp och byte af fondpapper skulle denna nya skatt utgå med 1 krona 50 öre på 1,000 kronor vid direkt öfverlåtelse af aktier och banklotter samt med 1 krona på 1,000 kronor vid direkt öfverlåtelse af obligationer. Eders Kungl. Maj:t föreslog, att denna nya statsinkomst skulle beräknas inflyta med 500,000 kronor. Riksdagen nedsatte visserligen berörda skattesatser till respektive 1 krona och 50 öre. Men då de i statsrådsprotokollet gjorda beräkningar med afseende å skattens ekonomiska resultat syntes mycket försiktiga, höll Riksdagen före, att berörda ändringar i afseende på skattesatserna icke behöfde föranleda till reduktion af det under denna inkomsttitel uppförda totalbelopp. Riksdagen beräknade därför, att stämpelmedlen komme att år 1909 inflyta med 11,300,000 kronor.

Under den 6 november 1908 utfärdade Eders Kungl. Maj:t nådig

förordning om särskild stämpelavgift vid köp och byte af fondpapper att träda i kraft den 1 januari 1909.

I betraktande af det belopp, hvarmed stämpelmedlen under år 1908 influtit, ansåg chefen för finansdepartementet, enligt det vid statsverkspropositionen fogade protokollet öfver finansärenden för den 12 januari 1909, att, äfven om beloppet i viss mån framkallats af särskilda omständigheter (nämligen däri ingående emissionsstämpel för en särskild bolagsbildning af för våra förhållanden ovanligt stor omfattning), likväl, särskildt vid det förhållandet att från och med år 1909 öfverlåtelsestämpeln å fondpapper trädte i kraft, stämpelmedlen för år 1910, i den mån desamma skulle utgå enligt dittills gällande bestämmelser, kunde beräknas till ett belopp af 12,500,000 kronor.

1909 års Riksdag beslöt, uppå Eders Kungl. Maj:ts förslag, en ökad stämpelbeskattning särskildt genom införande af växelstämpel, och genom nådiga kungörelser den 5 juni 1909 angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningen den 18 september 1908 angående stämpelavgiften samt i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte af fondpapper blef Riksdagens beslut utfärdadt.

Det finansiella utbytet af de sålunda införda nya stämpelskatterna beräknades af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen till 1,800,000 kronor; och inkomsttiteln i sin helhet uppfördes i 1910 års riksstat med 14,300,000 kronor.

Vid 1910 års Riksdag föreslog Eders Kungl. Maj:t en höjning af arfsskatten, hvilken beräknades medföra en ökad stämpeluppbörd med omkring 2,700,000 kronor.

Sistberörda beräkning finnes närmare utförd i det protokoll öfver finansärenden för den 14 januari 1910, som bilagts Eders Kungl. Maj:ts proposition nr 22, med förslag till förordning om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelavgiften. Vid ärendets föredragning anförde chefen för finansdepartementet, bland annat, följande:

»Med tillämpning af de utaf mig föreslagna skatteskalor skulle det ökade utbytet af arfsskatten hafva under åren 1906—1908 blifvit följande:

År 1906 klass	I.....	kronor	1,077,783: —	
	„ II.....	„	579,840: —	
	„ III.....	„	467,830: —	2,125,453: —
	Transport kronor			2,125,453: —

			Transport kronor	2,125,453: —
År 1907	klass I.....	„	1,922,039: —	
	„ II.....	„	501,235: —	
	„ III.....	„	633,590: —	3,056,864: —
År 1908	klass I.....	„	2,004,470: —	
	„ II.....	„	782,937: —	
	„ III.....	„	939,875: —	3,727,282: —
Summa kronor				8,909,599: —

I medeltal för hvarje år skulle alltså den föreslagna ökningen hafva inbringat ungefärligen 2,970,000 kronor. Drages härifrån den till högsta möjliga belopp beräknade lindringen för vissa donationer eller i rundt tal 190,000 kronor, återstode ett belopp af 2,780,000 kronor.»

Sedan Riksdagen i hufvudsak bifallit nämnda förslag till förordning om ändrad lydelse af vissa paragrafer i stämpelförordningen och nådig förordning i ämnet blifvit af Eders Eders Kungl. Maj:t utfärdad den 23 april 1910, blef stämpelskatten i 1911 års riksstat uppförd med ett till 17,000,000 kronor förhöjdt belopp.

Statskontoret hemställer, att denna inkomstitel må i 1912 års riksstat upptagas med oförändradt belopp.

Tullar och acciser.

Tullmedlen, bevillning, för år 1911 beräknade till 60,000,000 kronor, hafva enligt räkenskaperna influtit med

år 1907	kronor	59,624,649: —
„ 1908	„	57,224,921: —
„ 1909	„	58,495,400: —

eller i medeltal för dessa tre år 58,448,323 kronor.

För januari—november månader innevarande år hafva, enligt meddelande från generaltullstyrelsen, de debiterade tullmedlen utgjort 56,755,368 kronor 14 öre; och skulle, därest uppbörden för innevarande månad blefve lika med den för december månad nästlidet år eller 6,021,355 kronor 38 öre, för år 1910 uppgå till 62,776,723 kronor 52 öre mot i riksstaten för samma år beräknade 57,000,000 kronor.

Tulluppbörden utgjorde	År 1909.		År 1910.		Minskning.		Ökning.	
Under januari.....	3,476,795	55	4,918,918	07	—	—	1,442,122	52
„ februari	3,578,162	11	4,100,095	13	—	—	521,933	02
„ mars	4,572,671	82	4,873,712	76	—	—	301,040	94
„ april.....	5,334,435	72	5,651,563	42	—	—	317,127	70
„ maj.....	5,127,347	23	4,925,199	90	202,147	33	—	—
„ juni.....	5,187,030	45	4,366,011	39	821,019	06	—	—
„ juli.....	4,686,896	80	4,746,640	57	—	—	59,743	77
„ augusti	3,476,569	12	4,931,233	80	—	—	1,454,664	68
„ september.....	5,294,128	54	6,155,037	90	—	—	860,909	36
„ oktober	5,857,948	08	6,109,525	24	—	—	251,577	16
„ november.....	6,625,957	40	5,977,429	96	648,527	44	—	—
„ december.....	6,021,355	38	—	—	—	—	—	—

Häraf framgår, att tulluppbörden under innevarande år på det hela företett en afsevärd stegring, i det att densamma vissa månader högst betydligt öfverstigit uppbörden under motsvarande månader nästlidet år. Detta, äfvensom de förbättrade konjunkturer, som synas hafva inträdt, tyder på, att tullmedlen komma att år 1911 inflyta med väsentligt högre belopp än i riksstaten för samma år beräknats.

På grund häraf anser statskontoret det icke vara sannolikt, att tulluppbörden år 1912 kommer att understiga hvad som innevarande år under verkningarne af den ännu icke öfverståndna depressionen beräknas hafva influtit. Tullmedlen hafva därför i bifogade förslagstabell upptagits med ett till 63,000,000 kronor förhöjdt belopp.

Brännvinstillverkningsskatten, bevilling. Enligt räkenskaperna har brännvinstillverkningen i riket utgjort

år 1905	liter	38,522,616
„ 1906	„	39,822,435
„ 1907	„	41,316,201
„ 1908	„	40,519,377
„ 1909	„	40,355,244

eller i medeltal för dessa år 40,107,175 liter.

Tillverkningen under innevarande år intill den 1 december har, enligt meddelande från kontrollstyrelsen, uppgått till 31,145,067 liter.

Om härtill lägges tillverkningen under december månad nästlidet år 6,782,489 liter skulle, under förutsättning, att sistnämnda litertal komme att motsvara tillverkningen för samma månad innevarande år, detta års tillverkning blifva 37,927,556 liter.

Beträffande tillverkningsskatten får statskontoret meddela följande öfversikt af femårsperioden 1905—1909:

	Influten skatt.	R e s t i t u t i o n f ö r		Statsverket behållet.
		denaturerad brännvin.	för högt erlagd skatt.	
år 1905	24,508,086	2,396,661	4,619	22,106,806
„ 1906	27,156,221	2,719,962	1,002	24,435,257
„ 1907	26,575,367	2,770,178	13,309	23,791,880
„ 1908	24,458,555	3,078,698	18,242	21,361,615
„ 1909	22,486,704	3,317,840	5,844	19,163,020

Under innevarande år intill den 1 december är dylik skatt inbetald med 21,189,713 kronor 26 öre, och, under förutsättning att inkomsten för innevarande månad kommer att utgöra ett lika stort belopp som under december månad nästlidet år eller 3,254,451 kronor 17 öre, skulle årets inkomst uppgå till 24,444,164 kronor 43 öre. Om därifrån afdrages hvad under innevarande år blifvit eller än vidare kan varda restitueradt, här förslagsvis beräknadt till 3,300,000 kronor, skulle återstå 21,144,164 kronor 43 öre.

För åren 1904 och 1905 beräknades denna inkomsttitel till 25,700,000 kronor. Då densamma under dessa år icke inflöt med så höga belopp, blef titeln emellertid i riksstaten för år 1906 nedsatt till 24,000,000 kronor samt för åren 1907 och 1908 till 23,500,000 kronor. I 1909 års riksstat uppfördes inkomsttiteln ånyo med 24,000,000 kronor, hvilken beräkning bestämdes af det höga belopp, hvarmed skatten inflöt under åren 1906 och 1907. Emellertid utvisade 1908 års uppbörd en afgjord nedgång, och statskontoret fann därför förhållandena kräfva en nedsättning, hvadan ämbetsverket hemställde, att titeln i 1910 års riksstat skulle uppföras med 23,500,000 kronor. Med anledning däraf att ifrågakvarande skatt under åren 1904—1907 icke uppgått till högre belopp än i medeltal 22,932,994 kronor, ansåg emellertid Eders Kungl. Maj:t försiktigheten kräfva, att denna inkomsttitel ej beräknades till högre belopp än 23,000,000 kronor, och Riksdagen ansåg, att den sänkning, som

12 Statskontorets skrifvelse med inkomstberäkning för år 1912.

statsverkets behållna inkomst å ifrågavarande inkomstitel under åren 1907—1908 utvisat, borde föranleda, att beräkningen af inkomstitelns belopp för år 1910 ytterligare sänktes med 500,000 kronor till 22,500,000 kronor.

Då statskontoret den 14 december 1909 afgaf förslag till statsinkomsternas beräkning för år 1911, yttrade ämbetsverket, att den starka nedgången under år 1909 sannolikt härrörde från de förhållanden, som stodo i samband med storstrejken och syntes sålunda endast få tillskrifvas ett öfvergående inflytande. Ehuru inkomstiteln i medeltal under treårsperioden 1906—1908 utgjort 23,196,251 kronor mot 22,843,017 kronor i medeltal under åren 1904—1908, funne sig dock statskontoret med hänsyn till den stora osäkerhet, som alltid visat sig vidlåda denna titels beräkning, böra hemställa om en nedsättning däri till 22,000,000 kronor.

Med detta belopp uppförde också Eders Kungl. Maj:t denna skattetitel i förslaget till riksstat för år 1911, men Riksdagen fann, med hänsyn till den nedgående tendensen hos titelns afkastning, försiktigheten kräva, att någon, om ock mindre jämkning nedåt gjordes i nämnda beräkning och uppförde därför brännvinstillverkningskatten i 1911 års riksstat med ett belopp af 21,800,000 kronor.

Att 1909 års nedgång betingades af tillfälliga omständigheter, synas ofvan återopade siffror för sistlidet och innevarande år hafva konstaterat, men äfven om verkningarna af de senaste årens depression numera torde få anses vara på väg att minskas, anser statskontoret likväl en nedsättning i beräkningen af denna skattetitel vara af vunnen erfarenhet betingad; och hemställer statskontoret om dess upptagande i 1912 års stat med 21,000,000 kronor.

Sockerskatten, bevillning, ingår i budgeten med det debiterade beloppet. Enligt den af 1905 års lagtima Riksdag antagna beskattning af socker skulle för allt socker, som efter den 1 september 1906 inom riket tillverkades eller dit infördes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas en skatt med 13 öre för kilogram. För socker, som till riket infördes, skulle därjämte erläggas tull enligt tulltaxan. 1908 års riksdag höjde emellertid skattesatsen för åren 1909—1911 till 15 öre, för år 1912 till 15 ½ öre och för tiden därefter till 16 öre för kilogram.

Enligt verkställda beräkningar utgjorde den årliga sockerkonsumtionen i riket:

år 1899—1900	råsocker	97,506 ton
„ 1900—1901	„	100,999 „
„ 1901—1902	„	106,004 „

år 1902—1903	råsocker	107,681	ton
„ 1903—1904	„	110,824	„
„ 1904—1905	„	108,530	„
„ 1905—1906	„	118,494	„
„ 1907	raffinad	117,525	„
„ 1908	„	116,686	„
„ 1909	„	99,726	„

Den starka nedgången sistnämnda år torde få tillskrifvas verkningarna af storstrejken.

Skatten beräknades i 1909 års riksstat till 16,400,000 kronor och upptogs med hänsyn till sockerkonsumtionens starka och öfvervägande jämna stegring i 1910 års riksstat med 18,000,000 kronor. År 1909 medförde visserligen en nedgång, i det att skatten under detta år inflöt med endast 15,045,860 kronor, men statskontoret ansåg sig i sitt förberörda utlåtande den 14 december 1909, med hänsyn såväl till att den till synes komma depressionen torde få betraktas såsom öfvergående som ock till sockerkonsumtionens allmänna stegring, kunna hemställa, att sockerskatten i 1911 års riksstat upptoges med ett till 19,000,000 kronor förhöjdt belopp, hvilken beräkning af Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen godkändes.

Under januari—november månader innevarande år hafva till fritt bruk utlämnats 106,117,822,5 kilogram under det att samma tid år 1909 utlämnades endast 90,592,139,2 kilogram. Om under innevarande månad utlämnas lika mycket som under december månad nästlidet år eller 9,133,694,4 kilogram, skulle sammanlagda kvantiteten af till fritt bruk under år 1910 utlämnadt socker uppgå till 115,251,516,9 kilogram.

Den debiterade skatten har, enligt meddelande från kontrollstyrelsen, intill nästlidne månads slut utgjort 15,827,270 kronor 17 öre mot 13,531,259 kronor 59 öre samma tid föregående år. Förutsatt, att under innevarande månad skatten skulle debiteras med lika stort belopp som under samma månad nästlidet år eller 1,297,674 kronor 73 öre, skulle årets uppbörd kunna beräknas till 17,124,944 kronor 90 öre.

Med hänsyn därtill att konsumtionens stegringstendens icke synes vara fullt så stark, som vid föregående beräkningar antagits, anser sig statskontoret icke kunna föreslå någon förhöjning för år 1912, ehuru skatten under nämnda år skall utgå efter en skattesats, som är $\frac{1}{2}$ öre högre än under åren 1909—1911.

Statskontoret hemställer alltså, att denna inkomstitel må i 1912 års riksstat upptagas med oförändradt belopp, eller 19,000,000 kronor.

14 Statskontorets skrifvelse med inkomstberäkning för år 1912.

Punschskatten, bevillning, hvilken utgår med 60 öre för hvarje liter punsch, som utlämnas till försäljning, uppfördes i 1904—1906 årens riksstater med 1,300,000 kronor. Efter det vid 1906 års Riksdag en särskild stämpelafgift till enahanda belopp som för punsch stadgats äfven för arrak och rom, höjdes beräkningen af denna inkomstitel för år 1907 till 1,500,000 kronor, med hvilket belopp titeln sedermera, med undantag för år 1908, varit i riksstaterna uppförd.

Skatten inflöt

år 1907 med	kronor 1,558,538: —
» 1908 »	» 1,593,012: —
» 1909 »	» 1,559,721: —

Under tiden januari—14 december innevarande år har punschstämpelafgift influtit med 1,590,860 kronor 61 öre. Under förutsättning att under återstående delen af innevarande månad skulle inflyta dylik afgift till lika belopp, som under samma tid nästföregående år eller 107,447 kronor 94 öre, skulle årets punschstämpeluppbörd kunna beräknas till 1,698,308 kronor 55 öre.

Statskontoret hemställer, att skatten må i 1912 års riksstat uppföras med oförändradt belopp.

Maltskatten, bevillning, upptogs på grund af verkställda beräkningar i 1904 års riksstat till 3,000,000 kronor, hvilket belopp i 1905—1909 årens riksstater oförändradt bibehållits.

Skatten inflöt:

år 1907 med	kronor 3,041,413: —
» 1908 »	» 2,923,276: —
» 1909 »	» 2,893,311: —

Enligt 1909 års Riksdags beslut höjdes skattesatsen för hvarje vid skattepliktigt bryggeri vid tillverkning af maldrycker användt kilogram malt till 23 öre, dock att för de första under tillverkningsåret afverkade 100,000 kilogrammen skulle utgöras endast 17 öre för kilogram och för de nästa 100,000 kilogrammen 20 öre för kilogram.

Denna skatt, som i riksstaten för år 1910 uppfördes med 6,400,000 kronor, lämnade visserligen under år 1909 ett, med hänsyn därtill att skatteförhöjningen trädde i kraft den 1 oktober nämnda år, synnerligen otillfredsställande resultat, men detta förhållande syntes äga sin direkta förklaringsgrund i det ekonomiska läge, hvori de maldryckskonsumerande

klasserna kommit genom storstrejken, och alltså vara af öfvergående natur. Statskontoret ansåg sig därför sakna skäl föreslå någon rubbning i den vid skatteförhöjningen godkända beräkningen, utan hemställde att ifrågavarande inkomstitel måtte i 1911 års riksstat upptagas med oförändradt belopp.

Af det vid statsverkspropositionen fogade protokoll öfver finansärenden för den 14 januari 1910 inhämtas, att chefen för finansdepartementet vid ärendets föredragning inför Eders Kungl. Maj:t — efter öfvermålände af statskontorets nyssnämnda hemställan — vidare anförde, att försiktigheten syntes bjuda att något sänka denna beräkning. Visserligen läte sig den nedgång af maltskatten, som ägt rum år 1909, delvis förklaras af kända förhållanden å arbetsmarknaden under senare halfåret 1909 och däraf förorsakadt sämre ekonomiskt läge för en stor del af den maldryckskonsumerande allmänheten. Det ville emellertid synas, som om en mera allmän sänkning i konsumtionen af malt- och andra sprithaltiga drycker för närvarande gjorde sig gällande. Särskildt hade detta, såsom statskontoret framhållit och senaste årens skatteresultat utvisade, blifvit synligt i fråga om brännvinstillverkningsskatten. Utan åsidosättande af nödig försiktighet syntes dock nedsättningen i beräkningen af maltskattens afkastning kunna begränsas till omkring tio procent af maltskattens för innevarande år beräknade belopp. Departementschefen hemställde alltså, att maltskatten måtte i 1911 års riksstat beräknas till 5,800,000 kronor.

Med detta belopp blef ock skatten i Eders Kungl. Maj:ts förslag till riksstat för år 1911 upptagen, och Riksdagen gjorde däri ingen ändring.

Under januari—november månader innevarande år har maltskatten blifvit debiterad med 5,005,712 kronor 55 öre, och om skatten komme att under december månad debiteras med enahanda belopp som under samma månad 1909 eller 307,646 kronor 40 öre, skulle årets uppbörd kunna beräknas komma att utgöra 5,313,358 kronor 95 öre.

Enligt uppgifter, inkomna från Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen, har emellertid beloppet af den skatt för malt, som under tillverkningsåret den 1 oktober 1909—1 oktober 1910 användts till svagdricka, för hvilken skatt tillverkarna, enligt 8 § 1 mom. i Eders Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående tillverkning af maldrycker den 7 augusti 1907, sådan samma § lyder enligt nådiga förordningen den 20 augusti 1909, äga att erhålla restitution, uppgått till sammanlagdt 228,101 kronor 10 öre. Om från ofvannämnda 5,313,358 kronor 95 öre drages restitutionssumman 228,101 kronor 10 öre, uppkommer

16 Statskontorets skrifvelse med inkomstberäkning för år 1912.

det belopp af 5,085,257 kronor 85 öre, hvartill maltskatten kan beräknas uppgå för år 1910.

Statskontoret anser en nedsättning i denna titels beräkning vara af förhållandena betingad; och hemställer om dess upptagande i 1912 års riksstat med 5,000,000 kronor.

Uppbörd i statens verksamhet.

Fyr- och båkmedel. Omkostnaderna för lots- och fyrinrättningen bestrides helt och hållet af inflytande fyr- och båkmedel; och Kungl. Maj:t fastställer utan Riksdagens medverkan såväl fyr- och båkafgifternas belopp som omkostnadsstaten för lots- och fyrinrättningen. Inkomstiteln och utgiftstiteln afvägas mot hvarandra och upptagas i riksstaten till samma belopp. Därest öfverskott uppstår, reserveras detta å utgiftsanslaget för de med anslaget afsedda ändamål. Härigenom vinnes, att omkostnaderna för lots- och fyrinrättningen icke komma att betunga budgeten, utan helt och hållet uppbäras af afgifterna af dem, som hafva gagn af lots- och fyrinrättningen, men på samma gång återfinnas såväl inkomster som utgifter i denna statens verksamhet å riksstaten samt i budgetredovisningen.

Utgiftsanslaget till lots- och fyrinrättningen har i senaste riksstaten uppförts med 1,700,409 kronor, däraf 409 kronor utgörande friheter och ersättningar, samt inkomsterna af fyr- och båkmedel till 1,700,000 kronor, med hvilket belopp statskontoret jämväl uppfört denna inkomstitel i bifogade tabell.

Patent- och varumärkes- samt registreringsafgifter.

Denna titel lärer, enligt statskontorets i underdånigt utlåtande af den 15 nästlidne november afgifna förslag, efter den ifrågasatta riksstatsomläggningen komma att behandlas på enahanda sätt som fyr- och båkmedel. Patent- och registreringsverkets utgiftsstat för år 1912 är af ämbetsverket uti underdånig skrifvelse den 21 sistlidne oktober föreslagen till en slutsumma af 394,870 kronor; och har statskontoret upptagit detta belopp, afrundadt till 395,000 kronor, såsom inkomst af patent- och varumärkes- samt registreringsafgifter för samma år.

Bidrag till bankinspektionen. Jämväl denna inkomstitel torde komma att behandlas på enahanda sätt som fyr- och båkmedel. Bankinspektionens utgiftsstat, fastställd genom nådiga brefvet den 26 november 1909 att lända till efterrättelse tillsvidare från och med den 1 januari

1910, slutar på ett belopp af 39,000 kronor; och har statskontoret såsom bidrag till bankinspektionen för år 1912 beräknat samma belopp.

Bidrag till försäkringsinspektionen. Genom nådigt bref den 12 sistlidne augusti har Eders Kungl. Maj:t fastställt stat för försäkringsinspektionen, att träda i kraft den 1 januari 1911 och tillsvidare gälla. Denna stat slutar på ett belopp af 53,000 kronor, hvarmed statskontoret upptagit inkomstiteln i bifogade tabell.

Inkomster af myntning och justering. Enligt finansdepartementets åberopade ämbetsskrifvelse den 12 innevarande månad kommer titeln »kontrollstämpelmedel» att fortfarande upptagas såsom en fristående inkomstitel samt titeln »inkomster af myntning och justering» att hänföras till samma inkomsttyp som fyr- och båkmedel och alltså beräknas inflyta med ett belopp motsvarande mynt- och justeringsverkets omkostnader för året, för hvilka på riksstatens utgiftssida skall uppföras ett reservationsanslag, omfattande samtliga utgifter för verkets drift, däribland jämväl det nu under sjunde hufvudtiteln uppförda anslaget till mynt- och justeringsverket att direkt utgå af myntnings- och justeringsinkomster; och komma i följd häraf de å inkomstiteln uppkomna öfverskott att få användas för de med anslaget afsedda ändamål. Enligt en af myntdirektören den 13 innevarande månad afgifven, statskontoret tillhandakommen promemoria kommer mynt- och justeringsverkets utgiftsstat för år 1912, beräknad med ledning af 1906—1909 års räkenskaper och under förutsättning af en normaltillverkning af 2,000,000 kronor i guldmynt, 1,200,000 kronor i silfverskiljemynt och 125,000 kronor i bronsskiljemynt samt af medaljer till en vikt af 20 kilogram i guld, 450 kilogram i silfver och 500 kilogram i brons, att belöpa sig till 915,150 kronor. Statskontoret har upptagit detta belopp, afrundadt till 915,000 kronor, i bifogade tabell.

Kontrollstämpelmedel, i 1911 års riksstat beräknade till 90,000 kronor, hafva under senaste femårsperiod influtit med i medeltal 87,046 kronor. Då det år 1909 influtna beloppet var 89,977 kronor och den årliga stegringstendensen utgjort 2,777 kronor, har statskontoret upptagit denna inkomstitel i bifogade förslagstabell med ett till 95,000 kronor förhöjdt belopp:

Terminsafgifter från läroverken. Å denna inkomstitel inflöto:

år 1905	kronor 583,554: —
„ 1906	„ 581,845: —
„ 1907	„ 561,665: —
„ 1908	„ 558,315: —
„ 1909	„ 540,786: —

eller i medeltal för dessa fem år 565,233 kronor. Årliga minskningen har uppgått till i medeltal 10,692 kronor. Anledningen till denna minskning torde vara att söka däri, att vederbörande nämnder för pröfning af ansökningar om befrielse från erläggande af terminsafgifter i allt högre grad begagna sig af rätten att medgifva sådan befrielse åt medelösa lärjungar.

Statskontoret anser sig emellertid kunna hemställa, att terminsafgifterna, som i 1911 års riksstat finnas uppförda med 540,000 kronor, må i riksstaten för år 1912 uppföras med oförändradt belopp.

Diverse inkomster. Enligt det af ofvannämnda sakkunnige uppgjorda förslaget skulle under denna titel sammanfattas *dels* hvad som hittills i allmänhet bokförts under titel »extra uppbörd», *dels* de hittills under »bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter» bokförda, till beloppet föga betydande afgifterna för rättighet till skogsfång och kolningsfrihet på allmänningar, *dels ock* bötesmedel. Titeln »extra uppbörd», i 1911 års riksstat upptagen med 400,000 kronor, har under de senaste åren influtit med följande belopp:

år 1907	kronor 456,924: —
„ 1908	„ 414,509: —
„ 1909	„ 583,078: —

I medeltal för åren 1905—1909 hafva influtit 425,352 kronor med en årlig medelökning af 54,144 kronor. Ehuru inkomstititeln af naturliga skäl visat en mycket växlande tendens, torde dithörande statsinkomster kunna beräknas år 1912 inflyta med omkring 500,000 kronor.

Hvad därefter bötesmedlen angår, så hafva dessa i 1911 års riksstat upptagits med 450,000 kronor och under åren 1905—1909 visat en stegringstendens af 18,788 kronor i medeltal årligen. Under senaste treårsperioden har inkomstititeln influtit med i medeltal 497,548 kronor om året, och torde år 1912 kunna beräknas inflyta med 500,000 kronor.

På grund af hvad sålunda förekommer, anser sig statskontoret kunna hemställa, att »diverse inkomster» i 1912 års riksstat beräknas till ett belopp af 1,000,000 kronor.

B. Inkomster af statens produktiva fonder.

Statens affärsverksamhet.

Statens järnvägar. Uti underdånig skrifvelse den 30 nästlidne november har järnvägsstyrelsen meddelat, att bruttoinkomsterna för

månaderna januari—september utgjort 54,362,330 kronor 31 öre och torde för hela året kunna beräknas uppgå till omkring 71,720,000 kronor, under det år 1909 bruttoinkomsterna uppgingo till 63,975,637 kronor 34 öre. Utgifterna för drift och underhåll under nämnda månader innevarande år hafva uppgått till 40,942,739 kronor 9 öre och torde för hela året kunna beräknas utgöra omkring 55,600,000 kronor. Af netto-behållningen för månaderna januari—november äro till statskontoret inlevererade 11,300,000 kronor och torde för december månad komma att ytterligare inlevereras sammanlagdt 1,700,000 kronor.

Vid beräkningen af bruttoinkomsterna för år 1911 hafva till 1910 års bruttoinkomster, i rundt tal 71,700,000 kronor, lagts dels beräknad ökad inkomst af malmtrafik, 600,000 kronor, dels beräknad ökad trafik i öfrigt 3,500,000 kronor. Bruttoinkomsterna för år 1911 hafva förty i beräkningen upptagits till 75,800,000 kronor. Å andra sidan hafva utgifterna för drift och underhåll föreslagits till 60,273,000 kronor. Driftöfverskottet för år 1911 beräknas sålunda till i rundt tal 15,500,000 kronor.

Om från detta öfverskott afdrages afsättning för inventarier och ökning af förlag, tillsammans 2,500,000 kronor, skulle återstå att inbetala till statsverket 13,000,000 kronor.

För år 1912 har ökningen i bruttoinkomsterna ansetts kunna angifvas till 700,000 kronor för ökad malmtrafik och till 3,500,000 kronor för trafik i öfrigt; och skulle alltså bruttoinkomsterna för sagda år kunna nu beäknas till 80,000,000 kronor. Utgifterna för drift och underhåll för år 1912 hafva antagits uppgå till 63,429,000 kronor, hvadan öfverskottet å statens järnvägar kan antagas år 1912 uppgå till i afrundadt tal 16,500,000 kronor.

Postverket. Enligt hvad statskontoret inhämtat har generalpoststyrelsen i det förslag till inkomst- och utgiftsstater, som bör till nästkommande Riksdags pröfning öfverlämnas, beräknat bruttoinkomsten af postmedlen för år 1912 till 24,000,000 kronor. Uti sin underdåniga skrifvelse den 8 nästlidne november har styrelsen till stöd för denna beräkning anført följande:

»Postverkets inkomster vid postanstalterna i riket för de tre första kvartalen år 1910 hafva utgjort i rundt tal 15,322,400 kronor.

Motsvarande inkomster för de tre första kvartalen år 1909 uppgingo till 14,571,800 kronor. Ökningen för år 1910 utgör sålunda 5,15 procent.

Inkomsterna vid postanstalterna under 4:de kvartalet 1909 uppgingo till 5,913,900 kronor.

Det är emellertid ej antagligt, att inkomsterna under 4:de kvar-

talet 1910, jämförda med inkomsterna under 4:de kvartalet 1909, komma att förete en ökning. De torde snarare blifva mindre.

Förhållandet är nämligen att, medan inkomsterna under de tre första kvartalen 1909 uppgingo till jämförelsevis låga belopp — 5,331,700, 4,704,800 och 4,535,300 kronor — inkomsterna under 4:de kvartalet samma år sprungit upp till den efter våra förhållanden afsevärda summan af 5,913,900 kronor.

Denna stegring i poströrelsen, som särskildt under november och december månader gjorde sig gällande, stod tydligen i visst samband med den allmänna stagnationen å handelns och industriens områden, som på grund af storstrejken var rådande under senare delen af sommaren och början af hösten.

Erfarenheten visar nämligen, att ett dylikt stillastående inom kort följes af ett uppsving för de nämnda näringarna med däraf följande stegrade inkomster för postverket.

Ofvannämnda uppbörd för 4:de kvartalet 1909 företer sålunda vid jämförelse med uppbörden ej blott under de tre första kvartalen 1909 utan äfven under 4:de kvartalet 1908 en stegring, som icke kan anses normal.

Uppbörden under sistnämnda kvartal utgjorde nämligen allenast 5,259,500 kronor, hvadan uppbörden vid postanstalterna under 4:de kvartalet 1909, jämförd med uppbörden under 4:de kvartalet 1908, ökats med 12,4 procent, under det att den årliga normala ökningen kan anses utgöra omkring 5 procent.

Generalpoststyrelsen anser fördenskull, att till grund för beräkningen af inkomsterna vid postanstalterna under 4:de kvartalet 1910 böra läggas inkomsterna vid postanstalterna under 4:de kvartalet 1908 med en ökning af 5 procent för hvarterdera af åren 1909 och 1910.

Med en sådan beräkning skulle postanstalternas inkomster under 4:de kvartalet 1909 hafva utgjort 5,522,475 kronor och nu kunna för 4:de kvartalet 1910 beräknas komma att uppgå till kronor 5,798,600: —

Om härtill läggas postanstalternas faktiska uppbörd under de tre första kvartalen 1910	„	15,322,400: —
samt direkt till postverkets hufvudkassa ingående hyresafgifter för uthyrda lägenheter i postverkets fastighet i Stockholm	„	23,800: —
portoandelar af vissa utrikes försändelser	„	495,000: —
samt postverkets öfriga inkomster	„	102,800: —
erhålles en slutsumma af kronor 21,742,600: —		

eller i rundt tal 21,750,000 kronor, hvartill postverkets inkomster för år 1910 nu skulle kunna beräknas.

I riksstaten för år 1910 äro postverkets inkomster upptagna till 22 miljoner kronor samt utgifterna till 21,065,000, hvadan öfverskottet sålunda skulle utgöra 935,000 kronor.

Ehuru inkomsterna för år 1910 alltså icke synas komma att uppgå till de i riksstaten upptagna, torde likväl, såvidt generalpoststyrelsen nu kan finna, det ekonomiska slutresultatet af postverkets verksamhet för samma år komma att utvisa ett öfverskott, ej understigande det i riksstaten upptagna.

I generalpoststyrelsens underdåniga skrifvelse den 27 november 1909 med förslag till postverkets stater för år 1911 uttalade generalpoststyrelsen den förmodan, att postverkets inkomster för år 1911 skulle ökas med 5 procent af inkomsterna för år 1910, hvilket antagande generalpoststyrelsen nu saknar anledning frångå.

Med en sådan ökning skulle postverkets inkomster för år 1911 komma att uppgå till 22,837,500 eller i rundt tal 22,840,000 kronor.

Hvad nu inkomsterna för år 1912 angår, har generalpoststyrelsen ansett sig kunna beräkna ökningen till det normala, det vill säga till 5 procent af inkomsterna för år 1911.

Vid sådant förhållande skulle postverkets inkomster för år 1912 komma att uppgå till 23,982,000 kronor eller i mera afrundadt tal till 24 miljoner.

Enär uti här ofvan lämnade uppgifter angående postanstalternas inkomster under år 1910 ingå de sportelandelar, som skola redovisas till postverket, innefattas de postverket för år 1912 tillkommande sportelandelar uti den för sistnämnda år beräknade inkomstsumman, 24 miljoner kronor.»

Enligt hvad statskontoret vidare inhämtat, hafva verkets driftkostnader för år 1912 beräknats uppgå till 22,401,625 kronor; och hemställer statskontoret i anslutning härtill, att postverket må i 1912 års riksstat upptagas på följande sätt:

Postverket: inkomster, *bevillning* .. kronor 24,000,000: —

driftkostnad..... „ 22,400,000: —

öfverskott..... 1,600,000: —

Telegrafverket. Telegrafmedlen äro i 1911 års riksstat upptagna med 14,150,000 kronor. Enligt hvad statskontoret inhämtat, har bruttointäkten för år 1912 af telegrafstyrelsen beräknats till 15,000,000 kronor. Uti underdånig skrifvelse den 19 nästlidne november yttrar telegrafstyrelsen beträffande denna beräkning följande:

22 Statskontorets skrifvelse med inkomstberäkning för år 1912.

»Inkomsterna af telegrafverkets telegraf- och telefontrafikerörelse utgöras af dels telegramafgifter, dels telefonaftergifter och dels åtskilliga mindre inkomstbelopp, såsom afgifter för registrering af telegramadresser, försäljningssummor för ordböcker, taxor, ortförteckningar, telegramblanketter och dylikt, influtna hyror från telegrafverkets fastigheter och lokaler samt för telegrafledningar m. m.

Telegrafverkets behållna inkomst af telegramrörelsen har utgjort:

under år 1906.....	kronor	2,167,735: —
„ „ 1907.....	„	2,297,881: —
„ „ 1908.....	„	2,233,694: —
„ „ 1909.....	„	2,212,407: —

samt torde, såvidt räkenskaperna för årets tre första kvartal gifva vid handen, under år 1910 komma att utgöra omkring 2,216,000 kronor. Samma inkomst är beräknad för år 1910 till 2,215,000 kronor, men för år 1911 till endast 2,030,000 kronor.

Den minskning i telegrafinkomsten, som inträdde med år 1908 och fortfor under år 1909, synes alltså för år 1910 komma att efterträddas af någon ökning. Denna ökning är dock allt för ringa för att styrelsen skall våga till år 1912 påräkna något större uppsving i trafiken, utan anser styrelsen en viss varsamhet böra iakttagas vid beräkandet af denna inkomst för de närmaste åren. I följd häraf torde telegrafinkomsten för år 1912 icke böra beräknas till mer än 50,000 kronor högre belopp än för år 1911 eller 2,080,000 kronor.

Telefonaftergifterna hafva utgjort:

under år 1906.....	kronor	8,008,396: —
„ „ 1907.....	„	9,276,584: —
„ „ 1908.....	„	10,220,575: —
„ „ 1909.....	„	11,042,352: —

och synas under år 1910 komma att uppgå till omkring 11,800,000 kronor. För år 1910 är samma inkomst beräknad till 10,200,000 kronor och för år 1911 till 12,000,000 kronor.

Såsom telegrafstyrelsen i sitt förslag till inkomstberäkning för år 1911 framhöll, är ökningen i telefoninkomsten stadd i nedåtgående. Denna ökning utgjorde nämligen:

från år 1906 till år 1907.....	kronor	1,268,000: —
„ „ 1907 „ „ 1908.....	„	944,000: —
„ „ 1908 „ „ 1909.....	„	822,000: —
„ „ 1909 „ „ 1910 omkring...	„	758,000: —

Telegrafstyrelsen anser sig därför, liksom vid uppgörande af inkomstberäkningen för år 1911, allt fortfarande böra antaga den årliga ökningen

till högst 500,000 kronor för år. Då telefoninkomsten för år 1910, såsom nyss nämnts, torde komma att stanna vid omkring 11,800,000 kronor, skulle den alltså för år 1912 komma att beräknas till 12,800,000 kronor eller 800,000 kronor högre belopp än för år 1911 beräknats.

De öfriga inkomsterna af telegraf- och telefontrafikkörelsen hafva utgjort:

under år 1906.....	kronor	85,314: —
„ „ 1907.....	„	87,651: —
„ „ 1908.....	„	101,527: —
„ „ 1909.....	„	123,205: —

och torde under år 1910 komma att uppgå till ungefär sistnämnda belopp. För år 1910 äro dessa inkomster beräknade till 85,000 kronor och för år 1911 till 120,000 kronor. Äfven för år 1912 synas ifrågasvarande inkomster böra upptagas till sistnämnda belopp.

Sammanställas de af styrelsen sålunda för år 1912 beräknade beloppen, erhållas följande inkomstsiffror:

telegramafgifter.....	kronor	2,080,000: —
telefonafgifter.....	„	12,800,000: —
öfriga inkomster.....	„	120,000: —
		eller tillhopa kronor 15,000,000: —,

innebärande en ökning af 850,000 kronor utöfver de för år 1911 till 14,150,000 kronor beräknade inkomsterna.»

Enligt hvad statskontoret vidare inhämtat hafva utgifterna för verkets drift beräknats till 10,676,000 kronor.

Statskontoret hemställer i anslutning härtill, att telegrafverket må i 1912 års riksstat upptagas sålunda:

Inkomster.....	kronor	15,000,000: —
Driftkostnad.....	„	10,676,000: —
Öfverskott.....		4,324,000: —.

Statens vattenverk. Enligt meddelande från vattenfallsstyrelsen kunna vattenverkens bruttoinkomster för år 1912 beräknas på följande sätt:

för Trollhätte kanalverk.....	kronor	620,000: —
„ Trollhätte kraftverk.....	„	1,200,000: —
„ Trollhätte fastighetsförvaltning.....	„	50,000: —
„ Diverse statens vattenfall och fastigheter inom Älfsborgs samt Göteborgs och Bohus län....	„	100,000: —
		transport kronor 1,970,000: —

	transport kronor	1,970,000: —
för Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk		
drift å statens järnvägar.....	„	8,000: —
„ Diverse vattenfall och fastigheter.....	„	8,000: —
	Tillsammans kronor	1,986,000: —.

Driftkostnaderna beräknas till:

för Trollhätte kanalverk.....	kronor	310,000: —
„ Trollhätte kraftverk.....	„	620,000: —
„ Trollhätte fastighetsförvaltning.....	„	20,000: —
„ Diverse statens vattenfall och fastigheter inom		
Älfsborgs samt Göteborgs och Bohus län.....	„	5,000: —
„ Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk		
drift å statens järnvägar.....	„	4,000: —
„ Diverse statens vattenfall och fastigheter.....	„	2,000: —
	Tillsammans kronor	961,000: —

hvidan öfverskottet på det hela skulle komma att belöpa sig till 1,025,000 kronor.

Statens domäner. Under denna riksstatstitel skola, enligt åberopade sakkunniges förslag, uppföras nettointkomsterna af ej mindre statens skogar än äfven dess jordbruksdomäner.

Skogsmedlen hafva utgjort:

år 1907.....	kronor	9,922,569: —
„ 1908.....	„	9,491,142: —
„ 1909.....	„	8,612,666: —

eller i medeltal för dessa tre år 9,342,126 kronor. För femårsperioden 1905—1909 hafva de influtit med i medeltal 8,810,743 kronor och den årliga medelökningen har varit 287,014 kronor.

Enligt från domänstyrelsen erhållen uppgift skulle statsverkets skogsmedelsinkomster, i händelse uppbörden under fjärde kvartalet komme att motsvara uppbörden under samma kvartal af nästlidet år, för år 1910 komma att uppgå till 11,239,986 kronor 96 öre. Om denna sannolika uppbörd för innevarande år tages i betraktande vid beräkning af den årliga medelökningen under åren 1908—1910, skulle denna medelökning belöpa sig till 874,422 kronor 36 öre; och kunde alltså år 1912 beräknas inflyta af skogsmedel 12,988,831 kronor 68 öre.

Med hänsyn härtill äfvensom till de för närvarande synnerligen fasta och stegrade virkespriserna, hvarutinnan någon återgång under

år 1911 icke lärer vara att befara, anser statskontoret, att skogsmedelsinkomsterna, hvilka hufvudsakligen bero af 1911 års priser, kunna väntas inbringa åtminstone 12,500,000 kronor.

Arrendemedlen hafva under senaste femårsperiod influtit med i medeltal 1,858,900 kronor och med en årlig minskning af i medeltal 11,850 kronor. Då desamma år 1909 inflöto med 1,879,654 kronor, torde de utan fara kunna beräknas år 1912 inflyta med det belopp, hvartill de upptagits i 1911 års riksstat eller 1,700,000 kronor.

Sammanlagda bruttoinkomsten af statens domäner skulle alltså kunna beräknas år 1912 uppgå till 14,200,000 kronor.

Enligt hvad statskontoret inhämtat, lära driftkostnaderna för statens domäner för samma år komma att beräknas till 5,105,000 kronor, hvadan det öfverskott, som skall tillföras statsregleringen, kan antagas uppgå till 9,095,000 kronor, hvarmed öfverskottet å denna affärsdrift upptagits i bifogade tabell.

Statens aktier: Utdelning i Luossavaara—Kirunavaara aktiebolag. Enligt meddelande från trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund kan malmbrytningen under år 1911 beräknas:

i Kiruna till.....	2,500,000 ton
och i Gellivare till.....	975,000 „
Utdelningen å de staten tillhöriga preferenceaktierna, hvilka utfalla år 1912, kan alltså beräknas uppgå till:	
för 1,250,000 ton å 1: — kr.	kronor 1,250,000: —
„ 487,500 „ å 0: 50 „	„ 243,750: —
	tillsammans kronor 1,493,750: —.

Med anslutning härtill har statskontoret såsom inkomst af fonden för statens aktier i bifogade förslagstabell upptagit 1,500,000 kronor.

Statens utlåningsfonder, öfverskott:

Enligt härstädes verkställda beräkningar, hvilka återfinnas i bifogade tabell, kunna de år 1912 inflytande räntorna å dessa fonder beräknas uppgå till

för <i>Aldre odlingslånefonden</i> (annuitet att i sin helhet omföras till Nya odlingslånefonden).....	kronor 144,000: —
„ <i>Nya odlingslånefonden</i>	„ 210,000: —
„ <i>Torfindustrilånefonden</i>	„ 135,000: —
„ <i>Rederilånefonden</i> , med tillägg af räntor för Aktiebolaget Svenska Ostasiatiska kompaniets lån..	„ 641,000: —
„ <i>Egnahemslånefonden</i>	„ 792,000: —

26 Statskontorets skrifvelse med inkomstberäkning för år 1912.

för <i>Fiskerilånefonden</i>	kronor	60,000: —
„ <i>Norrländska nyodlingsfonden</i>	„	15,000: —
„ <i>Jordförmedlingsfonden</i>	„	50,000: —

och hafva dessa belopp i förslagstabellen beräknats såsom fondernas afkastning år 1912.

Arbetsförsäkringsfonden. Enligt härstädes verkställd beräkning kommer dess ränteintäkt att år 1912 utgöra omkring 1,270,000 kronor, hvilket belopp upptagits i bifogade förslagstabell.

Enligt hvad statskontoret inhämtat, läser vattenfallsstyrelsen komma att afgifva förslag om Trollhätte egnahemslånefonds sammanslagning med Trollhätte fastighetsförvaltning, hvarför något förslag om beräkningen af denna lånefonds afkastning år 1912 icke kunnat afgifvas.

Från riksgäldskontoret har Statskontoret inhämtat, att ränteafkastningen för år 1912 af »Järnvägsånefondens» medel i Riksgäldsfullmäktiges underdåniga skrifvelse den 8 innevarande december beräknats till 1,775,000 kronor och af »Allmänna byggnadslånefondens» medel till 39,600 kronor, hvilka belopp upptagits i statskontorets förslagstabell.

Stockholm den 14 december 1910.

Underdånigst:

HANS WACHTMEISTER.

CHR. L. TENOW.
Föredragande.

PER SÖDERMARK.

Gustaf Ahlm.

BILAGOR.

Bil. A.

Statsverkets inkomster.

			Kronor.
A. Egentliga statsinkomster.			
Skatter:			
Mantalspenningar	825,000: —		
Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse:			
Inkomst- och förmögenhetsskatt, <i>bevillning</i> 31,000,000: —			
Bevillning af fast egendom samt af inkomst, <i>bevillning</i>	1,250,000: —		
Näringskatt af utlänningar, <i>bevillning</i>	300,000: —		
Stämpelmedel, <i>bevillning</i>	17,000,000: —	49,550,000: —	
Tullar och acciser:			
Tullmedel, <i>bevillning</i>	63,000,000: —		
Brännvinstillverkningsskatt, <i>bevillning</i>	21,000,000: —		
Sockerskatt, <i>bevillning</i>	19,000,000: —		
Punschskatt, <i>bevillning</i>	1,500,000: —		
Maltskatt, <i>bevillning</i>	5,000,000: —	109,500,000: —	159,875,000 —
Uppbörd i statens verksamhet:			
Fyr- och båkmedel	1,700,000: —		
Patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter	395,000: —		
Bidrag till bankinspektionen	39,000: —		
Bidrag till försäkringsinspektionen	53,000: —		
Inkomster af myntning och justering	915,000: —		
Kontrollstämpelmedel	95,000: —		
Terminsavgifter från läroverken	540,000: —		
Diverse inkomster	1,000,000: —		4,737,000 —
B. Inkomster af statens produktiva fonder.			
Statens affärsverksamhet:			
Statens järnvägar: inkomster	80,000,000: —		
driftkostnad	63,500,000: —		
öfverskott		16,500,000: —	
Transport	16,500,000: —		164,612,000 —

				Kronor.
Postverket:	Transport 16,500,000: —		164,612,000	—
	inkomster, <i>bevillning</i>	24,000,000: —		
Telegrafverket:	driftkostnad	22,400,000: —		
	öfverskott		1,600,000: —	
Statens vattenverk:	inkomster	15,000,000: —		
	driftkostnad	10,676,000: —		
Statens domäner:	öfverskott		4,324,000: —	
	inkomster	1,986,000: —		
	driftkostnad	961,000: —		
	öfverskott		1,025,000: —	
	inkomster	14,200,000: —		
	driftkostnad	5,105,000: —		
			9,095,000: —	
			32,544,000	—
<i>Statens aktier:</i>				
Utdelning i Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag			1,500,000	—
<i>Statens utlåningsfonder (öfverskott)</i>				
hos statskontoret:				
Äldre odlingslånefonden		144,000: —		
Nya odlingslånefonden		210,000: —		
Torfindustrilånefonden		135,000: —		
Rederilånefonden		626,000: —		
Egnahemslånefonden		792,000: —		
Fiskerilånefonden		60,000: —		
Norrländska nyodlingsfonden		15,000: —		
Jordförmedlingsfonden		50,000: —		
Handtverkslånefonden		— —	2,032,000: —	
hos vattenfallsstyrelsen:				
Trollhätte egnahemslånefond			— —	
hos riksgäldskontoret:				
Järnvägslånefonden		1,775,000: —		
Allmänna byggnadslånefonden		39,600: —	1,814,600: —	
			3,846,600	—
<i>Arbetsförsäkringsfonden</i>			1,270,000	—
			Summa 203,772,600	—

	Enligt		
	För år 1905.	För år 1906.	För år 1907.
Ordinarie inkomster.			
Arrendemedel	1,927,052	1,854,180	1,851,298
Mantalspenningar	793,671	801,042	811,425
Bötesmedel	427,334	448,676	497,544
Kontrollstämpelmedel	78,870	86,541	94,298
Fyr- och båkmedel	1,693,697	1,725,803	1,776,339
Telegrafmedel	9,239,442	10,361,446	11,712,117
Järnvägstrafikmedel	13,700,000	17,300,000	12,000,000
Skogsmedel	7,464,609	8,562,727	9,922,569
Terminsafgifter från läroverken	583,554	581,845	561,665
Extra uppbörd	366,504	305,744	456,924
Säger	36,274,733	42,028,004	39,684,179
Bevillningar.			
Tullmedel	59,754,634	59,523,133	59,624,649
Postmedel	17,377,323	18,442,464	19,651,075
Bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter	278,302	273,502	272,934
Stämpelmedel	8,606,040	10,095,922	11,707,520
Brännvinstillverkningsskatt	22,106,806	24,435,257	23,791,880
Hvitbetssockertillverkningsafgift	11,408,951	161,318	— —
Sockerskatt	— —	1,429,037	14,709,870
Inkomstskatt	12,599,015	14,008,306	16,004,206
Punschskatt	1,307,104	1,459,220	1,558,538
Maltskatt	3,079,501	3,084,598	3,041,413
Bevillning af fast egendom samt af inkomst	9,446,819	9,853,885	10,523,615
Inkomst- och förmögenhetsskatt	— —	— —	— —
Säger	145,964,495	142,766,642	160,885,700
Summa	182,239,228	184,794,646	200,569,879

Bil. B.

räkenskaperna.					Beräknade i riks- staten för år 1911.
För år 1908.	För år 1909.	Medium.	Årlig ökning i medeltal.	Årlig minskning i medeltal.	
1,782,314	1,879,654	1,858,900	— —	11,850	1,700,000
611,538	790,746	761,684	— —	731	825,000
492,615	502,484	473,731	18,788	— —	450,000
85,546	89,977	87,046	2,777	— —	90,000
1,845,525	1,848,307	1,777,934	38,653	— —	1,700,000
12,555,796	13,377,964	11,449,353	1,034,631	— —	14,150,000
4,700,000	6,500,000	10,840,000	— —	1,800,000	9,000,000
9,491,142	8,612,666	8,810,743	287,014	— —	11,000,000
558,315	540,786	565,233	— —	10,692	540,000
414,509	583,078	425,352	54,144	— —	400,000
32,537,300	34,725,662	37,049,976	— —	— —	39,855,000
57,224,921	58,495,400	58,924,547	— —	314,809	60,000,000
19,877,156	19,951,000	19,059,804	643,419	— —	22,600,000
256,868	310,843	278,490	8,135	— —	300,000
13,569,483	11,696,288	11,135,051	772,562	— —	17,000,000
21,361,615	19,163,020	22,171,716	— —	735,947	21,800,000
— —	— —	5,785,135	— —	11,247,633	— —
18,918,868	15,045,860	12,525,909	4,538,941	— —	19,000,000
7,854,948	15,988,153	13,290,926	847,285	— —	— —
1,593,012	1,559,721	1,495,519	63,154	— —	1,500,000
2,923,276	2,893,311	3,004,420	— —	46,548	5,800,000
17,330,594	12,176,045	11,866,192	682,307	— —	1,250,000
— —	— —	— —	— —	— —	31,000,000
160,910,741	157,279,641	159,537,709	— —	— —	180,250,000
193,448,041	192,005,303	196,587,685	— —	— —	220,105,000

Approximativa uppgifter
(grundade på utförda beräkningar, under antagande

	Skuld till Riksgäldskon- toret vid 1911 års slut	Ränta att erläggas till Riksgäldskontoret år 1912	Utlånta medel vid 1911 års slut
Äldre odlingslånefonden	—	—	2,250,000: —
Nya » . . .	4,338,227: 81	169,815: 86 (3,75 % å 1,485,802: 83, i öfrigt 4 %.)	10,850,000: — (6,581,773: 19 åtminstone enligt räkenskaper ej lånemedel.)
Torfindustrilånefonden . .	3,500,000: —	135,000: — (Inflytande räntor.)	3,500,000: —
Rederilånefonden	15,000,000: —	575,000: — (Inflytande räntor.)	15,000,000: —
Egnahemslånefonden . .	24,400,000: —	1,083,000: — (3,75 % å 6,600,836: 49, i öfrigt 4 %.)	23,200,000: —
Fiskerilånefonden	1,360,000: —	56,000: — (4 %)	2,630,000: — (1,270,000: — åtminstone enligt fondens räkenskaper ej lånemedel.)
Norrländska nyodlings- fonden	930,000: —	—	950,000: —
Jordförmedlingsfonden .	högst 2,000,000: —	70,000: — (4 %)	högst 2,000,000: —
Arbetareförsäkringsfonden	—	—	30,375,000: —

¹ Amorteringsbelopp antagas få ligga från fondens synpunkt räntelösa större eller mindre delar af året.

rörande nedannämnda fonder

att lånerörelsen skulle fortgå såsom hittills).

Inflytande räntor år 1912	Debiterade räntor år 1912	År 1912, för fortsatt <i>utlåning</i> ytterligare erforderliga <i>låne-</i> medel
54,000: — (Hela annuiteten, vid pass 144,000: —, omföres till nya odlingslånefonden)	— — —	— — —
210,000: — (Annuitet vid pass 632,000: —, omföringen från äldre odlingslånefonden oberäknad.)	300,000: —	— — —
135,000: — (4 %)¹	135,000: —	— — —
575,000: — (4 %)¹	575,000: —	— — —
792,000: — (3,6 %)	950,000: —	3,600,000: — (Inflytande räntor, amorteringar och återbetalda odisponerade medel dessutom påräknade.)
60,000: — 3 % å 200,000: —, i öfrigt 3,6 %, med iakttagande att för första låneåret ingen ränta erlägges.)¹	75,000: —	60,000: — (Inflytande räntor och amorteringar dessutom påräknade.)
15,000: — (3 %, med iakttagande att för första låneåret ingen ränta erlägges.)¹	20,000: —	190,000: — (Inflytande räntor och amorteringar dessutom påräknade.)
50,000: — (4 %)	60,000: —	— — —
1,270,000: —	1,300,000: —	— — —

Stockholm den 11 december 1910.

Arrid Vide.

Bil. D.

Rörande fonden för Aktiebolaget Svenska Ostasiatiska kompaniets lån har beräknats följande:

Skuld till Riksgäldskontoret vid 1911 års slut . . .	kronor 1,666,666: 67
Ränta att erläggas till Riksgäldskontoret år 1912	
<i>(nedannämnda inflytande)</i>	„ 66,666: 67
Amortering d:o <i>(nedannämnda inflytande)</i>	„ 333,333: 33
Utlånta medel vid 1911 års slut	„ 1,666,666: 67
Inflytande ränta år 1912	„ 66,666: 67
„ amortering år 1912	„ 333,333: 33

Stockholm och Kungl. Statskontoret den 14 november 1910.

Arvid Vide.

Till herr statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet.

Med anledning af herr statsrådets i skrifvelse af den 5 innevarande december därom framställda anhållan hafva fullmäktige i riksgäldskontoret låtit upprätta och hafva äran härmed öfverlämna förslagsberäkningar i hittills vanlig form i fråga om dels riksgäldskontorets sannolika ställning vid slutet af hvartera året 1910 och 1911, dels ock riksgäldskontorets redan nu påräkneliga inkomster och utgifter för år 1912.

I samma skrifvelse har herr statsrådet, med afseende å ifrågasat förändrad uppställning af riksstaten m. m. i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ett af tillkallade sakkunnige den 4 oktober 1910 afgifvet förslag, jämväl anhållit om förslag till beräkning för år 1912 af vissa, i sju särskilda punkter angifva inkomstposter och utgiftsanslag.

I anledning häraf få fullmäktige här nedan meddela resultaten af de i berörda hänseende verkställda beräkningarna.

1:o. Å de utlånta medel, som enligt bemälda sakkunnigas mening böra sammanföras under dels »järnväglånefonden» och dels »allmänna byggnadslånefonden», beräknas följande räntebelopp komma att inflyta under år 1912, nämligen:

å lån tillhörande »järnväglånefonden»	kr. 1,775,400: —
„ „ „ »allmänna byggnadslånefonden»	„ 39,600: —
	Summa kr. 1,815,000: —.

2:o. Å sina tillsvidare förräntade medel torde riksgäldskontoret under år 1912 kunna påräkna en ränteinkomst af 500,000 kronor.

3:o. Såsom den nu öfverlämnade förslagsberäkningen öfver riksgäldskontorets inkomster och utgifter för år 1912 i detalj utvisar, beräknas räntorna å statsskulden (häruti inbegripna såväl räntorna å Karl XIII:s hemgiftskapital, å Göta kanals reparationsfond och å köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm, som ock det från riksgäldskontoret utgående årsanslaget till Hans Maj:t Konungen) komma att för nämnda år uppgå till sammanlagdt kr. 21,044,700: —

Om härifrån dragas de i punkterna 1:o och 2:o omförmälda ränteinkomsterna af resp. 1,815,000 kronor och 500,000 kronor, eller tillsammans „ 2,315,000: —

återstår det belopp kr. 18,729,700: —
som sålunda ytterligare för riksgäldskontoret erfordras för bestridande af räntorna å statsskulden.

4:o. 1912 års förslagsanslag till riksdags- och revisionskostnader samt aflöningar m. m. har beräknats till ett belopp af 1,392,000 kronor, på sätt närmare framgår af ofvan omförmälda förslagsberäkning.

5:o. Under år 1912 beräknas kapitalafbetalningar till följande belopp komma att inflyta:

å lån tillhörande »järnvägslånefonden»	kr. 542,000: —
„ „ „ »allmänna byggnadslånefonden»	„ 38,000: —
Summa	kr. 580,000: —.

6:o. Utbetalningarna under år 1912 för amortering å statsskulden i enlighet med gällande bestämmelser äro i oftanämnda förslagsberäkning upptagna till sammanlagdt kr. 5,820,000: —

Efter afdrag af den i punkten 5:o omförmälda inkomst af kapitalafbetalning „ 580,000: —

återstår kr. 5,240,000: —
att bestridas af andra medel.

7:o. För år 1912 har Riksdagen redan anvisat anslag till lån för enskilda järnvägsanläggningar, till odlingslånefonden och till egnahems-lånefonden. Dessa anslag torde, i enlighet med hvad fullmäktiges förslagsberäkning för år 1912 i detalj utvisar, lämpligen kunna i riksstats-förslaget upptagas med följande belopp:

Fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande ang. riksgäldskontorets ställning. 3

till »järnvägslånefonden»	kr. 1,500,000: —
„ odlingslånefonden	„ 224,000: —
„ egnahemslånefonden	„ 5,291,000: —.

Stockholm den 8 december 1910.

H. CAVALLI.

W. ODELBERG.

G. F. ÖSTBERG.

VICTOR MOLL.

H. Sederholm.

Förslagsberäkning öfver riksgäldskontorets inkomster och

Tillgångar:		
Innestående å giroräkning i riksbanken den 8 december 1910	2,568,674: 69	
Kassabehållning samma dag	38,876: 15	2,607,550: 84
Tills vidare förräntade medel, kapital:		
svenska obligationer.....	1,466,276: 11	
af främmande stater utgifna obligationer och andra skuldförbindelser	18,850,467: 65	
innestående hos utländska bankhus	5,383,519: 71	25,700,263: 47
Fordran af statskontoret för lämnad kassaförstärkning	27,000,000: —	
D:o af byggnadsfonden för riksdags- och riksbankshus	20,100: 24	55,327,914 55
Inkomster:		
Kapital- och ränteinbetalningar å till vissa bestämda ändamål anvisade låneunderstöd, som förfalla med 1,173,000 kronor, hvaraf beräknas inflyta	1,000,000: —	
Ränta å utbetalda belopp till odlingslånefonden	169,815: 86	
Dito å dito till torfindustrilånefonden	33,500: —	
Dito å dito till rederilånefonden.....	274,000: —	
Dito å lån till svenska ostasiatiska kompaniet.....	80,000: —	
Dito å utbetalda belopp till egnahemslånefonden ...	713,937: 83	
Dito å dito till Trollhättans egnahemslånefond	12,933: 33	
Dito å dito till fiskerilånefonden	40,349: 43	
Dito å dito till jordförmedlingsfonden	33,526: 33	
transport	2,358,062: 78	55,327,914 55

utgifter från och med den 8 december 1910 till samma års slut.

Utgifter:		
Riksdags- och revisionskostnader	100,000: —	
Kostnader för 1910 års kyrkomöte	10,000: —	
„ „ Riksdagens hus	20,000: —	
„ „ „ bibliotek	2,976: 56	
Förvaltningskostnader vid riksgäldskontoret	10,000: —	
Återstoden af 1910 års annuitetsanslag:		
för 3 $\frac{6}{10}$ % statslånet	1,517,533: 56	
„ 1908 års statslån	1,089,600: —	
Ränta och amortering å nedanstående af riksgäldskontoret öfvertagna lån:		
kommunlån	15,300: —	
Örebro—Svartå järnvägsaktiebolags obligationslån	27,880: —	
järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinentens obligationslån af år 1898	88,160: —	
	131,340: —	
Ränta å den i riksgäldskontoret innestående köpeskillingen, 2,250,000 kronor, för fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm	45,000: —	
Dito å konung Carl XIII:s hemgiftskapital	1,875: —	
Dito å Göta kanals reparationsfond	7,044: 45	
		2,935,369 57
I riksgäldskontoret innestående köpeskillingar, influtna vid försäljning af mindre kronolägenheter		142,665 72
I riksgäldskontoret innestående, till undsättningar vid missväxter eller felslagna skördar afsedda medel		617,035 20
Låneunderstöd till enskilda järnvägsanläggningar:		
1906 års fond:		
återstoden af 1908 års anslag	534,150: —	
„ „ 1909 „ „	150,900: —	
1910 års anslag	1,500,000: —	
		2,185,050 —
	transport	5,880,120 49

[illegible]

	transport	5,880,120	49
Odlingslånefonden:			
1902—1908 års låneanslag tillsammans kronor	1,613,920: 23		
återstoden	1,113,920: 23		
1909 års låneanslag	1,000,000: —		
efter afdrag af för samma år beräknade, till statskontoret inflytande annuiteter å odlingslån	835,300: —	164,700: —	
1910 års låneanslag	1,000,000: —		
efter enahanda afdrag	830,000: —	170,000: —	1,448,620 23
Egnahemslånefonden:			
återstoden af vid 1908 års riksdag anvisade 800,000 kronor	286,005: 86		
fyllnadsbelopp för år 1909, beräknadt att utgå med 5,271,000 kronor, återstoden	434,635: 04		
dito för år 1910, betäknadt att utgå med 4,706,500 kronor, återstoden	1,136,500: —	1,857,140	90
Fiskerilånefonden:			
1908 års fyllnadsbelopp, beräknadt att utgå med 440,000 kronor, återstoden	42,790: 96		
1909 års fyllnadsbelopp, beräknadt att utgå med 335,000 kronor, återstoden	30,006: 52	72,797	48
Norrländska nyodlingsfonden:			
1907 års anslag, 100,000 kronor, återstoden	7,510: —		
1908 „ „ 200,000 „ „	27,579: 98		
1909 „ „ 300,000 „ „	33,869: 18		
1910 „ fyllnadsbelopp, högst 300,000 kronor, återstoden	151,075: —	220,034	16
Vid 1906 års riksdag anvisade medel 5,000,000 kronor, till inköp af vattenfall, lämpliga för elektrisk drift å statens järnvägar, återstoden		80,241	67
Vid 1907 års riksdag till utgående från riksgäldskontoret anvisade medel:			
till rederilånefonden, 5,000,000 kronor, återstoden	390,333	34	
„ torfindustrilånefonden 2,000,000 kronor, återstoden	107,541	92	
	transport	10,056,830	19

transport	59,569,736	99
transport	59,569,736	99

	transport	10,056,830	19
till jordförmedlingsfonden, 2,000,000 kronor, återstoden		1,048,036	13
„ inköp af vissa fastigheter för statens anläggningar vid Trollhättan, 300,000 kronor, återstoden		121,201	34
„ lån till telegrafstyrelsen, 3,000,000 kronor, för anskaffande af lokaler för telegrafverkets behof, återstoden		145,500	—
Vid 1908 års riksdag till utgående från riksgäldskontoret anvisade medel:			
till lån till telegrafstyrelsen för uppförande af stationsbyggnader i Stockholm och Göteborg		1,280,000	—
„ förskott för uppförande af nya byggnader för naturhistoriska riksmuseum		990,000	—
„ utbyggande af kraftstationen vid Trollhättan för viss högre leveransförmåga, 2,800,000 kronor, återstoden		1,700,000	—
Vid 1908 och 1909 års riksdagar till utgående från riksgäldskontoret anvisade medel:			
till fortsättning af statsbanan från Järna öfver Nyköping till Norrköping, 3,300,000 kronor, återstoden		2,100,000	—
Vid 1909 års riksdag till utgående från riksgäldskontoret anvisade medel:			
till fortsättning af statsbanan från Bastuträsk till Skellefteå och vidare till Kallholmsfjärden, 1,000,000 kronor, återstoden		300,000	—
„ fortsättning af statsbanan från Östersund till Ströms vattudal, 3,000,000 kronor, återstoden		2,150,000	—
„ fullbordande af statsbanan från Morjärv öfver Storträsk till Lappträsk m. m. 1,061,246 kronor, återstoden		261,246	—
„ anläggning af en reparationsverkstad vid Notviken		250,000	—
„ anläggning af en ny farled mellan Vänersborg och Göteborg, 3,000,000 kronor, återstoden		900,000	—
„ anläggning af ledningar för distribuering af elektrisk energi från statens kraftstationer vid Trollhättan m. m., 1,500,000 kronor, återstoden		900,000	—
„ inköp af vissa fastigheter för statens anläggningar vid Trollhättan m. m., 550,300 kronor, återstoden		401,949	33
„ förskott för uppförande af nya byggnader för allmänna barnbördshuset i Stockholm m. m.		574,860	—
	transport	23,179,622	99

transport	59,569,736 99	
Summa kronor		59,569,736 99

	transport	23,179,622	99
Vid 1910 års riksdag till utgående från riksgäldskontoret anvisade medel:			
till lån till telegrafstyrelsen för fortsatt utveckling af statens telefonväsende, 3,500,000 kronor, återstoden		2,000,000	—
„ uppförande af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och anläggning af en järnväg mellan Gellivare och Porjus m. m., 4,915,000 kronor, återstoden		1,015,000	—
„ anläggning af en statsbana från Lappträsk till Veittijärvi m. m.		150,000	—
„ fullbordande af statsbanan från Göteborg till Skee, 2,038,000 kronor, återstoden		238,000	—
Återbetalning till statskontoret af till riksgäldskontorets förvaltning öfverlämnade kassabehållningar		2,000,000	—
	=	28,582,622:	99 =
Beräknad behållning vid 1910 års slut:			
Riksgäldskontoret	21,731,222:	04	
Likvidations- och amortissementsfonderna	4,043,931:	20	
Fonden för statsskuldens amortering	5,206,668:	37	
Riksgäldskontorets pensionsfond	5,292:	39	9,255,891: 96
			30,987,114 —
	Summa kronor	59,569,736	99

Förslagsberäkning öfver riksgäldskontorets

Beräknad behållning vid 1911 års början:		
Riksgäldskontoret	21,731,222: 04	
Likvidations- och amortissements- fonderna	4,043,931: 20	
Fonden för statsskuldens amor- tering	5,206,668: 37	
Riksgäldskontorets pensionsfond ..	5,292: 39	9,255,891: 96
		30,987,114 —
Inkomster:		
Kapital- och ränteinbetalningar å till vissa bestämda ändamål anvisade låneunderstöd, som under år 1911 förfalla med 2,900,000 kronor, hvaraf beräknas inflyta		
kapital	560,000: —	
ränta	1,816,007: 35	2,376,007: 35
Ränta å utbetalda och beräknade fyllnadsbelopp till odlingslånefonden		235,300: —
D:o å verkställda och beräknade utbetalningar till torfindustrilånefonden		140,000: —
D:o å d:o till rederilånefonden		600,000: —
D:o å d:o till lån åt svenska ostasiatiska kompaniet		80,000: —
D:o å d:o till egnahemslånefonden		1,005,000: —
D:o å d:o till Trollhättans egnahemslånefond		16,000: —
D:o å d:o till fiskerilånefonden		56,800: —
D:o å d:o till jordförmedlingsfonden		80,000: —
	transport	4,589,107: 35
		30,987,114 —

inkomster och utgifter år 1911.

Utgifter:			
Riksdags- och revisionskostnader samt aflöningar m. m.:			
Riksdags- och revisionskostnader	1,200,000: —		
Kostnader för Riksdagens hus	50,000: —		
” ” ” bibliotek	4,500: —		
Arfvoden, löner och expenser vid riksgäldskontoret	101,500: —		
Pensioner vid d:o	5,500: —		
Aflöning, resekostnader och expenser för justitieombudsmannen och hans expedition	30,500: —		
		1,392,000 —	
Ränta och amortering å statsskulden:			
	Amortering:	Ränta:	
för 3 $\frac{1}{10}$ % lånet	—	3,035,067: 12	
” 1880 års 3 $\frac{1}{2}$ % lån	2,504,700: —	2,609,937: 33	
” 1886 ” 3 $\frac{1}{2}$ % ”	404,888: 89	1,998,710: —	
” 1888 ” 3 % ”	— —	725,733: 33	
” 1890 ” 3 $\frac{1}{2}$ % ”	540,000: —	966,350: —	
” 1894 ” 3 % ”	— —	525,096: —	
” 1899 ” 3 $\frac{1}{2}$ % ”	347,400: —	1,176,499: 80	
” 1900 ” 3 $\frac{1}{2}$ % ”	— —	1,271,200: —	
” 1904 ” 3 $\frac{1}{2}$ % ”	— —	1,260,000: —	
” 1906 ” 3 $\frac{1}{2}$ % ”	— —	1,512,000: —	
” 1907 ” lån å 4 %	— —	1,872,000: —	
” 1908 ” ” å 4 %	— —	2,179,200: —	
	= 3,796,988: 89	19,131,793: 58	
	Kr. 22,928,782: 47		
	transport 22,928,782: 47		
		1,392,000 —	

transport	4,589,107: 35	30,987,114	—
Kapital- och räntebetalningar å lån till telegrafstyrelsen för fortsatt utveckling af statens telefonväsende			
kapital	1,415,000: —		
ränta	827,300: —	2,242,300: —	
för anskaffande af lokaler för telegrafverkets behof, ränta	120,000: —		
för uppförande af stationsbyggnader i Stockholm och Göteborg, ränta	51,200: —	2,413,500: —	
Ränta å köpeskillingen för Trollhätte kanalverk...		205,982: 16	
D:o å riksgäldskontorets tills vidare förräntade medel (efter gjordt afdrag af de räntor, som tillkomna likvidations- och amortisementsfonderna, fonden för statsskuldens amortering samt riksgäldskontorets pensionsfond)	500,000: —	7,708,589	51
För år 1911 anvisade medel att öfverföras till fonden för statsskuldens amortering		1,783,570	78
Tjänsteinnehafvares pensionsafgifter		2,045	50
Ersättning för beräknadt förskott för uppförande af nya byggnader för naturhistoriska riksmuseum		990,000	—
D:o för d:o d:o för allmänna barnbördshuset i Stockholm		574,860	—
Anslag å riksstaten:			
riksdags- och revisionskostnader samt aflöningar m. m.	1,392,000: —		
räntor och afbetalningar å statsskulden	26,858,589: 51		
efter afdrag af till riksgäldskontoret ingående ränte- och kapitalbetalningar	7,708,589: 51	19,150,000: —	20,542,000 —
Upplåning:			
Vid 1910 års riksdag beräknad upplåning för utgifter under samma och föregående år	12,412,071: 11		
transport	12,412,071: 11	62,588,179	79

transport 22,928,782: 47		1,392,000	—
Öfverföring till fonden för stats- skuldens amortering i anledning af upptagandet af nedannämnda statslån:			
3 $\frac{1}{10}$ % lånet.....	758,766: 78		
1888 års lån	159,600: —		
1894 ” ”	147,204: —		
1900 ” ”	181,600: —		
1904 ” ”	120,000: —		
1906 ” ”	144,000: —		
1908 ” ”	272,400: —	1,783,570: 78	24,712,353: 25
Ränta å beräknad upplåning för tillhandahållande af kassaförstärkning åt statskontoret		500,000: —	
Ränta å annan medgifven och beräknad, ännu icke verkställd upplåning		1,000,000: —	
Ränta och amortering å nedanstående af riksgälds- kontoret öfvertagna lån:			
	Amortering.	Ränta.	
Kommunlån	39,041: 43	26,010: 38	
Örebro—Svartå järn- vägsaktiebolags obligationslån	15,000: —	27,200: —	
Järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinen- tens obligationslån af år 1898	27,000: —	61,120: —	
” ” 1902	13,000: —	33,320: —	
	<u>94,041: 43</u>	<u>147,650: 38</u>	241,691: 81
Årsanslaget till Hans Maj:t Konungen		300,000: —	
Ränta å den i riksgäldskontoret innestående köpe- skillingen, 2,250,000 kronor, för fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm		90,000: —	
transport 26,844,045: 06		1,392,000	—

	transport	12,412,071: 11	62,588,179	79
Vid 1910 års riksdag medgifven upplåning till				
betäckande af motstående för år 1911 be-				
räknade utgifter:				
till lån för enskilda järnvägsan-				
läggningsar	1,500,000: —			
„ odlingslånefonden	190,000: —			
„ egnahemslånefonden	4,771,000: —			
„ fiskerilånefonden	180,000: —			
„ norrländska nyodlingsfonden	300,000: —			
„ anläggning af en elektrisk				
kraftstation vid Porjusfallen				
i Stora Lule älf och anlägg-				
ning af järnväg mellan Gelli-				
vare och Porjus m. m.	2,650,000: —			
„ anläggning af ledningar för				
distribuering af elektrisk				
energi från statens kraftsta-				
tioner vid Trollhättan m. m.	1,000,000: —			
„ anläggning af en ny farled				
mellan Vänersborg och Göte-				
borg	2,000,000: —			
„ utläggning af ytterligare ett				
järnvägsspår mellan Tomte-				
boda och Järfva järnvägs-				
stationer	700,000: —			
„ anläggning af en reparations-				
verkstad vid Notviken	250,000: —			
„ anskaffande af ny rörlig mate-				
riel vid statens redan trafi-				
kerade järnvägar	3,325,000: —			
„ utläggning af ytterligare ett				
järnvägsspår mellan Rön-				
ninge och Järna järnvägs-				
stationer m. m.	500,000: —			
„ fortsättning af statsbanan				
från Bastuträsk till Skellefteå				
	transport	17,366,000: —	12,412,071: 11	62,588,179 79

transport	26,844,045: 06	1,392,000	—
Ränta å konung Carl XIII:s hemgiftskapital	7,500: —		
D:o å Göta kanals reparationsfond	7,044: 45	26,858,589	51
Återbetalning af 1910 års tillfälliga lån		18,121,750	—
Låneunderstöd till enskilda järnvägsanläggningar:			
1911 års anslag		1,500,000	—
Odlingslånefonden:			
1911 års låneanslag	1,000,000: —		
efter afdrag af de annuiteter å odlingslån, som be- räknas under samma år inflyta till statskontoret	810,000: —	190,000	—
Egnahemslånefonden:			
1911 års låneanslag	5,000,000: —		
beräknad ränta för år 1911 å i riks- gäldskontoret lyftade belopp	940,000: —	5,940,000: —	
efter afdrag af dels under samma år till fonden inflytande kapital och ränteinbetalningar	708,000: —		
och dels från låneförmedlare åter- burna, vid 1910 års slut odispo- nerade medel	461,000: —	1,169,000: —	4,771,000
Fiskerilånefonden:			
1911 års fyllnadsbelopp, beräknadt att utgå med		180,000	—
Norrländska nyodlingsfonden:			
1911 års anslag, högst		300,000	—
Vid 1910 års riksdag till utgående från riksgäldskontoret anvisade anslag:			
till anläggning af en elektrisk kraftstation vid Porjusfallen i Stora Lule älf och anläggning af en järnväg mellan Gellivare och Porjus m. m.		2,650,000	—
„ anläggning af ledningar, afsedda att distribuera elektrisk energi från statens kraftstation vid Trollhättan m. m.		1,000,000	—
„ anläggning af en ny farled mellan Vänersborg och Göteborg		2,000,000	—
„ afslutande af arbetet med utläggning af ytterligare ett järn- vägsspår mellan Tomtebodas och Järfva järnvägsstationer		700,000	—
„ fullbordande af anläggningen af en reparationsverkstad vid Notviken		250,000	—
transport		59,913,339	51

transport	17,366,000: —	12,412,071: 11	62,588,179 79
och vidare till Kallholms- fjärden	1,000,000: —		
till fortsättning af statsbanan från Östersund till Ströms vattendal jämte bispår	1,500,000: —		
„ fortsättning af statsbanan Järna öfver Nyköping till Norrköping	1,000,000: —		
„ anläggning af en statsbana från Lappträsk till Veitti- järvi m. m.	893,000: —		
„ bildande af en lånefond för befrämjande af handtverk och därmed jämförlig mindre industri	50,000: —	21,809,000: —	
	Kronor	34,221,071: 11	
som minskas med genom försäljning af 3 $\frac{6}{10}$ % statsobligationer verkställd upplåning		2,702: 70	34,218,368 41
	Summa kronor	96,806,548 20	

transport	59,913,339	51
till anskaffande af ny rörlig materiel vid statens redan trafikerade järnvägar	3,325,000	—
„ utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Rönninge och Järna järnvägsstationer m. m.	500,000	—
„ fortsättning af statsbanan från Bastuträsk till Skellefteå och vidare till Kallholmsfjärden	1,000,000	—
„ fortsättning af statsbanan från Östersund till Ströms vattendal jämte bispår	1,500,000	—
„ fortsättning af statsbanan från Järna öfver Nyköping till Norrköping	1,000,000	—
„ anläggning af en statsbana från Lappträsk till Veittijärvi m. m.	893,000	—
„ bildande af en lånefond för befrämjande af handtverk och därmed jämförlig mindre industri	50,000	—
Beräknad behållning vid 1911 års slut:		
Riksgäldskontoret	17,583,700:	45
Likvidations- och amortissementsfonderna	4,043,931:	20
Fonden för statsskuldens amortering	6,990,239:	15
Riksgäldskontorets pensionsfond	7,337: 89	11,041,508: 24
	28,625,208	69
Summa kronor	96,806,548	20

Förslagsberäkning öfver riksgäldskontorets

Beräknad behållning vid 1912 års början:			
Riksgäldskontoret	17,583,700:	45	
Likvidations- och amortissements-			
fonderna	4,043,931:	20	
Fonden för statsskuldens amortering ..	6,990,239:	15	
Riksgäldskontorets pensionsfond ...	7,337: 89	11,041,508: 24	28,625,208 69
Inkomster:			
Kapital- och ränteinbetalningar å till vissa bestämda ändamål an-			
visade låneunderstöd, som under år 1912 förfalla med 2,943,000			
kronor, hvaraf beräknas inflyta			
kapital	580,000:	—	
ränta	1,815,000:	—	2,395,000: —
Ränta å utbetalda och beräknade fyllnadsbelopp till			
odlingslånefonden	244,300:	—	
Dito å verkställda och beräknade utbetalningar till			
torfindustrilånefonden	140,000:	—	
Dito å dito till rederilånefonden	600,000:	—	
Dito å dito till lån åt svenska ostasiatiska kompa-			
niet	80,000:	—	
Dito å dito till egnahemslånefonden	1,217,000:	—	
Dito å dito till Trollhättans egnahemslånefond	16,000:	—	
Dito å dito till fiskerilånefonden	56,800:	—	
Dito å dito till jordförmedlingsfonden	80,000:	—	
Kapital- och ränteinbetalningar å lån till telegraf-			
styrelsen			
för fortsatt utveckling af statens telefonväsende			
kapital	1,596,000:	—	
ränta	774,417: 84	2,370,417: 84	
transport	2,370,417: 84	4,829,100: —	28,625,208 69

inkomster och utgifter år 1912,

Utgifter:

Riksdags- och revisionskostnader samt aflöningar m. m.

Riksdags- och revisionskostnader	1,200,000: —	
Kostnader för Riksdagens hus	50,000: —	
» » » bibliotek	4,500: —	
Arfvoden, löner och expenser vid riksgäldskontoret	101,500: —	
Pensioner vid dito	5,500: —	
Aflöning, resekostnader och expenser för justitieombudsmannen och hans expedition	30,500: —	1,392,000 —

Ränta och amortering å statsskulden:

	Amortering.	Ränta.
för $3\frac{6}{10}\%$ lånet	—	3,035,067: 12
» 1880 års $3\frac{1}{2}\%$ lån	2,613,600: —	2,520,367: 08
» 1886 » $3\frac{1}{2}\%$ »	405,823: 52	1,984,518: 44
» 1888 » 3% »	—	725,733: 33
» 1890 » $3\frac{1}{2}\%$ »	559,111: 11	947,115: 56
» 1894 » 3% »	—	525,096: —
» 1899 » $3\frac{1}{2}\%$ »	358,920: —	1,164,340: 80
» 1900 » $3\frac{1}{2}\%$ »	—	1,271,200: —
» 1904 » $3\frac{10}{2}\%$ »	—	1,260,000: —
» 1906 » $3\frac{10}{2}\%$ »	—	1,512,000: —
» 1907 » lån å 4%	—	1,872,000: —
» 1908 » » å 4%	—	2,179,200: —
	<u>3,937,454: 63</u>	<u>18,996,638: 33</u>
	Kr. 22,934,092: 96	

Öfverföring till fonden för statsskuldens amortering i anledning af upptagandet af nedannämnda statslån:

$3\frac{6}{10}\%$ lånet	758,766: 78	
transport	758,766: 78	22,934,092: 96
		1,392,000 —

[illegible]

transport	758,766: 78	22,934,092: 96	1,392,000 —
1888 års lån	159,600: —		
1894 » »	147,204: —		
1900 » »	181,600: —		
1904 » »	120,000: —		
1906 » »	144,000: —		
1908 » »	272,400: —	1,783,570: 78	24,717,663: 74
Ränta å medgifven och beräknad, ännu icke verkställd upplåning		1,500,000: —	
Ränta och amortering å nedanstående af riksgäldskontoret öfvertagna lån:			
	Amortering.	Ränta.	
kommunlån	40,974: 59	24,077: 22	
Örebro—Svartå järnvägsaktiebolags obligationslån	15,000: —	26,600: —	
järnvägsaktiebolaget Malmö—Kontinentens obligationslån			
af år 1898	29,000: —	60,040: —	
» » 1902	14,000: —	32,800: —	
	<u>98,974: 59</u>	<u>143,517: 22</u>	242,491: 81
Årsanslaget till H. Maj:t Konungen		300,000: —	
Ränta å den i riksgäldskontoret inestående köpeskillingen, 2,250,000 kronor, för fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm		90,000: —	
Dito å konung Carl XIII:s hemgiftskapital		7,500: —	
» å Göta kanals reparationsfond		7,044: 45	26,864,700
Låneunderstöd till enskilda järnvägsanläggningar:			
1912 års anslag			1,500,000
Odlingslånefonden:			
1912 års låneanslag		1,000,000: —	
efter afdrag af de annuiteter å odlingslån, som beräknas under samma år inflyta till statskontoret		776,000: —	224,000 —
		transport	29,980,700 —

transport		65,682,524	97
Summa kronor		65,682,524	97

			transport	29,980,700	—
Egnahemslånefonden:					
1912 års låneanslag	5,000,000: —				
beräknad ränta för år 1912 å i riksgäldskontoret lyftade belopp	1,083,000: —	6,083,000: —			
efter afdrag af under samma år till fonden inflytande kapital- och räntebetalningar		792,000: —		5,291,000	—
Beräknad behållning vid 1912 års slut:					
Riksgäldskontoret		17,583,700: 45			
Likvidations- och amortisementsfonderna	4,043,931: 20				
Fonden för statsskuldens amortering	8,773,809: 93				
Riksgäldskontorets pensionsfond	9,383: 39	12,827,124: 52		30,410,824	97
		Summa kronor		65,682,524	97

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 januari
1911.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 greffe HAMILTON,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW,
 von KRUSENSTIERNA.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Swartz, anhöll att få underställa Kungl. Maj:ts pröfning de delar af statsregleringen vid nu instundande Riksdag, som rörde beräkningen af statsverkets tillgångar för de behof, hvilka vid ifrågavarande statsreglering borde fyllas, därvid departementschefen, efter att hafva erinrat därom, att dels statskontorets den 14 december nästlidet år aflåtna skrifvelse med inkomstberäkning för år 1912 samt med berättelse om statsverkets tillstånd, dels ock fullmäktiges i riksgäldskontoret skrifvelse den 8 december 1910 med förslagsberäkningar öfver riksgäldskontorets inkomster och utgifter år 1912 m. m. blifvit i underdånighet anmälda den 30 december 1910 och bifogade statsrådsprotokollet för samma dag, äfvensom framhållit att berörda berättelse och skrifvelse borde tagas i betraktande jämväl vid anmälan af nu förevarande fråga, anförde följande.

Hvad först angår resultatet af 1909 års statsreglering, har statskontoret i underdånig skrifvelse den 22 september 1910 anmält, att

1909 års stats-
reglering.

sedan rikshufvudboken för år 1909 blifvit afslutad, statsregleringen för samma år visat sig hafva utfallit med en nettobrist af 8,794,418 kronor 77 öre.

Denna har, enligt hvad statskontoret uppgifver, uppkommit sålunda:

brister å statsverkets inkomster 9,371,300: 30

dito å förslagsanslag:

ordinarie staten .. kr. 4,979,050: 17

extra ordinarie dito ,, 263,093: 35

riksdags- och revisionskostnader

samt aflöningarm.

m., räntor och af-

betalningar å

statsskulden, efter

afdrag af de till

riksgäldskontoret

ingående ränte-

och kapitalbetal-

talningar ,, 1,040,880: 13 6,283,023: 65 kr. 15,654,323: 95

efter afdrag af:

öfverskott å vissa inkomstitlar 4,743,023: 64

besparingar å förslagsanslag:

ordinarie staten .. kr. 1,675,126: 83

extraordinarie dito ,, 437,650: 67 2,112,777: 50

besparingar å en del extra statsanslag till följd af anslagens upptagande i riksstaten till jämnt krontal samt för jämnande af vederbörande hufvudtitlars slutsummor

773: 37

besparing å tionde hufvudtitelns anslag: »bidrag till folkskollärares pensionering»

700: —

genom återleverering uppkommen besparing å sjätte hufvudtitelns extra ordinarie anslag »till betäckande af utaf statskontoret förskottsvis bestridda utgifter»

2,270: 67

Transport kr. 6,859,545: 18 kr. 15,654,323: 95

Transport kr. 6,859,545: 18 kr. 15,654,323: 95			
besparing å nionde hufvudtitelns extra ordinarie anslag »till inrät- tande af en särskild styrelse för förvaltningen af statens vattenfall»; enligt nådiga brefvet den 17 juni 1908			
	„	360: —	„ 6,859,905: 18
återstår	„		8,794,418: 77

Vid 1908 års slut utgjorde behållningen å den
uti rikshufvudboken upplagda räkningen öfver »fonden
för reserverade medel» en summa af kr. 19,686,649: 51

Till fonden har öfverförts:

af myntverkets behållning för år 1909, en-
ligt nådiga brefvet den 5
maj 1882 kr. 202,545: 10

behållningar å bestämde an-
slag till nyinrättade tjänste-
befattningar „ 382,382: 03

odisponerad behållning å re-
servationsanslaget till re-
petitionsöfningar för reserv-
officerare vid flottan, enligt
nådiga brefvet den 24 sep-
tember 1909 „ 20,000: —

odisponerade behållningar å
en del extra statsanslag ... „ 24,409: 75 kr. 629,336: 88

Summa kr. 20,315,986: 39

Sedan från detta belopp afgått:

dels anvisning enligt 1909 års
riksstat kr. 10,712,000: —

dels till betäckande af en åter-
stående utgift å åttionde hufvud-
titelns anslag »understöd åt en-
skilda läroverk», hvars belopp
år 1905 tillgodoförts fonden för
reserverade medel „ 1,990: —

Transport kr. 10,713,990: — kr. 20,315,986: 39

Inkomsterna.

Transport kr. 10,713,990: — kr. 20,315,986: 39
dels slutligen ofvannämnda netto-
 brist „ 8,794,418: 77 „ 19,508,408: 77

så uppkommer det belopp af kr. 807,577: 62
 hvartill enligt den nu afslutade rikshufvudboken
 behållningen å nyssnämnda särskilda räkning vid
 1909 års slut uppgår.

Uti 1910 års riksstat hafva till mötande af
 brist i fonden anvisats „ 2,500,000: —
 och i 1911 års riksstat för samma ändamål „ 4,500,000: —

Summa kr. 7,807,577: 62

I 1910 års riksstat äro såsom tillgång till
 statsregleringen beräknade „ 9,191,000: —

Frånräknas härifrån förestående summa „ 7,807,577: 62

visar sig, att fonden kommer att vid 1911 års in-
 gång förete en brist af kr. 1,383,422: 38

1910 års
 statsreglering.

Såvidt hittills kan vara känt och beräkneligt, hafva följande
 öfverskott uppstått å 1910 års statsreglering:

	Kronor.
<i>Telegrafmedel</i> , efter afdrag af merutgifter för telegraf- verket	665,000: —
<i>Järnvägstrafikmedel</i>	4,000,000: —
<i>Skogsmedel</i>	1,600,000: —
<i>Tullmedel</i> , som brutto hafva lämnat i rundt tal 61,650,000 kronor, efter afdrag af restitutioner, be- räknade till omkring 750,000 kronor	3,900,000: —
<i>Stämpelmedel</i>	530,000: —
<i>Inkomstskatten</i>	130,000: —
<i>Punschskatten</i>	175,000: —
<i>Bevillning</i> af fast egendom samt af inkomst.....	400,000: —
Summa öfverskott	11,400,000: —
Däremot kommer brist att uppstå å nedannämnda inkomsttitlar med ungefärligen följande belopp:	

	Kronor.
<i>Brännvinstillverkningsskatten</i> , efter afdrag af från skatte- medlen direkt utgående restitutioner, beräknade till i rundt tal 2,750,000 kronor	770,000: —
<i>Sockerskatten</i>	470,000: —
<i>Extra inkomstskatten</i>	190,000: —
<i>Maltskatten</i>	1,240,000: —
<i>Utdelning</i> å statens aktier i Luossavaara-Kirunavaara aktiebolag	330,000: —
eller tillsammans brister	3,000,000: —
Om förut omförmälda öfverskott 11,400,000 kronor minskas med nyssnämnda brist 3,000,000 kronor upp- står ett öfverskott af omkring 8,400,000 kronor.	
Enligt rikshufvudboken för år 1909 hafva å samma års där bokförda förslagsanslag uppstått	
brister	6,283,023: 65
öfverskott	2,112,777: 50
eller en nettobrist å förslagsanslagen af	4,170,246: 15

Om man antager att under år 1910 uppstått ungefär samma brist i förslagsanslagen, skulle alltså denna brist böra beräknas till omkring 4,000,000 kronor. Då emellertid i 1909 års brist ingick ett belopp af något öfver 1,000,000 kronor å det i sagda års riksstat uppförda förslagsanslaget till riksgäldskontoret, under det att, enligt hvad jag inhämtat, under år 1910 ett öfverskott af omkring 1,300,000 kronor, hufvudsakligen orsakadt af icke förutsedd inbetalning från telegrafverket, kan beräknas hafva å sagda anslagstitel uppstått, torde detta förhållande berättiga en beräkning af nettobristen å 1910 års förslagsanslag till omkring 2,000,000 kronor. Afdrages denna summa från nettoöfverskottet å inkomstitlarna, uppgår alltså nettoöfverskottet på det hela till

kronor 6,400,000: —
Lägges till detta belopp myntverkets behållning för
år 1910, som enligt uppgift af myntdirektören
torde komma att uppgå till omkring » 1,000,000: —

Transport kronor 7,400,000: —

	Transport kronor 7,400,000: —
äfvensom behållningen å bestämda anslag till ny- inrättade tjänstbefattningar, beräknad till om- kring	» 300,000: —
finnes ett nettoöfverskott å	kronor 7,700,000: —,
Då emellertid bristen å denna fond vid 1911 års början utgör	» 1,384,000: —
skulle å fonden under nyss angifna förutsättning uppstå en behållning af	kronor 6,316,000: —
eller i rundt tal 6,500,000 kronor.	

I öfverensstämmelse med de nya grunder för riksstatens uppställning, som den 30 december 1910 blifvit af Eders Kungl. Maj:t godkända, tillåter jag mig, när jag nu går att meddela resultatet af mina beräkningar af inkomsterna för år 1912, att först redogöra för de

A. *Egentliga statsinkomsterna.*

*Inkomstbe-
räkningarna
för år 1912.*

Bland dessa torde de under följande titlar rubricerade inkomsterna böra upptagas till samma belopp som i 1911 års riksstat, nämligen: mantalspenningar, inkomst- och förmögenhetsskatt, bevillning af fast egendom samt af inkomst, sockerskatt, punschskatt, fyr- och båkmedel samt terminsafgifter från läroverken.

Hvad till en början beträffar inkomsttiteln bevillning af fast egendom samt af inkomst, torde det tillåtas mig att hänvisa till hvad jag rörande densamma anförde till statsrådsprotokollet angående inkomsterna den 14 januari 1910. Hvad å denna inkomsttitel inflyter är till sitt beräknade belopp, 1,250,000 kronor, för år 1911 afsedt att öfverlätas å kommunerna. Så bör gifvetvis ske äfven för år 1912. I afvaktan på den omläggning af den kommunala beskattningen, hvarom utredning pågår, torde detta för år 1912 liksom för år 1911 böra ske genom anslag å sjunde hufvudtiteln till belopp motsvarande det, hvartill inkomsttiteln beräknas.

I enlighet med det förslag rörande riksstatens uppställning, som af särskilda sakkunnige blifvit utarbetadt, har statskontoret tillstyrkt, att under titeln näringsskatt på utlänningar skulle upptagas de sär-

skilda afgifter, som enligt nådiga förordningen den 23 oktober 1908 angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter erläggas af vissa handlande och handelsexpediter samt för vissa offentliga föreställningar. Dessa avgifter jämte avgifterna för rättighet till skogsfång och kolningsfrihet på allmänningar äro i 1911 års riksstat upptagna under titel »bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter». De skäl, som blifvit anförda till stöd för detta förslag, har jag, på sätt jag närmare utvecklat i mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 30 december 1910 angående riksstatens uppställning, icke funnit vara af beskaffenhet att föranleda den ifrågasatta förändringen rörande förevarande inkomsttitel. Jag anser alltså, att den bör bibehålla sin nuvarande såväl beteckning som omfattning. Med hänsyn till de af statskontoret meddelade upplysningar i ämnet, torde den böra upptagas till 300,000 kronor eller samma belopp, med hvilket denna inkomsttitel är beräknad för år 1911.

Hvad beträffar den i gällande riksstat upptagna inkomsttiteln stämpelmedel, anser jag, att densamma lämpligen bör uppdelas i tvenne nya titlar, arfsskatt och öfriga stämpelmedel. En sådan anordning synes i viss mån betingad redan af de nya bestämmelser rörande arfsskatten, som antogos af 1910 års Riksdag. Än mera naturligt blir det att så ordna denna angelägenhet, därest Eders Kungl. Maj:t och Riksdagen skulle godkänna det förslag till förordning om arfsskatt och skatt å gåfva, som afgifvits af därtill särskildt utsedda kommitterade och om hvars framläggande för innevarande års Riksdag jag hoppas blifva i tillfälle att framdeles göra underdånig hemställan, sedan den bearbetning af förslaget, som för närvarande pågår, hunnit afslutas. Jag har beräknat arfsskatten till 6,000,000 kronor samt öfriga stämpelmedel till 11,000,000, eller tillhopa till samma belopp, hvarmed stämpelmedlen äro uppförda i 1911 års riksstat.

Tullmedlen, som i 1911 års stat äro uppförda med ett belopp af 60,000,000 kronor, hafva af statskontoret beräknats till 63,000,000 kronor för år 1912. Statskontoret har härvid utgått därifrån, att tullmedlen, som under tiden januari—november 1910 influtit med ett belopp af 56,755,368 kronor 14 öre, skulle för december månad samma år lämna en ungefärligen lika stor uppbörd som under samma månad 1909, då de debiterade tullmedlen utgjorde 6,021,355 kronor 38 öre. Sedan uppbörden för december 1910 numera blifvit känd, har det emellertid visat sig, att i tullmedel under nämnda månad influtit allena 4,902,352 kronor 95 öre eller 1,119,002 kronor 43 öre mindre än under december 1909. Ehuruval i stort sedt en icke obetydlig

stegringstendens å ifrågavarande inkomstitel för närvarande gör sig gällande, anser jag likväl försiktigheten bjuda att vid beräkningen af densamma för år 1912 taga i betraktande den minskning i uppbörden, som december månad 1910 företer i jämförelse med samma månad 1909. Jag beräknar därför tullmedlen för år 1912 till 62,000,000 kronor.

I fråga om brännvinstillverkningsskatten och maltskatten beräknar statskontoret minskning i förhållande till de i 1911 års stat upptagna siffror, för den förra från 21,800,000 till 21,000,000 kronor och för den senare från 5,800,000 till 5,000,000 kronor.

För min del anser jag också försiktigast, att dessa inkomster beräknas lägre i 1912 än i 1911 års riksstat, och i fråga om maltskatten torde statskontorets kalkyl utan jämkning kunna följas.

Hvad åter beträffar brännvinstillverkningsskatten, synes mig den af statskontoret ifrågasatta minskningen vara något mera omfattande, än af omständigheterna nödvändiggöras. En allmän tendens till nedgång gör sig visserligen gällande vid denna inkomstitel, men då i allt fall densamma under år 1910, enligt hvad nu är känt, gifvit en nettouppbörd af 21,732,000 kronor, synes man icke behöfva för år 1912 beräkna densamma lägre än till 21,500,000 kronor.

I anslutning till hvad Eders Kungl. Maj:t på min underdåniga framställning den 30 december 1910 härom beslutat, böra bland de egentliga statsinkomsterna under hufvudrubrik »uppbörd i statens verksamhet» upptagas *patent- och varumärkes- samt registreringsavgifter*, hvarmed afses avgifter, dels för patent samt för registrering af varumärken äfvensom af mönster och modeller, dels ock för registrering af aktiebolag, försäkringsbolag och solidariska bankbolag samt för andra uppgifter till de hos patent- och registreringsverket förda bolags- och föreningsregistren, bankernas *bidrag till bankinspektionen*, försäkringsanstalternas *bidrag till försäkringsinspektionen* samt *inkomster af myntning och justering*. Dessa fyra inkomstitlar skulle, enligt de af Eders Kungl. Maj:t vid berörda tillfälle godkända grunder, beräknas en hvar med belopp, motsvarande hvad såsom reservationsanslag å vederbörande hufvudtitel anvisades för uppehållande af respektive patent- och registreringsverkets, bankinspektionens, försäkringsinspektionens samt mynt- och justeringsverkets verksamhet.

För försäkringsinspektionens verksamhet ämnar chefen för civildepartementet, enligt hvad han meddelat mig, föreslå utgiftsanslaget till 53,000 kronor eller samma belopp, hvilket af statskontoret beräknats å inkomstsidan såsom bidrag till försäkringsinspektionen. Mot denna beräkning har jag icke något att erinra.

Hvad de tre öfriga ämbetsverken beträffar, är det min afsikt att denna dag föreslå Eders Kungl. Maj:t att för uppehållande af deras verksamhet äska anslag af Riksdagen till belopp af 395,000 kronor för patent- och registreringsverket, 47,000 kronor för bankinspektionen och 915,000 kronor för mynt- och justeringsverket. Med motsvarande belopp böra alltså också vederbörande inkomsttitlar upptagas. Med afseende å bidrag till bankinspektionen innebär detta en höjning af det af statskontoret beräknade belopp med 8,000 kronor. Denna ökning påkallas af Eders Kungl. Maj:ts den 23 december 1910 meddelade beslut om inrättande af en ny assistentbefattning i bankinspektionen, hvilket beslut, på sätt det torde tillåtas mig att vid anmälan af frågan om utgiftsanslaget till bankinspektionen längre fram denna dag närmare omförmåla, medför en ökning af dess stat med sistnämnda belopp.

Statskontorets beräkning af kontrollstämpelmedlen synes mig kunna godtagas, i följd hvaraf denna inkomsttitel skulle uppföras i 1912 års riksstat med 5,000 kronor mera än i innevarande års stat eller med 95,000 kronor.

I enlighet med förenämnda sakkunnigas förslag har statskontoret slutligen under inkomsttiteln »diverse inkomster» sammanfört dels hvad som hittills i allmänhet bokförts under titel extra uppbörd, dels bötesmedel, dels ock de af mig förut omförmälda afgifterna för rättighet till skogsfång och kolningsfrihet på allmänningar. Hvad beträffar sistnämnda afgifter skulle de, enligt hvad jag förut ifrågasatt, fortfarande ingå i bevilningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter. Statskontorets beräkning i öfrigt af ifrågavarande nya inkomsttitel, hvilken beräkning utgår från ökning af såväl det belopp, hvartill inkomsttiteln extra uppbörd för 1911 uppförts, som ock af de för år 1911 beräknade bötesmedlen, synes mig kunna godtagas. Då emellertid ränteinkomsten å riksgäldskontorets tillsvidare förräntade medel, hvilken för vinnande af syftet med den budgetsreform, hvars grunder af Eders Kungl. Maj:t godkäfts den 30 december 1910, bör upptagas å riksstaten och i räkenskaperna redovisas såsom en inkomst å statsregleringsfondens konto i rikshufvudboken, lämpligen synes kunna tillföras denna inkomsttitel, har jag, vid det förhållandet därjämte att fullmäktige i riksgäldskontoret antagit, att denna ränteinkomst för år 1912 skulle komma att belöpa sig till 500,000 kronor, beräknat ifrågavarande inkomsttitel till 1,500,000 kronor.

Enligt de af mig sålunda gjorda beräkningarna skulle summan af de egentliga statsinkomsterna för år 1912 belöpa sig till 164,620,000 kronor.

B. Inkomster af statens produktiva fonder.

Under denna hufvudrubrik böra enligt det nya systemet för riksstatens uppställning till en början uppföras nettoinkomsterna af statens affärsverksamhet, fördelade på följande titlar, nämligen: statens järnvägar, postverket, telegrafverket, statens vattenverk och statens domäner. Denna uppställning innebär i själfva verket intet i princip nytt i fråga om statens järnvägar, hvilkas inkomster äfven hittills beräknats netto i riksstaten under titeln järnvägstrafikmedel. I fråga om postverket och telegrafverket samt statens domäner innefattar den nya uppställningen den afvikelsen från hittills rådande förhållanden, att dessa verks inkomster jämväl skulle komma att beräknas netto i stället för brutto såsom nu. Hvad slutligen statens vattenverk beträffar, hafva några inkomster af dessa hittills icke beräknats i riksstaten.

Bruttoinkomsterna af de fyra förstnämnda verken hafva för år 1912 af verken själfva beräknats högre än för år 1911. Att vid beräkningarna utgå från en afsevärd ökning beträffande samtliga fyra verken, synes mig till fullo kunna försvaras af de af ämbetsverken under sista året förvärfvade erfarenheter, som statskontoret i sin skrifvelse i ämnet åberopat, äfvensom i öfrigt af den allmänna tendens till förbättring i konjunkturerna, som för närvarande synes göra sig gällande.

För statens järnvägar, postverket och telegrafverket hafva bruttoinkomsterna för år 1912 beräknats till respektive 80,000,000, 24,000,000 och 15,000,000 kronor. Enligt de uppgifter från järnvägsstyrelsen, på hvilka statskontorets beräkningar äro byggda, antagas driftkostnaderna för statens järnvägar för år 1912 komma att belöpa sig till 63,429,000 kronor. Chefen för civildepartementet har i fråga om postverket och telegrafverket meddelat mig, att det är hans afsikt att framdeles denna dag göra underdånig hemställan därom, att Eders Kungl. Maj:t måtte i särskilda nädiga propositioner föreslå Riksdagen att till driftkostnad för nämnda två verk under samma år anvisa respektive 22,400,000 samt 10,475,000 kronor. Skillnaden mellan bruttoinkomsterna och driftkostnaderna utgöra för statens järnvägar i rundt tal 16,500,000 kronor, för postverket 1,600,000 kronor samt för telegrafverket 4,525,000 kronor, med hvilka belopp inkomsterna från de särskilda verken alltså skulle uppföras i riksstaten.

Bruttoinkomsterna af statens vattenverk beräknas af statskontoret till 1,986,000 kronor och driftkostnaderna till 961,000 kronor, i följd

hvaraf öfverskottet skulle belöpa sig till 1,025,000 kronor. Denna beräkning lär vara byggd på följande af chefen för vattenfallsstyrelsen meddelade detaljkalkyl:

Statens vattenfallsverk:

Trollhätte kanalverk:			
inkomster	620,000: —		
driftkostnad	kr. 264,000: —		
afsättning till förnyelse- och afskrifningsfond	„ 20,000: —		
bidrag till vattenfallsstyrelsens utgiftsstat	„ 26,000: —	310,000: —	
öfverskott			kr. 310,000: —
Trollhätte kraftverk:			
inkomster	1,200,000: —		
driftkostnad	kr. 446,000: —		
afsättning till förnyelse- och afskrifningsfond	„ 130,000: —		
bidrag till vattenfallsstyrelsens utgiftsstat	„ 44,000: —	620,000: —	
öfverskott			„ 580,000: —
Trollhätte fastighetsförvaltning:			
inkomster	50,000: —		
driftkostnad	20,000: —		
öfverskott			„ 30,000: —
Diverse statens vattenfall och fastigheter inom Älfsborgs samt Göteborgs och Bohus län:			
inkomster	100,000: —		
driftkostnad	5,000: —		
öfverskott			„ 95,000: —
Vattenfall och fastigheter, inköpta för elektrisk drift å statens järnvägar:			
inkomster	8,000: —		
driftkostnad	4,000: —		
öfverskott			„ 4,000: —
		transport	kr. 1,019,000: —

	transport kr. 1,019,000:—
Diverse statens vattenfall och fastigheter:	
inkomster	8,000:—
driftkostnad	2,000:—
öfverskott	„ 6,000:—
	Summa kr. 1,025,000:—

De af chefen för vattenfallsstyrelsen till 620,000 kronor beräknade bruttoinkomsterna af Trollhätte kanalverk böra emellertid enligt min mening minskas med det belopp, som, enligt hvad jag därom närmare förmält i mitt yttrande till förenämnda statsrådsprotokoll, det åligger verket att inbetala till handels- och sjöfartsfonden. Vid sådant förhållande och då jag under de förutsättningar, som angifvas i nämnda protokoll, beräknat det belopp, som till fonden skulle inbetalas, till 149,000 kronor, torde bruttoinkomsterna af Trollhätte kanalverk böra upptagas till 471,000 kronor. Då jag icke har något att erinra mot den af chefen för vattenfallsstyrelsen gjorda beräkningen af driftkostnaderna för kanalverket, 310,000 kronor, har jag upptagit öfverskottet för det samma till 161,000 kronor. Vid sådant förhållande kan öfverskottet från statens vattenfallsverk i dess helhet beräknas till 876,000 kronor.

Statskontoret har utgått från att bruttoinkomsterna af statens domäner för år 1912 skulle uppgå till 14,200,000 kronor, däraf 12,500,000 kronor skogsmedel och 1,700,000 kronor arrendemedel, samt driftkostnaderna till 5,105,000, i följd hvaraf det öfverskott, som skulle uppföras i riksstaten såsom inkomst, skulle beräknas till 9,095,000 kronor.

Dessa kalkyler har jag icke i oförändradt skick kunnat lägga till grund för det förslag i ämnet, som jag tillåter mig underställa Eders Kungl. Maj:ts pröfning. Efter upplysningar, som jag inhämtat från domänstyrelsen om bland annat ställningen på trävarumarknaden, har jag nämligen kommit till den uppfattningen, att skogsmedlen utan synnerlig fara för missräkning torde kunna beräknas till omkring 13,000,000 kronor för år 1912. Vidare har chefen för jordbruksdepartementet, enligt hvad han meddelat mig, för afsikt att senare denna dag göra underdånig framställning om särskild proposition till Riksdagen om anvisande af ett anslag af 5,400,000 kronor till driftkostnader för statens domäner under samma år. Vid sådant förhållande och då jag, i likhet med statskontoret, beräknat arrendemedlen till 1,700,000 kronor, har jag ansett mig kunna upptaga inkomsterna af statens domäner till 9,300,000 kronor.

Under hufvudrubriken »inkomster af statens produktiva fonder» skulle enligt det nya systemet för riksstatens uppställning upptagas en andra underrubrik »statens aktier» med en inkomsttitel: »utdelning i Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag». Statskontoret har med ledning af meddelanden från trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund beräknat inkomsterna under denna titel till 1,500,000 kronor, med hvilket belopp jag också hemställer att inkomsttiteln uppföres i 1912 års riksstat.

Såsom tredje underrubrik under hufvudrubriken »inkomster af statens produktiva fonder» skulle med den nya uppställningen af riksstaten upptagas »statens utlåningsfonder».

Statskontorets i dess omförmälda skrifvelse den 14 december 1910 meddelade beräkning af afkastningen af de utaf dessa fonder, som stå under statskontorets förvaltning, har jag ansett icke böra läggas till grund för underdånigt förslag i ämnet.

Af skäl som jag närmare utvecklat i mitt förenämnda yttrande till statsrådsprotokollet den 30 december 1910 bör till en början äldre odlingslånefonden icke upptagas i riksstaten, och böra alltså annuiteterna å fonden, i motsats till hvad statskontoret i sin nyssberörda skrifvelse förutsatt, icke beräknas bland inkomsterna å riksstaten.

Hvad därefter beträffar de af omförmälda utlåningsfonder, som enligt de af Eders Kungl. Maj:t godkända nya grunderna för riksstatens uppställning skola komma till synes i riksstaten, anser jag det vara det ur budgetsynpunkt principiellt riktigaste, att till grund för beräkningen af den behållna afkastningen af fonderna läggas de på det ifrågakomna budgetåret belöpande räntorna och ej, såsom statskontoret vid sina kalkyler i berörda skrifvelse förfarit, de räntor, som beräknas inflyta under samma år. Samma beräkningsgrund bör gifvetvis tillämpas jämväl i fråga om de under riksgäldskontorets förvaltning stående fonder.

Med tillämpning af denna grundsats och med ledning af uppgifter, som finnas meddelade i en vid statskontorets skrifvelse den 14 december 1910 fogad tablå, har jag redan i mitt yttrande till nämnda statsrådsprotokoll angifvit de belopp, med hvilka afkastningen å de särskilda utlåningsfonderna efter afdrag af förvaltningskostnader, där sådana särskildt äro att beräkna, bör upptagas såsom inkomst å riksstaten.

Det torde tillåtas mig att, med hänvisning till den utförligare redogörelse i detta ämne, som jag lämnat till nämnda statsrådsprotokoll, här endast erinra därom, att de belopp, till hvilka den behållna

afkastningen, för de särskilda fonderna beräknades vid berörda tillfälle, utgöra

för Nya odlingslånefonden	kronor	300,000: —
„ Torfindustrilånefonden	„	135,000: —
„ Rederilånefonden	„	640,000: —
„ Egnahemslånefonden	„	840,000: —
„ Fiskerilånefonden	„	75,000: —
„ Norrländska nyodlingsfonden	„	20,000: —
„ Jordförmedlingsfonden	„	60,000: —

Slutligen bör äfven lånefonden för befrämjande af handtverk och därmed jämförlig mindre industri upptagas i riksstaten.

Statskontoret har för år 1912 icke beräknat någon behållen afkastning af denna fond. Därest någon kapitalökning å fonden, hvilken nu uppgår till 50,000 kronor, icke ägde rum under sagda år, borde ej heller någon inkomst af fonden uppföras i riksstaten, enär kostnaderna för fondens förvaltning under sådana förhållanden skulle uppgå till samma belopp som räntorna å densamma.

Jag har emellertid för afsikt att senare i dag framlägga förslag, afseende ökning af fondens kapital med 75,000 kronor år 1912. Då jag därjämte, äfvenledes denna dag, ämnar framställa förslag om anvisande af anslag till täckande af fondens förvaltningskostnader under år 1912 med ett belopp af 2,000 kronor att utgå direkt af fondens afkastning, hvilket belopp motsvarar ett års ränta efter 4 procent å 50,000 kronor, och ränta efter samma procent å ifrågavarande 75,000 kronor torde kunna beräknas för ungefär halfva året 1912, torde den behållna afkastningen af fonden kunna beräknas till samma belopp som sistnämnda ränta. För vinnande af afrundning af riksstatens inkomsters slutsiffra har jag beräknat räntan till 1,600 kronor.

Enligt hvad chefen för civildepartementet meddelat mig, kommer han framdeles att göra underdånig hemställan om aflåtande af särskild proposition till Riksdagen om inrättande af en lånefond för åstadkommande af bibanor inom vissa delar af riket, hvarjämte han redan denna dag kommer att göra framställning om förslag till Riksdagen därom, att för ändamålet måtte beräknas ett anslag för år 1912 af 1,000,000 kronor. Beträffande denna fond torde emellertid, innan bestämmelser och villkor för densamma äro gifna, tiden icke vara inne för verkställande af beräkningar af fondens afkastning för samma år.

Med åberopande af hvad jag i mitt yttrande till oftanämnda statsrådsprotokoll angående riksstatens uppställning anført rörande af-

kastningen af de under riksgäldskontorets förvaltning stående utlåningsfonder, som skulle benämnas järnväglånefonden och allmänna byggnadslånefonden, hemställer jag, att i det förslag till riksstat, som skall föreläggas 1911 års Riksdag, berörda afkastning måtte upptagas med de belopp, hvartill räntorna för år 1912 beräknats af fullmäktige i riksgäldskontoret i dess omförmälda skrifvelse den 8 december 1910, eller för järnväglånefonden med 1,775,400 kronor och för allmänna byggnadslånefonden med 39,600 kronor.

Såsom en fjärde underrubrik under hufvudrubriken »inkomster af statens produktiva fonder» skulle enligt de nya grunderna för riksstatens uppställning upptagas »arbetarförsäkringsfonden».

Statskontoret har beräknat inkomsten af densamma till 1,270,000 kronor eller beloppet af de under året inflytande räntorna. Utgår man från de på budgetåret belöpande räntorna, blir afkastningen i fråga omkring 1,300,000 kronor, till hvilket belopp jag också upptagit densamma.

Vid bifall till de af mig sålunda förordade beräkningar skulle inkomsterna af statens produktiva fonder upptagas till 39,487,600 kronor.

C. *Andel i riksbankens vinst.*

Enligt hvad jag inhämtat från fullmäktige i riksbanken kan riksbankens vinst för år 1910 beräknas till 6,399,042 kronor 45 öre, hvarjämte finnas odisponerade vinstmedel från föregående år 643 kronor 97 öre, och hemställer jag i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t tacktes hos Riksdagen göra framställning, att af riksbankens vinst för år 1910 måtte för statsverkets behof anvisas ett belopp af 6,399,000 kronor, att från riksbanken utbetalas å de tider under år 1912, som Riksdagen bestämmer.

D. *I anspråk tagna kapitaltillgångar.*

Med afseende å hvad jag vid underdånig föredragning af frågan om riksstatens uppställning anfört angående inkomster under förenämnda rubrik torde

dels statens fordran hos aktiebolaget svenska ostasiatiska kompaniet vid 1911 års utgång jämte hvad af bolagets lån från staten under år 1911 influtit såsom kapitalafbetalning, tillhopa 2,000,000 kronor,

om hvilket belopps öfverförande till lånefonden för rederinärings understödjande jag senare i dag i sammanhang med förslag rörande utgifter för kapitalökning ämnar göra underdånig framställning,

dels de af riksgäldskontoret i dess förenämnda skrifvelse den 8 december 1910 beräknade belopp för amorteringarna under år 1912 å järnväglånefonden och allmänna byggnadslånefonden, nämligen 542,000 kronor å den förra och 38,000 kronor å den senare, hvilka belopp äro afsedda att användas till afbetalning å statsskulden;

dels ock af besparingarna å reservationsanslaget till de allmänna läroverken ett belopp af 100,000 kronor

böra uppföras i riksstaten under rubrik i anspråk tagna kapitaltillgångar.

De till denna grupp hörande inkomster skulle vid bifall till min hemställan belöpa sig till i allt 2,680,000 kronor.

E. *Lånemedel.*

Slutligen bör, enligt förberörda grunder, hvad för olika ändamål är afsedt att upplånas, å riksstaten uppföras bland inkomsterna.

Hvad lånebehovet angår, har jag med ledning af de uppgifter därom, som jag erhållit af vederbörande departementschefer, beräknat detsamma till 44,077,400.

Vid förberedande behandling af statsregleringen för år 1912 hafva utgifterna för nämnda år befunnits uppgå till 257,264,000 kronor eller samma belopp, till hvilket jag i mina nu omförmälda beräkningar upptagit inkomsterna för samma år. Statsregleringen för nästkommande år kan alltså verkställas, utan att några som helst nya eller ökade skatter behöfva för ändamålet tillgripas.

De af föredragande departementschefen sålunda i afseende å beräkningen af statsverkets ofvan omförmälda tillgångar och därmed sammanhängande ämnen gjorda hemställanden och förslag, i hvilka statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla.

Ur protokollet:

Axel Alexanderson.

Utgifterna.

*Utdrag ur protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13
januari 1911.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW,
 VON KRUSENSTIERNA.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Swartz, anförde i underdånighet:

Sedan Eders Kungl. Maj:t i den till 1910 års Riksdag aflåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof äskat beviljande af extra lönetillägg för samma år åt visså statens tjänstemän och betjante, anmälde Riksdagen i skrifvelse den 9 april samma år, att, i enlighet med hvad Eders Kungl. Maj:t under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarna föreslagit i fråga om beviljande af

anslag för beredande af extra lönetillägg för år 1910 åt en del tjänstemän och betjante inom de olika departementen jämte därtill hörande ämbetsverk, kårer och stater, Riksdagen under nedannämnda hufvudtitlar på extra stat för år 1911 anvisat särskilda förslagsanslag att enligt vissa angifna grunder utgå med följande belopp, nämligen:

under andra hufvudtiteln till		kronor	25,000: —
„ tredje	„	„	9,000: —
„ fjärde	„	„	4,775: —
„ femte	„	„	10,000: —
„ sjätte	„	„	90,000: —
„ sjunde	„	„	60,000: —
„ åttonde	„	„	20,000: —
„ nionde	„	„	15,000: —

eller sålunda tillsammans till kronor 233,775: —.

Angående extra lönetillägget för år 1910 åt en del tjänstemän och betjante utfärdades den 22 april 1910 nådig kungörelse.

I det jag nu går att anmäla frågan om extra lönetillägg för innevarande år, tillåter jag mig till en början erinra därom, att en del af de ämbetsverk, kårer och stater, som år 1910 kommit i åtnjutande af extra lönetillägg, genom samma års riksdagsbeslut fått sina löneförhållanden ny- eller omreglerade för tiden från och med år 1911, hvarjämte Riksdagen å extra stat för år 1911 beviljat anslag till provisorisk lönereglering för befattningshafvare inom andra af berörda ämbetsverk. I afseende å de ämbetsverk, kårer och stater, som genom nästlidet års riksdagsbeslut fått sina löneförhållanden ny- eller omreglerade, må nämnas fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten, statens landtbruksingenjörer, extra landtbruksingenjörer och landtbruksstipendiater samt tullverket. Den provisoriska löneregleringen omfattar befattningshafvare inom statsdepartementen, nationalmuseum, patent- och registreringsverket samt kommerskollegium. I fråga om sistberörda ämbetsverk kommer anslag till extra lönetillägg för innevarande år att erfordras allenast för det fåtal befattningshafvare, som icke äga komma i åtnjutande af den provisoriska löneregleringen.

Beträffande åtskilliga verk och myndigheter torde förslag till lönereglering kunna redan i dag eller i allt fall inom så nära framtid underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning, att framställningar därutinnan kunna vid nu instundande riksmöte föreläggas Riksdagen. Så är förhållandet med nedre justitierevisionen, styrelsen för postspar-

banken, lektorerna vid tekniska högskolan och Chalmers tekniska läroanstalt, farmaceutiska institutet, medicinalstyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Därjämte torde i dag komma att göras hemställan därom, att Eders Kungl. Maj:t ville hos innevarande års Riksdag göra framställning om anvisande å extra stat för år 1912 af anslag till provisorisk lönereglering för dels de verk och myndigheter, som redan för år 1911 kommit i åtnjutande af dylik reglering, dels ock tekniska skolan i Stockholm, gymnastiska centralinstitutet, öfverintendentsämbetet samt statistiska centralbyrån.

För de verk och myndigheter, som först med ingången af år 1912 blifva föremål för omreglering eller provisorisk lönereglering, erfordras likväl på 1912 års stat anslag till extra lönetillägg för år 1911.

Ehuru antalet af de befattningshafvare, som år 1911 böra komma i åtnjutande af extra lönetillägg, är väsentligt lägre än motsvarande antal år 1910, återstår ännu en ganska stor mängd ämbetsverk och kårer vid de äldre lönestaterna. De förhållanden, som föranledde beviljande af extra lönetillägg för år 1910, göra sig beträffande dessa verk och kårer innevarande år gällande i fullt samma grad som år 1910.

Med afseende å hvad jag sålunda anført, torde erforderliga anslag för beredande af extra lönetillägg äfven för år 1911 böra af Riksdagen äskas.

Till förekommande af hvarje missförstånd tillåter jag mig erinra därom, att Riksdagen beviljat medel för beredande af tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradsskrifvare och länsmän, hvadan dessa tjänstemän gifvetvis icke böra därutöfver komma i åtnjutande af extra lönetillägg.

De af 1910 års Riksdag till ifrågavarande ändamål anvisade anslag uppfördes såsom förslagsanslag å extra stat under vederbörande hufvudtitlar i 1911 års riksstat. På enahanda sätt torde de för de extra lönetilläggen för år 1911 erforderliga anslagen böra uppföras i riksstaten för år 1912, därvid förutsättes, att Eders Kungl. Maj:t, om anslagen beviljas, anbefaller statskontoret att under år 1911 utbetala beloppen.

De anslag, som af 1910 års Riksdag för ifrågavarande ändamål beviljades, kunna, enligt hvad mig blifvit ifråga om andra hufvudtitlar än den sjunde från vederbörande departement meddeladt, samtliga med undantag af åttonde hufvudtiteln, på grund af verkställda löneregleringar eller eljest med ledning af kända förhållanden, mer eller mindre sänkas.

Denna sänkning föranledes till afsevärd del af det beviljade anslaget till provisorisk lönereglering vid statsdepartementen. Sålunda kan anslaget å tredje hufvudtiteln, som afsåg lönetillägg allenast för tjänstinnehafvare inom utrikesdepartementet alldeles utgå.

Hvad angår anslaget under andra hufvudtiteln, 25,000 kronor, har, med anledning bland annat af omreglering af löneförhållandena vid fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten, detta anslag ansetts kunna sänkas till 13,000 kronor. Jämväl anslagen under fjärde, femte, sjätte, sjunde och nionde hufvudtitlarna, hvilka anslag i 1911 års riksstat uppförts med resp. 4,775 kronor, 10,000 kronor, 90,000 kronor, 60,000 kronor och 15,000 kronor, torde alla, på grund af verkställda, slutliga eller provisoriska löneregleringar kunna minskas, det å fjärde hufvudtiteln från 4,775 kronor till 398 kronor, det å femte hufvudtiteln från 10,000 kronor till 8,600 kronor, det å sjätte hufvudtiteln från 90,000 kronor till 70,000 kronor, det å sjunde hufvudtiteln, hufvudsakligen till följd af lönereglering för generaltullstyrelsen samt provisorisk lönereglering för kommerskollegium och patent- och registreringsverket, från 60,000 kronor till 16,000 kronor, samt det å nionde hufvudtiteln från 15,000 kronor till 5,000 kronor.

Förhållandena å åttonde hufvudtiteln påkalla ej någon ändring i det där nu uppförda anslaget 20,000 kronor.

De erforderliga anslagen hafva således nu beräknats till följande belopp:

Under andra hufvudtiteln till	kronor	13,000: —
» fjärde » »	»	398: —
» femte » »	»	8,600: —
» sjätte » »	»	70,000: —
» sjunde » »	»	16,000: —
» åttonde » »	»	20,000: —
» nionde » »	»	5,000: —

eller sålunda tillsammans till kronor 132,998: —

De grunder, efter hvilka de extra lönetilläggen för år 1911 borde utgå, skulle, i likhet med grunderna för 1910 års extra lönetillägg, blifva följande:

1:o) Extra lönetillägg utgår, där ej sådant fall är för handen, som under 2:o) sägs, till tjänsteman, hvilkens tjänstgöring är förlagd till hufvudstaden, med 15 procent å kontant aflöning, dock icke i något fall med högre belopp än 700 kronor, och

till tjänsteman, hvilkens tjänstgöring är förlagd till annan ort, med 12 procent å kontant aflöning, dock icke i något fall till högre belopp än 500 kronor, samt,

i hvad angår betjänte, med 25 procent å kontant aflöning, om tjänstgöringen är förlagd till hufvudstaden, men eljest med 20 procent å sådan aflöning.

2:o) Ingår i aflöningen bostads- eller boställsförmån in natura, skall det enligt nästföregående moment beräknade lönetillägget minskas med ett belopp, motsvarande 10 procent af de kontanta aflöningsförmåner, hvarå tillägget beräknats.

3:o) Från åtnjutande af extra lönetillägg undantagas, förutom häradshöfdingarna och de tjänstemän, åt hvilka beredts tillfällig löneförbättring för år 1911,

a) de tjänstemän, hvilkas aflöningsförmåner af statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 7,700 kronor eller, om deras tjänstgöring är förlagd till annan ort än Stockholm, 7,500 kronor; skolande, ifall nämnda aflöningsförmåner öfverstiga 7,000 kronor, det extra lönetillägget i intet fall utgå med högre belopp än, som svarar mot skillnaden mellan 7,700 kronor eller, om tjänstemannen har sin tjänstgöring förlagd till landsorten, 7,500 kronor, å ena, samt förenämnda aflöningsförmåners belopp, å andra sidan,

b) de tjänstemän, hvilkas inkomst af arbete, det extra lönetillägget oberäknadt, under år 1910 af vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattas till högre belopp än 7,700 kronor eller, om deras tjänstgöring är förlagd till annan ort än Stockholm, 7,500 kronor; skolande, ifall nämnda inkomster öfverstiga 7,000 kronor, det extra lönetillägget i intet fall utgå med högre belopp, än som svarar mot skillnaden mellan 7,700 kronor, eller, om tjänstemannen har sin tjänstgöring förlagd till landsorten, 7,500 kronor, å ena, samt förenämnda inkomsters belopp, å andra sidan,

c) de tjänstinnehafvare, hvilkas aflöningsförmåner vid 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1909 eller 1910 årens riksdagar ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

4:o) Extra lönetillägg må allenast tilläggas tjänstemän och betjänte, hvilkas aflöning blifvit af Konung och Riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter af Riksdagen pröfvade grunder.

5:o) Extra lönetillägg beräknas endast å aflöningsförmåner, hvilka utgå af statsmedel. Där aflöning bestrides dels af statsmedel, dels ock af andra medel, beräknas extra lönetillägg endast å den del däraf, som

utgår af statsmedel, dock att åt lärare och tjänstemän vid universiteten extra lönetillägg må beräknas å hela det belopp, hvartill aflöningen blifvit, på sätt i nästföregående moment sägs, bestämd att minst uppgå, utan afseende därå att till bestridande af universitetens utgifter användas jämväl andra medel än statsmedel.

6:o) Extra lönetillägg beräknas å följande slag af aflöningsförmåner:

lön;
tjänstgöringspenningar;
kontant bostads- och inkvarteringsersättning;
arfvode;
med lön likställdt lönetillägg; samt
dagaflöning vid flottan.

7:o) Extra lönetillägg till den, som af statens medel åtnjuter lön eller arfvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en af dessa, nämligen för den, som medför högsta aflöningen, eller, därest denna på mer än ett ställe är lika, för den af dem, till hvilken han först blifvit befördrad; samt

8:o) Extra lönetillägget anses tillhöra lönen.

I sammanhang med framläggandet för Riksdagen af förslag till riksstat torde Riksdagens medgifvande böra äskas därtill, att vid statsregleringen för år 1912 de i Rikets Ständers skrifvelse den 12 maj 1841 angifna grunder i afseende å dispositionen af besparingar å hufvudtitlarna fortfarande må blifva gällande, dock att behållningar, som å anslag till nyinrättade tjänstbefattningar uppstå, innan dessa första gången tillsättas, skola till ett följande års statsreglering reserveras.

Hvad föredragande departementschefen sålunda anført, däri statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen godkänna; och skulle utdrag af detta protokoll, i hvad det afsåge extra lönetillägget, tillställas de öfriga departementen för behörigt iakttagande vid uppgörande af förslag till reglering af utgifterna under vederbörande hufvudtitlar i riksstaten.

Ur protokollet:

Axel Alexanderson.

Första hufvudtiteln.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 januari
1911.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW,
 VON KRUSENSTIERNA.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Swartz, anhöll därefter i underdånighet att få underställa Kungl. Maj:ts pröfning frågan om reglering af riksstatens första hufvudtitel och yttrade beträffande anslagstitlarna:

Ordinarie anslag.

I fråga om de under första hufvudtiteln uppförda ordinarie anslagen har jag icke att föreslå någon förändring utan hemställer, att desamma måtte beräknas till enahanda belopp som i innevarande års riksstat, eller tillhoppa 1,493,000 kronor.

Bih. till Riksd. Prot. 1911. 1 Saml. 1 Afd.

Extra anslag.

[1.]
Anordnande
af centralupp-
värmning i
Stockholms
slott.

Riksmarskalksämberet har för nådig pröfning öfverlämnat särskilda förslag dels till anordnande af centraluppvärmning i Stockholms slott dels ock till inrättande af en ny tvättinrättning för hofförvaltningens räkning. Dessa förslag stå i visst samband med hvarandra. Beträffande förslaget till ny tvättinrättning har nämnda förhållande öfvat inverkan i afseende å såväl förslagets tekniska anordningar som kostnaderna därför. Förslaget till värmeledning har däremot, såsom af det följande torde framgå, däraf påverkats allenast i det förra af nyssberörda hänseenden och härutinnan endast i mindre mån. Jag anhåller nu att till en början få för Eders Kungl. Maj:t anmäla den senare frågan. Hvad åter den förra angelägenheten beträffar, tillåter jag mig meddela, att jag har för afsikt att framdeles göra underdånig framställning därom, att Eders Kungl. Maj:t måtte i särskild proposition till innevarande års Riksdag föreslå Riksdagen att medgifva, att den för hofhållningens räkning disponerade tomten nr 2 i kvarteret Pärönträdet i Ulrika Eleonora församling i Stockholm med å tomten varande byggnader, i hvilka hofhållningens tvättinrättning nu är inrymd, må i den ordning Kungl. Maj:t pröfvar skäligt bestämma för kronans räkning försäljas samt att af de medel, som beräknas inflyta vid försäljningen af nämnda egendom, visst belopp må utgå till inrättande af ny tvättinrättning för hofhållningens räkning å tomten nr 4 i kvarteret Neptunus mindre här i staden (det s. k. Oxenstiernska huset).

Redan år 1906 verkställde, enligt hvad af handlingarna i ärendet framgår, civilingenjören H. Theorell, på uppdrag af ståthållarämbetet på Stockholms slott, en förberedande undersökning angående möjligheten att inreda centraluppvärmning i slottet samt upprättade — likväl utan detaljerade beräkningar — ett öfverslag beträffande den ungefärliga kostnaden därför. Sedan den af ingenjören Theorell härutinnan sålunda åstadkomna utredning, hvari äfven berördes det till äfventyrs fördelaktiga i att i samband med införande af centraluppvärmning anlägga ett för slottet afsedt elektriskt belysningsverk, blifvit för riksmarskalksämberet framlagd, fann riksmarskalksämberet de ifrågasatta arbetena med införande af värmeledning för centraluppvärmning inom slottet böra anstå, till dess ytterligare utredning äfvensom fullständiga

kostnadsförslag jämte ritningar kunnat åstadkommas beträffande anläggning på en gång af såväl centraluppvärmning inom slottet som särskild elektrisk kraftstation för drifvande af slottets belysning med användande af de senast inom slottet införda belysningsledningar m. m. Riksmarskalksämbetet anmodade därför den 3 mars 1909 ståthållarämbetet att gå i författning om verkställande af utredning härutinnan samt uppgörande af erforderliga kostnadsförslag och ritningar samt därmed äfvensom med eget yttrande i ärendet till riksmarskalksämbetet inkomma. Att i samråd med ståthållarämbetet verkställa nämnda utredningar m. m. utsågs af öfverintendentsämbetet arkitekten Erik Josephson.

Sedan numera frågan om anläggande af ett slottets eget belysningsverk förfallit, har riksmarskalksämbetet i skrifvelse den 1 december 1910 meddelat, att ståthållarämbetet med skrifvelse den 31 oktober 1910 öfverlämnat dels ett af ingenjören Theorell utarbetadt förslag till värmeledning jämte tillhörande kostnadsberäkning och ritningar, dels ock en i anslutning till nämnda förslag af arkitekten Josephson uppgjord promemoria angående beskaffenheten af och kostnaden för de vid införandet i slottet af värmeledningen ifråga erforderliga byggnadsarbeten.

Uti förstnämnda, af ingenjören Theorell upprättade förslag till värmeledning erinras till en början, hurusom uppvärmningen af hela slottet jämte flyglarna för närvarande skedde nästan uteslutande med lokala eldstäder — öppna spisar i de större salarna, kakelugnar i öfriga rum och järnkaminer i trappor och gångar — samt att endast i en del af östra och västra hvalfven samt i nordöstra och en del af nordvästra flygeln funnes mindre centraluppvärmningssystem för varmt vatten på senare tiden införda.

Att de lokala eldstäderna — heter det vidare i förslaget — med sina bristfälligheter och dryga eldningskostnader förr eller senare måste komma att utbytas mot ett tidsenligt anordnad centraluppvärmningssystem, syntes vara otvifvelaktigt, då därmed högst väsentliga fördelar vunnes, såsom fullt tillräcklig och jämn värme, minskad eldfara, mindre driftkostnad m. m.

Vid uppgörande af förslag till värmeledning gälde den första frågan, hvilket uppvärmningssystem som skulle väljas. Af alla sådana lämnade alldeles säkert det s. k. varmvattensystemet den jämnaste och behagligaste värmen, hvarjämte det arbetade fullkomligt ljudlöst och vore lätt att sköta. Det syntes också vara det enda, som här i en eller annan form kunde komma i fråga. Tillämpningen af detsamma

*Ingenjören
Theorells för-
slag till
värmeledning
m. m. i Stock-
holms slott.*

måste dock blifva något olik den vanliga. På grund af byggnadskomplexens stora utsträckning skulle ett på vanligt sätt anordnad varmvattensystem kräfva flere på spridda ställen förlagda värmekällor eller pannor, för att ledningarna ej skulle få allt för grofva dimensioner och för att desamma skulle kunna framdragas med erforderliga lutningar. Svårigheter uppstode dock att anordna ett flertal, på skilda punkter förlagda pannor med därför erforderliga skorstenar. För att dessa svårigheter skulle undvikas och all eldning kunna koncentreras på ett ställe, helst utom själfta slottsbyggnaderna, funnes tvenne möjligheter att välja på. Antingen kunde man anlägga en ångpannecentral och från denna leda ångan till ett flertal, på olika platser inom slottet förlagda varmvattenpannor, hvilka vatten värmdes medels ånga, i hvilket fall man visserligen erhöile endast ett eldningsställe, men likväl flere mindre »system». Eller ock kunde man värma vattnet på ett ställe och med mekaniska hjälpmedel åstadkomma kraftig vatten-cirkulation. Uppvärmningssystem af detta slag hade på sista tiden börjat att komma i bruk utomlands och vore äfven af Theorell konstruerade och under utförande för ett flertal större byggnadskomplexer i vårt land. Vattnet värmdes medels ånga, (hvarvid afloppsånga från maskinerier för belysning m. m. med fördel kunde användas) hvarefter det medels pumpar drefves att cirkulera genom samtliga värmekroppar i hela byggnadskomplexen. Ett sådant system (pumpvarmvatten-system) hade framför vanligt varmvatten- och ångsystem många högst väsentliga fördelar, hvaribland de viktigaste vore:

att rörledningarna kunde framdragas oberoende af lutningsförhållanden, hvilket särskildt vid utförande af en anläggning i en äldre byggnad medförde en väsentlig lättnad med afscende på rörledningsarbetets utförande,

att dimensionerna hos ledningarna kunde göras relativt små, samt

att genom båda ofvannämnda omständigheter anläggningskostnaden blefve betydligt lägre än för vanligt varmvattensystem.

Vid värmeledningens planerande borde äfven hänsyn tagas till frågan om ångtvättinrättning för kungl. slottets behof. En ny sådan vore nämligen nödvändig och vore ifrågasatt att anläggas i en påbyggnad på det s. k. Oxenstiernska huset (hvarmed afsåges en invid det till ämbetslokal åt statistiska centralbyrån upplätta s. k. Oxenstiernska palatset belägen byggnad). Förläggning af tvättinrättning dit vore otvifvelaktigt mycket lämplig genom den omedelbara närheten intill slottet och äfven intill »Strömmen» och särskildt vore den förmånlig, om värmeledning för slottet komme till stånd. En tvättinrättning af denna storlek fordrade nämligen en anläggning af

vanliga högtrycksångpannor. Då sådana, om också ej förbjudna, likväl ej vore tilltalande inom ett boningshus, vore det gifvetvis fördelaktigt, om genom kombination med värmeledningen ånga till tvättinrättningen toges ifrån pannorna för värmeledningen, hvilket lätt kunde ske. Såväl anläggnings- som driftkostnaden för tvättinrättningen blefve därigenom väsentligt lägre. En sådan kombination hade därför vid uppgörande af förslag till värmeledning för kungl. slottet förutsatts.

De anordningar, som under dessa förutsättningar föresloges, vore i hufvudsak följande:

För den pannanläggning, som för värmeledning och tvättinrättningen erfordrades, funnes en utomordentligt lämplig plats under den väster om slottet belägna terrassen. De tre stora, nu som vedkällare använda rummen under denna terrass vore beträffande både läge och storlek alldeles som afsedda för ett sådant ändamål. I två af rummen skulle förläggas pannor och i det tredje maskiner och apparater för vattenvärmning, fördelning af ånga, pumpar m. m.

Ångpanneskorsten, som vid eldning med stenkol borde hafva en höjd af c:a 30 m. öfver terrassens yta, kunde af estetiska skäl ej förläggas på närmare håll än å gården till Oxenstiernska huset. Rökkanalen från pannorna till skorstenen skulle då framdragas under marken uti en murad kulvert. Därvid kunde för en stor del af vägen utnyttjas en från mellersta källaren under terrassen befintlig underjordisk gång, som antoges sluta vid gränsen till ofvannämnda hus.

Pannorna skulle utgöras af två stycken ångpannor med en eldyta hvardera af c:a 60 kvm. samt två varmvattenpannor med en eldyta af c:a 80 kvm. hvardera. De båda förstnämnda vore i första rummet afsedda för drifvande af pumpmaskineri och för tvättinrättningens behof af ånga och varmt vatten, men kunde äfven delvis och såsom reserv användas för värmeledningen i slottet. Endast en af pannorna behöfde vara i bruk, den andra skulle utgöra reserv. Afloppsången från pumparna skulle användas för värmande af vatten.

De båda varmvattenpannorna vore afsedda för direkt värmande af cirkulationsvattnet i värmeledningen. I vanliga fall räckte en af dessa pannor. Endast vid kallare väderlek erfordrades båda. Såsom reserv kunde en af ångpannorna användas, hvarvid cirkulationsvattnet skulle värmas med ånga i särskild ång-vattenvärmare. Vid ringa värmebehof (t. ex. höst och vår) vore denna vattenvärmare tillräcklig, hvadan under denna tid båda varmvattenpannorna ej behöfde eldas utan endast en af ångpannorna.

Då, som förut nämnts, ledningarnas dimensioner blefve mycket klena, kunde desamma relativt lätt framdragas, utan att dekoreringar skadades eller ledningarna blefve på något sätt störande. Genom den

öfversta våningen, som i det afseendet syntes vara den ömtåligaste, komme för öfrigt inga ledningar att dragas, då desamma slutade ofvan golftet, sedan de där förenats med värmekropparna. I regel skulle de vertikala stammarne förläggas bakom fönsterfodren, hvilka sålunda, där ledningarna passerade, måste tagas loss och plats för rören beredas där bakom. I en del enklare rum kunde ledningarna förläggas utanpå väggen, såsom förut skett med vatten- och afloppsledningar, elektriska kablar m. m.

I alla dyrbarare inredda rum skulle skärmar eller beklädnader göras omkring radiatorerna, i enklare rum kunde de ställas fritt under fönstren eller vid vägg. Det senare antalet rum vore det vida öfvervägande. Rörande den dekorativa utstyrseln hänvisades till förenämnda af arkitekten Josephson upprättade promemoria.

Beträffande värmeledningens omfattning vore det i många afseenden lämpligast att göra denna så stor som möjligt och bäst att låta den omfatta hela slottet med flyglarna, äfven de halfrunda vid högvakten d. v. s. så att den ersatte *alla* andra inom slottet befintliga varmapparater. Där mindre varmvattensystem förut vore införda, skulle dessa sammankopplas med det nya systemet invid resp. pannor, hvilka sålunda sedan kunde borttagas, och de från desamma värmda lokalerna skulle erhålla värme från den centrala anläggningen. I öfrigt behöfde inga af de befintliga ledningarna eller apparaterna ändras. Kakelugnarna kunde med få undantag stå kvar oberoende af värmeledningen. Järnkaminerna borde däremot borttagas.

Förutom till själfva slottet med flyglar kunde värme från centralen införas äfven i det förutnämnda s. k. Oxenstiernska husets alla våningar.

Utförandet af värmeledningen kunde ske antingen på en gång eller för olika delar af slottet på olika tider. De delar af hufvudledningarna, som utfördes, skulle dock från början göras med för hela anläggningen tillräckliga dimensioner. Af pannanläggningen under terrassen kunde så t. ex. endast de båda ångpannorna först uppsättas. Från dessa kunde förutom ånga och varmt vatten till tvätten erhållas värme till halfva slottet.

Kostnaden för värmeledningen hade beräknats under förutsättning, att densamma omfattade samtliga lokaler såväl i själfva slottet som i alla flyglarna, äfven om ej det hela utfördes samtidigt, samt beträffande pannanläggning i kombination med tvättinrättning å tomten n:o 4 i kvarteret Neptunus mindre (f. d. Oxenstiernska huset) sålunda:

- 1) Ångpanneanläggning bestående af 2 st. ångpannor med tillsammans 120 kvm. eldyta med all erforderlig

armatur, automatiska eldningsapparater, matarapparater, kondensvattencistern, ångsamlare, ventillådor, rörledningar inom ångpannerummet och maskinrummet		kr.	20,000: —
2) Två st. varmvattenpannor med tillbehör	„		15,000: —
3) Apparater i maskinrum för värmning af vatten, pumpar för vattnets cirkulation, mätare och regleringsapparater för temperatur och vattenmängder m. m.	„		5,000: —
4) Varmapparater och rörledningar med ventiler och alla tillbehör inom slottet med flyglar:			
a) de båda halfrunda flyglarna	kr.	10,000: —	
b) nordvästra flygeln: tillkoppling af förutvarande ledningar och inledning i förut ej med värmeledning försedda lokaler	„	5,500: —	
c) nordöstra flygeln: tillkoppling af förutvarande ledningar och inledning i förut ej med värmeledning försedda lokaler	„	3,500: —	
d) sydöstra flygeln	„	8,000: —	
e) slottskyrkan	„	6,500: —	
f) rikssalen	„	6,500: —	
g) slottet utom flyglar, kyrka och rikssal	„	62,000: —	„ 102,000: —
5) Arfvoden och oförutsedda utgifter	„	18,000: —	
Summa			kr. 160,000: —

Driftkostnaden utgjordes af kostnad för bränsle, diverse förbrukningsartiklar, skötsel och underhåll.

Bränsleåtgången beräknades, under autagande att samtliga lokaler under hela året hölles tillfredsställande uppvärmda och att som bränsle användes s. k. småkol, sålunda:

Bränsle 700 ton stenkol à 15,00	kr.	10,500:—
Diverse förbrukningsartiklar såsom olja, trassel m. m.	„	1,000:—
1 maskinist (fri bostad)	kr.	2,500:—
3 eldare	„	4,500:—
Underhåll af pannor, maskiner m. m.	„	7,000:—
		2,500:—
	Summa	kr. 21,000:—

I det nu utvecklade förslaget vore inga särskilda anordningar för slottets *ventilation* angifna. Sådana skulle likväl kunna anses erforderliga för de större salarna uti öfversta våningen samt rikssalen, och kunde lämpligen utföras på följande sätt:

För uppvärmning af den erforderliga friskluften kunde i vinden öfver respektive lokaler luftförvärmningskammare inredas, till hvilka frisk luft infördes från luftintag gående upp öfver yttertaket. Den friska luften pressades sedan medels ventilatorer genom varmapparater för ånga eller varmvatten ut i kanaler, som förde luften vidare ned till respektive salar genom luftöppningar öfver taklisten eller i taket. Användbara luftöppningar funnes till stor del förut, hvilka varit afsedda och väl äfven delvis användts för utsugning af förbrukad luft. Då emellertid inga ordnade kanaler eller dylikt funnits för tillförsel af ren uppvärmd luft, hade dessa evakueringskanaler ej heller kunnat ensamt åstadkomma fullt tillfredsställande ventilation. Om t. ex. halfva antalet ventilationsöppningar användes för inpressande af uppvärmd ventilationsluft, kunde den andra hälften med vida bättre resultat användas för aflägsnande af förbrukad luft. På grund af det inre öfvertrycket hos luften komme luft äfven att pressas ut genom dörrar och fönster, hvarigenom dessutom den fördelen vunnes, att drag därifrån förhindrades.

Värme till varmapparaterna kunde erhållas antingen af ånga eller varmt vatten från centralen under terrassen. Ledningarna för ventilationsanordningarna skulle göras oberoende af de för uppvärmningen och dragas, så snart de komme inom slottets område, direkt upp i vinden, där de sedan vidare obehindradt kunde förgrena sig åt alla håll.

Då dessa ventilationsanordningar vore *fullständigt oberoende* af slottets uppvärmning enligt föreliggande förslag, kunde de äfven alldeles oberoende af detta utföras samtidigt eller senare. Någon ökning af pannorna vore ej nödvändig, då vid sådana tillfällen, då den kraftiga ventilationen erfordrades, värmebehovet för uppvärmning vore mindre och i alla händelser kunde något inskränkas.

Kostnaden för på nu angifna sätt utförda ventilationsanordningar kunde beräknas till:

för varmapparater, ventilatorer, armatur,	
rörledning m. m.	kronor 24,000: —
för byggnadsarbeten för varmkammare, luft-	
kanaler, ventilationsöppningar m. m.	„ 12,000: —
Summa kronor	36,000: —

Häraf komme cirka $\frac{1}{4}$ på rikssalen.

Förenämnda af arkitekten Josephson upprättade promemoria angående de byggnadsarbeten, som blefve erforderliga vid införande af centraluppvärmning medelst varmt vatten i Stockholms slott i enlighet med det förslag, hvarför jag nyss redogjort, är hufvudsakligen af följande innehåll.

Arkitekten
Josephsons
P. M. ang.
byggnadsar-
beten, erfor-
derliga vid
införande af
värmeledning
i Stockholms
slott enl. ing.
Theorells
förslag.

Till ångpanne- och maskinrum skulle, såsom ock ingenjören Theorell i sitt förslag angifvit, användas de tre höga källarne under norra fasadens terrassgård, två till ångpannerum och en till maskinrum, hvartill dessa utrymmen syntes vara synnerligen lämpliga. På grund af sin stora höjd afsåges de att entresoleras, så att kolkällare anbringades direkt öfver pannorna med ifyllningsgluggar i de nu på terrassen befintliga med järnlock täckta luftgluggarna. Härför erfordrades följande, nedannämnda kostnader dragande arbeten:

genombrytning af murverk för eldröret	kr.	520: —
90 kvm. bjälklag af järn och beton		
med stålslipning och puts	à kr. 18: —	„ 1,620: —
40 „ Moniervägg	„ „ 12: —	„ 480: —
950 „ puts med kalkbruk å väggar		
och hvalf...	„ „ 1: —	„ 950: —
190 „ golf af kalkstensplattor	„ „ 12: —	„ 2,280: —
2 st. nya portar af ek med glas	„ „ 350: —	„ 700: —
3 „ nya fönster med bågar af ek	„ „ 100: —	„ 300: —
1 „ skärmvägg med dörr i maskin-		
rummet	„	350: —
1 „ ny innerdörr	„	50: —
2 „ enkeldörrar af järnplåt i vinkel-		
järnsramar	à kr. 150: —	„ 300: —
2 „ spiraltrappor af järn	„ „ 500: —	„ 1,000: —
2 „ järnbryggor med barrier	„ „ 200: —	„ 400: —
målningsarbeten	„	1,600: —
elektrisk belysning	„	200: —
kanaler i golfvet, diverse transporter och ställningar	„	2,250: —
terrassen belägges med två lager äkta asfalt	„	6,000: —
Summa	kr.	19,000: —

Från ångpannorna skulle *skorstensröret* dragas genom en nu befintlig murad kulvert (den i Theorells förslag omnämnda underjordiska gången) och en afsedd förlängning af densamma under terrassen fram till å vederbörande ritning markerad plats å gården till egendomen

nr 4 i kvarteret Neptunus mindre (f. d. Oxenstiernska huset), där en skorsten af 30 meters höjd skulle uppföras af radialtegel. Skorstenen syntes icke komma att inverka störande på slottet på detta stora afstånd.

Kostnaden för upprifning och återställande af terrassen, upprifning och återställande af den murade kulverten, ny del af kulverten samt murning af eldrör i kul-

verten uppginge till	kronor 12,000: —
ny skorsten af radialtegel till	„ 5,000; —
grund för skorstenen m. m. till	„ 2,000: —
Summa kronor 19,000: —	

Håltagningsarbeten genom murverk och bjälklag jämte efterlagning af putsningsarbeten och timmermansarbeten syntes komma att draga en kostnad af i medeltal 30 kronor per element, hvilket för 654 stycken gjorde 19,620 kronor. Håltagningar med efterlagningar för hufvudledningarna i källarna komme att blifva rätt vidlyftiga och kunde nog ej utföras under 5,000 kronor. Kostnaden för *håltagningar med efterlagningar* blefve sålunda Summa kronor 24,620: —

Tillsammans med konstruktören af värmeledningen ingenjören Theorell hade arkitekten Josephson företagit en resa till Berlin och Dresden uteslutande för att i de kungliga slotten därstädes studera anläggningen af värmeledningar i här motsvarande fall. I slottet i Berlin vore synnerligen stor omsorg nedlagd på utstyrseln af elementens mantlar, som där på flere ställen vore af ädelt träslag och försedda med dyrbara dekorativa galler af brons. Alla rör vore här inhuggna i och dolda i slitsar i väggarna. Anläggningen vore utomordentligt omsorgsfullt utförd, särskildt beträffande ventilationen af stora balsalen. I kungl. slottet i Dresden vore i allmänhet värmeledningsanordningarna afsevärdt enklare och äldre än i Berlin, men vore här äfven omsorgsfulla ventilationsanordningar vidtagna beträffande de större salarna. I båda slotten vore alla värmeelement i de bättre rummen inklädda med mantlar och rören dolda. Beträffande nu ifrågavarande anläggning hade *inklädsel af element* beräknats i långt mindre utsträckning än i de nämnda slotten och ojämförligt mycket enklare än i Berlin.

I förevarande förslag vore elementerna i regeln afsedda att placeras i de djupa fönsternischerna. I alla rum utan dekorativ utstyrsel, samt i en del mycket stora lokaler, såsom rikssalen, slottskyrkan m. fl. afsåges, att elementen skulle stå helt fria i nischerna, å några ställen möjligen infällda i murverket. Rören

afsåges dock i regeln att döljas under fodersidor och fotsocklar. De fristående elementen syntes för dessa arbeten och för återställande af golfvet draga en medelkostnad af 25 kronor per element. För öfrigt afsåges i de dekorerade rummen mantlar kring elementen, enkelt utstylda, men i öfverensstämmelse med rummens utseende. Dessa mantlar hade beräknats till ett pris varierande mellan 100 och 200 kronor, inberäknadt målning och täckning af rören, samt golvens lagning. I norra galleriet 2 trappor upp hade man tänkt sig elementen kombinerade med bänkarna i fönsternischerna till ett pris af 75 kronor per styck och i det s. k. hvita hafvet placerade såsom rörslingor under de stora fönsterpallarna för en beräknad kostnad af 50 kronor per styck beträffande byggnadsarbetena. För öfrigt vore en del element tänkta försedda med marmorskifvor, placerade under befintliga fönsterskåp m. m. till pris varierande mellan 50 och 75 kronor allt inberäknadt rörens täckning.

Kostnaderna för mantlar och dylikt, rörens täckning och lagning af golven utgjorde således enligt verkställd beräkning, för

510 stycken element	à	kr. 25:—	kr. 12,750:—
9 " "	" "	50:—	450:—
6 " "	" "	50:—	300:—
6 " "	" "	75:—	450:—
38 " "	" "	100:—	3,800:—
31 " "	" "	150:—	4,650:—
54 " "	" "	200:—	10,800:—
Summa kr. 33,200:—			

Målning af elementen borde ske med lackfärg, för att färgen ej skulle osa, och kunde målningen beräknas till 12 kronor per element, utgörande för 654 stycken kronor 7,848:—

Diverse reparations- och målningsarbeten å de löstagna fodersidorna och socklarna, omtapetsering af en del rum, där kakelugnarna borde borttagas samt öfriga efterlagningar af måleriarbeten borde upptagas till kronor 7,000:—

rifning af en del kakelugnar, skydd för golf och väggar samt rengöringar och transporter till kronor 6,000:—

samt oförutsedda utgifter och kostnader för ritningar, arfvoden och kontroll till kronor 11,332:—

Samtliga af införandet af centraluppvärmning i Stockholms slott föranledda kostnader för byggnadsarbeten skulle alltså belöpa sig till 128,000 kronor, fördelade på följande hufvudposter:

Ångpanne- och maskinrum	kronor	19,000: —
Ångskorsten med kulvert och grund	,,	19,000: —
Håltagning genom murar och bjälklag för element och rör samt d:o för hufvudledningarna i källaren	,,	24,620: —
Inklädning af element och rör	,,	33,200: —
Målning af element med lackfärg	,,	7,848: —
Diverse reparationer af målning och tapetsering, snickeriarbeten samt af golfbeläggning	,,	7,000: —
Rifning, skydd för golf och väggar, rengörningar och transporter	,,	6,000: —
Oförutsedda utgifter, ritningar, arfvoden och kontroll	,,	11,332: —
Summa kronor		128,000: —

Öfverintendentsämbetet.

De af ingenjören Theorell och arkitekten Josephson sålunda uppgjorda förslag och kostnadsberäkningar hafva på ståthållarämbetets begäran granskats af öfverintendentsämbetet, som därefter i skrifvelse den 20 september 1910 till ståthållarämbetet i ämnet anfört hufvudsakligen följande.

Ifrågavarande värmeledningsförslag, som afsåge att uppvärma slottet i sin helhet och att äfven producera ånga för en i kvarteret Neptunus mindre ifrågasatt tvättinrättning för hofhållningens behof, syntes ämbetet i allmänhet vara väl genomtänkt och anlagdt på sådant sätt, att minsta möjliga rubbningar i den dyrbara inredningen blefve behöfliga. Emellertid hade öfverintendentsämbetet ansett sig böra framhålla,

att i praktrummen anordningen af elementen borde, så långt sig göra läte, utföras med lösa (rörliga) omklädnader och utan ingrepp i den fasta inredningen,

att platsen för ångpanneskorstenen borde bestämmas med hänsyn till möjligheten af framtida om- och tillbyggnad inom förenämnda kvarteret Neptunus mindre och till möjligaste minsta vanprydnad, samt

att alla öppna spisar och kakelugnar, som hade dekorativa eller arkitektoniska prydnader af värde, borde bibehållas för att icke de ursprungliga interiörerna skulle rubbas.

Därjämte ville ämbetet, som icke funnit anledning till erinran mot de af arkitekten Josephson framlagda kostnadsberäkningar för värmeledningens installerande i slottet, tillstyrka, att, då förslaget icke i detalj upptog monteringen af värmeelementen i de olika lokalerna, sådant detaljförslag beträffande anordningarna i de förnämligare vänin-

garna och salarna måtte komma att underkastas granskning af en för ändamålet tillsatt sakkunnig nämnd.

I sin förberörda skrifvelse den 31 oktober 1910 har ståthållar-
 ämbetet på Stockholms slott, jämte meddelande af redogörelse för inne-
 hållet af ifrågavarande förslag och öfverintendentsämbetets däröfver
 afgifna yttrande, vidare anført.

*Ståthållar-
 ämbetet på
 Stockholms
 slott.*

Sedan lång tid tillbaka hade ståthållarämbetet på Stockholms
 slott haft sin uppmärksamhet riktad på de med nutida fordringar föga
 öfverensstämmande anordningar, som i nämnda slott — undantagandes
 vissa delar däraf — förefunnes för uppvärmande af dess lokaler. Med
 undantag af biblioteksrummen i nordöstra flygeln, H. K. H. Kronprinsens
 i slottets nordvästra del med tillhörande flygel belägna våning, de
 under denna flygel anordnade arkiven samt en del trappuppgångar i
 östra och västra hvalfven, i hvilka delar af slottet på senare tider
 anbringats särskilda varmvattenledningar, uppvärmdes nämligen för
 närvarande slottslokalerna medels öppna spisar i de stora salarna och
 salongerna, kakelugnar i öfriga bonings- m. fl. rum äfvensom järn-
 kaminer i trappor och gångar. Det hade för ståthållarämbetet allt
 mer och mer framstått såsom ett oafvisligt behof att snarast möjligt
 söka åvägabringa ändring härutinnan genom införande i kungl. slottet
 af ett tidsenligt centraluppvärmningssystem, hvilket då lämpligen borde
 omfatta äfven de förutnämnda delar af slottsbyggnaden, hvarest partiella
 anordningar af dylik art redan anbringats. Enligt ämbetets mening
 skulle ett sådant system i jämförelse med nuvarande förhållanden med-
 föra många och högst väsentliga fördelar, som mer än väl uppvägs
 de betydande svårigheter och kostnader, hvilka gifvetvis vore förenade
 med detsamma införande i en byggnad af sådan storlek och beskaffenhet
 som Stockholms slott. Bland dessa fördelar borde särskildt nämnas,

att uppvärmningen blefve, oberoende af väderleksförhållanden,
 jämn och fullt effektiv samt dessutom lätt att reglera,

att *alla* lokaler, och sålunda äfven de många mindre utrymmen,
 i hvilka vanliga eldstäder hittills måst för eldfarlighetens skull undvaras,
 lätt kunde förses med tillräckliga värmekroppar,

att transporter af bränsle och aska m. m. inom slottslokalerna
 till stor del komme att upphöra,

att eldfara från värmeapparaterna uteslötes, då, såsom antagligt
 vore, all för desamma erforderlig eldning kunde förläggas till plats
 utom slottet, samt

att de årliga utgifterna för bränsle och betjäning i ej obetydlig
 mån nedbringades.

Enligt de af ingenjören Theorell och arkitekten Josephson uppgjorda beräkningarna skulle hela kostnaden för införandet af värmeledning i Stockholms slott komma att utgöra 288,000 kronor. Därest äfven förslaget till ventilationsanordningar inom slottet skulle komma till utförande, uppginge enligt föreliggande beräkningar kostnaden för det hela till sammanlagdt 324,000 kronor.

Till bestridande af dessa af ifrågavarande företag betingade kostnader kunde de till ståthållarämbetets förfogande ställda medel gifvetvis icke tagas i anspråk, utan komme därtill att erfordras särskildt anslag. Då ståthållarämbetet tänkt sig, att anskaffandet af behöfliga medel skulle väsentligt underlättas, därest arbetets utförande kunde fördelas på exempelvis tre år och kostnaden för detsamma finge successivt utgöras, hade ämbetet anmodat ingenjören Theorell att verkställa utredning i sådant hänseende. Denne hade i afgifvet utlåtande framhållit, det möjlighet förefunnes att enligt de af honom uppgjorda ritningar utföra särskilda delar af anläggningen under skilda tidsperioder, utan att därigenom totalkostnaden afsevärdt ökades, samt i sådant ändamål föreslagit, att under en första period skulle utföras själfva värmecentralen med hvad därtill hörde, utom en ångpanna, samt tillkoppling af det i nordvästra flygeln redan befintliga värmesystemet äfvensom anläggning af nya värmeledningar i slottets norra del intill östra och västra hvalfven, hvarefter för en andra period återstode tillkoppling af nordöstra flygelns värmesystem, införande af nya värmeledningar i slottets södra del med sydöstra flygeln, kyrkan och rikssalen samt i de båda runda flyglarna äfvensom slutligen anskaffandet af en andra ångpanna. Med fördelande enligt dessa grunder äfven af erforderliga byggnadsarbeten samt arfvoden och oförutsedda utgifter komme kostnaden för den första perioden att uppgå till ungefär 189,500 kronor och för den andra perioden till ungefär 98,500 kronor. Fördelning på samma sätt af arbetet för ventilationsanordningar komme att kräfva utförande under första perioden af tre fjärdedelar af arbetet för en kostnad af omkring 27,000 kronor samt under andra perioden af återstoden för ungefärligen 9,000 kronor.

Enligt ståthållareämbetets förmenande borde det arbete, som i enlighet härmed skulle falla på första perioden, lämpligen verkställas under en tid af två år, därvid under första året kunde komma till utförande själfva värmecentralen med ångpanna och maskinrum samt skorsten äfvensom tillkoppling af nordvästra flygelns nuvarande värmesystem samt under andra året första periodens öfriga arbeten. Det på andra perioden belöpande arbetet kunde sedan utföras under tredje

och sista året. I hög grad önskvärdt vore härvid, att arbetet kunde påbörjas redan under år 1911, på det att värmecentralen, i den mån så vore planerad, snarast möjligt kunde tagas i anspråk för den ifrågasatta nya tvättinrättningen.

Upplysningsvis kunde nämnas — fortsätter ståthållarämbetet — att, medan det nuvarande till inköp af ved och kol för de kungl. hofven anvisade statsanslag å 50,000 kronor stundom visat sig otillräckligt — exempelvis år 1908, då samtliga utgifter för berörda bränsle belöpte sig till 57,823 kronor — utsikt syntes finnas att med det föreslagna centraluppvärmningssystemet nedbringa de löpande utgifterna för slottslokalernas uppvärmning med omkring 10,000 kronor under nämnda anslag, i det att enligt gjorda beräkningar — angående hvilka särskild promemoria aflämnats — den af det tilltänkta värmeledningssystemet oberoende vedåtgången representerade en årlig kostnad af omkring 19,000 kronor samt den ungefärliga driftkostnaden för nämnda värmeledningssystem i det af ingenjör Theorell upprättade förslaget vore upptagen till i ett för allt 21,000 kronor.

Då enligt ståthållarämbetets mening det föreliggande förslaget innebure en synnerligen god lösning beträffande sättet att tillgodose det behof i förevarande hänseende, hvilket förut framhållits i hög grad föreligga, finge ämbetet — under hänvisning i öfrigt till de af ämbetet uti sin nu ifrågavarande skrifvelse i olika afseenden framställda önskemål — för sin del kraftigt tillstyrka, att förslaget måtte antagas till utförande, under iakttagande, att de af öfverintendentsämbetet vid dess granskning af förslaget gjorda erinringar, i den mån sådant kunde påfordras, måtte vinna behörigt beaktande.

I sin förut nämnda skrifvelse af den 1 december 1910, hvarmed för nådig pröfning öfverlämnats de i förevarande ämne uppgjorda förslag och öfriga till ärendet hörande handlingar, framhåller riksmarskalksämbetet, hurusom de inom Stockholms slott befintliga anordningarna för uppvärmning af slottets såväl större som mindre lokaler vore, med vissa undantag, föga öfverensstämmande med nutidens fordringar på effektivitet och säkerhet för eldfara, samt att, då nämnda anordningar utom dryga kostnader och afsevärd risk för eldfara gifvetvis medförde äfven andra svåra olägenheter, uppmärksamheten sedan länge varit riktad på åstadkommande af ett centraluppvärmningssystem inom slottet. Vidare hänvisar riksmarskalksämbetet till de af ståthållarämbetet angifna fördelar, som genom ett dylikt system kunde vinnas, samt meddelar — under erinran att, enligt den

*Riksmarskalks-
ämbetet.*

föreslagna fördelningen af de olika arbetena, kostnaderna för desamma skulle komma att belöpa sig till omkring 100,000 kronor för hvart och ett af tre år — att, enligt hvad riksmarskalksämberet inhämtat, hinder emellertid ej torde möta för ytterligare fördelning på flere års tid af arbetena i fråga, därest sådant skulle visa sig lämpligt.

Särdeles önskvärdt vore, därest värmeledningen och tvättinrättningen skulle komma till utförande i samband med hvarandra, att arbetet med värmeledningen kunde påbörjas samtidigt med arbetet för tvättinrättningen, samt att, hvilket ämbetet äfven i sin nyssberörda skrifvelse framhållit såsom ett önskemål, dessa arbeten finge igångsättas redan under år 1911.

Af hvad i ärendet förekommit syntes framgå — fortsätter riksmarskalksämberet vidare — såväl att ett alltmer tvingande behof gjorde sig gällande, att inom kungl. slottet infördes centraluppvärmningssystem, som ock de stora fördelar, som vore att vinna genom ett sådant systems införande. Beträffande särskildt en af dessa fördelar, och enligt ämbets förmenande den viktigaste, nämligen minskad risk för eldfara, ville ämbetet framhålla, hurusom, enligt hvad som för ämbetet uppgifvits, under senare år just till minskande af eldfaran centraluppvärmningssystem blifvit införda i åtskilliga staten tillhöriga större och dyrbarare byggnader. I betraktande af Stockholms slotts många historiska minnen, dess dyrbara inredning och därinom hopade i många fall oersättliga konstskatter, funne ämbetet så mycket större anledning, att äfven inom detta byggnadskomplex ett tidsenligare och mindre eldfarligt uppvärmningssystem infördes.

Ett ytterligare skäl härför syntes framgå af den omständigheten, att flera af de inom slottet nu använda gammaldags öppna spisarna inom en icke alltför aflägsen framtid vore i behof af omfattande reparationer för att i någon mån kunna motsvara anspråken på effektivitet och hållbarhet.

Då det enligt den verkställda utredningen visat sig praktiskt utförbart och med ekonomisk fördel förenadt att i kungl. slottet anordna ett centraluppvärmningssystem, tvekade ämbetet icke att i likhet med ståthållarämbetet tillstyrka införandet, med påbörjande om möjligt redan under år 1911, inom slottet af ett centraluppvärmningssystem, på sätt förut angifvits, ställt i förbindelse med en tvättinrättning, samt utfördt i öfverensstämmelse med de uppgjorda förslagen och med iakttagande af de utaf öfverintendentsämbetet i ämnet gjorda erinringar.

Beträffande slutligen frågan om beredande af medel till bestridande

af erforderliga kostnader för införande af centraluppvärmning inom Stockholms slott, så syntes, då de medel, ståthållarämbetet hade till sitt förfogande, vore för ett sådant ändamål otillräckliga, det vara erforderligt, att Kungl. Maj:t och Riksdagen härför anvisade nödiga medel.

Då, såsom förut nämnts, det ställts i utsikt, att, efter ett fullständigt införande af värmeledning inom slottet, det hittills årligen utgående statsanslaget för ved och kol till de kungl. hofven, 50,000 kronor, skulle kunna minskas med omkring 10,000 kronor, skulle härigenom åtminstone en viss ränteersättning beredas statsverket å de för värmeledningen anvisade medel.

Hvad ämbetet sålunda tillät sig framlägga för vederbörlig pröfning innefattade alltså, att ett anslag af högst 324,000 kronor, eventuellt 288,000 kronor, för den händelse den ifrågasatta ventilationsanordningen icke skulle komma till utförande, måtte beviljas till införande inom Stockholms slott af centraluppvärmningssystem i enlighet med af ämbetet omförmälda förslag, samt att berörda anslag måtte anvisas att utgå med högst 100,000 kronor om året, med rätt för Kungl. Maj:t att redan för år 1911 af tillgängliga medel låta utanordna högst sistnämnda belopp 100,000 kronor.

Att de nuvarande anordningarna för uppvärmning af Stockholms slott, med undantag af de jämförelsevis mindre omfattande delar däraf, som på senare tider försetts med varmvattenvärmeledning, ur åtskilliga synpunkter äro mindre tillfredsställande, torde knappast kunna bestridas.

Härutinnan synes mig särskildt beaktansvärdt, att slottets nuvarande utrustning i förevarande hänseende långt ifrån erbjuder den trygghet mot eldfara, som icke endast är i hög grad önskelig, utan också med nutidens tekniska hjälpmedel är relativt lätt att vinna.

Då Stockholms slott, ett af landets förnämsta arkitektoniska minnesmärken, jämväl är en af statens i sig själf dyrbaraste och såväl på grund häraf som ock med hänsyn till andra omständigheter mest svårersättliga byggnader, hvartill kommer, att detsamma innesluter rika konstskatter och öfverhufvudtaget en högst värdefull samling af staten tillhörig lösegendom, finner jag den nu påpekade bristen vara af beskaffenhet att ensamt för sig och oafsedt de därmed förenade kostnaderna böra föranleda ändringar i afseende å slottets värmeanordningar. Men härjämte är att märka, att åvägabringandet af centraluppvärmning i enlighet med det föreliggande förslaget ej kan sägas för statsverket medföra hela den kostnad, som det i förstone kan vilja synas, en omständighet som sammanhänger därmed, att kostnaden för slottets uppvär-

*Departements-
chefen.*

mande under nuvarande förhållanden uppgår till ett synnerligen afsevärdt belopp. För bland annat nämnda ändamål är under första hufvudtiteln uppfördt anslag till ved och kol för de kungl. hofven, hvilket under en lång följd af år utgått med 50,000 kronor. Af detta anslag behöfves enligt förutnämnda af ståthållarämbetet på Stockholms slott därom lämnade uppgifter för andra ändamål än dem, som värmeledningen är afsedd att tillgodose, ett belopp af omkring 19,000 kronor. Det återstår alltså enligt dessa beräkningar för slottets uppvärmning af anslaget omkring 31,000 kronor. Men då driftkostnaden för centraluppvärmningen beräknats till 21,000 kronor om året eller 10,000 kronor mindre än hvad af förberörda anslag till ved och kol anses kunna disponeras för slottets uppvärmning medelst nuvarande anordningar, möjliggöres en nedsättning, sedan värmeledningen fullbordats och driften därpå upptagits i full utsträckning, af nämnda anslag med sagda 10,000 kronor. Denna besparings kapitalvärde utgör, efter en räntefot af fyra för hundra och med en beräknad varaktighet för värmeledningen af endast tjugufem år, omkring 163,000 kronor, hvadan, då kostnaden för värmeledningsanläggningen i dess helhet beräknas till 288,000 kronor, statsverkets verkliga kostnad för denna anläggning kan anses uppgå till omkring 125,000 kronor.

De fördelar, som vinnas för detta pris, synas mig vara så betydande, att det icke bör råda tvekan om lämpligheten af att för det afsedda ändamålet offra ifrågavarande summa, helst man i annat fall, såsom riksmarskalksämbetet framhåller, snart stode inför den ofafvisliga nödvändigheten att företaga omfattande reparationer af flera af de inom slottet befintliga öppna spisarna, för att dessa i någon mån skulle kunna motsvara anspråken på effektivitet och hållbarhet.

Hvad beträffar det föreliggande förslaget till sakens ordnande, synes det mig, sådant det blifvit af riksmarskalksämbetet och öfverintendentsämbetet förordadt, vara praktiskt och ändamålsenligt. Jag tillåter mig särskildt framhålla, att den ifrågasatta anordningen är afsedd att utföras så, att, därest den föreslagna nya tvättinrättningen för hofförvaltningens räkning kommer till utförande, denna inrättning skulle få sitt värmebehof tillgodosedt från den till slottets värmeledning hörande värmecentralen och att genom denna gemenskap mellan värmeledningen och tvättinrättningen anläggningskostnaden för den senare beräknas kunna minskas med omkring 7,000 kronor.

Beträffande det i sammanhang med förslaget till värmeledning utarbetade förslaget till förbättrad ventilation i vissa delar af slottet, anser jag goda skäl föreligga att förorda jämväl detta. Visserligen

behöfva, såsom konstruktören ock framhållit, ventilationsanordningarna icke ovillkorligen utföras i sammanhang med värmeledningsarbetena, utan kunna väl bringas till verkställighet särskildt för sig och alltså äfven efter värmeledningens fullbordande, om så skulle befinnas lämpligt. Då emellertid dessa anordningar torde få anses såsom ett åtminstone synnerligen önskvärdt komplement till värmeledningen, finner jag mig böra tillstyrka, att samtliga ifrågavarande arbeten varda i möjligaste mån samtidigt verkställda.

Den sammanlagda kostnaden för samtliga nu afsedda arbeten skulle belöpa sig till 324,000 kronor. Med hänsyn till denna summas storlek torde det emellertid vara önskvärdt att undvika, det kostnaderna falla odeladt på ett enda år. Och detta låter sig, som förut nämnts, utan svårighet göra. Ehuru väl sålunda, enligt hvad riksmarskalksämberetet upplyst, arbetets utförande synes kunna fördelas på ett flertal år, finner jag emellertid, på grund af de med arbetets utförande förknippade olägenheter vid slottets beboende, nämnda fördelning icke böra gifvas större omfattning än tre år. Vid sådant förhållande skulle för hvarje arbetsår erfordras ett belopp af omkring 100,000 kronor.

På grund af hvad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till införande i Stockholms slott af centraluppvärmning och i sammanhang därmed förbättrade ventilationsanordningar, allt i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad riksmarskalksämberetet och öfverintendentsämberetet föreslagit, bevilja sammanlagdt 324,000 kronor samt däraf å extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 100,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera detta belopp redan under innevarande år.

Det af mig å extra stat för år 1912 tillstyrkta anslag utgör samma belopp som det, hvartill medel å extra stat under första hufvudtiteln anvisats å riksstaten för år 1911.

I hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt instämde statsrådets öfriga ledamöter; och behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla hvad sålunda blifvit tillstyrkt.

Ur protokollet:

Axel Alexanderson.

Andra hufvudtiteln.

Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 13 januari 1911.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 greve HAMILTON,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW,
 VON KRUSENSTIERNA.

Departementschefen statsrådet Petersson föredrog frågan om reglerandet för år 1912 af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel och yttrade därvid beträffande

Ordinarie anslag.

Högsta domstolen.

Då ny aflöningsstat år 1907 fastställdes för statskontoret, bestämdes aflöningen för verkets vaktmästare så, att förste vaktmästaren erhöll 1,500 kronor i årlig aflöning, utan rätt till ålderstillägg, och de öfriga

Bih. till Riksd. Prot. 1911. 1 Saml. 1 Afd.

1

[1.]
Ändrade be-
stämmelser
om ålderstill-
lägg åt vakt-
mästare.

- [1.] vaktmästarna 1,200 kronor jämte ett ålderstillägg å 100 kronor efter 5 års tjänst. Dessa lönesatser blefvo fastställda jämväl för vaktmästarna vid andra ämbetsverk, för hvilka lönereglering genomfördes vid 1907 års riksdag eller vid riksdagarna 1908 och 1909 — med undantag likväl för kommunikationsverken, där förhållandena äro i viss mån olika dem i andra verk. Högsta domstolens vaktmästare, för hvilka ny aflöningsstat antogs år 1909, hafva alltså fått sin aflöning reglerad så som nu nämnts.

I statsverkspropositionen till 1910 års riksdag väcktes emellertid fråga om någon förbättring i den aflöning, som i allmänhet bestämts för vaktmästarna i de nyreglerade verken. Vid behandling af frågan om ny stat för fängvårdsstyrelsen, där enligt löneregleringskommitténs förslag löneförhållandena för vaktmästarna skulle blifva desamma som för statskontorets vaktmästare, uttalade jag som min mening, att dessa vaktmästares löner blifvit för knappt utmätta; om ock begynnelseaflöningarna kunde anses ungefär motsvara skäliga anspråk, ansåg jag vaktmästarna icke hafva i fråga om ålderstillägg blifvit tillgodosedda i den mån, som betingas af den med åren inträdande ökningen af lefnadskostnaderna. Jag tillstyrkte alltså, att åt förste vaktmästaren vid fängvårdsstyrelsen skulle medgifvas efter 5 års tjänstgöring ett ålderstillägg å 200 kronor och att, i stället för det ålderstillägg å 100 kronor, som kommittén beräknat för två öfriga vaktmästare, en hvar af dem skulle tillerkännas såsom ålderstillägg 150 kronor efter 5 års tjänst och ytterligare 150 kronor efter 10 års tjänst. I enlighet härmed blef den för Riksdagen framlagda aflöningsstat för fängvårdsstyrelsen affattad, i hvad vaktmästarna i verket angick. Riksdagen biföll förslaget, dock med viss begränsning, i det att beloppet såväl af förste vaktmästarens enda ålderstillägg som af hvar och ett af de båda ålderstilläggen för de andra vaktmästarna bestämdes till 100 kronor. Löneskalan skall alltså blifva: för (andre) vaktmästare 1,200, 1,300 och 1,400 kronor, för förste vaktmästaren 1,500 och 1,600 kronor. Efter denna typ reglerades ock vid 1910 års riksdag aflöningarna för försäkringsinspektionens och generaltullstyrelsens vaktmästare.

De sålunda fattade besluten torde medföra, icke blott att vid ännu återstående löneregleringar vaktmästarna tillerkännas enahanda ålderstillägg som beviljats fängvårdsstyrelsens vaktmästare, utan äfven att aflöningsstaterna för de verk, som reglerats före år 1910 — utom kommunikationsverken —, ändras i samma syfte. Härom gjorde jag ock en erinran, då frågan om aflöningen för fängvårdsstyrelsens vaktmästare behandlades inför Eders Kungl. Maj:t. Jag lämnade då en på uppgifter

från de särskilda departementen grundad sammanställning angående antalet af de vaktmästare och andra befattningshafvare (portvakter, eldare, maskinister) i ämbetsverk i Stockholm, hvilka kunde anses böra komma i åtnjutande af ifrågavarande förmån (1910 års statsverksproposition, andra hufvudtiteln, sid. 42—43).

Till dem höra jämväl högsta domstolens vaktmästare, för hvilka, såsom jag nämnt, ny aflöningsstat antogs år 1909. Förste vaktmästaren hos högsta domstolen bör efter 5 års tjänst erhålla ett ålderstillägg å 100 kronor, och för de två öfriga hos domstolen anställda vaktmästarna bör, utöfver det ålderstillägg å 100 kronor, som är dem medgifvet efter 5 års tjänstgöring, tillkomma ännu ett ålderstillägg med samma belopp efter ytterligare 5 års tjänst.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att godkänna sådan ändring i den år 1909 för högsta domstolens vaktmästare fastställda aflöningsstat, att förste vaktmästarens lön förklaras kunna efter 5 år höjas med 100 kronor samt en hvar annan vaktmästares lön ej blott efter 5 år med 100 kronor utan jämväl efter 10 år med ytterligare 100 kronor, äfvensom för tillträde till sålunda medgifna aflöningsförhöjningar bestämma enahanda villkor som för tillträde till förut medgifna sådana förhöjningar blifvit stadgade.

På Eders Kungl. Maj:ts pröfning är jämväl beroende fråga om beredande af semester åt vaktmästarna hos centrala ämbetsmyndigheter.

Semester åt vaktmästare.

I underdånig skrifvelse den 24 maj 1909 anhöll Riksdagen, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning, huruvida och i hvad mån vaktbetjante och med dem likställda statstjänare i de centrala ämbetsverken och hofrätterna kunde komma i åtnjutande af semester, samt därefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en dylik utredning kunde föranleda.

Sedan vederbörande ämbetsmyndigheter afgifvit infordrade utlåtanden i anledning af denna Riksdagens framställning, har ärendet för vidare utredning och förslags utarbetande blifvit öfverlämnadt till löne-regleringskommittén. Efter det kommitténs utlåtande inkommit, torde frågan föreligga i skick att kunna inför Eders Kungl. Maj:t föredragas.

Justitiekanslersexpeditionen.

[2.]
Ändrade bestämmelser om ålderstilllägg åt vaktmästare.

Under återopande af hvad jag nyss anförde beträffande ändring af bestämmelserna om ålderstilllägg åt vaktmästarna i vissa ämbetsverk, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att godkänna sådan ändring i den år 1909 för justitiekanslersämbetet fastställda aflöningsstat, att lönen för den därå uppförde vaktmästaren förklaras kunna höjas ej blott efter 5 år med 100 kronor utan jämväl efter 10 år med ytterligare 100 kronor, äfvensom för tillträde till sålunda medgifven aflöningsförhöjning bestämma enahanda villkor som för tillträde till förut medgifven sådan förhöjning blifvit stadgade.

Nedre justitierevisionen.

[3.]

Frågan om reglering af löneförhållandena vid nedre justitierevisionen och hvad därmed äger samband föreligger nu i sådant skick att förslag i ämnet torde kunna aflätas till Riksdagen.

Sedan löneregleringskommittén den 14 maj 1910 afgifvit betänkande i frågan, har nedre revisionen den 21 september 1910 i infordradt underdånigt utlåtande yttrat sig öfver kommitténs förslag, och därefter hafva, på min anmodan, högsta domstolens ledamöter afgifvit yttranden i vissa hithörande, domstolen och dess verksamhet berörande frågor. Det protokoll, hvori sistnämnda yttranden innefattas, torde få såsom bilaga A fogas vid statsrådsprotokollet.

I ärendet har jämväl inkommit

dels en underdånig framställning från t. f. protokollssekreterare och amanuenser i nedre justitierevisionen rörande regleringens inverkan å deras ställning inom verket,

dels ock en till chefen för justitiedepartementet ställd skrift, i hvilken Sveriges advokatsamfunds Stockholmsafdelning uttalat sig i några af de föreliggande frågorna.

Enligt gällande instruktion består nedre justitierevisionen af revisionssekreterarna såsom ledamöter, med hufvudsaklig uppgift att bereda och föredraga alla justitieärenden, som böra förekomma i högsta domstolen, hvarjämte nedre revisionen omfattar justitierevisionsexpeditionen, till hvilken höra protokollssekreterare, registrator, kanslist och amanuenser. Den afdelning af expeditionen, där protokollssekreterarna och amanuenserna äro anställda, torde kunna benämnas kansliet; å registratorskontoret tjänstgöra registratorn och kanslisten.

Inledningsvis erinrar löneregleringskommittén i sitt betänkande om det af Kungl. Maj:t vid 1907 års riksdag framlagda förslag i syfte att minska tillströmningen af mål till högsta domstolen bland annat genom att från fullföljd till högsta instans utesluta mål, i hvilka värdet af det omtvistade icke öfverstiger visst belopp, äfvensom genom att höja revisionsskillingen. Detta förslag blef af Riksdagen afslaget. Då sedermera, år 1908, frågan om lättnad i högsta domstolens arbetsbörda ånyo kom under behandling, i samband med ärendet om regeringsrättens inrättande, uttalade jag såsom min mening, att verklig och varaktig bot för den öfverklagade långsamheten i rättsskipningen uti högsta instansen ej lämpligen kunde vinnas på annan väg än, såsom föreslagits, genom inskränkningar i fullföljdsrätten eller genom anordningar, som medförde liknande verkan, men att det kunde antagas för visst, att Riksdagens bifall då ej vore att påräkna till något förslag, som sökte lösa frågan på den i 1907 års förslag angifna väg. Kommittén finner också någon afsevärd minskning i högsta domstolens arbetsmängd, utöfver hvad som vunnits genom regeringsrättens och lagrådets tillkomst och vissa i sammanhang därmed utfärdade bestämmelser, ej vara att förvänta under den närmaste tiden och har därför vid uppgörande af sitt föreliggande förslag ansett sig böra utgå från den förutsättningen, att någon *af minskning i högsta domstolens arbete betingad* reduktion af personalen i nedre justitierevisionen för närvarande icke kan vidtagas. Kommittén.

Då min uppfattning om möjligheten att åstadkomma minskning i det arbete, som åligger högsta domstolen, icke ändrats, måste jag anse det nödvändigt att vid beräkning af den i nedre revisionen erforderliga personal utgå från den af kommittén angifna förutsättning. Departementschefen.

Förhållandet mellan antalet inkomna och afgjorda mål i högsta domstolen under 20-årsperioden 1889—1908 framgår af en uppställning å sid. 144—145 i kommitténs betänkande. Under år 1909 har balansen något minskats, hvaremot under år 1910 ökning åter inträdd.

[3.]

Revisionssekreterarna.

Deras antal.

Hvad angår nedre revisionens ledamöter, kan uppenbarligen ej heller af annan anledning än möjlig minskning i högsta domstolens arbete blifva tal om någon reduktion i det nuvarande antalet af 20 ständigt tjänstgörande revisionssekreterare, enhvar förestående en rotel i nedre revisionen. Det måste tvärtom tagas i öfvervägande, huruvida icke detta antal bör höjas.

Kommittén.

Revisionssekreterarna åtnjuta icke, i likhet med de flesta andra statstjänstemän, någon tids kostnadsfri ledighet hvarje år. Denna saknad af semesterförmån har löneregléringskommittén velat afhjälpa, i det att kommittén föreslagit, att semester skulle årligen, när sådant kunde ske utan hinder för göromålens behöriga gång, tillkomma revisionssekreterare under 1 $\frac{1}{2}$ månad. I fråga om befattningarnas uppehållande under semestertiderna har kommittén förklarat, att den tänkt sig möjligheten, att ett mindre antal under hela året eller större delen där af förordnade vikarier skulle kunna fullgöra den föredragningsskyldighet, som belöper å samtliga revisionssekreterares semester. Huru många sådana vikarier skulle erfordras, har kommittén ej direkt angifvit, men af kommitténs beräkning af de medel, som för ersättning åt vikarierna skulle anvisas, torde man få sluta, att kommittén funnit semesters beredande åt revisionssekreterarna kräfvat förordnande af två vikarierande revisionssekreterare för hela året och en tredje för sex månader.

*Nedre
revisionen.*

Mot detta sätt att ordna saken hafva erinringar gjorts af nedre revisionen. Då det behof af ökade arbetskrafter inom nedre revisionen, som införande af semester för revisionssekreterarna måste medföra, uppenbarligen vore af konstant art, bör, enligt revisionens mening, detta behof fyllas genom motsvarande ökning af antalet fast anställda revisionssekreterare. Därjämte framhåller nedre revisionen, att det syntes möta öfvervinneliga svårigheter af praktisk art att anordna de af kommittén föreslagna tillförordnade revisionssekreterarnas verksamhet på det sätt att de skulle i tur och ordning tjänstgöra sex veckor för en hvar af de på stat anställda revisionssekreterarna. De tillförordnade revisionssekreterarna måste därför beträffande arbetets anordnande likställas med de å stat anställda och således erhålla hvar sin rotel jämte nödiga bi-

[3.]

träden. Slutligen framlägger nedre revisionen, i fråga om antalet erforderliga nya revisionssekreterare, en beräkning angående det antal dagar om året, revisionssekreterarna under nuvarande förhållanden äro upptagna af arbete i tjänsten, och den lindring i detta arbete, som bör beredas dem, därest de skola under 1 ½ månad årligen kunna åtnjuta ledighet. Resultatet af denna beräkning är, att de 18 revisionssekreterare, hvilka icke innehafva skiftesrotel, böra få antalet föredragningsdagar om året nedsatt från 25 till 21 och de 2 föredragandena af skiftesmål, hvilka nu indelas till föredragning under 20 dagar hvarje år, få sina föredragningsdagar reducerade till 18. Medgifves sådan minskning i föredragningsdagarnas antal och skall tillika, på sätt nedre revisionen jämväl föreslår, en af revisionssekreterarna, hvilken skulle vara ordförande i nedre revisionen, af denna anledning erhålla allenast half föredragningsskyldighet, måste 4 nya revisionssekreterare anställas.

Nedre revisionens mening i förevarande fråga är alltså, att, utöfver de af kommittén föreslagna 20 revisionssekreterarna, ytterligare 4 böra anställas å stat.

Vid bestämmande af det antal dagar, revisionssekreteraren skall besörja föredragning inför högsta domstolen, har hittills ej beräknats, att han skall någon tid af året åtnjuta frihet från sina tjänsteåligganden. Allmänt torde emellertid erkännas, att hans arbete är synnerligen ansträngande, och då det därför är af särskild vikt, att han årligen erhåller någon tids ledighet från arbetet, anser jag, att den semester af 1 ½ månad, som kommittén föreslår för revisionssekreterarna, bör beredas dem. Ett medgifvande i detta hänseende torde äfven vara välbetänkt därför att det bör bidra till att hos dem, åt hvilka revisionssekreterarförordnande erbjudes men som tveka, huruvida de skola mottaga det samma, minska deras på tjänstgöringens kräfvande art beroende betänkligheter.

Departementschefen.

I fråga om det sätt, hvarå revisionssekreterarna skulle komma i åtnjutande af semester, synes löneregleringskommittén hafva afsett, att en hvar af dem skulle för tjänstgöringsåret indelas till föredragning lika många dagar som hittills men sedermera under årets lopp erhålla tjänstledighet 1 ½ månad och därigenom befrias från några dagars föredragning. Nedre revisionen däremot har föreslagit, att föredragningsdagarnas antal skulle på förhand reduceras, så att vid indelningen hvarje revisionssekreterare erhöle ett mindre antal dagar, och att nya, fast anställda revisionssekreterare skulle tillsättas för att öfvertaga föredragningen under det antal dagar, från hvilka de äldre revisionssekreterarna

Därvid har jag att tillse, från huru många dagars föredragning i högsta domstolen hvarje revisionssekreterare bör befrias, på det att han må under 1½ månad blifva ledig från sitt arbete. Mot nedre revisionens beräkning härutinnan synes mig, hvad de båda skiftesrotlarna angår, intet vara att erinra, hvaremot, i fråga om innehafvarna af öfriga rotlar, en eftergift af 3 föredragningsdagar torde vara tillfyllest; å hvar och en af de 25 dagar, föredragning för sådan rotel nu under året äger rum, belöper en tid af året af drygt 2 veckor, och mot 3 dagar svarar något mer än 6 veckor.

18 föredraga	22 dagar hvar eller tillhopa	396 dagar,
2 "	18 " " " "	36 "
Återstå alltså 76 dagar, för hvilka fordras 3 nya ständigt		
tjänstgörande revisionssekreterare med föredragningsskyl-		
dighet en hvar 22 dagar eller tillsammans		66 dagar.

Under ännu återstående 10 dagar torde föredragningen lämpligen kunna besörjas af en extra revisionssekreterare, förordnad att föredraga mål af sådan omfattning att innehafvarna af de rotlar, å hvilka de lottats, icke hinna bereda dem utan eftersättande af andra ämbetsgöromål. Under de senare indelningsåren har dylikt förordnande regelmässigt meddelats, afseende omkring 20 dagars föredragning under året.

Vidkommande slutligen den ställning, de 3 nya revisionssekreterarna böra intaga, kan väl synas naturligt, att de på samma sätt som andra revisionssekreterare, hvilka förestå egna rotlar, uppföras å stat. Men då jag anser det icke vara olämpligt, att åt dem gifves en särställning, som utmärker deras egentliga egenskap af vikarier för beredande af semester åt revisionssekreterarna, vill jag föreslå, att de upptagas i

staten endast på det sätt att däri uppföres en odelad summa för arfvoden åt dem. De torde i allmänhet kunna förordnas årsvis med den begränsning, att förordnandet gäller tills vidare.

[3.]

En fråga, som af löneregleringskommittén blifvit väckt, är den, huruvida icke den tid hvarje år, då tjänstgöring i högsta domstolen äger rum å afdelning med endast fem domare i stället för det regelmässiga antalet sju, kunde utsträckas. Skulle ändring i detta hänseende genomföras, kunde tydligen det årliga antalet föredragningsveckor i högsta domstolen i det hela ökas, och därmed uppstode behof af ökade arbetskrafter i nedre revisionen. På sätt jag längre fram skall utveckla, anser jag emellertid sådan ändring ej böra komma till stånd.

Ordinarie och konstituerade revisionssekreterare.

Härefter kommer jag till frågan, huruvida de hittillsvarande 20 ständigt tjänstgörande revisionssekreterarna böra vara ordinarie tjänstemän eller om de till större eller mindre antal böra intaga en mindre fast ställning.

Nu äro 8 ordinarie samt 6 konstituerade och 6 förordnade att tills vidare med egna rotlar förestå revisionssekreterarämbeten.

Huru de båda senare kategorierna af revisionssekreterare efter hand tillkommit, framgår af den redogörelse, som i kommittébetänkandet lämnats å sid. 36—47. Då år 1860 första gången beslöts inrättande af revisionssekreterarsysslor, hvilka skulle tillsättas allenast med konstitutorial, skedde det i samband med en ökning af högsta domstolens ledamotsantal och under antagande, att en reduktion framdeles kunde blifva möjlig. Under enahanda omständigheter tillkommo ock år 1905 de första tillförordnade revisionssekreterarna med egen rotel; den förstärkning af högsta domstolen, som då beslöts, var till och med bestämd att blifva af rent tillfällig karaktär, i det att efter några års förlopp antalet justitieråd åter skulle successivt nedbringas.

Kommittén har nu ansett skäl tvifvelsutän finnas, som kunna anses tala för en sådan anordning att revisionssekreterarämbetena blefve tillsatta allenast medelst konstitutorial, så att ämbetenas innehafvare, då de vid tilltagande ålder ej vidare vore i stånd att på ett fullt tillfredsställande sätt sköta sina viktiga och ansträngande uppgifter, kunde be-

Kommittén.

- [3.] redas tillfälle att återgå till sina ordinarie befattningar. • I detta hänseende har kommittén erinrat därom, att revisionssekreterarna hittills icke kunnat tänkas kvarstå vid befattningens utöfning intill den vanliga pensionsåldern för civila tjänst innehafvare, och trott sig kunna antaga, att, äfven sedan årlig semester beredts dem och deras ämbeten därigenom blifvit mindre betungande, samt föreuklingar i arbetssätt m. m. möjligen blifvit vidtagna, de dock endast i mycket sällsynta undantagsfall komme att uppehålla sitt ämbete intill uppnådd pensionsålder. Och att med annat arbete förse en person, som erhållit fullmakt såsom ordinarie revisionssekreterare, men vid tilltagande ålder befinnes ej längre böra kvarstå vid sin befattning, har kommittén antagit framdeles blifva vanskligare än det hittills varit, i det att revisionssekreterarnas placering såsom häradshöfdingar i ekonomiskt gynnsamma domsagor dels visat sig medföra en betänkelig minskning i befördringsmöjligheterna för de obefordrade jurister, som genom tjänstgöring hos häradshöfdingar eller såsom vikarier för dessa sökte meritera sig för erhållande af domsaga, dels ock kunde blifva af revisionssekreterarna mindre eftertraktadt, därest en reglering af häradshöfdingarnas aflöningsförmåner komme att leda till en utjämning af desamma, så att häradshöfdingarnas behållna inkomst å tjänsten i långt större utsträckning än för närvarande komme att understiga revisionssekreterares aflöning.

Å andra sidan har kommittén framhållit, att det arbete, som revisionssekreterarna utföra, ingalunda vore af tillfällig natur utan efter allmänt vedertagna regler borde förrättas af ordinarie tjänstemän. Och därjämte har kommittén erinrat om ett annat skäl mot att ett större antal revisionssekreterare tillsättes allenast med konstitutiorial eller förordnande. I sitt år 1908 afgifna betänkande angående rikets hofrätter hade kommittén fäst uppmärksamheten därå att, då nedre revisionens ledamötspersonal så godt som undantagslöst rekryterades från hofrätterna, och dessas ordinarie ledamöter i alltjämt tilltagande utsträckning toges i anspråk jämväl inom lagstiftningens och statsförvaltningens områden, följden blifvit, att å hofrättsdivisionerna tjänstgjorde tillförordnade ledamöter till ett antal, som ej vore lämpligt. Kommittén hade gifvit uttryck åt den uppfattningen, att för rättsskipningens behöriga upprätthållande i mellaninstanserna syntes erforderligt, att gränser uppställdes, utöfver hvilka hofrätternas ordinarie arbetskrafter i regel ej borde få tagas i anspråk utom verket; och hade kommittén därvid såsom ett bestämdt önskemål framhållit, att de ordinarie arbetskrafterna ej finge tagas i anspråk för andra värf i större utsträckning än att åtminstone i regel tre ordinarie ledamöter kunde indelas till tjänstgöring å hvarje division.

Kommittén finner nu erfarenheten hafva fortfarande bekräftat, att revisionssekreterarna rekryteras från hofrätterna, och anmärker, att, i den mån revisionssekreterarna äro eller under tiden för sin tjänstgöring i nedre revisionen blifva ordinarie hofrättsråd, deras ämbeten i hofrätten måste upprätthållas genom vikarier, såvida de ej genom utnämning till ordinarie revisionssekreterare erhålla fullmakt å sådan tjänst. [3.]

Vid öfvervägande af de omständigheter, kommittén sålunda berört, har kommittén, i fråga om de af konstant behof påkallade 20 revisionssekreterarnas förseende med fullmakt eller konstitutorial, ansett en lämplig medelväg vara, att 12 revisionssekreterare göras till ordinarie och 8 till konstituerade.

Nedre revisionen anser, att kommittén öfverskattat svårigheten att få ordinarie revisionssekreterare placerade å andra tjänster, då de ej vidare lämpa sig såsom föredragande i högsta domstolen; hitintills hade ej mött svårighet att bereda revisionssekreterarna befordran långt innan deras krafter visat sig otillräckliga, och äfven för framtiden syntes man ej behöfva hysa farhåga i detta hänseende, i synnerhet om erforderliga åtgärder vidtoges för att minska revisionssekreterarnas arbetsbörda. I allt fall borde dylik farhåga icke föranleda undantag från de af kommittén berörda allmänna regler, hvilka kräfde, att revisionssekreterartjänsten förrättades af ordinarie ämbetsmän.

*Nedre
revisionen.*

Enligt nedre revisionens åsikt kunna andra giltiga skäl för tillvaron af revisionssekreterare med konstitutorial icke framläggas än *dels* möjligheter af en blifvande reduktion af antalet revisionssekreterare och *dels* att revisionssekreterarämbetet kräfver egenskaper hvilka svårigen kunna med säkerhet bedömas utan provet af ämbetets utöfning under någon tid.

I det senare hänseendet förmenar nedre revisionen, att prøfvotiden ej behöfver sättas till mer än två år, och erinrar, att, innan någon för närvarande erhåller konstitutorial, han måste en ej ringa tid, i allmänhet ej understigande två år, tjänstgöra såsom tillförordnad revisionssekreterare. Detta förhållande antager nedre revisionen äfven för framtiden med all säkerhet komma att fortfa. Till stöd härför åberopar nedre revisionen, att af de nuvarande 14 ordinarie och konstituerade revisionssekreterarna 9 åtnjöte stadigvarande ledighet för andra uppdrag och ytterligare en de sista åren under kortare perioder varit ledig af samma skäl. På det att prøfvotiden under alla förhållanden måtte blifva tillräckligt lång, föreslår nedre revisionen, att af de 24 revisionssekreterare, som

[3.] enligt nedre revisionens åsikt borde finnas, 18 fördes med fullmakt och 6 med konstitutorial.

Hvad beträffar möjligheten af framtida reduktion utaf revisionssekreterarnas antal finner nedre revisionen med fullt fog kunna antagas, att, om sådan reduktion under närmaste tiden finnes utförbar, hvilket syntes föga troligt, den dock under inga förhållanden kan sträcka sig längre än att antalet revisionssekreterare blir 18. Skulle emellertid mot all sannolikhet ytterligare reduktion blifva möjlig, komme behovet häraf i allt fall att fullt motsvaras af den blifvande afgången inom revisionssekreterargraden.

Departementschefen.

Ifrågavarande spörsmål rör sig därom, i hvilken mån beträffande revisionssekreterarämbetena särskilda omständigheter föreligga, hvilka böra föranleda undantag från den allmänna regeln, att statstjänster af konstant natur böra besättas med ordinarie innehafvare.

En sådan omständighet, som af löneregleringskommittén särskildt beaktats, är, att dessa ämbeten fått karaktär af öfvergångsplatser, hvilkas innehafvare i allmänhet icke lämpligen böra kvarstanna i tjänsten längre än en begränsad följd af år. Kommittén befarar, att det icke alltid, när en ordinarie revisionssekreterare nått den ålder, då tjänstgöringen i nedre revisionen för honom blir allt för ansträngande, skall blifva möjligt att öfverflytta honom å annan tjänst, för hvilken han må vara skickad. Att denna farhåga kan vara i viss mån berättigad, vill jag väl ej förneka, men jag anser den ej böra tillmätas större betydelse, helst om en anordning, som jag vill förorda, blir vidtagen.

De allra flesta revisionssekreterarna äro, då de mottaga förordnande i nedre revisionen, ledamöter i hofrätterna. Sådan revisionssekreterare kvarstår, om han är hofrättsråd eller under tjänstgöringen i nedre revisionen blir det, vid hofrättsrådstjänsten såsom sin ordinarie befattning, så länge han ännu endast innehar förordnande eller konstitutorial i nedre revisionen; han kan under denna tid när som helst återinträda i hofrätten efter den tjänstålder, han därinnehar, och med oförändrad rätt till åtnjutande af ålderstillägg å hofrättsrådslönen. Men i och med att han erhåller *fullmakt* å revisionssekreterartjänst, lämnar han definitivt hofrätten. Att han sedermera skulle få återgå till sin verksamhet i hofrätten, torde hittills hafva ansetts uteslutet; i allt fall äger han ej räkna sig den tid, han varit ordinarie revisionssekreterare, tillgodo i fråga om rätt till ålderstillägg i hofrätten, och någon bestämmelse, som tillförsäkrar honom att i fråga om det företräde, äldre ledamot i särskilda

hänseenden har framför yngre, få räkna tjänsteålder från dagen för sin första fullmakt som ledamot i hofrätten, finnes icke.

[3.]

Det är häri jag anser ändring böra ske. Det bör så anordnas, att i fall, då omständigheterna göra det önskligt, äfven en ordinarie revisionssekreterare må kunna, när vakans i hofrätten uppstår, återtaga sitt hofrättsrådsämbete utan att afbrottet i hans tjänstgöring i hofrätten räknas honom till last i nyss berörda hänseenden. Min mening är naturligtvis icke, att sådan återgång till hofrätterna skall blifva regel. Tvärtom komma nog, framdeles som hittills, i de flesta fall andra vägar att stå den afgående revisionssekreteraren öppna. Att honom beredes äfven den möjligheten att åter ägna sig åt hofrättstjänsten, skall enligt min åsikt visa sig ur flera synpunkter fördelaktigt. Särskildt vill jag härvid framhålla, att det för hofrätten kan vara en förmån att återfå en ledamot med den vidgade erfarenhet, en längre tids tjänstgöring såsom revisionssekreterare skänker.

Angående de för den föreslagna anordningen erforderliga ändringar i gällande bestämmelser har jag ej att i detta sammanhang framlägga förslag; ändringarna böra nämligen vidtagas i föreskrifter, som gälla för hofrätterna, ej för justitierevisionen. Sedan hofrätterna beredts tillfälle att yttra sig i frågan, skall jag anhålla att få återkomma till densamma.

Genomföres den anordning, för hvilken jag sålunda uttalat mig — lämpligheten af åtgärder i sådan riktning har för öfrigt framhållits i en af tre revisionssekreterare afgifven reservation vid nedre revisionens utlåtande i detta ärende —, synes mig kommitténs på revisionssekreterare-tjänsternas egenskap af öfvergångsplatser grundade betänkligheter mot revisionssekreterarnas utnämnannde med fullmakter böra i betydlig mån blifva häfda.

Hvad härefter beträffar de skäl, som nedre revisionen anser tala för att en del revisionssekreterarämbeten lämnas utan ordinarie innehafvare, nämligen hänsyn till möjlig reduktion af revisionssekreterarnas antal och till att revisionssekreterarna böra underkastas någon tids prof i fråga om sin lämplighet såsom föredragande i högsta domstolen, bör äfven enligt min mening dessa hänsyn föranleda begränsning af antalet ordinarie revisionssekreterare, och detta ungefär i den omfattning nedre revisionen föreslagit.

Med min nu angifna uppfattning om betydelsen af de på frågan inverkan omständigheter tillåter jag mig såsom lämpligt antal ordinarie revisionssekreterare föreslå 15 och att sålunda de konstituerade blifva 5.

[3.]

Den ökning i de ordinarie revisionssekreterarnas antal, som bifall till ett sådant förslag skulle innebära, torde vara fullt naturligt. Att de ordinarie revisionssekreterarna blifvit till antalet allt färre i förhållande till hela antalet revisionssekreterare, har sin historiska förklaringsgrund. Intill 1860 voro alla revisionssekreterarämbetena besatta med ordinarie innehafvare, och att de sedermera efter hand tillkomna, af ökning i revisionssekreterarnas arbete betingade nya platserna icke blifvit ordinarie befattningar, har väsentligen berott på att man ansett möjligheten af att en eller annan af dem framdeles skulle kunna indragas vara åtminstone ej utesluten. Fränsedt ett enstaka undantag (från 1870-talet), hafva dock alla förhoppningar i den vägen visat sig fåfänga. Det måste då vara i sin ordning att, när ny lönereglering för ämbetsverket fastställles, rätta det småningom uppkomna missförhållandet mellan antalet ordinarie revisionssekreterare och hela antalet sådana ämbetsmän. Härvid bör endast tillses, att ej flera revisionssekreterarämbeten besättas med ordinare tjänstemän än som med nuvarande rättegångsordning kunna antagas vara under alla omständigheter behöfliga, och att så skulle ske, om de ordinarie revisionssekreterarna blifva 15, lär icke kunna med fog påstås.

Den af mig föreslagna fördelningen af revisionssekreterarämbetena skulle naturligtvis i ännu högre grad än den kommittén ifrågasatt minska de inom hofrätterna uppkomna svårigheterna att få hofrättsdivisionerna besatta med ordinarie ledamöter till önskvärdt antal.

Revisionssekreterarnas aflöning.

De 14 nuvarande ordinarie och konstituerade revisionssekreterarna uppbära, utom aflöning å ordinarie stat i onlighet med hvad som fastställdes vid senaste allmänna lönereglering för nedre revisionen år 1876, tillika sedan några år tillfällig löneförbättring å extra stat. För de 6 tillförordnade revisionssekreterarna med egen rotel är hela aflöningen uppförd å extra stat. Samtliga 20 revisionssekreterarnas aflöningsförhållanden åskådliggöras genom följande sammanställning:

[3.]

		Å ordinarie stat.						Å extra stat.				Sammanlagd aflöning (utom ålders-tillägg).
		Lön.	Arf-vode.	Tjänstgörings-pennin-gar.	Summa begyn-nelsaflöning.	Åldersnlagg efter 5 år.	Summa slut-aflöning.	Lön.	Arf-vode.	Tjänstgörings-pennin-gar.	Summa.	
1 (ordinarie)	revisionssekreterare	4,400	—	2,000	6,400	600	7,000	600	—	500	1,100	7,500
7	”				44,800						7,700	52,500
1 konstituerad	”	—	3,800	2,000	5,800	—	—	—	1,200	500	1,700	7,500
5 konstituerade	”				29,000						8,500	37,500
1 tillförordnad	”	—	—	—	—	—	—	—	5,000	2,500	7,500	7,500
5 tillförordnade	”										37,500	37,500
Summa					86,000						64,000	150,000

Kommittén erinrar, att de ordinarie och konstituerade revisionssekreterarna äro i den ordinarie staten jämnställda, de förra med hofrättsråd och de senare med hofrättsassessorer i andra lönegraden, såsom aflöningarna till hofrättsråd och assessorer voro bestämda enligt de stater för hofrätterna, som gällde intill 1909 års utgång.

Kommittén.

Det synes kommittén skäligt, att vid bestämmandet af revisionssekreterarnas ställning i aflöningshänseende hänsyn fortfarande tages till de aflöningar, som tillkomma hofrätternas ordinarie ledamöter, likasom ock att, såsom tillförne, någon skillnad i aflöningsförmåner äger rum mellan ordinarie och konstituerade revisionssekreterare.

Kommittén har ansett tillfyllest, att för de ordinarie revisionssekreterarna begynnelseaflöningen sättes till enahanda belopp, som enligt de nya staterna för hofrätterna tillkommer hofrättsråd i näst högsta lönegraden, eller 8,100 kronor, hvilket belopp ju ock numera utgjorde begynnelseaflöning för statskommissarier m. fl. tjänstemän i tredje graden inom centrala ämbetsverk. Till denna begynnelseaflöning skulle kunna efter fem år komma vanligt ålderstillägg i nämnda lönegrad med 600 kronor.

För konstituerad revisionssekreterare borde enligt kommitténs mening aflöningen fortfarande vara 7,500 kronor, eller hvad numera utgår till hofrättsråd i näst lägsta lönegraden (motsvarande förutvarande hofrättsassessor i andra lönegraden).

Det är kommitténs öfvertygelse, att, om aflöningarna för revisionssekreterare sättas till de af kommittén nu angifna beloppen, aflöningsförmånerna skola befinnas tillräckliga för att förmå äfven ordinarie hof-

- [3.] rättsråd i lägsta lönegraden att ägna sig åt arbetet inom nedre justitierevisionen, helst om i betraktande tages den utsikt till ytterligare befordran, som ett dylikt uppdrag visat sig medföra. Och för hofrätternas adjungerade ledamöter, hvilka, på grund af de jämlikt kungl. bref den 21 januari 1910 tills vidare under år 1910 gällande föreskrifter, i allmänhet äga uppbära arvoden af 5,000—6,000 kronor, skulle de föreslagna aflöningsförmånerna i nedre justitierevisionen, jämte den nämnda befordringsutsikten, med all säkerhet utöfva än starkare lockelse.

*Skiljaktig
ledamot i
kommittén.*

Kommitténs uppfattning om tillräckligheten af de aflöningsbelopp, kommittén föreslagit för revisionssekreterarna, har ej delats af nedre revisionens representant i kommittén, numera häradshöfdingen H. Warmark. Denne har i afgifven reservation funnit det vara af behovet påkalladt att i någon mån höja såväl de konstituerade som de ordinarie revisionssekreterarnas aflöningsförmåner utöfver de belopp, som provisoriskt fastställts med hänsyn bland annat till de före 1910 gällande aflöningsförhållandena för hofrättsledamöterna. Häradshöfdingen Warmark har ansett, att kommittén bort föreslå, *dels* att aflöningen för ordinarie revisionssekreterare skulle bestämmas till 8,700 kronor, men att ålderstillägg ej skulle komma i fråga, *dels ock* att aflöningen till konstituerad revisionssekreterare skulle utgå med 8,100 kronor. De skäl, som för denna åsikt blifvit anförda (kommittébetänkandet sid. 149—156), sammanfalla i hufvudsak med dem, som af nedre justitierevisionen i dess utlåtande åberopats till stöd för en ännu längre gående höjning af revisionssekreterarnas aflöning.

*Nedre
revisionen.*

Nedre justitierevisionen finner kommitténs förslag i fråga om revisionssekreterarnas löner ingalunda motsvara nedre revisionens kraf på en effektiv löneförbättring, lämpad efter arbetets betydelse och de kvalifikationer, detsamma kräfver.

Nedre revisionen hänvisar till en början till senare tiders erfarenhet angående revisionssekreterarnas tjänstgöring, hvilken erfarenhet visade, att den tjänstförrättande revisionssekreteraren i regel först efter 4 år eller ännu längre tid erhöle fullmakt å ämbetet samt att en revisionssekreterares tjänstgöring i nedre revisionen endast i undantagsfall blefve af längre varaktighet än 7 till 8 år och att den i många fall blefve åtskilligt kortare. Under sådana förhållanden finner sig nedre revisionen kunna med säkerhet antaga, att den af löneregleringskommittén föreslagna begynnelselönen för de ordinarie revisionssekreterarna komme att af nedre revisionens ledamöter ernås först mot slutet af deras tjänst-

göring i nedre revisionen och att bestämmelsen om ålderstillägg endast i sällsynta fall skulle komma till tillämpning.

[3.]

Härefter anser sig nedre revisionen först böra ingå på frågan, hvilken aflöning skäligen bör tillkomma den vikarierande revisionssekreteraren. Därvid uttalar nedre revisionen, att den, lika med kommittén, anser, att vid bestämmandet af revisionssekreterarnas ställning i aflöningshänseende hänsyn bör tagas till den aflöning, som tillkommer hofrätternas ledamöter. Nedre revisionen framhåller dock, att hofrättsrådets begynnelselöner måste, vid jämförelse med aflöningsförmånerna för andra ämbetsmän af samma grad, anses mycket knappt tilltagna. Hvad angår förhållandet mellan hofrättsledamöternas och revisionssekreterarnas aflöning, erinrar nedre revisionen om ett uttalande, som jag hade vid föredragning i statsrådet den 13 januari 1908 af fråga om tillfällig löneförbättring åt ordinarie och konstituerade revisionssekreterare, nämligen att, därest hofrättsledamoten icke af ekonomiska eller andra skäl särskildt eftersträfvade att vinna befordran från hofrätten, ett förordnande som revisionssekreterare i allmänhet icke kunde för honom erbjuda någon väsentlig lockelse, så framt icke genom detta förordnande i och för sig bereddes honom sådan ekonomisk fördel, vare sig omedelbart eller åtminstone inom den närmaste framtiden, att den kunde anses motväga den ökade arbetsbörda, som genom förordnandets mottagande ålades honom. I detta hänseende påpekar nedre revisionen bland annat, att, hvad angår ledamot vid de utom Stockholm förlagda hofrätterna, ett revisionssekreterarförordnande medförde betydliga utgifter för resor och flyttning samt väsentligt förhöjda lefnadskostnader.

Beträffande den af kommittén starkt framhållna lockelse till att mottaga revisionssekreterarförordnande, som skulle ligga i utsikten till vidare befordran, erinrar nedre revisionen, hvad angår utsikten att erhålla en i ekonomiskt afseende gynnsam domsaga, att kommittén själf såsom sannolik framhållit en framtida reglering af häradshöfdingarnas löneförhållanden, som skulle väsentligt inskränka denna befordringsmöjlighet. I allt fall borde icke hufvudsaklig vikt fästas vid befordringsmöjligheter, som dock alltid måste vara ovissa och beroende på oberäkneliga förhållanden, utan vid det arbete, ämbetet medför, och de kvalifikationer, det kräfver.

I anledning slutligen af kommitténs förmodan, att för hofrätternas adjungerade ledamöter den af kommittén föreslagna aflöningen för revisionssekreterarna jämte befordringsutsikten skulle utöfva än starkare lockelse än för hofrätternas ordinarie ledamöter, anmärker nedre revisionen, att visserligen under de senare åren adjungerade hofrättsleda-

[3.] möter i ganska stor utsträckning erhållit revisionssekreterarförordnande, men att detta förhållande till hufvudsaklig del berodde på den starka ökning, nedre revisionen de senaste åren undergått. Före 1905 hade däremot varit regel, att hofrättsledamot varit ordinarie, innan han kommit i tur att få revisionssekreterarförordnande, och det kunde med säkerhet antagas, att i framtiden, då normala förhållanden ånyo inträdt, så åter skulle blifva fallet, eller åtminstone att den adjungerade hofrättsledamoten, då hans tur att erhålla revisionssekreterarförordnande komme, befunne sig så nära sin utnämning till hofrättsråd att någon skillnad i nu förevarande afseende icke torde komma att förefinnas.

På grund af hvad nedre revisionen sålunda anført anser nedre revisionen, att de vikarierande revisionssekreterarnas aflöning bör beräknas till en början efter 7,500 kronor och, sedan årsförordnande erhållits, efter 8,100 kronor för år.

Med denna utgångspunkt beräknar nedre revisionen därefter lönerna för de ordinarie och konstituerade revisionssekreterarna. Enär det syntes skäligt, att, såsom hittills, den tjänstförrättande revisionssekreteraren erhöles förbättring i sina lönevillkor, dels då han efter genomgångna pröfningsår erhöles konstitutorial, dels ock då han efter ytterligare någon tids väl vitsordad tjänstgöring ernådde fullmakt å ämbetet, hemställer nedre revisionen, att aflöningen för konstituerad revisionssekreterare måtte bestämmas till 8,700 kronor och för ordinarie revisionssekreterare sättas till 9,200 kronor, hvartill skulle, för ordinarie revisionssekreterare, om han kvarstått i tjänsten 5 år, komma ett ålderstillägg å 600 kronor.

Härvid gör nedre revisionen den erinran, att enligt nu gällande pensionslag revisionssekreterarna, i motsats till hvad förhållandet var, då nuvarande lönestat fastställdes, äro skyldiga att bidraga till sin egen pensionering och i dylikt afseende få utgifva högst afsevärda belopp utan att åtnjuta motsvarande fördel, enär de ju icke kunna tänkas kvarstå i tjänsten till uppnådd pensionsålder. Enligt det af revisionen framlagda förslaget komme den ordinarie revisionssekreteraren att i pensionsafgifter — för egen samt för änkas och barns pensionering — årligen erlägga sammanlagdt minst 612 kronor, hvadan hans behållna begynnelse-lön skulle, fränsedt afdrag för den dryga befordringsafgiften enligt § 14 i reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa, utgöra blott 8,588 kronor.

*Departements-
chefen.*

Vid omreglering af revisionssekreterarnas aflöning ligger onekligen närmast till hands att ställa de olika kategorierna af revisionssekreterare i de lönegrader, där vid den nyligen genomförda omregleringen af hof-

rättsledamöternas löner de ledamöter i hofrätterna blifvit ställda, hvilka enligt de gamla staterna stått på samma lönenivå som ifrågavarande revisionssekreterare. Så har ock löneregleringskommittén gått till väga; mot hofrättsledamot i respektive andra, tredje och fjärde lönegraden skulle fortfarande svara respektive konstituerad revisionssekreterare, ordinarie revisionssekreterare, som ej uppbär ålderstillägg, och ordinarie revisionssekreterare, som kommit i åtnjutande af dylikt tillägg.

Olika meningar kunna väl råda därom, huruvida den löneförbättring, som vid regleringen för hofrätterna bestods deras ledamöter, var tillräcklig. För egen del hade jag förordat, och Kungl. Maj:t hade i enlighet härmed föreslagit Riksdagen, att hofrättsrådets begynnelseaflöning skulle blifva 7,500 kronor, hvartill skulle kunna komma 2 ålderstillägg, hvartdera å 600 kronor, men Riksdagen bestämde, att en lönegrad skulle finnas *under* de af Kungl. Maj:t föreslagna, och satte sålunda begynnelseaflöningen till 7,000 kronor. Efter detta beslut torde Riksdagen icke finnas benägen att utan särdeles talande skäl bevilja revisionssekreterarna högre löner än kommittén ifrågasatt.

Då nedre revisionen anser dessa löner alltför låga i förhållande till ämbetets betydelse och de kvalifikationer, dess innehafvare måste besitta, må därtill erinras, att i dessa hänseenden icke inträdt någon ändring vare sig så att fordringarna å revisionssekreterarna skärpts eller så att ledamotssysslorna i hofrätterna blifvit mindre kräfvande, och att sålunda ur nämnda synpunkter ett upphäfvande af ifrågavarande likställighet mellan dessa befattningar ej lärer kunna motiveras.

Ett skäl att höja revisionssekreterarnas löner utöfver hvad kommittén föreslagit kunde emellertid ligga däri, att med de lägre lönesatserna justitierevisionens rekrytering skulle möta svårigheter. Huru förhållandena härutinnan komma att gestalta sig, är ju vanskligt att nu bedöma. Mycket beror härvid, såsom både kommittén och nedre revisionen anmärkt, på de utsikter till vidare befordran, som kunna öppna sig för revisionssekreterarna. Det är måhända icke uteslutet, att de lönebelopp, kommittén föreslagit, skola i nu berörda afseende visa sig för knappt lag tilltagna. Skulle så blifva fallet, lärer en förhöjning af lönerna framtvinga sig. Men att för närvarande af detta skäl begära sådan höjning, därtill synes mig tillräcklig anledning ej föreligga.

Hvad angår den ekonomiska fördel, som bör erbjudas hofrättsledamoten, då han kallas till tjänstgöring i justitierevisionen, vore det önskligt, att han städse redan vid början af denna tjänstgöring kunde i aflöning erhålla mera än han uppburit i hofrätten. Hans första för-

- [3.] ordnanden blifva vanligen vikariat för ordinarie eller konstituerade revisionssekreterare, hvilka af en eller annan anledning ej äro i tjänst i nedre revisionen, och vid sådana förordnanden torde ersättningen i allmänhet böra sättas 500 kronor lägre, för år räknadt, än aflöningen åt konstituerad revisionssekreterare, eller sålunda till 7,000 kronor. Att härvid medgifva undantag kan blifva nödvändigt i sådana fall, då hofrättsledamoten redan nått ordinarie anställning i hofrätten och alltså i hofrätten uppbär aflöning med 7,000 kronor; honom lærer redan från början böra lämnas ersättning med 7,500 kronor för hans tjänstgöring i nedre revisionen. Såsom nedre revisionen antydt, hafva dylika fall under senare år endast sällan förekommit, men kunna framdeles blifva talrikare.

Antager man såsom normalfall, att hofrättsledamöterna vid den tid, då de utnämnas till hofrättsråd, erhålla kallelse till tjänstgöring i justitierevisionen, och jämför man, huru löneförhållandena komma att ställa sig för den, som antager kallelsen, och för den, som afböjer anbudet och sålunda kvarstannar i hofrätten, visar sig, att den förre omedelbart erhåller en aflöning af 7,500 kronor och kan beräkna att efter omkring 4 år få lönen höjd till 8,100 kronor samt, om han ännu 5 år fortfar med arbetet i nedre revisionen, till 8,700 kronor, medan däremot den senare till en början får nöja sig med en lön af 7,000 kronor, hvilken lön först efter 5 år höjes till 7,500 kronor, efter ytterligare 5 år till 8,100 kronor och efter än ytterligare 5 år till 8,700 kronor — en lönesats, för hvars uppnående alltså skulle erfordras för den i hofrätten kvarblifvande 15 år, men för revisionssekreteraren endast 9.

Hvad nedre revisionen anført om den skyldighet att bidraga till egen pensionering, som nu gällande pensionslag ålägger revisionssekreterarna, föranleder från min sida allenast den erinran, att enahanda skyldighet jämväl pålagts de hofrättsledamöter, med hvilka jag funnit revisionssekreterarna fortfarande böra i lönehänseende likställas.

Jag ansluter mig alltså till kommitténs förslag, enligt hvilket aflöningen för ordinarie revisionssekreterare skulle sättas till 8,100 kronor, med rätt till ålderstillägg å 600 kronor efter 5 år, samt för konstituerad revisionssekreterare till 7,500 kronor. Ordinarie revisionssekreterares aflöning skulle, såsom i allmänhet tjänstemans i tredje normalgraden vid nyreglerade centrala ämbetsverk, uppdelas så, att 5,000 kronor blefve lön, 2,500 kronor tjänstgöringspenningar och 600 kronor ortstillägg; och skulle till konstituerad revisionssekreterare aflöningen utgå i form af arfvode samt 2,500 kronor däraf anses såsom tjänstgöringspenningar.

För de revisionssekreterare, hvilka, på sätt kommittén föreslagit, skulle förordnas att *vikariera för de ordinarie och konstituerade revisionssekreterarna under deras semester*, har kommittén icke annorledes beräknat ersättning än att kommittén i det anslag, som skulle i staten uppföras till vikariatsersättningar m. m., inräknat arfvoden åt dessa vikarier till belopp, motsvarande de ordinarie eller konstituerade tjänstemännens tjänstgöringspenningar.

Sådana arfvoden äro, på sätt nedre revisionen också anmärkt, uppenbarligen otillräckliga. Vikarierna innehafva ju icke annan befattning inom verket med aflöning, som jämväl under vikariaten kunde få till någon del af dem uppbäras. De tillhöra i regel hofrätterna såsom ledamöter och torde i de flesta fall ej hafva nått fram till ordinarie ledamotsplats utan tjänstgöra såsom adjungerade ledamöter. Har sådan adjungerad ledamot fullmakt å fiskaltjänst, får han väl under förordnandet i nedre revisionen behålla fiskalslönen, hvilken uppgår till 2,500 kronor, men denna, sammanlagd med tjänstgöringspenningarna såsom revisionssekreterare, likaledes 2,500 kronor, lämnar honom en inkomst af endast 5,000 kronor, under det att hans arfvode såsom adjungerad ledamot utgjort 5,000 å 6,000 kronor. Och har han icke alls fullmakt å tjänst i hofrätten, måste han helt afstå sin aflöning i hofrätten, i hvilket fall för honom skulle återstå allenast de såsom vikariatsersättning i nedre revisionen honom tillkommande 2,500 kronor.

I det föregående har jag erinrat om de praktiska svårigheter, som välla, att föredragningen i högsta domstolen det antal dagar, hvarifrån de ordinarie och konstituerade revisionssekreterarna måste befrias, om de skola erhålla semester, torde böra besörjas af 3 revisionssekreterare, förordnade att hela året förestå hvar sin rotel i nedre revisionen. Den ställning, dessa tillförordnade revisionssekreterare sålunda skulle komma att intaga, blir i det väsentliga likartad med de 6 revisionssekreterares, hvilka nu innehafva icke konstitutorial men förordnande att med egna rotlar förestå revisionssekreterarämbeten och hvilka i sådan egenskap uppbära aflöning med 7,500 kronor. Samma belopp lär därför skäligen böra tillkomma nu ifrågavarande 3 revisionssekreterare, och det synes lämpligt, att sådan revisionssekreterare får uppbära hela beloppet å nedre revisionens stat, äfven i fall han i hofrätterna skulle innehafva ordinarie tjänst och sålunda skulle kunna få behålla lönen å denna tjänst. Sådan lön torde, i likhet med andra löner, som under enahanda förhållanden afstås af tjänstens innehafvare, i allmänhet böra ställas till hofrättens förfogande för beredande af löneförbättring åt hofrättens egna tjänstemän.

[3.] Jag föreslår alltså, att i nedre revisionens stat uppföres en post å 22,500 kronor »till arfvoden åt vikarier för beredande af semester åt revisionssekreterarna».

Att *öfriga tillförordnade revisionssekreterare* — de, som förordnats för särskilda tider, då ordinarie eller konstituerad revisionssekreterare af förordnande å annan befattning, offentligt uppdrag eller annan anledning äro hindrade att sköta sin tjänst eller erhållit ledighet från densamma — synas mig böra erhålla i aflöning 7,000 kronor eller, under viss förutsättning, 7,500 kronor, har jag förut nämnt. För sådan vikaries aflönande äro att tillgå tjänstgöringspenningarna å den revisionssekreterartjänst, han förestår. Hvad därutöver erfordras för aflöningsens uppbbringande till det afsedda beloppet kan, om vikarien innehar ordinarie tjänst i den hofrätt han tillhör, åtminstone till en del erhållas därigenom att han, såsom hittills varit brukligt, får under tjänstgöringen i nedre revisionen behålla lönen å denna tjänst. De ytterligare medel, som kunna behövas, skulle, likaledes i enlighet med hittills följd praxis, anordnas från andra hufvudtiteln besparingar. Till dessa ingå nämligen de revisionssekreterarlöner eller delar af sådana, som de ordinarie och konstituerade revisionssekreterare, för hvilka vikarierna tjänstgöra, förklaras skyldiga afstå, om de, under arbete utom nedre revisionen, från annat håll erhålla hela sin aflöning eller den hufvudsakliga delen däraf.

Från besparingarna å departementets hufvudtitel har jämväl pläгат utgå ersättning till den *extra revisionssekreterare*, som under senare tid förordnats för större delen af året för att föredraga särskildt vidlyftiga mål, äfvensom till extra revisionssekreterare, som eljest af särskilda anledningar förordnats för kortare tider. Då emellertid numera ofta inträffar, att de lönebelopp, som från nedre revisionen inflyta till besparingarna, icke lämna full tillgång till bestridande af de därifrån anordnade ersättningar till tillförordnade och extra revisionssekreterare, vore det önskligt, om de extra revisionssekreterarnas arfvoden kunde för framtiden bestridas med andra medel. Äfven för detta ändamål har jag tänkt mig ett särskildt belopp kunna uppföras å nedre revisionens stat.

Angående storleken af det härför erforderliga beloppet får jag erinra, att extra föredragning af vidlyftigare mål af mig beräknats skola äga rum 10 dagar hvarje år. De anledningar, som eljest pläga yppa sig, att förordna extra föredragande, äro, *dels* att, då ny innehafvare tillträder en rotel, föredragning från densamma är så nära förestående att den nye innehafvaren icke till föredragningens början kan medhinna att bereda tillräckligt antal mål, utan måste med någon eller några dagar erhålla lindring i sin föredragningsskyldighet, *dels ock* att nedre revisionens äldste ledamot under någon tid varit så upptagen med särskilda åligganden och bestyr, som i nämnda egenskap tillhöra honom, att han skäligen bör njuta befrielse från en eller annan föredragningsdag. Nedre revisionen har nu framställt förslag, att en revisionssekreterare skulle förordnas till ordförande i nedre revisionen med vidsträcktare befogenhet i fråga om arbetets ledning än äldste ledamoten för närvarande tillkommer. Bifalles detta förslag borde väl, såsom nedre revisionen ock hemställt, antalet föredragningsdagar för ordföranden reduceras i större mån än nu sker beträffande äldste ledamoten. På sätt jag framdeles skall omnämna, kan jag emellertid ej biträda detta förslag.

Beräknar man, att, för olika ändamål, extra revisionssekreterare skall årligen behöfva förordnas för en tid af sammanlagdt 8 månader, och skall, som ju skäligt är, sådan föredragande i fråga om aflöning likställas med tillförordnad revisionssekreterare utan egen rotel, erfordras, under förutsättning att den extra revisionssekreteraren ej uppbär lön från hofrätt, ett belopp af omkring 5,000 kronor. Innehar den extra föredraganden lön å hofrättens stat, skall naturligtvis arfvodet i nedre revisionen minskas med motsvarande belopp. Jag föreslår i allt fall, att ett anslag å 5,000 kronor i nedre revisionens stat uppföres »till arfvoden åt extra revisionssekreterare». Skulle detta anslag visa sig otillräckligt, lärers möjlighet stå öppen att fylla bristen genom anvisning å nämnda besparingar.

Kansliet.

Kansliets uppgift framgår af följande redogörelse för de där anställda tjänstemännens hufvudsakliga göromål.

Protokollssekreterarna åligger:

att uppsätta konceptrubriker till Kungl. Maj:ts domar och utslag, ombesörja utskrift af de domsrubriker jämte betänkanden i revisionsaker och de utslagsrubriker i andra mål, hvilka skola såsom bilagor

- [3.] fogas vid högsta domstolens protokoll, samt föranstalta om det öfvertryck af rubriker och andra handlingar, som vid målens föredragning tillhandahålles enhvar af högsta domstolens ledamöter;
- att biträda revisionssekreterarna vid mottagning af veckomål;
 - att åt revisionssekreterarna införskaffa de upplysningar från nedre revisionen eller andra ämbetsverk, som under målens beredande till föredragning blifva erforderliga;
 - att hafva vård om de å rotlarna förvarade akter;
 - att föra protokoll i högsta domstolen och å konceptrubrikerna införa högsta domstolens beslut; samt
 - att ombesörja expedierandet af Kungl. Maj:ts domar och utslag.
- Amanuenserna* skola biträda vid målens beredande och expedierande samt föra nedre revisionens protokoll och ombesörja däraf föranledd expedition.

Äfven för protokollssekreterarna är meddelad en allmän bestämmelse, att de skola biträda vid målens beredande. Såvidt härmed afses biträde åt revisionssekreterarna vid det väsentligaste arbetet med målens beredande eller uppsättandet af föredragningspromemorior, har sedan lång tid protokollssekreterarnas hjälp endast i ringa omfattning tagits i anspråk. Ej heller amanuenserna anlitas härför i större utsträckning.

Kansliets organisation.

Vid den ändring af justitierevisionsexpeditionens organisation, som genomfördes 1876, bestämdes, att å hvar rotel i nedre revisionen skulle indelas en protokollssekreterare och en amanuens.

Denna organisation gäller numera endast beträffande 11 af de 20 rotlarna i nedre revisionen. För öfriga 9 rotlar, hvilka tillkommit 1897 och senare, hafva andra anordningar införts; huru härvid tillgått, inhämtas af kommitténs utredning å sid. 55—60 i dess betänkande.

Resultatet har blifvit, att å hvar och en af 3 utaf berörda 9 rotlar finnas anställda en amanuens med skyldighet att fullgöra alla en protokollssekreterares åligganden jämte en annan amanuens med vanlig amanuienstjänstgöring samt att å återstående 6 rotlar samtliga kansligöromål, utom protokollstjänstgöringen i högsta domstolen, skötas af en amanuens för hvarje rotel. Protokollstjänstgöringen för dessa 6 rotlar besörjes, efter inbördes fördelning, af de 11 protokollssekreterarna. Å de nya rotlarna har sålunda kanslipersonalen i betydlig mån inskränkts.

Under det löneregleringskommitténs arbete å dess betänkande rörande nedre justitierevisionen pågick, väcktes vid öfverläggning mellan nedre revisionens representant i kommittén häradshöfdingen Warmark och de tjänstgörande revisionssekreterarna två särskilda förslag rörande kansliets organisation.

[3.]

Det ena innehöll till sina hufvuddrag: sambandet mellan rotlarna och protokollssekreterarna skulle upplösas och ett för hela verket gemensamt kansli bildas. Detta skulle bestå af ett visst antal protokollssekreterare och amanuenser. Protokollssekreterarna skulle föra protokollet i högsta domstolen och jämte amanuenserna besörja öfriga kansligöromål. Å hvarje rotel skulle dock finnas ett skrifbiträde, som skulle hafva vård om rotelns handlingar, verkställa utskriften å roteln och, i den mån tiden därtill försloge, biträda revisionssekreteraren med renskrifning af promemorior och andra göromål.

Det andra förslaget karaktäriserades däraf, att sambandet mellan protokollssekreterarna och rotlarna skulle bibehållas, men tjänstemännens antal inskränkas så, att hvarje protokollssekreterare indelades på två rotlar; för allt arbete, som vore att hänföra till renskrifning, skulle anställas renskrifverskor, förslagsvis 12, motsvarande en på två rotlar.

Om det senare förslaget förenade sig flertalet af de tjänstförrättande revisionssekreterarna; en promemoria, innefattande deras mening i frågan, öfverlämnades till kommittén.

I sitt betänkande har kommittén till en början erinrat om den väsentliga reduktion af kvantiteten af protokollssekreterargöromålen, som uppkommit därigenom, att föreskriften om protokollssekreterarnas biträde vid målens beredande till föredragning i stort sedt, åtminstone under en följd af år, endast i ringa utsträckning tillämpats. Efter att vidare hafva redogjort för vissa uttalanden i samband med besluten om reducerad kanslipersonal å nyinrättade rotlar samt erinrat om en del andra uttalanden rörande nedre revisionens kansli, bland annat äfven det, som revisionssekreterarna i nämnda promemoria afgifvit, har kommittén förklarat, att vid öfvervägande af hvad sålunda anförts och med hänsyn jämväl till den ökade arbetsprodukt, som efter den förestående löne-regleringen torde böra krävas beträffande protokollssekreterarna, det förefallit kommittén, som skulle det af flertalet i nedre revisionen tjänstgörande revisionssekreterare omfattade förslaget, att protokollssekreterarnas antal borde bestämmas till hälften af revisionssekreterarnas, böra i hufvudsak läggas till grund för regleringen af protokollssekreterarnas antal och tjänstgöring.

Kommittén.

[3.]

Med afseende emellertid å önskvärdheten däraf, att någon af de skickligare protokollssekreterarna kunde få mera odeladt ägna sig åt att biträda revisionssekreterarna vid de s. k. veckomålsmottagningarna¹ — en anordning, som skulle ej blott medföra en behöflig lindring i det revisionssekreterarna åliggande arbetet utan äfven innebära en önskvärd garanti för att veckomålen blefve i möjligaste mån på ett likformigt sätt handlagda inom nedre revisionen —, har kommittén, enligt hvars förslag ju rotlarna skulle blifva 20, funnit sig böra föreslå, att det nuvarande antalet protokollssekreterare, eller 11, bibehålles.

Däremot skulle de högre aflönade amanuensbefattningar, med hvilka är förenad skyldighet att tjänstgöra såsom protokollssekreterare, försvinna; och, efter de upplysningar kommittén erhållit i fråga om de prestationer i tjänsten, som i allmänhet kräfdes af eller utfördes af öfriga amanuenser inom nedre revisionen, har kommittén funnit det uppenbart, att äfven de flesta af dessa amanuensbefattningar kunde utan olägenhet indragas.

För lämnande af erforderligt biträde dels vid veckomålsmottagningarna, dels å de båda skiftesrotlarna, hvilka vid bifall till kommitténs förslag om protokollssekreterarnas antal torde vara i behof af något extra biträde med juridisk bildning, dels ock i allmänhet åt revisionssekreterarna, har ett mindre antal, förslagsvis 3, amanuenser synts kommittén böra bibehållas och för sådant ändamål erforderligt belopp till arfvoden ställas till nedre revisionens förfogande.

Vidare har kommittén hemställt, att å nedre revisionens stat måtte uppföras 8 skrifbiträden, hvilka under alla förhållanden kunde antagas finna full sysselsättning med utförande af renskrifning och därmed jämförligt arbete, hvarjämte kommittén föreslagit beräknande af ett belopp af 5,000 kronor för renskrifnings- och dylikt arbete, som de ordinarie skrifbiträdena ej medhunne.

*Skiljaktig
mening inom
kommittén.*

Äfven mot kommittéförslaget i denna punkt har reservation afgifvits af häradshöfdingen Warmark, hvilken efter en utförlig motivering (betänkandet sid. 156—165) såsom sin åsikt angående kansliets organisation uttalat, att den borde ske efter i hufvudsak följande grunder, nämligen: att ett något reduceradt antal protokollssekreterare, förslagsvis 9, anställdes, hvilka protokollssekreterare skulle tjänstgöra utan att vara fästade vid viss rotel; att af dessa protokollssekreterare skulle, så-

¹ Angående veckomålen och deras behandling må hänvisas till redogörelse i kommittébetänkandet, sid. 22—25.

som biträde åt vederbörande veckomålsmottagare vid granskning och behandling af inkommande veckomål, alternerande tjänstgöra två af nedre revisionen därtill utsedda, den ene efter den andre under viss lika lång tidsperiod; *att* för tjänstgöring vid nedre revisionens protokoll äfvensom för biträde såväl åt revisionssekreterarna som vid arbetet i kansliet skulle anställas fyra amanuenser, hvilka jämväl skulle vara pliktiga att i mån af behof efter förordnande tjänstgöra såsom vikarier för lediga protokollssekreterare; *samt att* det hitintills städse tillgodosedda krafvet på åtminstone ett särskildt tjänstebiträde för hvarje rotel skulle upprätthållas i så måtto, att till tjänstgöring å hvarje rotel i nedre revisionen skulle indelas ett dylikt biträde.

[3.]

Rörande arbetets fördelning å den reducerade kanslipersonalen äfvensom den ifrågasatta organisationens öfriga detaljer har härads-höfdingen Warmark hänvisat till en af honom utarbetad redogörelse, innefattande i viss mån en jämförelse mellan de förhållanden, som nu råda, å ena, och de föreslagna nya anordningarna, å andra sidan (sid. 165—178).

Nedre justitierevisionens ledamöter stå i denna fråga delade i två jämnstarka grupper. De 11 ledamöter, hvilka bildat nedre revisionens majoritet, ansluta sig i hufvudsak till löneregleringskommitténs förslag. De öfriga 11 ledamöter, som deltagit i frågans behandling, hafva förordat sig om ett af konstituerade revisionssekreteraren greve H. Hamilton framlagdt förslag i den riktning, härads-höfdingen Warmarks yttrande i kommittén angifver, dock att konstituerade revisionssekreteraren J. Bååth och 3 andra revisionssekreterare inom denna senare grupp uttalat en i vissa punkter från de öfrigas afvikande mening.

Nedre revisionen.

Jag anhåller att först få redogöra för de revisionssekreterares uttalande, hvilka dikterat nedre revisionens beslut. Gent emot de meningar, som uttalats i syfte att, med frångående af hittills gällande system, inrätta ett gemensamt kansli, hvarvid det biträde å roteln, som revisionssekreteraren nu har att påräkna från protokollssekreterarens sida, skulle upphöra och ersättas med lägre kvalificerad arbetskraft, såsom genom anställande af amanuenser eller renskrifverskor, framhåller nedre revisionen, att, på det revisionssekreteraren måtte kunna på tillfredsställande sätt sköta sitt ansträngande arbete, hvilket fordrade på samma gång skyndsamhet samt synnerlig ordning och reda, enligt nedre revisionens åsikt vore oundgängligen nödvändigt för revisionssekreteraren att å roteln till sitt biträde äga en ordinarie, med arbetet väl förtrogen

Majoriteten.

[3.] tjänsteman, försedd med sådan aflöning att det kunde förutsättas, att han ägnade sin hufvudsakliga arbetskraft åt tjänsten.

Beträffande skälen för denna åsikt hänvisar nedre revisionen till den af mig omförmälda, till kommittén öfverlämnade promemoria.

I denna lämnas till en början en framställning af protokollssekreterarens göromål och hans samarbete med revisionssekreteraren. Här-efter erinras om vikten af att revisionssekreteraren med det stränga arbete, som ålåg honom, i förekommande fall hade att påräkna biträde af en pålitlig och med nedre revisionens verksamhet förtrogen man; särskildt för den nykomne revisionssekreteraren vore sådant biträde af högt värde. Det kunde icke lika väl lämnas af en renskrifverska. Den hjälp, ett skrifbiträde kunde lämna revisionssekreteraren, vore i regel inskränkt till göromål af mekanisk art, såsom renskrift, kollationering och dylikt; i allt öfrigt skulle sålunda revisionssekreteraren blifva i saknad af det biträde, han nu ständigt kunde påräkna af sin protokollssekreterare. Särskildt vore uppenbart, att en protokollssekreterare ägde vida större förutsättningar att i revisionssekreterarens frånvaro tillhandagå med erforderliga upplysningar och i öfrigt handhafva rotelns angelägenheter än en renskrifverska, hvilken, hur pålitlig hon än kunde vara, dock på grund af sakens natur i regel saknade förutsättningar för att förvärfva sig någon mera ingående kännedom vare sig om beskaffenheten af målen och de därtill hörande handlingar eller om ämbetsverkets olika funktioner. Äfven betonas, att det i all revisionssekreterarens verksamhet och särskildt under tider, då föredragningsstur nalkades, samt i all synnerhet under de s. k. veckomålsmottagningarna, då arbetet vore särskildt brådskande, vore för revisionssekreteraren af synnerlig betydelse att för expeditionsgöromålens fullgörande kunna hålla sig till en och samma person, protokollssekreteraren, hvilken vore ansvarig för att det honom förelagda arbete blefve i rätt tid färdigt. Med fog kunde betvivlas, att i detta afseende arbetet skulle med ett gemensamt kansli kunna ordnas så, att det komme att utföras på ett lika tillfredsställande sätt som nu vore fallet.

För att härefter återgå till nedre justitierevisionens yttrande, anser dock nedre revisionen, lika med kommittén, att, äfven med fullt tillgodoseende af krafvet på väl kvalificerad tjänstebiträde, en betydande reduktion af arbetskrafter kan äga rum inom kansliet.

I sådant afseende ingår nedre revisionen på en undersökning, i hvilken mån en minskning i de för den nuvarande kanslipersonalen bestämda åligganden vore möjlig.

Därvid upptager nedre revisionen först frågan, huruvida den proto-

kollssekreterarna och amanuenserna nu åliggande skyldighet att biträda revisionssekreterarna med *uppsättande af föredragningspromemior* bör bibehållas. [3.]

Härutinnan anför nedre revisionen: Erfarenheten från senare tider visade, att protokollssekreterarnas biträde vid promemorieskrifning endast i undantagsfall påkallats i någon större omfattning. Anledningen härtill vore helt visst hufvudsakligen den, att revisionssekreterarna i regel helst begagnade promemior, uppställda af dem själfva i enlighet med vederbörandes egen uppfattning rörande målets föredragning. Amanuenserna hade utan tvifvel i något större utsträckning användts till arbete af ifrågavarande slag. Dock torde de endast i enkla mål hafva presterat något själfständigt arbete af beskaffenhet att det blifvit till afsevärd nytta för revisionssekreteraren. I öfrigt torde amanuensens biträde i detta afseende för det mesta hafva bestått däri, att han anlitats för att renovera af revisionssekreteraren uppsatta koncept till promemior, innehållande dessas definitiva lydelse med hänvisning till akterna för allt, som borde därur ordagrant afskrifvas. Genom utförande af detta arbete bereddes revisionssekreteraren afsevärd lättnad i det under alla tider öfverklagade myckna afskrifningsarbete, som vore förenadt med målens beredning, hvarjämte för högsta domstolen vunnes förmånen af att äga tillgång till redigt utskrifna promemior. Nedre revisionen hölle före, att dylikt renoveringsarbete mycket väl kunde utföras af en van renskrifverska, men särskildt i samband med veckomålmottagningarna syntes det arbete, som då hopade sig för revisionssekreteraren, kunna afsevärdt lindras därigenom, att han till sitt förfogande hade en amanuens, som kunde själfständigt eller efter någon anvisning uppsätta promemior i lättare mål.

I fråga om biträde åt revisionssekreterarna vid promemorieskrifning anser sålunda nedre revisionen, *att* protokollssekreterarnas skyldighet att biträda revisionssekreterarna med uppsättande af föredragningspromemior må upphöra, *att* dylikt biträde af amanuens i regel må påfordras allenast i samband med veckomålmottagningarna *samt att* ersättning för det biträde, revisionssekreteraren sålunda mister, bör beredas honom genom nödigt skrifbiträde.

Vidare uttalar sig nedre revisionen angående förslag, som framkommit, om ändring med afseende å protokollssekreterarnas biträde vid *veckomålmottagningarna*. Från särskilda håll hade förslag väckts att befria revisionssekreterarna från mottagningsbestyren och öfverlämna dessa antingen åt protokollssekreterarna att af dem själfständigt utföras eller till registratorskontoret. Dessa förslag kunde nedre revisionen icke

- [3.] biträda. Ej heller syntes det erforderligt att, såsom kommittén föreslagit, anställa en särskild protokollssekreterare för veckomålsmottagningarna. En sådan anordning syntes ej heller vara lämplig, då det med afseende å arbetets ansträngande beskaffenhet ej kunde antagas, att någon protokollssekreterare frivilligt åtog sig detsamma för längre tid, och att tilldela någon protokollssekreterare ifrågavarande befattning mot hans vilja vore föga tilltalande.

Däremot ifrågasätter nedre revisionen en lindring i protokollssekreterarnas arbete med *uppsättande af rubriker* till domar och utslag. Det arbete, protokollssekreteraren härvid utförde, torde — anmärker nedre revisionen — i mål, där hofrättsrubrik finnes, eller således i alla mål utom skiftesmål, dispachemål samt lösdrijfvarmål och ansökningsärenden, inskränka sig till en rent formell behandling af hofrättsrubriken. Protokollssekreteraren afskrefve denna med de formella ändringar och tillägg, som föranleddes af ändringssökandet med mera. Det syntes nedre revisionen uppenbart, att dylikt afskrifningsarbete icke borde verkställas af protokollssekreteraren utan öfverlämnas till skrifbiträde, sedan protokollssekreteraren å hofrättsrubriken med blyerts gjort erforderliga ändringar och tillägg. Genom denna anordning kunde en högst afsevärd besparing af juridiskt skolad arbetskraft åvägabringas.

Med hänsyn till hvad sålunda anförts och under antagande, dels att, med undantag beträffande biträdet vid uppsättande af föredragningspromemorior, någon väsentlig ändring i fråga om beskaffenheten af protokollssekreterarnas tjänstealligganden icke komme till stånd, dels ock att erforderligt antal skrifbiträden anställdes, finner nedre revisionen ett antal af 12 protokollssekreterare vara tillfyllest. Arbetet skulle fördelas så, att en hvar protokollssekreterare hade att fullgöra tjänstgöringskyldigheten på två rotlar.

Lika med kommittén anser nedre revisionen, att ett mindre antal amanuenser bör bibehållas. Dessa skulle fylla behovet af vikarier, bland annat under andra tjänstemäns semester, biträda å rotlar, där veckomålsmottagning pågår, och tjänstgöra vid nedre revisionens protokoll. Därjämte skulle de vara att tillgå för fyllande af det behof af amanuensbiträde, som revisionssekreterarna kunde hafva äfven mellan veckomålsmottagningarna.

Det antal amanuenser, kommittén föreslagit, finner nedre revisionen för lågt, i det nedre revisionen håller före, att amanuenserna böra vara minst 5.

Hvad slutligen angår antalet ordinarie skrifbiträden, kan detta, enligt nedre revisionens åsikt, ej utan olägenhet sättas lägre än 12,

motsvarande hälften af det antal rotlar, nedre revisionens förslag upp- taget. Åtta skrifbiträden skulle — antager nedre revisionen — icke medhinna ens all *renskrifning*. Hittills hade skrifbiträdena i allmänhet icke verkställt någon som helst kollationering, utan hade denna i regel utförts af protokollssekreterare och amanuenser. Efter den väsentliga minskning af antalet kanslitjänstemän, som enligt nedre revisionens förslag skulle ske, syntes det nödvändigt, att vid kollationering i allmänhet anlätades ett skrifbiträde. Behovet af skrifbiträden minskades ej heller genom anställande af det antal amanuenser, som nedre revisionen förordnat, enär dessa ju i främsta rummet borde användas till sådant arbete, som förutsatte juridisk utbildning, och väl endast i sällsynta undantagsfall komme att sysselsättas med göromål, som ett skrifbiträde kunde utföra. Och om skrifbiträdena skulle, såsom nedre revisionen ansåge behöfligt, lämna revisionssekreterarna hjälp med renskrifning af promemorior, måste, äfven om 12 ordinarie skrifbiträden anställdes, tillfälliga sådana biträden anlitas i ej obetydlig utsträckning. Till godtgörelse åt dylika tillfälliga biträden syntes dock det af kommittén föreslagna beloppet 5,000 kronor vara fullt tillräckligt. [3.]

Enligt konstituerade revisionssekreteraren grefve Hamiltons och de med honom instämmande revisionssekreterarnas reservation skulle åtskilliga göromål, som nu tillhöra kansliet, öfverflyttas till registratorskontoret; dessa reservanternas förslag afser därför omorganisation af såväl registratorskontoret som kansliet.

*Grefve H.
Hamiltons
m. fl:s reserva-
tion.*

Reservanterna genomgå till en början de särskilda åligganden, protokollssekreterarna nu hafva, och redogöra för det sätt, hvar på dessa göromål enligt förslaget skulle blifva besörjda.

Uppsättandet af konceptrubriker samt ombesörjandet af utskrifter af dessa rubriker att bifogas högsta domstolens protokoll äfvensom öfvertryck däraf för utdelning i högsta domstolen vid målens föredragning anse reservanterna vara sysslor, som lämpligen kunde utföras af revisionssekreteraren med hjälp af ett skrifbiträde. I de allra flesta fall innebär — anmärka reservanterna — rubriksuppsättningen endast en formell behandling af hofrättens dom eller utslag och utgöres sålunda till den allra väsentligaste delen af ett rent mekaniskt arbete. Med arbetet kunde så ordnas, att revisionssekreteraren i hofrättens dom eller utslag med blyerts vidtog erforderliga tillägg eller förändringar och därefter utlämnade det hela till sitt skrifbiträde att renskrifvas samt att, sedan det utskrifna förslaget till rubrik ytterligare granskats af revisionssekreteraren, skrifbiträdet ombesörjde erforderlig utskrift och föranstaltade om

- [3.] öfvertryck af rubriken. I skiftes mål och dispachemål, i hvilka mål ingen hofrättsexpedition finnes till ledning vid uppsättande af rubriken till Kungl. Maj:ts dom eller utslag, bör, enligt reservanternas mening, så mycket mindre hinder möta att åt vederbörande revisionssekreterare öfverlämna affattandet af dessa rubriker som redan nu det väsentligaste arbetet härmed på grund af målens beskaffenhet utfördes af revisionssekreteraren. Och hvad anginge öfriga ärenden, i hvilka hofrättsexpedition icke finnes, såsom mål enligt lösdrifvarlagen och ansökningsärenden, kunde uppsättandet af rubriker i dessa mål öfverlämnas till den afdelning af registratorskontoret, dit enligt förslaget målen skulle komma.

Protokollsföringen i högsta domstolen skulle besörjas af tre för detta ändamål anställda protokollssekreterare — de enda, som enligt reservanternas förslag skulle finnas. Då deras tid ej blefve fullt upptagen med denna protokollstjänstgöring, skulle de därjämte viss tid dagligen i nedre revisionen biträda med där förekommande göromål, exempelvis kollationeringsarbete. Åt dem kunde ock uppdragas att uppsätta rubriker i ansökningsärenden m. m.

Att å *konceptrubriken* införa *högsta domstolens beslut* skulle öfverlämnas åt revisionssekreteraren, som härvid hade hjälp af skrifbiträdet.

Expedierandet af Kungl. Maj:ts domar och utslag skulle öfvertagas af en å registratorskontoret inrättad särskild afdelning för afgjorda mål.

Till registratorskontoret skulle också förläggas *mottagningen af veckomål*, från hvilket bestyr alltså såväl revisionssekreterarna som kansliet skulle befrias. Af de två afdelningar, som å registratorskontoret skulle anordnas för inkommande mål — den ena för revisionssaker, den andra för besvärsmål och ansökningsärenden —, skulle den senare afdelningen erhålla bestyret med veckomålsmottagningarna; registratorn å denna afdelning skulle på eget ansvar vidtaga alla de åtgärder, hvilka för närvarande åligga revisionssekreterarna med afseende å mottagningen af veckomål. Reservanterna anse otvifvelaktigt, att genom denna anordning skulle, oafsedt den lättnad, som bereddes revisionssekreterarna, en stor fördel vinnas i en enhetlig och likartad behandling af veckomålen utaf en därför särskildt utbildad tjänsteman. Någon betänklighet att öfverlämna dessa arbeten åt denne tjänsteman syntes ej heller möta, om man blott tillsäge, att man därtill erhöile en för dylikt arbete behörigen kvalificerad person. Eventuellt kunde lämnas föreskrift därom, att registratorn skulle äga rätt att i tveksamma fall rådföra sig med viss ledamot i revisionen, exempelvis ordföranden, hvilken då skulle underteckna beslutet och vara ansvarig för detsamma.

Protokollssekreterarnas arbete med *uppsättande af föredragningspromemorior* anse reservanterna kunna utan olägenhet upphöra; och, hvad angår det biträde, som protokollssekreteraren lämnar revisionssekreteraren med *införskaffande af upplysningar* från nedre revisionen eller andra ämbetsverk, antaga reservanterna, att väsentligen samma hjälp skall kunna beredas revisionssekreteraren af ett skrifbiträde, som under någon tid haft anställning i nedre revisionen och vunnit kännedom om där rådande förhållanden. Skrifbiträdet skulle äfven *hålla ordning å rotelns handlingar*.

Det sätt, hvarpå reservanterna sålunda tänkt sig protokollssekreterarnas nuvarande göromål besörjda, skulle ju medföra någon ökning i revisionssekreterarnas arbetsbörda. Till ersättning härför skulle enligt förslaget lättnad beredas revisionssekreterarna, utom genom befrielsen från veckomålmottagningarna, därigenom att de vid det myckna renskrifningsarbete, som oundvikligen vore förenadt med uppsättandet af föredragningspromemorior, kunde erhålla afsevärd hjälp af de skrifbiträden, som skulle anställas, ett å hvar rotel. Revisionssekreteraren kunde uppsätta en stomme till föredragningspromemoria, med hänvisningar till akten, att af skrifbiträdet utskrifvas, eller kunde kontrakt eller dylika handlingar, hvilka i sin helhet borde inflyta i promemorian, utlämnas till biträdet att afskrifvas, eller kunde på annat dylikt sätt biträdet tillhandaga revisionssekreteraren. Vid en sådan anordning, hvarigenom en fördelning gjordes mellan mekaniskt och kvalificerad arbete, fästa reservanterna stor vikt. Särskildt betona de, att hjälpen, om den skall blifva effektiv, förutsatte ett skrifbiträde för hvarje revisionssekreterare; revisionssekreteraren måste, när helst det vore för honom lämpligt, kunna påkalla bitrådets hjälp. Att låta ett skrifbiträde vara gemensamt för flera rotlar skulle — anse reservanterna — möta hinder jämväl därutinnan, att enligt deras förslag revisionssekreteraren vid flera andra honom ålagda göromål måste kunna omedelbart fordra hjälp af sitt skrifbiträde. Så till vida skulle emellertid skrifbiträdena sysselsättas med annat arbete än det, som direkt ålades dem af revisionssekreteraren, som de skulle vara skyldiga att verkställa utskrift af expeditioner i föredragna mål och förekommande afskrifter däraf äfvensom deltaga i kollationeringsarbete; öfver hufvud skulle allt i nedre revisionen förekommande renskrifningsarbete utföras af dem. Med häusyn till alla de arbeten af skilda slag, som skulle åligga skrifbiträdena, anse reservanterna det kunna med fog antagas, att de 24 skrifbiträdena skulle erhålla full sysselsättning i nedre revisionen. Såsom kompetensfordran borde för dem uppställas kunnighet i maskinskrifning och helst jämväl i stenografi.

[3.]

J. Bååth's m.
Å:s reservation.

Den särskilda reservation, som vid nedre justitierevisionens utlåtande i förevarande fråga afgifvits af konstituerade revisionssekreteraren Bååth jämte 3 andra ledamöter i nedre revisionen, gäller hufvudsakligen förändringar beträffande rubrikerna till Kungl. Maj:ts domar och utslag samt de till parterna utgående expeditionerna i mål, som af högsta domstolen afgjorts, äfvensom affattandet af högsta domstolens protokoll. Reservanterna afse en förenkling af arbetet och därigenom möjliggjord minskning af arbetskrafter.

Såsom förut erinrats, utgör rubriken till en Kungl. Maj:ts dom eller utslag i allmänhet en afskrift af hofrättens dom eller utslag, endast med vissa, hufvudsakligen af ändringssökandet betingade ändringar och tillägg. Reservanterna framhålla emellertid, att en icke ringa tid toges i anspråk för uppsättande och justering af en dylik rubrik, utskrifning, ofta i flera exemplar, af de utgående expeditionerna samt deras kollationering m. m. De anse, att, utan men för rättssäkerheten, ett enklare arbetssätt i dessa hänseenden skulle kunna åstadkommas därigenom att i regel icke någon som helst omarbetning af hofrättens dom eller utslag företages utan en ren afskrift däraf göres, hvilken afskrift förses med en omslagsresolution, innehållande Kungl. Maj:ts beslut. Svaranden skulle också, efter hvad reservanterna tänkt sig, kunna å registratorskontoret få ett exemplar af hofrättens dom eller utslag försedt med ett kortfattadt s. k. domsbevis.

Beträffande högsta domstolens protokoll ifrågasättes den förenkling, att de afskrifter af rubrikerna, hvilka nu fogas såsom bilagor vid protokollet, skulle borttagas.

Angående sättet, hvarå det af reservanterna förordade systemet skulle i detalj utföras, tillåter jag mig hänvisa till reservationen (sid. 51—55 i det aftryck af nedre revisionens utlåtande, som ingår i 2 saml. 2 afd. af bihang till Riksdagens protokoll).

Ifrågavarande reservanter — hvilka äfven därutinnan skilja sig från de öfriga, att de anse revisionssekreterarna endast i undantagsfall böra anlita skrifbiträdenas hjälp vid promemorieskrifningen och jämväl i öfrigt kunna undvara särskilda biträden å rotlarna — framhålla, att, då enligt reservanternas förslag de utgående expeditionerna blefve synnerligen korta och arbetet med desamma i många fall kunde inskränkas till ifyllande af tryckta formulär, skrifbiträdenas sysselsättning hufvudsakligen komme att bestå i verkställandet af erforderliga afskrifter af hofrätternas domar och utslag jämte mångfaldigande af de handlingar, som äro afsedda för målens föredragning, samt att i ett eller annat fall lämna revisionssekreterarna biträde vid promemorieskrif-

ning, särskildt i fråga om mera omfattande veckomål. Antalet skrifbiträden på stat, hvilka borde vara kunniga i maskinskrifning och steno- [3.]
grafi, anse reservanterna därför ej behöfva sättas högre än till 6.

Slutligen finna ifrågavarande reservanter den föreslagna registratör för inkommande besvärsmål och ansökningsärenden böra endast så till vida få *på eget ansvar* fatta beslut vid mottagningen af veckomål, att han skulle äga från hofrätterna infordra akter i inkomna mål. Öfriga till mottagningen hörande handläggningsfrågor, såsom beslut om kommunikation, remiss, infordrande af protokoll m. m., skulle af registratör hänskjutas till veckohafvande revisionssekreteraren.

Jag torde här få nämna, att Sveriges advokatsamfunds Stockholms-
afdelning i sin till mig ingifna skrift uttalat sig såväl för den af konstituerade revisionssekreteraren grefve Hamilton med flera föreslagna organisation af registratörskontoret med vidgade uppgifter för denna del af justitierevisionsexpeditionen som ock för den af konstituerade revisionssekreteraren Bååth med flera förordade inskränkning i rubrikskrifningen och de nu brukliga beslutens ersättande i ett flertal fall med omslagsresolutioner eller domsbevis. Afdelningen finner dessa förslag vara ägnade att bereda den rättssökande allmänheten afsevärda praktiska fördelar på samma gång de syntes lätta verkets arbete. Registratörskontorets organiserande enligt grefve Hamiltons plan skulle — anser afdelningen — vara till nytta för de parter och ombud, som bevaka mål i justitierevisionen, då det för dem blefve vida lättare att kommunicera med vederbörande registratör, som å sitt kontor träffades dagligen under bestämd tid, än med den revisionssekreterare, hvilken enligt nuvarande ordning såsom veckomålmottagare skulle öfvervaka akts komplettering och hvilken efter sakens natur på dylik formell handläggning kunde offra endast ringa tid. Afskaffandet af rubrikskrifningen och i samband därmed föreslagna förändringar vore af intresse för allmänheten, särskildt med hänsyn till möjligheten för parterna af snabbare tillgång till högsta domstolens beslut.

Advokatsam-
fundets
Stockholms
afdelning.

Då jag nu har att för egen del yttra mig angående organisationen af nedre justitierevisionens kansli, torde jag först böra upptaga till öfvervägande de framkomna förslagen om ändring beträffande de göromål, som skola tillhöra kansliet.

Departement-
schefen.

Vid kansliets omorganisation år 1876 var säkerligen afsedt, att protokollssekreterarna skulle i vida större omfattning än i verkligheten blifvit fallet lämna revisionssekreterarna biträde med *föredragningsprome-*

[3.] *moriors uppsättande.* Att revisionssekreterarna icke i större utsträckning påfordrat biträde i detta afseende vare sig af protokollssekreterarna eller af amanuenserna, finner emellertid sin naturliga förklaring däri, att föredragning efter promemoria, som uppsatts af föredraganden själf, i allmänhet lär äga företräde framför föredragning, hvarvid användes af annan utarbetad promemoria. Det har ej heller nu från något håll ifrågasatts, att protokollssekreterare eller amanuenser skulle åläggas vidstäcktare skyldighet att biträda vid promemorieskrifning.

Däremot har förslag väckts att i annan form bereda revisionssekreterarna hjälp i det tidsödande arbete, de måste ägna åt affattandet af sina föredragningspromemorior; de skulle hafva att tillgå skrifbiträden, hvilka kunde renskrifva antingen promemorian i dess helhet efter en af revisionssekreteraren uppsatt stomme med hänvisningar till handlingarna i målet, eller åtminstone vissa delar, som borde ordagrant återgifva hvad i handlingarna förekomme. Ett sådant tillvägagångssätt kan väl stundom vara lämpligt, särskildt i fråga om veckomål, då kort tid för deras beredande står revisionssekreteraren till buds. Men att i någon mån göra detta sätt att sammanfatta promemoriorna till regel synes mig ej vara nyttigt. Det *helt och hållet egna* arbetet utgör dock den bästa garanti för att revisionssekreterarens promemoria skall motsvara de stora anspråk, som med hänsyn till sättet för målens behandling i högsta domstolen måste ställas å promemorian, och vid uppgörandet af stommar af berörda slag lär lätt inträffa, att önskvärd koncentration ej blir iakttagen.

Utom den hjälp med rent mekaniskt skrifarbete, som emellertid i någon omfattning lär böra i fråga om promemoriorna beredas revisionssekreterarna inom kansliet, böra de enligt min mening fortfarande kunna af juridiskt bildad tjänsteman därstädes påfordra biträde med promemorieskrifning i brådsakande fall, hufvudsakligen under tiden mellan mottagning af veckomål och föredragning i högsta domstolen.

Ett arbete, som enligt reservanternas inom nedre revisionen skulle öfvertagas af revisionssekreterarna med biträde af skrifbiträden, är *uppsättandet af doms- och utslagsrubriker*. I fråga härom ställer sig saken väsentligen olika i de fall, då rubrikens uppsättande kan ske med ledning af en hofrättsdom eller ett hofrättsutslag, och de, då sådan ledning saknas. I de senare fallen förutsätter uppsättande af rubrik ofta ett ganska ingående studium af målet och kan alltså blifva för kansli-tjänstemannen ganska tidsödande. Revisionssekreteraren åter torde icke få sitt arbete väsentligen ökad, om han, efter det målet blifvit beredt till föredragning, själf uppsätter rubriken. Till undvikande af onödigt

förbrukande af arbetskraft synes mig därför bäst att i dessa fall rubrikuppsättningen i regel öfvertages af revisionssekreteraren. Ofta lärer också redan nu förekomma, att revisionssekreterarna uppsätta rubriker i mål af ifrågavarande slag. I öfriga fall däremot — och dessa äro de ojämförligt flesta — innebär, såsom nedre revisionen påpekat, uppsättandet af rubrik till Kungl. Maj:ts dom eller utslag endast en formell behandling af hofrättsrubriken; arbetet utföres lämpligast så, att en tjänsteman genom blyertsanteckningar å hofrättsrubriken angifver, huru denna bör i vissa hänseenden ändras, och att konceptrubrik till Kungl. Maj:ts beslut efter dessa anvisningar utskrifves af ett skrifbiträde. I den mån arbetet å dessa rubriker icke är ett renskrifningsarbete, torde det vara af den art att revisionssekreteraren ej borde behöfva befatta sig härmed; det synes bäst lämpa sig för juridiskt bildad tjänsteman å kansliet.

Att biträda revisionssekreterarna vid *mottagning af veckomål* ingår som ett viktigt moment i protokollssekreterarnas tjänsteåligganden; ansvaret för mottagningen hvilar väl å revisionssekreteraren, som själf fattar eller hemställer till nedre revisionen om det beslut, som i hvarje särskildt fall bör meddelas, men det är för revisionssekreteraren, särskildt den nykomne, af stor betydelse, att han därvid kan lita till en erfaren protokollssekreterares hjälp. Nu har, af reservanter inom nedre revisionen, föreslagits, att hela mottagningsbestyret skulle förläggas till registratorskontoret, där en registrator skulle på eget ansvar handhafva det; kansliets befattning med mottagningarna skulle sålunda upphöra. Här gäller det främst att afgöra, huruvida själfständig beslutanderätt i fråga om veckomålens förberedande behandling kan med trygghet uppdragas åt en tjänsteman med de kvalifikationer, som fordras af en registrator. Förslagsställarna synas själfva härutinnan vara tveksamma, och för egen del har jag funnit det ej vara rådligt att ålägga registratorn eller annan tjänsteman i motsvarande ställning ett sådant ansvar. Skall alltså revisionssekreteraren fortfarande svara för mottagningarna, synes mig ej skäl att förlägga dessa bestyr till annan afdelning af nedre revisionen än kansliet. Att låta dem utföras å registratorskontoret kunde visserligen medföra någon fördel för allmänheten i det af advokatsamfundets Stockholmsafdelning framhållna hänseende, att kommunikationen mellan parterna eller deras ombud och vederbörande tjänstemän underlättades. Men äfven om handläggningen af veckomålen sker å kansliet, torde i de flesta fall hos registratorskontorets tjänstemän kunna erhållas önskade upplysningar om målen.

Jag har emellertid ej förbisett, att det för en enhetlig och lik-

[3.] artad behandling af veckomålen vore fördelaktigt, om bestyret med dem åtminstone i någon mån koncentrerades å vissa tjänstemän, och vill därför föreslå, att en protokollssekreterare skall få till särskild uppgift att, vecka efter vecka, å de rotlar, där mottagning äger rum, biträda revisionssekreterarna vid veckomålens handläggning. Genom en sådan anordning torde i väsentlig mån vinnas den fördel i berörda hänseenden, som reservanterna i nedre revisionen vänta sig af mottagningarnas handhavande af en enda tjänsteman. Då det måhända skulle blifva allt för betungande för samme protokollssekreterare att utan afbrott syssla med mottagningsbestyren, har jag tänkt mig, att denna skyldighet skulle på det sätt turvis åligga protokollssekreterarna att en hvar af dem för en längre period, exempelvis ett år, ägnade sig åt detta arbete för att vid periodens slut återtaga den tjänstgöring, som eljest skulle tillhöra protokollssekreterarna, såvida han icke föredroge att fortfara med veckomålsbestyren och sådan anordning funnes lämplig.

Slutligen har det förslag väckts, att kansliet ej vidare skulle ombesörja *expedierandet af Kungl. Maj:ts domar och utslag*, utan att alla åtgärder, som sammanhänka med domarnas och utslagens expedierande, skulle verkställas å registratorskontoret. Särskild anledning att i detta hänseende vidtaga förändring torde dock ej finnas. Den olägenhet, som må ligga däri, att, såsom nu, expeditionsgöromålen äro uppdelade å ett 20-tal tjänstemän, skulle väsentligt minskas, om de därmed sysselsatta tjänstemännens antal nedbringas, hvilket skulle blifva fallet enligt det förslag, jag ämnar framlägga.

Af hvad jag nu anfört lärers vara tydligt, att jag ej vill biträda det förslag till omorganisation af justitierevisionsexpeditionen, som framställts af nedre revisionens skiljaktiga ledamöter. Å andra sidan finner jag mig ej heller böra förorda en anordning i enlighet med löneregleringskommitténs och majoritetens inom nedre revisionen i hufvudsak öfverensstämmande förslag. Jag har ansett en medelväg lämpligen kunna beträdas.

Det arbete, som i egentlig mening kan sägas vara protokollssekreterarnas, är protokollstjänstgöringen i högsta domstolen; före omorganisationen år 1876 var detta arbete deras enda syssla. Mellan arbetet med protokollets förande och det, som har afseende å expedierandet af de beslut, protokollet upptager, råder emellertid ett samband, som gör det naturligt, att dessa göromål skötas af samma tjänstemän. Öfriga kansligöromål äro däremot mer eller mindre skilda från dessa. Det synes mig därför, som kunde protokollssekreterarnas åligganden i hufvudsak begränsas till nu angifna område, dock att, på sätt jag redan föreslagit,

en protokollssekreterare skulle få till särskildt åliggande att vid veckomålsmottagningarna biträda revisionssekreterarna. Sker detta, kan en väsentlig reduktion af protokollssekreterarnas antal vidtagas, och häraf följer, att protokollssekreterarnas indelning till tjänstgöring å vissa rotlar ej blir möjlig. Att i fråga om protokollsföring och expedition sålunda upplösa sambandet mellan rotlar och kanslitjänstemän torde dock icke möta betänklighet.

De återstående göromål, som nu tillhöra kansliet, äro däremot enligt min mening af den art, att beträffande dem sagda samband icke utan olägenhet kan helt offras. För uppsättande af rubriker och därmed sammanhängande bestyr, för biträde med promemorieskrifning och vid mottagningarna, för införskaffande af upplysningar under målens beredning, för vården om rotelns akter bör revisionssekreteraren hafva att tillgå vissa tjänstemän, indelade till tjänstgöring särskildt å de olika rotlarna. *Hvilka* tjänstemän krävas då för detta arbete?

Det är till en del mekaniskt skrifarbete, som kan utföras af ett skrifbiträde; att därtill använda män med juridisk bildning vore ett oberättigadt anlitage af öfverqualificerad arbetskraft. En annan del åter torde bäst utföras af jurister, men detta arbetes art och omfattning lära ej motivera anställande af tjänstemän, för hvilka verksamheten i nedre revisionen skall vara deras enda uppgift; detta arbete synes tvärtom väl lämpa sig för yngre jurister, som kunna åt nedre revisionen ägna så mycken daglig arbetstid, som i allmänhet fordras af amanuenser i våra ämbetsverk, och vid sidan om tjänstgöringen i nedre revisionen hafva sysselsättning på annat håll. Den sammansättning af nedre revisionens kansli — fränset protokollssekreterarna —, som jag vill förorda, är alltså, att där anställas amanuenser och skrifbiträden. Beträffande antalet tjänstemän af hvarterdera slaget och deras fördelning mellan rotlarna har jag tänkt mig den anordning, att, sedan rotlarna sammanförts i grupper om två rotlar, för hvarje sådan grupp skulle finnas en amanuens och ett skrifbiträde. Att därjämte å rotlarna skulle under tiden, då mottagning af veckomål förekomme, tjänstgöra en protokollssekreterare, har jag förut omnämnt.

Sådan är till sina grunddrag den plan för kansliets organisation, som jag anhåller att få underställa Eders Kungl. Maj:ts pröfning. Jag tror, att, trots den starka minskningen af antalet juridiskt bildade tjänstemän, kansliet med den sammansättning, planen angifver, skall kunna tillfredsställande fylla sin uppgift och att revisionssekreterarna i samma mån som nu skola i sitt arbete få den hjälp af kanslitjänstemännen, hvaraf de äro i behof.

[3.]

Jag väntar mig här den invändningen, att de föreslagna amanuens-befattningarna, hvilka i fråga om aflöning skulle likställas med dylika befattningar i andra verk, skola visa sig så föga lockande att svårighet skall möta att besätta dem med personer, hvilka så ägna sig åt tjänstgöringen i nedre revisionen att revisionssekreteraren kan af dem hafva verklig nytta. Farhågor i sådan riktning synas mig dock öfverdrifna. De ordinarie tjänster inom nedre revisionen, till hvilka de 12 amanuenserna kunna avancera, skulle visserligen endast blifva 8, nämligen 5 protokollssekreterartjänster och befattningarna å registratorskontoret, hvilka jag ämnar föreslå till 3, men de unga jurister, som taga anställning såsom amanuenser i nedre revisionen, komma i regel att tjänstgöra och sålunda förvärfva meriter äfven i annat verk, och af dem komma därför flera, kanske halfva antalet, att få sin framtid inom det andra verket; konkurrensen om platserna i nedre revisionen blir därigenom mindre. Och hvad angår utsikten att af amanuenserna erhålla ett arbete af värde, får ej förbises, att, om man undantager de nuvarande amanuenser i nedre revisionen, hvilka helt eller delvis bestrida protokollssekreterartjänst, de öfriga amanuenser, som nu tjänstgöra där, arbeta en hvar å endast *en* rotel, vid sidan af en protokollssekreterare, i hvilken åligganden ingår att lämna biträde af samma art som amanuensens och hvilken, såsom förhållandena gestaltat sig, icke är i tjänsten öfver höfvan betungad. Helt annorlunda lär det blifva, när amanuensen — visserligen med en uppgift, betydligt reducerad i förhållande till protokollssekreterarnas nuvarande — blir den ende juridiskt bildade tjänstemannen å *två* rotlar.

Mot förslaget att indela protokollssekreterarna till tjänstgöring en hvar å två rotlar har gjorts den invändning, att sådan indelning svårigen kunde ske utan att tjänstgöringen å den ena roteln omöjliggjordes eller stördes af tjänstgöring å den andra. Betänkligheter i detta hänseende skola måhända göras gällande äfven gent emot en anordning, som anvisar hvarje amanuens och skrifbiträde arbete å två rotlar. Att emellertid svårigheten att förena tjänstgöring å två rotlar måste blifva mycket större för en protokollssekreterare med protokollstjänstgöring i högsta domstolen än för en amanuens eller ett skrifbiträde, torde vara uppenbart. Hvad man i fråga om dessa senare i främsta rummet har att iakttaga vid deras indelning till tjänstgöring å rotlarna är, att ej behandling af veckomål inträffar samtidigt å två rotlar med samma kanslipersonal. Därjämte bör naturligtvis tillses, att rotlarna med hänsyn till kanslitjänstgöringen sammanparas så, att å hvarje rotelpar föredragningen i högsta domstolen är såvidt möjligt jämnt fördelad öfver hela året;

under tiden närmast före hvarje föredragning — icke endast dem, som äro förenade med handläggning af veckomål — inträder nämligen någon ökning i kansligöromålen. Att åstadkomma en ur dessa synpunkter tillfredsställande indelning har vid försök visat sig möjligt. Sedan revisionssekreterarna valt föredragningsturer för arbetsåret och denna indelning vederbörligen fastställts samt därigenom blifvit bestämdt, hvilka dagar under året föredragning från de särskilda rotlarna skall äga rum, gäller det att undersöka, hvilka rotlar med afseende å kansligöromålens lämpliga besörjande böra för året sammanföras till ett par med gemensam kanslipersonal, och därefter verkställa kanslitjänstemännens indelning.

Beträffande antalet för protokolls- och expeditionsgöromålen erforderliga protokollssekreterare, har jag beräknat dem till 4. Med ett årligt antal föredragningsveckor i högsta domstolen af 103, skulle hvar och en af dessa protokollssekreterare få att tjänstgöra vid protokollet 25 å 26 veckor årligen, därvid ej behöfde inträffa, att han hade tjänstgöring i högsta domstolen mer än två efter hvarandra följande veckor. För uppsättande af protokollen, införande å konceptrubrikerna af högsta domstolens beslut samt expeditionsgöromålen komme han att disponera de veckor, då han ej har protokollstjänstgöring, och därjämte lördagarna i protokollsveckorna samt någon tid äfven under de dagar, tjänstgöring vid protokollet äger rum; högsta domstolens sammanträden vara nämligen endast 4 timmar och jämväl under sammanträdet lärer protokollssekreteraren, medan föredragning af mål pågår, kunna syssla med skrifarbete. I betraktande häraf torde protokollssekreterarens arbete kunna ordnas så, att målens expedierande i allmänhet kan ske vid samma tid efter protokollsjusteringen som under nuvarande förhållanden.

Utom protokollsföringen i högsta domstolen åligger protokollssekreterarna att i statsrådet föra protokoll i ärenden om nåd i brottmål, i hvilka ärenden högsta domstolen afgifvit yttrande. Att, på sätt reservernerna i nedre revisionen ifrågasatt, öfverlämna detta, visserligen icke mycket betungande arbete till den kanslisekreterare i justitiedepartementet, som skall närvara för att föra protokoll i de på departementets föredragning beroende ärenden, skulle vålla svårigheter med hänsyn därtill, att det då väl också borde åläggas kanslisekreteraren att ombesörja expeditionen af nådemålen, hvilken expedition emellertid såsom hittills lämpligen bör ske från nedre revisionen. Skola sålunda protokollssekreterarna bibehålla nämnda protokollsföring i statsrådet, lär det emellertid, vid den föreslagna betydliga reduktionen i deras antal, blifva nödvändigt att för undvikande af den svårighet, som kunde uppstå, om en protokollssekreterare skulle samma dag tjänstgöra vid såväl högsta dom-

[3.] stolens som statsrådets protokoll, i erforderlig mån afvika från den nu tillämpade regeln, att den protokollssekreterare, som i ett nådemål fört högsta domstolens protokoll, skall däri föra protokoll jämväl vid målets behandling i statsrådet.

Med den protokollssekreterare, som skulle biträda vid veckomålsmottagningarna, skulle protokollssekreterarna blifva 5.

Då högsta domstolen 8 veckor under sommaren arbetar på endast en afdelning och någon tid såväl närmast före som närmast efter dessa veckor på endast två afdelningar, kan protokollssekreterarnas indelning till tjänstgöring vid protokollet ske så, att enhvar af de 4 protokollssekreterare, som blifva därmed sysselsatta, kan erhålla en månads semester utan att vikarie för honom behöfver förordnas. För att den, som biträder vid mottagningarna, skall komma i åtnjutande af samma ledighet, måste däremot vikariatsförordnande lämnas någon af amanuenserna.

Hvad härefter angår antalet amanuenser och skrifbiträden, skulle enligt mitt förslag rotlarna blifva 23, och därjämte skulle under omkring halfva året vara förordnad en extra föredragande för vissa större mål. Med hänsyn härtill torde antalet amanuenser så väl som skrifbiträden böra bestämmas till 12. För den tolfte amanuensen och det tolfte skrifbiträdet blefve visserligen tjänstgöringen å *en* rotel och hos den extra revisionssekreteraren ej så omfattande som den tjänstgöring, de öfriga hade å *två* rotlar, men för amanuensen lär utjämning kunna ske så, att honom ålägges att, om kansligöromålen å annan rotel än den, å hvilken han indelats, skulle i ovanlig grad hopa sig, där lämna biträde, och, hvad skrifbiträdet angår, lär tillfälle att bereda henne full sysselsättning ej komma att saknas, då, på sätt nedre revisionen beräknat, 12 renskrifverskor ej torde medhinna allt det arbete i nedre revisionen, som skulle utföras af skrifbiträden. Å de båda skiftesrotlarna blefve amanuens-tjänstgöringen lindrigare än å andra rotlar därutinnan, att skiftesrotlarna ej deltaga i veckomålsmottagningen, men denna lättnad torde uppvägas därigenom att den uppsättning af rubriker, som å skiftesrotlarna må blifva anförtrödd åt amanuensen, är af mycket besvärligare art än den, som i allmänhet förekommer i nedre revisionen.

I fråga om skrifbiträdenas arbete må erinras, att de i främsta rummet skulle å de rotlar, å hvilka de indelats, utföra utskrift af expeditioner och annat där förekommande arbete af den art, att det borde verkställas af skrifbiträde, äfvensom att hit bör hänföras äfven biträde vid kollationering — ett arbete, som hittills hufvudsakligen lär hafva tillkommit protokollssekreterare och amanuenser. I den mån tiden med-gäfv, skulle skrifbiträdena arbeta för andra rotlar, där deras hjälp be-

höfdes, eller med skrifning å registratorskontoret eller eljest för nedre revisionens räkning. Med största sannolikhet lär emellertid, som sagdt, visa sig, att ytterligare skrifhjälps inom ämbetsverket skall blifva erforderlig, och för detta ändamål torde beräknas visst belopp, att ingå i anslaget till vikariatsersättningar m. m. Härvid är jämväl att märka, att, på sätt kommittén påpekat, produkten af renskrifningsarbete, som utföres af biträden med fast aflöning och mera begränsad arbetstid, blir i förhållande till kostnaden betydligt mindre än dylikt arbete, utfördt på beting. [3.]

En syssla, som fortfarande skulle äligga amanuenserna att, efter fördelning, besörja, är förande af nedre revisionens protokoll och expedierande af de däri upptagna besluten.

På sätt framgår af bifogade protokoll vid sammanträde med högsta domstolens ledamöter har jag anhållit om deras yttrande, huruvida med hänsyn till tjänstgöringen vid högsta domstolens protokoll något kunde vara att erinra mot den af mig nu framlagda plan för omorganisation af justitierevisionens kansli, sådan denna plan till sina grunddrag angifvits i en till justitieråden öfverlämnad promemoria. Svaret har, såsom jämväl synes af nämnda protokoll, blifvit, att, då protokollsföringen inom högsta domstolen borde kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöras af protokollssekreterare till det antal och med de tjänsteäligganden i öfrigt, som i promemorian angifvits, intet syntes vara att erinra mot förslaget, i hvad detsamma anginge tjänstgöringen vid högsta domstolens protokoll, dock under förutsättning att protokollssekreterarnas indelning till tjänstgöring ordnades så, att en protokollssekreterare alltid funnes tillgänglig för tjänstgöring å ett hvar af högsta domstolens rum, där session påginge.

Jag må härvid endast erinra, att hinder ej möter att uppgöra protokollssekreterarnas indelning till tjänstgöring så, att berörda förutsättning uppfylles.

I den underdåniga framställning från t. f. protokollssekreterare och amanuenser i nedre justitierevisionen, hvilken jag inför Eders Kungl. Maj:t anmält, framhålles, att mitt förslag beträffande justitierevisionens kansli komme, om det blefve genomfördt, att mycket kännbart beröra de t. f. protokollssekreterarna och amanuenserna inom verket, af hvilka många under lång tid såsom extra ordinarie arbetat i verket i förhoppning att där omsider kunna vinna ordinarie beställning. Då det af löneregleringskommittén utarbetade förslag rörande kansliet, med

[3.] de modifikationer däri som nedre revisionen föreslagit, bättre tillgodosåge tjänstemännens intressen, och det tillika syntes blifva för verket gagneligare än mitt förslag, utan att ställa sig afsevärdt dyrare än detta, uttala framställningens undertecknare den förhoppning, att Eders Kungl. Maj:t måtte framlägga proposition till Riksdagen i enlighet med kommittéförslaget, jämkadt på sätt nedre revisionen hemställt. Om så skedde, skulle också genom lämpliga öfvergångsbestämmelser afskedande af åtskilliga extra tjänstemän kunna undvikas.

De skäl, som föranledt mig att framlägga mitt förslag angående kansliets ordnande, har jag redan angifvit. Att detta förslag i jämförelse med det, som nedre revisionen förordat, är för de nuvarande tjänstemännen i kansliet ofördelaktigare och att det för vissa af de extra ordinarie bland dem kan synas hårdt, är väl sannt. Jag har dock icke funnit dessa förhållanden böra hindra förslagets antagande. Att vid en mera genomgripande förändring af ett ämbetsverks organisation olägenheter uppstå för en del af den personal, som vid tiden för öfvergången till den nya ordningen arbeta i verket, lär ej kunna undvikas. I nu föreliggande fall torde böra beaktas den ogynnsamma ställning, hvari de äldsta bland de extra ordinarie tjänstemännen å kansliet skulle blifva försatta. I den mån det kan blifva möjligt att genom särskilda anordningar tillgodose dem, lära sådana anordningar icke blifva försummade.

Till förhållandet i kostnadshänseende mellan de särskilda föreliggande förslagen skall jag återkomma i det följande.

I den af några reservanter inom nedre justitierevisionen väckta frågan om förenklingar beträffande högsta domstolens protokoll samt dess domar och utslag har jag ännu ej direkt uttalat mig. Min ståndpunkt till frågan lär dock framgå af hvad jag i andra delar yttrat. Jag kan ej ansluta mig till de framställda förslagen. Inom högsta domstolen, hvars ledamöter, på min begäran meddelat mig sin mening jämväl i denna fråga, hafva ej heller förslagen vunnit understöd af mer än en ledamot. Redan på grund häraf torde de ifrågasatta ändringarna icke böra genomföras. Mot desamma kunna ock enligt min åsikt anföras starka skäl. Beträffande dessa skäl ber jag att få åberopa de inom högsta domstolen mot förslaget afgifna yttrandena (bil. A sid. 168—172). Äfven om några af förslagsställarna framhålla men af dem säkerligen öfverskattade fördelar skulle genom förändringarna kunna vinnas — och måhända äfven en något snabbare expedition af högsta domstolens beslut —, anser jag dessa fördelar ingalunda uppväga de betydande olägenheter, som af samma förändringar blefve en följd.

Kanslipersonalens aflöning.

Protokollssekreterarna och amanuenserna i nedre justitierevisionen uppbära för närvarande följande aflöningsförmåner:

	Å ordinarie stat.							Å extra stat.			Sammanlagd aflöning (utom ålders-tillägg).
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Renskrifningspenningar.	Summa begynnelseaflöning.	Ålders-tillägg		Summa slutaf-löning.	Tjänstgöringspenningar.	Renskrifningspenningar.	Summa.	
					efter 5 år.	efter 10 år.					
1 protokollssekreterare	2,500	1,200	300	4,000	500	500	5,000	—	—	—	4,000
10 " 				40,000							40,000
1 amanuens med fullständig protokollssekreterartjänstgöring	—	1,500	300	1,800	—	—	—	300	—	300	2,100
2 amanuenser med fullständig protokollssekreterartjänstgöring				3,600						600	4,200
1 amanuens med viss protokollssekreterartjänstgöring	—	—	—	—	—	—	—	1,800	300	2,100	2,100
5 amanuenser med viss protokollssekreterartjänstgöring										10,500	10,500
1 amanuens (med vanlig tjänstgöring)	—	1,000	—	1,000	—	—	—	—	—	—	1,000
13 amanuenser (med vanlig tjänstgöring)				13,000							13,000
Summa				63,400						13,500	76,900

Härtill kommer extra lönетillägg för dem, som enligt gällande föreskrifter äro därtill berättigade.

I fråga om protokollssekreterarna erinrar kommittén, att de enligt gällande stat intaga i aflöningshänseende en mellanställning mellan första och andra normalgraderna för tjänstemän hos centrala statsmyndigheter, samt att detta enligt de före 1910 års början gällande stater för hof-rätterna var fallet äfven med deras notarier.

Det har nu synts kommittén, som om den aflöning, som bör till-

Protokollssekreterarna.
Kommittén.

[3.] komma protokollssekreterare, borde sättas till enahanda belopp, som enligt den nya staten för Svea hofrätt tillkommer notarie därstädes, d. v. s. en begynnelseaflöning af 4,500 kronor, däraf 2,600 kronor i lön, 1,600 kronor i tjänstgöringspenningar och 300 kronor i ortstillägg, jämte tre ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter resp. 5, 10 och 15 år. Med anställande af fasta skrifbiträden skulle naturligtvis renskrifningspenningar för protokollssekreterarna ej vidare ifrågakomma.

Protokollssekreterarna hade i en till kommittén ingifven skrift anhållit, att kommittén måtte i sitt förslag upptaga för protokollssekreterarna en begynnelseaflöning af minst 5,000 kronor jämte 3 ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor.

Nedre revisionens majoritet.

De ledamöter i nedre revisionen, hvilkas mening beträffande revisionens kansli kommit till uttryck i nedre revisionens utlåtande, hafva ansett, att högre aflöning än kommittén beräknat borde lämnas protokollssekreterarna.

I fråga om betydelsen af det arbete, som enligt nedre revisionens förslag skulle utföras af protokollssekreterarna, framhåller nedre revisionen, att protokollssekreterarens värf vore för det allmänna afsevärdt viktigare än hofrättsnotariens, samt att större anspråk beträffande kunskaper, skicklighet och pålitlighet måste ställas å protokollssekreteraren. Härutinnan erinras om den stora vikten af noggrannhet vid protokollsföringen i högsta domstolen och vid expedieringen af Kungl. Maj:ts beslut samt att sådant arbete som det vid veckomålsmottagningen förekommande ej ålåge hofrättsnotarierna. Hvad anginge nödvändigheten att tillse, att kompetenta personer kunde påräknas för protokollssekreterartjänstgöringen, förefunnnes för protokollssekreterarna ingen utsikt till befördran, under det att hofrättsnotarierna hade möjlighet att gå framåt till sekreterare, advokatfiskal, aktuarie och arkivarie. Dessa omständigheter borde föranleda till att begynnelselönen för protokollssekreterare sattes till 5,000 kronor, hvartill skulle kunna komma ålderstillägg i enlighet med hvad kommittén föreslagit.

Reservanterna i nedre revisionen.

Af reservanterna inom nedre revisionen hafva konstituerade revisionssekreteraren grefve Hamilton och de, som i allo instämt med honom, anslutit sig till kommittéförslaget i förevarande punkt, hvaremot konstituerade revisionssekreteraren Bååth och de, som förenat sig med honom, förordat en begynnelselön för protokollssekreterarna af 5,000 kronor.

Departementschefen.

Enligt de gamla staterna hafva, såsom kommittén framhållit, protokollssekreterarna såväl som notarierna i rikets hofrätter åtnjutit en af-

löning, som ställt dem mellan första och andra normalgraden för de centrala ämbetsverkens tjänstemän. Men aflöningen för dessa båda kategorier af kanslitjänstemän hos judiciella myndigheter har ej varit densamma; under det att hofrättsnotarierna före 1909 års lönereglering för hofrätterna stannade vid en begynnelseaflöning, renskrifningspenningar inräknade, af 3,600 kronor och en slutaflöning af 4,600 kronor, uppgår protokollssekreterarnas aflöning, med inräknande af renskrifningspenningar, till lägst 4,000, högst 5,000 kronor.

Den skillnad, som sålunda i lönehänseende gjorts mellan protokollssekreterarna och hofrätternas notarier, torde hafva haft sin grund i ämbetsgöromålsens olika beskaffenhet. Hvad som härvidlag måste hafva varit bestämmande är det arbete, man vid lönebeloppens fastställande *afsåg* för de särskilda tjänstemännen. Förut är nämnt, att man tänkt sig protokollssekreterarna skola på ett mera verksamt sätt än sedermera blifvit fallet lämna revisionssekreterarna biträde vid målens beredning. Härei låg en anledning att sätta protokollssekreterarnas löner något högre än hofrättsnotariernas. Då nu icke ifrågasattes att tilldela protokollssekreterarna arbete af nämnda slag, har berörda anledning att beträffande aflöningen skilja mellan dem och notarierna i hofrätterna bortfallit. Hvad nedre revisionen anført om större anspråk, som i vissa hänseenden måste ställas å protokollssekreterarna, och om dessas saknad af befordringsmöjlighet synes mig ej heller, fränsedt hvad som nämnts om veckomålsbestyren, utgöra tillräckligt skäl att frångå kommitténs förslag, som innebär, att protokollssekreterarnas löner skulle blifva lika med de på ny stat uppförda hofrättsnotariernas. Jag anhåller därför att få tillstyrka detta förslag, allenast med sådan afvikelse att den protokollssekreterare, som af Kungl. Maj:t förordnas att biträda vid mottagning af veckomål, tillägges ett särskildt arfvode af 500 kronor årligen. Att biträda vid veckomålsmottagningarna är onekligen ett arbete af den mera kvalificerade och därför mera kräfvande art att, om det ålägges en protokollssekreterare ej blott för enstaka veckor under året utan såsom stadigvarande syssla under viss tid, denne protokollssekreterare rättvisligen bör för sådan tid uppbära en något förhöjd aflöning. Det särskilda arfvodet torde böra få åtnjutas under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

Beträffande amanuenserna i nedre justitierevisionen råder det säregna förhållande, att för hvarje särskild amanuensbefattning aflöningen bestämts till visst belopp; de 17 amanuenser, som erhålla aflöning, helt eller hufvudsakligen, å ordinarie stat, äro i staten uppförda på samma

Amanuenserna.

[3.] sätt som ordinarie ämbetsmän, hvar med sin aflöning, och äfven för hvar och en af de öfriga 6 amanuenserna, hvilka uppbära hela sin aflöning å extra stat, har aflöningsbeloppet blifvit vid befattningarnas inrättande fastställt.

Anledning att bibehålla detta system torde ej finnas, utan man synes böra tillämpa det eljest vanliga sättet för amanuensarfvodens upptagande i ämbetsverkens stater, eller att de medel, som till sådana arfvoden erfordras, sammanföras med belopp för en del andra ändamål till en summa, som i staten uppföres utan angifvande af någon fördelning.

Jag kommer då till frågan, huru stort belopp bör beräknas för hvar och en af de 12 amanuenser, som enligt mitt förslag skulle tjänstgöra å kansliet. Härvid ber jag att först få erinra om det yttrande angående amanuensernas i de centrala ämbetsverken aflöningsförhållanden, som chefen för finansdepartementet den 15 mars 1907 afgaf inför Eders Kungl. Maj:t vid framläggande af förslag till lönereglering för statskontoret. De i detta yttrande angifna grunder hafva tillämpats såväl vid denna lönereglering som vid därefter genomförda löneregleringar för andra ämbetsverk. Anförandet innehöll hufvudsakligen:

Beträffande flertalet centrala ämbetsverk och under förutsättning af en normal daglig arbetstid af 4 timmar — tid för hemarbete inberäknad —, syntes såsom regel arfvode för amanuens tjänst icke böra beräknas lägre än till 1,200 kronor för år. Om befattningen vore jämförelsevis mera kräfvande eller tjänstetiden längre än 4 timmar, vore dock uppenbart, att ett arfvodesbelopp af 1,200 kronor icke kunde anses tillräckligt; under dylika förhållanden hade ett arfvode af 1,500 kronor ansetts skäligt. Tydligt vore äfven, att dessa arfvodens belopp i viss mån måste blifva beroende jämväl af tilloppet af sökande till ämbetsverken och möjligheten att erhålla lämpliga biträdande arbetskrafter till erforderligt antal.

Att beträffande ifrågavarande befattningar på förhand fastställa ålderstillägg, att utgå med tillämpning af de för ordinarie tjänstebefattningar gällande grunder, vore icke med amanuensbefattningarnas natur förenligt. Däremot syntes intet hinder böra möta att, i mån som vederbörande befattningshafvare genom ådagalagd flit och duglighet gjorde sig däraf förtjänta, efter viss tids tjänstgöring, enligt hvad skäligt prövades, höja arfvodet. Enär ofta nog två befattningar af ifrågavarande slag förenades på samma hand, syntes — under förutsättning att begynnelselönen för första gradens tjänst bestämdes till 4,000 kronor — en dylik förhöjning af arfvodet, åtminstone *under vanliga förhållanden* och ifall arbetstiden som regel icke ginge utöfver hvad som ofvan blifvit förutsatt såsom den regelmässiga, böra stanna vid 2,000 kronor.

Vid sjukdom, där denna icke öfverskrede viss tid, exempelvis ett år, borde amanuenserna tillerkännas rätt att bibehålla en del af deras arfvode, hvilken del lämpligen syntes böra bestämmas till två tredjedelar däraf. Detsamma syntes böra gälla vid sådan tjänsteman meddeladt förordnande att sköta ordinarie tjänst under ordinarie innehafvares semester eller tjänstledighet, i sistnämnda fall dock naturligtvis med den inskränkning, som kunde föranledas däraf, att den tjänstledige pröfvades böra till vikarien afstå någon del af lönen. Amanuens, som åtnjöte ledighet för svag hälsas vårdande, syntes däremot böra vara pliktig att afstå så stor del af sitt arfvode, som erfordrades för amanuensbefattningens skötande eller eljest pröfvades skäligt.

Likaså vore önskvärdt och billigt, att åt ifrågavarande tjänstemän, hvilka i allmänhet måste tjänstgöra ganska lång tid, innan de erhöile fast arfvode, som regel bereddes tillfälle till någon tids ledighet under hvarje år utan skyldighet att därunder afstå någon del af arfvodet. Dock måste naturligtvis alltid en dylik förmån blifva beroende däraf, huruvida göromålen inom vederbörande ämbetsverk sådant tilläte, äfvensom däraf, huruvida förekommande behof af vikarier för ordinarie tjänstemän ändock kunde på lämpligt sätt tillgodoses. Därest en föreskrift i dylik riktning ansåges böra meddelas, syntes densamma därför endast böra erhålla formen af ett bemyndigande för vederbörande verk att, där så funnes lämpligen kunna ske, meddela dylik ledighet åt ifrågavarande tjänstemän med rätt för dem att under ledigheten bibehålla arfvodet.

Hvad anginge den tid, under hvilken sådan ledighet borde ifrågakomma, borde detta i viss mån bero af befattningens beskaffenhet. Såsom regel syntes densamma dock, med hänsyn därtill att första gradens tjänsteman endast ägde rätt att åtnjuta en månads semester, lämpligen böra begränsas till två à tre veckor, med iakttagande att, därest samma tjänsteman innehade mer än en befattning af ifrågavarande slag, ledigheten vid båda befattningarna, såvidt möjligt, förlades till samma tid.

Då amanuens med fast arfvode för sjukdom eller eljest åtnjöte ledighet eller förordnades att uppehålla ordinarie befattning, borde åtminstone i regel gälla, att annan extra ordinarie tjänsteman, där lämplig sådan funnes att tillgå, förordnades att bestrida amanuensbefattningen mot den aflöning, hvilken inom verket ansåges böra utgöra begynnelsearfvode för sådan befattning, som vore i fråga.

Den af chefen för finansdepartementet sålunda framlagda plan för amanuensbefattningarnas anordnande vid de centrala ämbetsverken synes böra i det väsentliga följas äfven då nu nedre revisionens kansli skall

- [3.] omorganiseras. Endast den afvikelse tror jag böra föreslås, att, med hänsyn till arten af tjänstgöringen i nedre revisionen och angelägenheten att till amanuensbefattningarna därstädes erhålla väl kvalificerade jurister, begynnelsearfvodet icke i något fall bör sättas lägre än till 1,500 kronor. Från detta belopp skulle det kunna stiga till 2,000 kronor och *under särskilda förhållanden*, såsom då amanuens under ovanligt lång tid tråget tjänstgjort i nedre revisionen, till ett ännu något högre belopp.

Vid beräkning af kostnaderna för amanuensbefattningarnas anordnande efter berörda plan har i allmänhet förfarits så, att för hvarje amanuens beräknats *dels* för hans eget arfvode ett medelbelopp för år af 1,800 kronor och *dels* för uppehållande af amanuensbefattningen under innehafvarens sjukdom och semester samt då han innehar förordnande att bestrida ordinarie tjänst under den ordinarie tjänstemannens semester och tjänstledighet, ett medelbelopp af 450 kronor för år.

Dessa beräkningar torde icke utan vissa jämkningar kunna tillämpas i fråga om nedre justitierevisionen. Å ena sidan lär, då *samtliga* amanuenserna skulle få uppbära en begynnelseaflöning af 1,500 kronor, medeltalet för arfvoden åt dem böra höjas till 1,900 kronor. Antagligt är dessutom, att under första tiden efter löneregleringens genomförande de flesta, kanske alla de nya amanuensplatserna blifva besatta med nuvarande amanuenser, till hvilkas redan gångna tjänstetid i nedre revisionen hänsyn skäligen måste tagas vid bestämmande af begynnelseaflöningen å de nya tjänsterna. Men å andra sidan torde fåtalet af de semestervikariat, för hvilka de nya amanuenserna komma att anlitas, det för amanuensbefattningarnas uppehållande under sådana vikariat och vid andra tillfällen beräknade belopp af 450 kronor kunna minskas till 300 kronor. För hvarje amanuens skulle sålunda erfordras tillhoppa 2,200 kronor och för alla 12 en summa af 26,400 kronor.

**Skrif-
biträdena.**

För de skrifbiträden, löneregleringskommittén upptagit å den af kommittén föreslagna staten för nedre revisionen, har kommittén uppfört enahanda aflöningsförmåner, som vid nästlidna års riksdag bestämdes för ett skrifbiträde hos fångvårdsstyrelsen. Med hänsyn till Riksdagens beslut angående detta skrifbiträde anser jag också, att samma aflöning, som tillerkändes henne, bör fastställas för de 12 skrifbiträden, hvilka enligt mitt förslag skulle anställas i nedre revisionen. En hvar af dem skulle alltså få uppbära en aflöning af 1,200 kronor, däraf 600 kronor i lön, 450 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i ortstillägg, hvartill skulle kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter 5 och 10 år.

Registratorskontoret.

Å registratorskontoret äro nu anställda: å *ordinarie* stat en registrator och en kanslist, å *extra* stat ett arbetsbiträde.

Aflöningen utgör

för registratorn: lön 3,000 kronor och tjänstgöringspenningar 500 kronor, tillhoppa 3,500 kronor, jämte två ålderstillägg till lönen, hvarje å 500 kronor, efter resp. 5 och 10 år;

för kanslisten: lön 1,500 kronor och tjänstgöringspenningar 1,200 kronor, tillhoppa 2,700 kronor, jämte enahanda ålderstillägg som för registratorn; samt

för arbetsbiträdet: 2,700 kronor.

Att registratorns tjänstgöringspenningar satts så lågt som till 500 kronor, beror därpå, att han i lösen för diariebevis och afskrifter åtnjuter sportler, hvilka vid löneregleringen år 1876 beräknats till omkring 1,500 kronor, så att han då antogs få en begynnelse-lön af 5,000 kronor. Under årens lopp har emellertid sportelinkomsten å tjänsten ökats; den kan, enligt vunnit upplysning, nu skattas till omkring 3,000 kronor, förutom stämpelförsäljningsprovision å omkring 500 kronor.

Angående tillkomsten af biträdesbefattningen må erinras om följande:

Till följd af bestämmelserna i lagen den 14 juni 1901 om ändring i vissa delar af rättegångsbalken inträdde en väsentlig ökning i göromålen å registratorskontoret, beroende hufvudsakligen därpå, att skriftväxlingen i revisionssaker, hvilken förr till största delen ägde rum vid förhör i nedre revisionen, numera så godt som uteslutande sker genom handlingars inlämnande till registratorn, att det förut använda s. k. remissförfarandet i besvärsmål omlagts till kommunikationer samt att från hofrätterna till registratorn i nedre revisionen öfverflyttats mottagande af och redovisning för revisionsskillningar.

Med anledning af denna ökning i arbetsbördan å registratorskontoret föreslog Kungl. Maj:t vid 1902 års riksdag anställande å ordinarie stat af en ny kanslist med samma aflöning som den förutvarande.

Riksdagen fann det icke kunna undvikas, att ytterligare arbetsbiträde anställdes å registratorskontoret, men, enär tillräcklig erfarenhet ännu icke vunnits om den verkan uti ifrågavarande afseende, som berörda lagändringar i verkligheten komme att medföra, ansåg Riksdagen

- [3.] det ej lämpligt att redan då inrätta en ny ordinarie befattning, utan anvisade allenast å extra stat 2,700 kronor till bestridande af de utgifter för anställande af ytterligare ett arbetsbiträde å registratorskontoret, som föranleddes af tillämpning af den nya lagstiftningen.

I nästföljande statsverksproposition, af år 1903, yttrades, att erfarenheten väl redan visat, att behovet af ett andra biträde å registratorskontoret otvifvelaktigt komme att blifva konstant, men, då frågan om reglering af löneförhållandena vid statens ämbetsverk vore föremål för utredning af löneregleringskommittén, ansågs förslag om ifrågavarande befattnings öfverflyttande å ordinarie stat icke då böra framställas, utan gjordes endast hemställan om anvisande å extra stat af 2,700 kronor till aflönande af ett biträde å registratorskontoret. Denna hemställan bifölls af Riksdagen, och jämväl under de följande åren har samma beslut fattats.

I en löneregleringskommittén tillhandakommen promemoria hafva nu registratorn och kanslisten lämnat upplysning beträffande omfattningen af arbetet å registratorskontoret, såsom förhållandena numera utvecklat sig. De framhålla, att stegring i arbetsmängden inträdt ej blott i anledning af 1901 års lagändring utan äfven i följd däraf att de inkommande målens antal varit stadigt stigande, och erinra, att, i motsats till förhållandet i hofrätterna, svarande och förklarande parter hos Kungl. Maj:t ej äro skyldiga att lösa Kungl. Maj:ts domar och utslag, hvilket medfört, att registratorn fått att ombesörja en mängd expeditioner, som på begäran utlämnas åt dessa parter. Arbetstiden å tjänsterummet uppgifves, för registratorn till 7—9 timmar, för kanslisten till 6 timmar och för arbetsbiträdet till 4 å 4 ½ timmar dagligen. Dessutom säges registratorn hafva ganska mycket hemarbete och jämväl söndagsarbete samt kanslisten under en kortare tid af året hemarbete ett par timmar om dagen. Trots den långa dagliga arbetstiden för registratorn kan — uppgifves det — denne icke ens tillnärmelsevis fullgöra alla sina åligganden enligt ämbetsverkets instruktion, utan en stor del däraf har måst öfvertagas af kanslisten.

På grund af hvad de sålunda anfört hafva registratorn och kanslisten ansett nödvändigt, att registratorsgöromålen och ansvaret för desamma fördelas å två tjänstemän, samt fördenskull hemställt, att å registratorskontoret måtte anställas två registratorer jämte en kanslist.

I fråga om fördelningen af göromålen mellan dessa tjänstemän hafva registratorn och kanslisten framlagt ett detaljeradt förslag, enligt hvilket den ene registratorn skulle företrädesvis behandla revisionssaker

samt ombesörja verkets ekonomiska angelägenheter, den andre registratorn företrädesvis behandla besvärsmål och ansökningsärenden samt kanslisten ombesörja lottnings af mål, upplägga rotlar och göra vissa anteckningar i desamma, hafva vård om handlingarna i afgjorda mål m. m.

Det arbete, som nu utföres af registratorn och kanslisten samt det å registratorskontoret anställda extra biträdet, har synts kommittén vara af sådan omfattning att det måste anses fullt sysselsätta två personer under en arbetstid af minst sex timmar hvarje söckendag, äfven med fortfarande anlåtande af biträdeshjälp. Större delen af ifrågavarande göromål vore dessutom — erinrar kommittén — af sådan beskaffenhet att de borde utföras af personer, som kunde under längre tidsföljd oafbrutet ägna sig däråt.

Kommittén.

Likasom vid den år 1909 vidtagna regleringen af löneförhållandena m. m. vid Svea hofrätt det befanns nödigt att inrätta ytterligare en aktuarietjänst därstädes, håller alltså kommittén före, att inom nedre justitierevisionen göromålen å registratorskontoret böra fördelas mellan två på ordinarie stat uppförda registratorer, med biträde af en extra ordinarie tjänsteman.

Aflöningen till de två registratorerna föreslår kommittén till enahanda belopp, som kunde varda stadgadt för protokollssekreterarna, hvaremot, vid det förhållande att en ny ytterligare registrator borde kunna ägna sig än mera åt tjänsten än som skäligen kunde begäras af den nu anställde, lägre aflönade kanslisten, det nuvarande extra biträdet med en aflöning af 2,700 kronor synes kommittén utan olägenhet kunna utbytas mot en amanuens.

De båda registratorerna skulle alltså hvardera erhålla en aflöning af 4,500 kronor med 3 ålderstillägg, hvarje å 500 kronor.

Den nuvarande ende registratorn uppbär, såsom jag nämnt, extra inkomster, bestående dels af stämpelprovision och dels af expeditionslösen.

Beträffande stämpelprovisionen finner kommittén, att, efter vidtagna ändringar i stämpelförfattningen, densamma numera finge anses utgöra allenast skälig godtgörelse för det med stämpelförsäljningen förenade bestyr och ansvar. I hvarje fall anser kommittén sig ej äga anledning att härutinnan föreslå någon ändring i hvad nedre revisionen angår.

I fråga om expeditionslösens utbytande mot stämpelafgift erinrar kommittén, hurusom vid senaste lönereglering för nedre justitierevisionen dylik lösen inskränktes till de expeditioner, som part ej är pliktig lösa utan erhåller på egen begäran. Det steg mot afskaffandet af expeditions-

- [3.] lösen, som då togs, synes kommittén nu, i likhet med hvad kommittén hemställt i sammanhang med förslaget till den nya löneregleringen för rikets hofrätter, böra fullföljas i afseende å nedre justitierevisionen. Kommittén håller nämligen före, att det arbete, som i nedre revisionen ännu betalas med lösen, är af beskaffenhet att böra hänföras till de tjänsteåligganden, som skola fullgöras mot aflöning å stat.

Kommitten hemställer alltså, att den ännu vid nedre justitierevisionen kvarstående expeditionslösen måtte upphöra och utbytas mot stämpel till motsvarande belopp.

Vid bifall till detta förslag måste naturligtvis — erinrar kommittén — renskrifningskostnad och öfriga med ifrågavarande expeditioner förenade kostnader, såsom för papper och blankettryck, bestridas af till ämbetsverkets förfogande ställda statsmedel.

*Skiljaklig
mening inom
kommittén.*

Häradshöfdingen Warmark har för sin del beträffande registratorskontoret uttalat en mening, hufvudsakligen öfverensstämmande med den af nedre revisionens majoritet omfattade, för hvilken jag strax skall redogöra.

*Nedre
revisionen.*

Den meningsskiljaktighet i fråga om kansliets ordnande, som yppat sig inom nedre revisionen, berör så till vida äfven registratorskontoret som reservanterna vilja till denna afdelning af expeditionen öfverflytta en stor del af kansliets nuvarande åligganden.

Majoriteten, som icke ifrågasätter någon väsentlig ändring i det arbete, som utföras å registratorskontoret, finner, i likhet med kommittén, det vara nödigt att inrätta ytterligare en registratörstjänst, men håller före, dels att de af kommittén föreslagna löneförmånerna för registratorerna äro alldeles otillräckliga, dels ock att behovet af arbetskrafter å registratorskontoret kräver anställande därstädes af en ordinarie tjänsteman i stället för den amanuens, som af kommittén föreslagits.

Nedre revisionen anser sig böra kraftigt framhålla angelägenheten däraf, att samtliga ämbets- och tjänstemännen å registratorskontoret innehafva tillräckliga kvalifikationer för ett tillfredsställande utförande af de där förekommande viktiga göromålen. Arbetet å registratorskontoret motsvarar — erinrar nedre revisionen — till sin art det, som i Svea hofrätt åligger sekreteraren, aktuarierna och arkivarien, dock att registratörn ytterligare har en del bestyr. Nedre revisionen säger sig äfven kunna vitsorda, att registratorns verksamhet i en omfattning, som säkerligen saknade motstycke i något annat ämbetsverk, toges i anspråk af allmänheten genom oupphörliga

framställningar om hvarjehanda upplysningar. Ett äfven helt obetydligt misstag eller förbiseende, till exempel vid ett måls diarieföring eller registrering eller beträffande antecknandet om gemenskap mellan olika mål, kunde förorsaka såväl högsta domstolens ledamöter som revisionssekreterarna mycket onödigt arbete samt i allt fall bereda vederbörande part rättsförlust och äfven annan skada. Om tillräckligt kvalificerade personer skulle finnas villiga att mottaga befattning å registratorskontoret samt förty ägna hela sin arbetskraft åt arbetet där — hvilket torde vara nödvändigt, ifall ej personalens antal skulle högst afsevärdt ökas — med utsikt att först vid ålder af kanske närmare femtio år vinna befordran till registrator, kräfdes det med nödvändighet, jämte en ej för obetydlig aflöning redan under den första tjänstgöringstiden, att befordran kunde väntas till befattning, förenad med fullt tillräckliga inkomster.

Hvad beträffar registratorerna och deras aflöning böra de, enligt nedre revisionens åsikt, komma i åtnjutande af enahanda löneförmåner, som i allmänhet tillkomme en andra gradens tjänsteman, dock att den af dem, som finge att ombesörja verkets ekonomi och uppbörd samt andra verkets allmänna angelägenheter och som torde böra benämnas förste registrator, lämpligen genom ett särskildt arvode å 500 kronor borde ersättas för de honom sålunda åliggande, synnerligen ansvarsfulla uppgifter. Bestyret med rekvirerandet och utbetalningen af justitierådens, revisionssekreterarnas, tjänstemännens, skrifbiträdenas och vaktmästarnas aflöningar, handhafvandet af expensmedlen samt uppbörden och redovisningen af inflytande revisionsskillingar, de senare årligen uppgående till sammanlagdt belopp af emellan 80,000 och 90,000 kronor, kräfde såväl mycket arbete som ock den yttersta ordentlighet, och äfven det ansvar, hvilket vore förenadt med handhafvandet af så stora penningsummor, som de åt denne registrator anförtrödda, borde tagas i beräkning, då det gällde att bestämma hans löneförmåner. Han komme ock att, i likhet med den nuvarande registratorn, utföra åtskilligt arbete, som i hofrätterna ålåge sekreteraren, och, därest icke någon af nedre revisionens ledamöter erhöile den omedelbara tillsynen öfver verket, måste förste registratorns biträde i afsevärd omfattning påkallas af den person, som skulle utöfva berörda tillsyn.

Beträffande önskvärdheten af ytterligare en ordinarie tjänsteman å registratorskontoret vitsordar nedre revisionen, att det visat sig svårt att med den nu anställda personalen tillfredsställande sköta ärendena, hvilka under de senare åren alltjämt ökats. Såväl år 1909 som år 1910 hade ock varit nödvändigt att åt någon amanuens eller tidtals en extra

- [3.] ordinarie kanslist uppdraga utförandet af en del arbete där. Af den tjänsteman, som, jämte de båda registratorerna, blefve anställd å registratorskontoret, måste alltså krävas mera arbete än nu kunde fordras af det där anställda biträdet, hvilken man med hänsyn till dels den låga aflöningen dels ock den ringa utsikten till befordran ej kunnat ålägga längre daglig arbetstid än 4 till 4 ½ timmar. Denna arbetstid syntes för ifrågavarande tjänsteman ovillkorligen böra sättas till 6 timmar, enär eljest torde med visshet behövas anställande af ytterligare en tjänsteman å registratorskontoret, hvilket borde böra undvikas, enär man där kunde vänta långt mera gagn af ett biträde, som under hela dagen vore till hands, än af två eller till och med flera, som infunne sig blott för några timmar. Med hänsyn till den dagliga arbetstid, som sålunda borde åligga ifrågavarande tjänsteman, hvilken komme att utföra, bland annat, de eljest en arkivarie tillkommande göromål, och enär hans befattnings icke under några omständigheter kunde anses tillfällig utan, efter hvad erfarenheten visade, påkallades af ett konstant behof, anser nedre revisionen, att denne tjänsteman, som lämpligen torde benämnas kanslist, borde erhålla fullmakt samt enahanda aflöning som i allmänhet tillkomme en första gradens tjänsteman. Han borde vara skyldig att vid behof sköta registratorstjänst.

Departements-
chefen.

För hvad reservanternas i nedre revisionen anført angående den för genomförande af deras organisationsförslag erforderliga personalen å registratorskontoret behöfver jag ej här redogöra; endast det må nämnas, att för de två registratorer, i hvilkas uppgift skulle ingå att besörja de göromål, nedre revisionens majoritet afsett för de i dess förslag upptagna registratorer, reservanternas föreslagit aflöning lika med andra gradens tjänstemäns, eller sålunda en begynnelselöns af 5,800 kronor jämte två ålderstillägg, hvarterda å 500 kronor.

Då jag, i likhet med kommittén och nedre justitierevisionens majoritet, icke vill föreslå någon ändring i fråga om de registratorskontoret åliggande göromål, har jag vid öfvervägande, hvilka arbetskrafter böra afses för registratorskontoret, att utgå från nu rådande förhållanden beträffande dess arbetsbörda. Den utredning om dessa förhållanden, som blifvit förebragt, synes mig otvetydigt gifva vid handen, såväl att två registratorstjänster böra finnas som ock att det icke kan vara lämpligt att jämte de två registratorerna anställa endast en amanuens. Åt den nuvarande kanslisten har redan nu måst uppdragas arbete, som egentligen tillhör registratorn, och dessa två ordinarie

tjänstemän jämte det å extra stat uppförda biträdet äro i tjänsten sysselsatta så lång tid dagligen att deras arbete sammanlagdt fullt motsvarar hvad som fordras af 3 ordinarie tjänstemän. Tidsals har ju ännu ett extra biträde måst förordnas. Skola fortfarande ej å registratorskontoret vara tjänstgörande mer än två ordinarie tjänstemän, skall säkerligen, såsom nedre revisionen erinrat, anställandet där af *flera* amanuenser blifva erforderligt — en anordning, som, ur synpunkten af likformighet och system i arbetet, ej lär vara att förorda. Jag måste sålunda hemställa, att den ordinarie personalen å registratorskontoret må få bestå af 2 registratorer samt en kanslist, och tillåter mig härvid erinra, att inrättandet af en tredje ordinarie tjänst af Kungl. Maj:t föreslagits redan 1902, men icke då blef verklighet, emedan erfarenheten om det inflytande, 1901 års fullföljdsdagstiftning komme att utöfva till ökning af registratorskontorets arbetsbörda, ännu icke ansågs tillräcklig. Att den betydliga ökning i arbetet, som inträdde redan under första tiden af den nya lagens tillämpning, är af konstant natur, är numera uppenbart, och därtill har kommit den nästan oafbrutet fortgående stegringen af antalet inkommande mål, hvilken stegring naturligtvis äfven öfvar inverkan på arbetskvantiteten å registratorskontoret.

Att kanslisten bör i lönehänseende jämnställas med tjänstemän i första lönegraden vid centrala ämbetsverk, torde vara gifvet; han skulle alltså uppbära en aflöning af lägst 4,000 kronor, högst 5,500 kronor.

Mellan de två blifvande registratorerna bör, synes mig, skillnad i fråga om aflöningen göras. Den af dem, hvars tjänst komme att nämast motsvara den nuvarande registratorsbefattningen och hvars innehafvare enligt nedre revisionens förslag torde böra benämnas förste registrator, skulle nämligen, såsom nedre revisionen jämväl framhållit, få att ombesörja en del särskilda, maktpåliggande och ansvarsfulla bestyr, med hvilka den andra registratorn ej skulle hafva någon befattning. För att å förste registratorstjänsten erhålla fullt lämplig person lär vara nödigt, att honom bestås en aflöning, icke allt för mycket understigande den inkomst, nuvarande registratorstjänsten lämnar. Efter hvad jag förut nämnt, uppgår denna inkomst, om däri inräknas sportler, nämligen 3,000 kronor expeditionslösen och 500 kronor stämpelförsäljningsprovision, till lägst 7,000, högst 8,000 kronor. Af sportlerna skulle expeditionslösen upphöra, men stämpelprovisionen fortfarande tillkomma ämbetsmannen. Då emellertid 2 registratorer komme att få dela provisionsbeloppet 500 kronor, kan blott hälften däraf eller 250 kronor beräknas komma en hvar af dem till godo. Förste registratorn har sålunda ej att påräkna större extra inkomst af tjänsten än 250 kronor. För att,

- [3.] med endast denna sportelinkomst, den blifvande förste registratorn skulle nå samma inkomst som den nuvarande registratorn, skulle erfordras, att hans begynnelse aflöning bestämdes till 6,750 kronor och slut aflöningen till 7,750 kronor. Så höga lönesatser anser jag mig dock ej kunna föreslå, utan inskränker mig till att hemställa om samma aflöning som för tjänstemän i andra lönegraden vid centrala verk. Sådan aflöning — börjande med 5,800 kronor och, med 2 ålderstillägg, stigande till 6,800 kronor — torde vara den minsta, som kan ifrågasättas utan risk, att svårighet skall möta att få platsen besatt med person, som fyller de anspråk, tjänstgöringen kräver. Med dessa lönesatser skulle också förste registratorns inkomst af tjänsten blott föga komma att öfverstiga hvad som vid 1876 års reglering ansågs vara skälig löneinkomst för nedre revisionens registrator. Och, såsom nedre revisionen erinrat, måste fasthållas, att registratorns i nedre revisionen göromål äro vida mera omfattande än t. ex. en aktuaries i Svea hofrätt.

I fråga om den andre registratorns aflöning förenar jag mig däremot med kommittén; denne registrator synes mig blifva skäligen ersatt med den aflöning, en protokollssekreterare skulle bekomma, jämte den stämpelprovision, som skulle å honom belöpa.

Mitt förslag är alltså, att i staten uppföres aflöning:

för en förste registrator med 5,800 kronor, hvaraf 3,600 kronor i lön, 1,800 kronor i tjänstgöringspenningar och 400 kronor i ortstillägg, hvartill skulle kunna komma 2 ålderstillägg, hvarje å 500 kronor, efter resp. 5 och 10 år;

för en registrator med 4,500 kronor, hvaraf 2,600 kronor i lön, 1,600 kronor i tjänstgöringspenningar och 300 kronor i ortstillägg, hvartill skulle kunna komma 3 ålderstillägg, hvartdera å 500 kronor, efter resp. 5, 10 och 15 år; samt

för en kanslist med 4,000 kronor, hvaraf 2,200 kronor i lön, 1,500 kronor i tjänstgöringspenningar och 300 kronor i ortstillägg, hvartill skulle kunna komma enahanda ålderstillägg som för registratorn.

Att jag biträder löneregleringskommitténs förslag, att expeditionslösen ej vidare skulle utgå till tjänstemän i nedre justitierevisionen, framgår af hvad jag redan yttrat; detta förslag innebär ett fullföljande af hvad som iakttagits vid löneregleringar för andra verk. I afseende härå bör jag dock erinra, att frågan om de ändringar i förordningarna om expeditionslösen och om stämpelafgiften, som den ändrade anordningen vid såväl nedre revisionen som öfriga ifrågavarande verk förutsätter, måhända icke kan blifva afgjord, innan den nya lönestaten för

nedre revisionen den 1 januari 1912 skulle träda i kraft. Inträffar detta, bör, såsom skett beträffande hofrätterna, meddelas bestämmelse, att expeditionslösen, som efter 1912 års ingång tillkommer tjänsteman i nedre revisionen, ej må af honom behållas utan skall till statsverket redovisas. [3.]

Vaktmästare.

Hos nedre justitierevisionen äro anställda 5 ordinarie vaktmästare, hvilka vardera åtnjuta en aflöning å stat till belopp af 800 kronor, däraf 500 kronor lön och 300 kronor tjänstgöringspenningar, hvartill kan komma ett ålderstillägg till lönen å 100 kronor efter fem år. Därjämte åtnjuta vaktmästarna s. k. kallelsepenningar¹, enligt deras egen uppgift utgörande omkring 100 kronor om året för en hvar af dem. En af vaktmästarna — den, som skall motsvara förste vaktmästaren i andra verk — har dessutom tills vidare bostadsförmån.

Någon ändring af antalet vaktmästare är ej af kommittén ifrågasatt. En af dem har af kommittén uppförts såsom förste vaktmästare, i likhet med hvad som plägat ske vid ämbetsverk med flera vaktmästare. *Kommittén.*

Vaktmästarnas aflöning har kommittén funnit böra bestämmas till enahanda belopp som vid 1910 års riksdag fastställdes för fångvårdsstyrelsens vaktmästare.

Beträffande kallelsepenningarna har kommittén yttrat, att, då anledning ej tordes saknas för det antagande, att vid förändradt sätt för utgifvande af högsta domstolens domar denna ersättning inom den närmare tiden komme att försvinna, kommittén ansett desamma nu ej böra föranleda vidare framställning eller yttrande från kommitténs sida än ett uttryckligt betonande, att kallelsepenningarnas försvinnande icke må framdeles få åberopas till stöd för anspråk från vaktmästarpersonalen i nedre justitierevisionen på förhöjning af aflöning å stat utöfver hvad vid nu förestående lönereglering kunde varda bestämdt eller på någon som helst annan ersättning af statsmedel.

Kommittén har sålunda hemställt, att å nedre revisionens stat må uppföras:

en förste vaktmästare med aflöning af 1,500 kronor, däraf 900 kronor i lön, 450 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i

¹ Ang. arten och beloppet af denna ersättning se kommittébetänkandet, sid. 62.

[3.] ortstillägg, hvartill efter 5 år skulle kunna komma ett ålderstillägg med 100 kronor; samt

4 vaktmästare, hvar och en med en aflöning af 1,200 kronor, däraf 700 kronor i lön, 350 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i ortstillägg, hvartill skulle kunna komma 2 ålderstillägg, hvartdera å 100 kronor efter 5 och 10 år.

Därjämte skulle i staten intagas bestämmelse, att, därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afgå 100 kronor årligen.

Nedre revisionen.

Mot hvad kommittén föreslagit beträffande vaktmästarna har nedre revisionen ej haft något att erinra.

Departementschefen.

Äfven jag biträder kommitténs förslag i denna del; och anhåller jag att i likhet med kommittén få betona kallelsepenningarnas egenskap af en vaktmästarna allenast tills vidare tillkommande förmån.

Sedan 1906 års statsrevisorer anmärkt, att de vid granskning af departementens och de centrala ämbetsverkens räkenskaper funnit, att särskilda kostnader utgått för göromål, som skäligen bort af verkens vaktmästare utan ersättning bestridas, såsom för eldning, för hembärande af handlingar och böcker, för hissning och skötsel af flagga med flera dylika bestyr, och revisorerna i anledning häraf ifrågasatt, huruvida icke allmänna bestämmelser borde utfärdas angående de tjänsteåligganden, som i regeln borde tillkomma vaktmästarna, har Riksdagen, i samband med att ny stat nästlidna år fastställdes för fängvårdsstyrelsen, framhållit önskvärdheten af att denna fråga, i hvad den afser fängvårdsstyrelsens vaktmästare, blefve vid utfärdande af ny instruktion för styrelsen af Eders Kungl. Maj:t tagen under ompröfning.

Frågan blef ock beaktad, då Eders Kungl. Maj:t den 16 december 1910, i samband med att ny instruktion för fängvårdsstyrelsen utfärdades, i särskildt nådigt bref till styrelsen meddelade, bland annat, bestämmelser om de hos styrelsen anställda vaktmästares skyldigheter. Därvid stadgades, att å fängvårdsstyrelsens stat uppförd vaktmästare skulle vara skyldig att å den tid hvarje dag, öfverdirektören med iakttagande af meddelade föreskrifter rörande längden af arbetstiden å tjänsterummet bestämde, uppvakta hos styrelsen, med åligganden därjämte att under samma tid samt jämväl omedelbart före och efter densamma tillhandaga med fortskaffande inom hufvudstaden af post, handlingar och dylikt samt

utom verket utföra andra uppdrag, som lämpligen kunde honom för verkets räkning åläggas, *samt att*, därest bostad åt vaktmästare funnes i samband med styrelsens ämbetslokal beredd, den af vaktmästarna, som styrelsen bestämde, skulle mot i stat fastställt afdrag å aflöningen vara där boende, med skyldighet att å tider, då arbete i lokalen ej påginge, hafva tillsyn öfver lokalen samt att vaka öfver att eldning, städning och rengöring däri verkställdes i behörig ordning och med iakttagande af nödig varsamhet äfvensom att utföra eller ombesörja andra bestyr med afseende å lokalen.

Hvad sålunda uttryckligen bestämts i afseende å fängvårdsstyrelsens vaktmästare lärer stå i öfverensstämmelse med hvad som anses gälla för vaktmästare i allmänhet i ämbetsverken, och det torde vara lämpligt, att dessa vaktmästarpersonalens skyldigheter blifva, på sätt som skett i samband med utfärdandet af fängvårdsstyrelsens instruktion, fastslagna, då nya instruktioner utfärdas för andra nyreglerade verk.

Anslag till amanuenser, vikariatsersättningar m. m.

För dylika ändamål har kommittén i sitt förslag till stat uppfört ett belopp af 25,000 kronor. Däraf beräknar kommittén:

för 4 amanuenser, 2,250 kronor för hvarje.....	kronor	9,000: —
till ersättning åt vikarier under den å ordinarie stat upptagna personalens semester.....	»	8,600: —
för tillfällig renskrifning och därmed jämförligt arbete	»	5,000: —
till gratifikationer åt extra ordinarie tjänstemän och extra ordinarie vaktmästare.....	»	2,400: —
Summa kronor		25,000: —

Hvad angår det för amanuenser erforderliga belopp, skulle enligt mitt förslag för hvar och en af 12 amanuenser beräknas 2,200 kronor eller sålunda för dem alla 26,400 kronor.

Det af kommittén utförda belopp till vikariatsersättningar afser sådan godtgörelse under semester för en hvar revisionssekreterare under 1½ månad samt för hvarje protokollssekreterare, registrator och skrifbiträde under 1 månad. Godtgörelsens belopp har beräknats lika med tjänstgöringspenningarna å de särskilda befattningarna, med undantag dock för skrifbiträdenas platser. För uppehållande af sådan tjänst har af kommittén beräknats 75 kronor för månad.

Då jag föreslagit, att semester skulle beredas revisionssekreterarna genom minskning i hvars och ens årliga föredragningsskyldighet och

[3.]

att särskildt aflönade revisionssekreterare skulle förordnas för hela året att bestrida den föredragning, från hvilken de öfriga blefve fria, erfordras ej, att här upptages något belopp till vikarierande revisionssekreterare. Förut har jag äfven erinrat, att för de 5 protokollsekreterare, som efter mitt förslag skulle bibehållas, tjänstgöringen skulle ordnas så, att behof af vikarie under semester uppstode endast i fråga om *en* protokollsekreterare — den, som skall biträda vid veckomålmottagningarna. Utom för denne protokollsekreterare har jag att beräkna ersättningar till vikarier för 2 registratorer, 1 kanslist och 12 skrifbiträden. Semesterns längd skulle, efter hvad jag i det följande skall föreslå, blifva för förste registrator 1½ månad samt för öfriga ifrågasatt befattningshafvare 1 månad. Vid nu angifna förhållanden och med beräkning af ersättningsbeloppen efter de af kommittén tillämpade grunder bör jag i förvarande hänseenden såsom erforderlig utföra en summa i rundt tal af 1,600 kronor.

För tillfällig renskrifning och därmed jämförligt arbete torde kunna beräknas 4,500 kronor.

Vidkommande slutligen gratifikationsmedlen, är i gällande stat för nedre revisionen för detta ändamål upptaget ett belopp af 1,400 kronor. Den af kommittén, under hänvisning till dess förslag om indragning af de flesta amanuenserna, ifrågasatta förhöjning till 2,400 kronor finner nedre revisionen ej vara tillräcklig. Nedre revisionen anser nämligen, att i detta sammanhang bör beräknas särskild ersättning till den af nedre revisionens tjänstemän, åt hvilken blefve anförtrodd uppsikten öfver och vården om ämbetsverkets samling af böcker och kartor. Enligt instruktionen för nedre revisionen ingår i tjänsteåliggandena för den å registratorskontoret anställde kanslisten att förteckna och vårda nämnda samling, men, efter hvad nedre revisionen meddelar, hafva kanslistens öfriga göromål hindrat honom att ägna erforderlig tid däråt. Med afseende härå önskar nedre revisionen gratifikationsmedlen beräknade till ett något högre belopp än kommittén förordnat.

Då det torde vara af vikt att kunna bevilja icke allt för obetydliga gratifikationer åt extra ordinarie tjänstemän, som ägna sig åt arbete i verket utan att ännu hafva erhållit amanuensförordnande, och med hänsyn jämväl till hvad nedre revisionen anfört rörande boksamlingen, hvars vård, i anledning af förhållandena inom nedre revisionens nuvarande lokaler, icke lär på ett effektivt sätt kunna utöfvas af en å registratorskontoret arbetande tjänsteman, anser jag lämpligt, att för gratifikationer till extra ordinarie tjänstemän och extra ordinarie vaktmästare afses ett belopp af 3,000 kronor.

Min beräkning rörande det anslag, hvarom nu är fråga, upptager alltså följande poster:

[3.]

för 12 amanuenser, 2,200 kronor för hvarje.....	kronor 26,400: —
till vikariatsersättningar (utom dem, som utgå till vikarier för revisionssekreterarna).....	» 1,600: —
för tillfällig renskrifning och därmed jämförligt arbete..	» 4,500: —
till gratifikationer åt extra ordinarie tjänstemän och extra ordinarie vaktmästare	» 3,000: —
Summa kronor 35,500: —	

Den stat, som framgår af hvad jag föreslagit angående regleringen af löne- och andra förhållanden vid nedre justitierevisionen, har följande utseende. Då, på sätt jag längre fram skall utveckla, öfvergången till den nya ordningen lärer påkalla uppgörandet af en särskild öfvergångsstat, bör den stat, jag nu framlägger, betecknas såsom

Ordinarie stat.

	K r o n o r.					
	Lön eller motsva- rande.	Tjänst- görings- pennin- gar eller motsva- rande.	Arf- vode.	Orts- tillagg.	Summa.	
1 revisionssekreterare.....	5,000	2,500	—	600	8,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
14 revisionssekreterare.....	70,000	35,000	—	8,400	113,400	
1 konstituerad revisionssekreterare, arfvode.....	5,000	2,500	—	—	7,500	
4 konstituerade revisionssekreterare, arfvoden.....	20,000	10,000	—	—	30,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 protokollssekreterare.....	2,600	1,600	500	300	5,000	
1 protokollssekreterare.....	2,600	1,600	—	300	4,500	
3 protokollssekreterare.....	7,800	4,800	—	900	13,500	
transport.....	—	—	—	—	182,000	

[3.]

	K r o n o r.					
	Lön eller motsva- rande.	Tjänst- görings- pennin- gar eller motsva- rande.	Arf- vode.	Orts- tillägg.	Summa.	
transport	—	—	—	—	182,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 förste registrator	3,600	1,800	—	400	5,800	
1 registrator	2,600	1,600	—	300	4,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 kanslist	2,200	1,500	—	300	4,000	
1 skrifbiträde	600	450	—	150	1,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
11 skrifbiträden	6,600	4,950	—	1,650	13,200	
1 förste vaktmästare	900	450	—	150	1,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
1 vaktmästare	700	350	—	150	1,200	
3 vaktmästare	2,100	1,050	—	450	3,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
Till arfvoden åt vikarier för be- redande af semester åt revi- sionssekreterarna	—	—	—	—	22,500	
Till arfvoden åt extra revisions- sekreterare	—	—	—	—	5,000	
Till amanuenser, ersättningar för vissa semestervikariat, tillfälliga skrifbiträden samt gratifikationer åt extra ordi- narie tjänstemän och extra ordinarie vaktmästare	—	—	—	—	35,500	
Summa	—	—	—	—	280,000	

Anm.

1. Arfvode utgår till den protokollssekreterare, som biträder vid mottagning af veckomål, och åtnjutes under samma villkor som tjänstgöringspenningar.

2. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Jämföras de i denna stat uppförda belopp jämte de för amanuens-
anslaget uppgjorda beräkningar med innevarande års aflöningsanslag
till nedre justitierevisionen, visar sig, att för de särskilda kategorierna
af befattningshafvare i ämbetsverket kostnaderna ställa sig sålunda:

	1911.	1912.
revisionssekreterare	150,000: —	186,500: —
protokollssekreterare, amanuenser och (under 1912) skrifbiträden	76,900: —	63,800: —
tjänstemän å registratorskontoret	8,900: —	14,300: —
vaktmästare	4,000: —	6,300: —
Öfriga i staterna upptagna belopp (till vika- riatsersättningar, tillfällig skrifhjälps, grati- fikationer) utgöra	1,400: —	9,100: —
Summa kronor	241,200: —	280,000: —

Skillnaden mellan sist angifna två belopp, eller 38,800 kronor, representerar emellertid icke den verkliga kostnadsökning, som löne-regleringen, genomförd enligt mitt förslag, skulle medföra. Afdrag böra nämligen göras *dels*, då extra revisionssekreterare för närvarande aflönas från besparingarna under andra hufvudtiteln, för det belopp å 5,000 kronor, som till arfvoden åt dem särskildt uppförts i den nya staten, *dels* för den till 3,000 kronor beräknade expeditionslösen, som hittills uppburits af registratorn i nedre revisionen, men skall utbytas mot stämpelafgift till staten, *dels ock* för beloppet af de extra lönetillägg, som under senare åren tillkommit vissa befattningshafvare i nedre revisionen men för dem, som uppföras å den nya staten, naturligtvis ej vidare ifrågakomma. Enligt uppgift i kommittébetänkandet utgjorde de extra lönetilläggen för år 1909 8,512 kronor 18 öre. Genom afräkning af sistnämnda tre summor inskränkes kostnadshöjningen till omkring 22,000 kronor.

Härtill torde dock böra läggas någon ökning beträffande ålders-tillägg för befattningshafvare i nedre revisionen. De föreslagna ändrin-garna i detta hänseende inverka ej på justitierevisionens stat, ty ålders-tilläggen för nedre revisionens personal utgå från ett anslag till ålders-tillägg, som är gemensamt för de flesta under andra hufvudtiteln hän-förliga verk. Minskningen af antalet protokollsekreterare torde väl, oaktadt för de kvarstående skulle inträda rätt till ett ålderstillägg ut-öfver dem, hvartill de nu äro berättigade, leda till minskning af det belopp, som från nämnda anslag skall utgå till protokollssekreterarna, men å andra sidan komma ökade utgifter från anslaget att föränledas *dels* af personalökningen å registratorskontoret och 12 skrifbiträdens upp-förande å stat med rätt till ålderstillägg samt, i någon mån, af det höjda

- [3.] antalet ordinarie revisionssekreterare, *dels ock* däraf, att för en kanslist och för vaktmästarna skulle inträda rätt till nya ålderstillägg. I det hela lära anspråken å ålderstilläggsanslaget, hvad nedre revisionen beträffar, komma att ökas med några tusental kronor.

Sammanställes den stat, jag föreslagit, med den, kommitténs betänkande innehåller, framgår, att den senare statens slutsumma 256,600 kronor understiger den förras slutsumma med 23,400 kronor. Då emellertid härifrån bör vid en exakt jämförelse dragas ofvanberörda, till arfvoden åt extra revisionssekreterare af mig beräknade summa af 5,000 kronor, stannar skillnaden vid 18,400 kronor, och denna skillnad beror väsentligen därpå, att kommittén förbisett nödvändigheten af att å nedre revisionens stat bereda medel till högre ersättning åt revisionssekreterarnas semestervikarier än hvad som motsvarar de för befattningarna bestämda tjänstgöringspenningar.

Af särskildt intresse är att undersöka, huru kostnaderna för kansliets och registratorskontorets personal ställa sig under nuvarande förhållanden och enligt olika förslag, som i ärendet framlagts. En dylik undersökning — hvarvid hänsyn ej tagits till ålderstillägg och extra lönetillägg — visar följande resultat:

	Protokolls- sekreterare.	Amanuenser (utom å registra- torskontoret).	Skrif- biträden.	Registrators- kontoret.	Summa.
Nu.....	44,000: —	32,900: —	—	11,900: — ¹	88,800: —
Nedre revisio- nens majori- tets förslag...	60,000: —	11,250: —	14,400: —	16,100: —	101,750: —
Departements- chefens för- slag	23,000: —	26,400: —	14,400: —	14,300: —	78,100: —
Kommitténs förslag	49,500: —	6,750: —	9,600: —	11,250: —	77,100: —
Konst.revisions- sekreteraren greffe Hamil- tons m. fl:s förslag	13,500: —	—	28,800: —	31,350: —	73,650: —

¹ Registratorns löseninkomst 3,000 kronor inräknad.

Enligt mitt och äfven enligt grefve Hamiltons med fleras förslag skulle en del protokollssekreterarbefattningar indragas. Då dessa tjänsters innehafvare ändock, såvida de innehafva fullmakter å befattningarna, fortfarande äga behålla sina nuvarande aflöningar, föranledas häraf under någon tid framåt särskilda utgifter, som de öfriga förslagen ej skulle medföra. Till berörda öfvergångsförhållanden återkommer jag i det följande.

[3.]

Utsträckning af arbetstiden.

Vid de löneregleringar för vissa centrala ämbetsverk, som under de senaste åren af Riksdagen antagits, har såsom förutsättning för ikraftträdandet af de nya lönestaterna i allmänhet stadgats skyldighet för samtliga ordinarie tjänstinnehafvare att, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag.

Undantag hafva dock förekommit beträffande vissa verk. Särskildt är detta fallet med hofrätterna. För frågans behandling, hvad dessa domstolar angår, redogöres i kommittébetänkandet å sid. 103—105. Det beslut, som fattades, går ut därpå, att president, ledamöter, fiskaler, notarier och vaktmästare icke skola vara underkastade bestämmelse om viss daglig arbetstid å tjänsterummet; endast för sekreterare, advokatfiskal, aktuarie och arkivarie skall sådan bestämmelse gälla. Angående notarierna hade emellertid af mig blifvit framhållet, att, därest särskilda föreskrifter rörande tiden för deras tjänstgöring å tjänsterummet ansåges erforderliga, åt vederbörande divisioner borde öfverlåtas att därom förordna, äfvensom att hofrätterna borde äga bestämma, i hvilken mån vaktmästarna borde vara å tjänsterummet tillstädes utöfver sessionstiden. Till detta uttalande anslöt sig Riksdagen, och stadganden i öfverensstämmelse härmed hafva influtit i de nya instruktionerna för hofrätterna.

Hvad nedre justitierevisionen beträffar, anser kommittén, att revisionssekreterarna, hvilkas arbete vore af beskaffenhet att till stor del lämpligast utföras i hemmet, icke borde åläggas att sex timmar hvarje helgfri dag vara å tjänsterummet tillstädes samt att, då protokollssekreterarna och vaktmästarna syntes uti ifrågavarande hänseende kunna jämföras med hofrätternas notarier och vaktmästare, de särskilda föreskrifter, som befunnes erforderliga rörande tiden för ifrågavarande befattningshafvares tjänstgöring å tjänsterummet, borde få meddelas af nedre revisionen.

Kommittén.

[3.]

Tjänstemännen å registratorskontoret äfvensom de skrifbiträden, som blifva uppförda å ordinarie stat, synas däremot kommittén böra vara underkastade den vanliga föreskriften om skyldighet att, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag.

*Nedre
revisionen.*

Nedre revisionen framhåller i detta ämne, att skrifbiträde borde vara skyldigt att i mån af behof utföra skrifarbeta i hemmet, enär en del utskrift vore af beskaffenhet att ej nödvändigt behöfva verkställas inom nedre revisionen och skrifbiträdenas arbete ej vore så ansträngande att det icke kunde, åtminstone tidtals, utsträckas till åtta timmar om dagen. På sådant sätt undvekes, att för mycket arbete med renskrifning utfördes af tillfälliga biträden. Med afseende å den stora betydelsen däraf, att utgången af de afgjorda målen ej i förtid komme till allmänhetens kännedom, borde uppenbarligen tillfälligt biträde i så liten utsträckning som möjligt sysselsättas med utskrifvande af domar och utslag, utan dylik hjälp om möjligt användas för utskrifvande af rubriker och betänkanden.

*Departements-
chefen.*

I denna fråga kan jag hufvudsakligen inskränka mig till att åberopa hvad kommittén och nedre revisionen anført.

Beträffande protokollssekreterarna anser jag mig böra erinra, att anledningen till att hofrätternas notarier, med hvilkas verksamhet protokollssekreterarnas jämförts, icke underkastats någon allmän föreskrift om den dagliga tjänstetidens längd, var, att en dylik föreskrift för notarierna med deras af de särskilda divisionernas arbete fullständigt beroende, till såväl omfång som beskaffenhet synnerligen växlande arbetsbörda ansågs icke allenast onödig och ändamålslös utan rent af kunna blifva till men för arbetets beskaffenhet; intet vore nämligen i högre grad ägnadt att slappa intresset för tjänsten än att tjänstemannen i sin tjänsteutöfning bundes af obilliga, för arbetet hinderliga restriktioner. De sålunda framhållna synpunkterna torde äga tillämplighet jämväl med afseende å protokollssekreterarnas verksamhet. Vål lärer få medgifvas, att med den af mig förordade omläggning af dessa ämbetsmäns arbete en föreskrift om viss arbetstid å tjänsterummet skulle blifva mindre hinderlig än om deras verksamhet anordnades efter kommitténs förslag. Men äfven efter dylik förändring komme dock att kvarstå sådan ojämnhet i mängden af det arbete, som under olika dagar bör af protokollssekreteraren utföras, att det icke vore ändamålsenligt

att förelägga honom samma arbetstid hvar dag. Att uppdraga åt nedre revisionen att meddela erforderliga, efter förhållandena lämpade bestämmelser om arbetstiden torde leda till frågans lösande på tjänligaste sätt.

[3.]

I anledning däraf, att nedre revisionen funnit skrifbiträde böra vara skyldigt att i mån af behof, åtminstone tidtals, ägna sig åt tjänsten, utom 6 timmar å ämbetsrummet, ytterligare intill 2 timmar i hemmet, ber jag få erinra, att, då jag i förra årets statsverksproposition (andra hufvudtiteln, sid. 33) uttalade mig om de skyldigheter, som i allmänhet borde åläggas skrifbiträdena i statens ämbetsverk, jag yttrade, att biträde borde vara pliktigt att i särskilda fall, då arbetets behöriga gång det kräfde, kvarstanna i arbetet å tjänsterummet, utöfver i allmänhet föreskrifna 6 timmar, intill ytterligare en timme, men att, om biträdet verkställde än mera arbete, vare sig å tjänsterummet eller i hemmet, detta borde särskildt betalas. En regel med detta innehåll synes mig lämpligen kunna blifva gällande äfven för nedre revisionens ordinarie skrifbiträden. Med sålunda bestämd arbetstid för dessa biträden torde utskrifvande af domar och utslag så godt som aldrig behöfva öfverlämnas åt tillfälliga skrifbiträden.

Jag anser alltså, att endast för förste registratorn, registratorn, kanslisten och skrifbiträdena i nedre justitierevisionen bör stadgas skyldighet att, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara tillstädes å tjänsterummet minst 6 timmar hvarje söckendag.

Den erforderliga bestämmelsen bör, såsom i fråga om andra nyreglerade verk skett, intagas i den nya instruktionen.

Aflöningsvillkor.

Det af löneregleringskommittén uppgjorda förslag till aflöningsvillkor för nedre justitierevisionens befattningshafvare ansluter sig, med nödiga jämkningar, till de bestämmelser, som i enahanda afseenden meddelats vid andra löneregleringar under de senaste åren. Jag har endast att göra några anmärkningar i vissa punkter.

Med den anordning af *revisionssekreterarnas semester*, som af mig föreslagits, erfordras uppenbarligen icke därom någon bestämmelse bland lönevillkoren.

[3.]

För *protokollssekreterare, registratorer och skrifbiträden* har kommittén föreslagit en månads *semester*. Detta förslag biträder jag, såvidt angår protokollssekreterarna, den andre registratorn, hvilken skulle i lönehänseende likställas med protokollssekreterare, och skrifbiträdena, med erinran tillika, att den af mig till uppförande å staten förordade kanslisten bör åtnjuta samma förmån. Beträffande åter förste registratorns semesterledighet, bör, därest han, enligt min hemställan, komma att aflönas såsom en andra gradens tjänsteman, semester af $1\frac{1}{2}$ månad tillkomma honom. Nedre revisionen har ansett så lång semester böra beredas båda registratorerna med hänsyn till det stränga arbete, som komme att åligga dem, och då de under första delen af semestern vore omkring en vecka sysselsatta med arbete, som ej förr kunnat utföras.

I fråga om löneförhöjning genom *ålderstillägg* är bland villkoren för åtnjutande af aflöning enligt den nya staten för fängvårdsstyrelsen intaget det särskilda stadgande, att *skrifbiträde*, som vid den nya statens ikraftträdande är anställdt hos fängvårdsstyrelsen och antages till biträde å denna stat, äger att för åtnjutande af löneförhöjning räkna sig till godo den tid, biträdet därförinnan innehaft stadig anställning hos styrelsen.

Med afseende emellertid å den särskilda ställning i aflöningshänseende, som skrifbiträdena hos nedre justitierevisionen hittills intagit, har det synts kommittén lämpligen böra ankomma på Kungl. Maj:ts pröfning, om och i hvad mån skrifbiträde, som vid den nya statens ikraftträdande är anställdt vid nedre justitierevisionen och antages till biträde å den nya staten, må för åtnjutande af löneförhöjning genom ålderstillägg få räkna sig till godo den föregående tjänstgöringen vid nedre revisionen.

Kommittén syftar härvid å det förhållande, att de renskrifverskor, som nu arbeta i nedre revisionen, hittills hufvudsakligen erhållit betalning icke af staten utan af tjänstemän i nedre revisionen, åt hvilka anslagits särskilda renskrifningspenningar. Detta förhållande torde ock motivera den af kommittén föreslagna afvikelse från de vanliga bestämmelserna om äldre biträdens rätt att räkna sig tjänstgöring i verket före nya statens ikraftträdande till godo i fråga om rätt till ålderstillägg.

Beträffande *ålderstilläggen* anser jag mig vidare böra föreslå ett stadgande, föranledt af mitt förslag angående befattningarna å registratorskontoret. Enligt detta förslag skulle där vara anställd en *kanslist* med

aflöning af 4,000 kronor, som genom ålderstillägg hvart femte år skulle kunna stiga till 4,500, 5,000 och 5,500 kronor. För (andre) registratorn skulle motsvarande löneskala blifva 4,500, 5,000, 5,500 och 6,000 kronor. Befordran från kanslisttjänsten till registratorsbefattningen torde blifva vanlig. Därvid skulle tydligen, om ej särskilda bestämmelser meddelas, i många fall en försämring i lönehänseende kunna för den befordrade inträda. Har han å kanslistplatsen intjänat mer än ett ålderstillägg, komme han att å registratorsbefattningen tillträda en aflöning, lägre än den, han före befordringen uppbär. Och, äfven om icke detta, uppenbarligen orimliga förhållande skulle inträffa, kunde han blifva lidande därigenom, att ett aflöningsbelopp, som han, kvarstående å kanslistbefattningen, skulle hafva uppnått visst år, icke förr än senare kunde af honom erhållas med beräkning af tjänstår å registratorsplatsen endast från tiden för befordringen. Dessa, af den jämförelsevis obetydliga skillnaden mellan aflöningarna å de både befattningarna härflytande oegentligheter torde böra förebyggas genom ett stadgande, att, om kanslist befordras till registrator, han må i fråga om rätt till ålderstillägg å registratorsbefattningen räkna sig till godo den tid utöfver 5 år, hvarunder han innehåft kanslisttjänsten.

Med åberopande af hvad jag sålunda anfört tillåter jag mig framlägga följande förslag till *villkor och bestämmelser för åtnjutande af de med befattning å den ordinarie staten för nedre justitierevisionen förenade aflöningsförmåner*:

att innehafvare af sådan befattning skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af ämbetsverket eller eljest i allmänhet kan varda stadgad;

att med befattning å ordinarie stat i nedre justitierevisionen icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med sådan befattning ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, såframt ej, hvad angår revisionssekreterare, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, nedre revisionen på därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen i nedre revisionen, finner uppdraget eller befattningen kunna få tills vidare mottagas och bibehållas;

[3.]

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattnings innehafvare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, men för den tid, han eljest varit befriad från tjänstgöring, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som af sjukdom hindras att förrätta sin befattning, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägg eller, i fall aflöningen utgöres af arfvode, den del däraf, som icke anses såsom tjänstgöringspenningar, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen eller ortstillägget eller af arfvodet, som erfordras för befattningens uppehållande eller eljest pröfvas skäligt;

att aflöning ej må utgå till tjänstinnehafvare för tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest tjänstinnehafvare varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida det ej finnes skäligt låta honom uppbära något däraf;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande af semester, tjänstinnehafvare af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning i nedre justitierevisionen, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår; ägande han därunder att i stället för egna tjänstgöringspenningar åtnjuta, om förordnandet erfordras i följd af sjukdomsförfall, de med den tjänstlediges befattning förenade tjänstgöringspenningar, men, då förordnandet erfordras för beredande af semester, ett mot den semesterlediges tjänstgöringspenningar svarande belopp;

att, därest förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning i samma lönegrad är i staten medgifven, tidpunkten för första förhöjningen skall inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid han åtnjutit semester, och för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt för tredje förhöjningen, därest sådan kan ske, efter än ytterligare fem år, äfvenledes

på samma villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej må tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänstältern blifvit uppnådd;

att i nu berörda hänseende löntagare bör tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, vare sig på grund af fullmakt eller på grund af förordnande i följd af frågan om reglering af löneförhållanden m. m. vid nedre justitierevisionen;

att kanslist, som befordras till (andre) registrator, må i fråga om rätt till löneförhöjning å registratorsbefattningen räkna sig till godo den tid utöfver fem år, hvarunder han innehaft kanslisttjänsten;

att beträffande skrifbiträde, som vid den nya statens ikraftträdande är anställdt vid nedre justitierevisionen och antages till biträde å denna stat, det må ankomma på Kungl. Maj:ts pröfning, om och i hvad mån biträdet för åtnjutande af löneförhöjning äger räkna sig till godo den föregående tjänstgöringen vid nedre revisionen;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning;

att semester årligen må, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjutas af förste registratorn under en och en half månad samt af protokollssekreterarna, registratorn, kanslisten och skrifbiträdena enhvar under en månad;

att tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att å tid af året, som af nedre justitierevisionen bestämmes, begagna sig af semester;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen äfvensom ortstillägg eller, där aflöningen utgöres af arfvode, den del däraf, som icke anses såsom tjänstgöringspenningar, utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att afgå från tjänsten äfvensom i fråga om rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänst-innehafvares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgadt; samt

att den, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed.

- [3.] I sammanhang med aflöningsvillkoren har kommittén (sid. 112) föreslagit bestämmelser till reglerande af förutvarande och blifvande tjänstinnehafvares skyldighet att underkasta sig den nya staten jämte därmed förbundna villkor. Dessa bestämmelser äro affattade i enlighet med motsvarande föreskrifter i fråga om andra nyreglerade verk. I fråga om befrielse, i förekommande fall, från skyldighet att bekosta renskrifning och om därmed sammanhängande indragning af renskrifningspenningar, äfvensom i fråga om gødtgørelse för sportler, som indragas, har beaktats hvad i dessa hänseenden stadgats vid hofrätternas öfverförande på nya stater från och med år 1910.

Härutinnan har jag intet i sak att erinra.

Öfvergångsförhållanden.

Enligt såväl kommitténs som mitt förslag skulle vid omorganisationen af nedre justitierevisionen åtskilliga å ordinarie staten uppförda amanuensbefattningar indragas. På sätt kommittén anmärkt, äro ifrågasvarande amanuenser icke att anse såsom ordinarie tjänstemän och kunna fördenskull icke äga författningsenligt anspråk att, i sammanhang med ämbetsverkets öfverförande på ny stat, blifva uppförda å öfvergångsstat.

Erfordras sålunda icke i fråga om amanuenserna några öfvergångsbestämmelser, blir det däremot, vid bifall till mitt förslag, fallet beträffande protokollssekreterarna.

I stället för 11 protokollssekreterare skulle finnas allenast 5, och dessa skulle erhålla en tjänstgöring, som skulle i viss mån skilja sig från de nuvarande protokollssekreterarnas.

Här föreligger först den frågan, huruvida den ifrågasatta förändringen i protokollssekreterarnas tjänsteåligganden kan anses utesluta skyldighet för dem, som redan innehafva fullmakt å sådan tjänst, att underkasta sig förändringen. Hvad man härutinnan har att tillämpa är det i kungl. kungörelsen den 19 maj 1876 för, bland andra, tjänstemännen i justitierevisionsexpeditionen stadgade lönevillkor, att de skola vara underkastade den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en blifvande förändrad organisation af ämbetsverket eller eljest i allmänhet kan varda stadgadt. Den omläggning af ifrågasvarande befattningar, som jag förordat, innebär icke, att nya skyldigheter skulle åläggas protokollssekreterarna, men de skulle helt befrias från vissa sysslor och deras befattning med de öfriga skulle

ökas i en grad, som skulle i det hela göra arbetsbördan större. En sådan förändring bör enligt min mening kunna inbegripas bland dem, protokollssekreterarna äro pliktiga att underkasta sig; i fråga om den ändring, löneregleringskommittén föreslagit, har kommittén uttalat samma uppfattning gent emot hvad protokollssekreterarna i den af dem till kommittén ingifna skrift gjort gällande.

Jag förutsätter sålunda, att 5 af de nuvarande protokollssekreterarna skola kunna, vare sig de ingå på den nya staten eller ej, åläggas att fullgöra protokollssekreterartjänst enligt den förändrade organisationen. Hvilka dessa skola blifva torde böra bestämmas så, att, sedan vederbörande tjänstemän beredts tillfälle att anmäla, huruvida de önska öfvertaga protokollssekreterartjänstgöring enligt den nya ordningen, Kungl. Maj:t, efter förslag af nedre revisionen, fattar beslut i frågan. Till de i tjänsten äldres önsknings lär hänsyn böra tagas framför de yngres.

Då af nuvarande 11 protokollssekreterartjänster 2 ej äro besatta med ordinarie innebäfvare, skulle, efter frånräknande jämväl af nämnda 5 tjänstemän, som skulle sköta de nya befattningarna, återstå 4 med fullmakter försedda protokollssekreterare, hvilka blefve öfvertaliga. Att öfverflytta dessa å indragningsstat, torde ej blifva erforderligt. Då de göromål, som skulle besörjas af amanuenser, hufvudsakligen äro sådana, som nu ingå i protokollssekreterarnas åligganden, synes de 4 öfvertaliga protokollssekreterarna lämpligen kunna åläggas att uppehålla motsvarande antal amanuensbefattningar. De skulle därvid bibehålla sin titel och å stat uppförda aflöning, med undantag dock för renskrifningspenningarna, hvilka skulle bortfalla, då all skyldighet att i tjänsten bekosta renskrift skulle upphöra. De aflöningsförmåner, hvilka sålunda fortfarande skulle utgå till dessa protokollssekreterare, torde böra upptagas i särskild öfvergångsstat, för hvilken jag föreslår följande lydelse:

Öfvergångsstat.

	K r o n o r.			
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa.	
1 protokollssekreterare	2,500	1,200	3,700	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
3 protokollssekreterare	7,500	3,600	11,100	
Summa	—	—	14,800	

[3.] Ålderstilläggen skulle fortfarande utgå från hufvudtiteln's allmänna anslag till dylika löneförhöjningar.

Det synes skäligt, att, såsom medgifvits i vissa likartade fall, ifrågavarande protokollssekreterare, utöfver de i öfvergångsstaten upptagna aflöningsförmåner, komma i åtnjutande af extra lönetillägg i den omfattning, sådant fortfarande kan komma att utgå till andra statens tjänstemän med oreglerade löneförhållanden.

I den mån protokollssekreterarna å öfvergångsstaten afgå från sina befattningar eller kunna finnas villiga att, vid inträffande ledigheter å protokollssekreterartjänster på den nya ordinarie staten, öfvertaga sådana tjänster, kunna befattningarna å öfvergångsstaten indragas. Denna stat skulle sålunda småningom kunna reduceras för att slutligen ej vidare erfordras.

Så länge amanuensbefattning blir på detta sätt uppehållen, besparas naturligtvis amanuensarfvodet, i medeltal 1,900 kronor, äfvensom större delen af det till vikarier för amanuensen beräknade belopp af 300 kronor. Af detta behöfver nämligen tagas i anspråk allenast hvad som åtgår till arvode åt semestervikarie. Ifrågavarande protokollssekreterare, för hvilka de äldre lönevillkoren fortfarande skulle blifva gällande, skulle egentligen icke blifva berättigade till semester, men då deras hittillsvarande tjänstgöring säkerligen medgifvit dem ledighet minst en månad under sommaren, torde billigheten fordra, att denna förmån ej frånges dem. Då vikariatsersättning å amanuensplats för en månad utgör 125 kronor, skulle alltså af berörda belopp 300 kronor kunna besparas 175 kronor, och sammanlagda besparingen för amanuens tjänst, som uppehålls af protokollssekreterare, skulle uppgå till 2,075 kronor. Särskildt stadgande lärer böra meddelas om att detta belopp skall årligen å amanuensanslaget besparas, så länge amanuensbefattning bestrides på nämnda sätt.

De af öfvergången till den nya ordningen föranledda kostnaderna skulle sålunda i själfva verket inskränka sig — fränsedt ålderstillägg och extra lönetillägg — till 1,625 kronor för hvar och en af 4 protokollssekreterarplatser, att utgå årligen, för hvar plats tills ledighet å densamma uppstår.

Sammanlägges öfvergångsstatens summa med den ordinarie statens, erhålles ett belopp af 294,800 kronor.

Härmed har jag angifvit grunderna för det förslag, jag ämnar tillstyrka Eders Kungl. Maj:t att i detta ärende förelägga Riksdagen. Innan jag gör min underdåniga hemställan i ämnet, har jag emellertid att, såvidt i sakens närvarande läge kan finnas erforderligt, uttala mig i vissa frågor, hvilka af löneregleringskommittén i slutet af dess betänkande behandlats under den gemensamma rubriken

Förslag till ändrade anordningar i öfrigt beträffande nedre justitierevisionen.

Det har syns kommittén uppenbart, att, utöfver hvad kommittén i föregående delar af betänkandet antydt, förhållandena beträffande nedre justitierevisionen och dess samband med högsta domstolen böra blifva föremål för en ingående och sakkunnig granskning i syfte att desamma må i erforderliga hänseenden bringas i mera tidsenligt skick. I förevarande afdelning af betänkandet har kommittén ansett sig böra påpeka vissa förhållanden, hvilka kommittén funnit förtjänta att vid en sådan granskning särskildt uppmärksammas.

Beträffande samtliga dessa frågor hafva yttranden afgifvits af högsta domstolens ledamöter.

Chefskapet öfver nedre justitierevisionen.

På sätt kommittén erinrat, betraktas chefen för justitiedepartementet — fränset att han intager chefsställning till samtliga under hans departement lydande verk och myndigheter — äfven såsom chef i mera inskränkt mening för nedre justitierevisionen.

Detta har tagit sig uttryck i den uti gällande instruktion för nedre revisionen — hvilket ämbetsverk ju ock räknas till Eders Kungl. Maj:ts kansli — intagna bestämmelse, att chefen för justitiedepartementet äger, då han så önskar, öfvervara och föra ordet vid nedre revisionens plenisammanträden, hvilka hållas då till handläggning förekomma vissa ärenden af allmän art, såsom angående befordringar, ordnande af arbetet inom nedre revisionen samt afgifvande af infordrade underdåniga yttranden.

Då departementschefen ej är närvarande i plenum, tjänstgör äldste närvarande revisionssekreteraren såsom ordförande. Honom tillhöra ock en del andra åligganden, hvilka i andra verk tillkomma dess chef, utan att dock äldste revisionssekreteraren kan sägas inom nedre revisionen utöfva chefskap i egentlig mening.

I dessa förhållanden ifrågasättes nu ändring.

[3.]
Kommittén.

Hvad som närmast föranledt kommittén att upptaga denna fråga är en af Riksdagens justitieombudsman den 12 mars 1908 till Eders Kungl. Maj:t aflåten framställning, däri uppmärksamheten fästes å den betydande olikheten mellan de särskilda rotlarna inom nedre revisionen i afseende å antalet ej föredragna mål. Denna olikhet vållar, att ett inkommet mål, om det råkar blifva lottadt å rotel, där balansen är jämförelsevis liten, kan komma att, äfven om stadgad förtursrätt för det samma ej kan åberopas, blifva föredraget och afgjort tidigare än kanske ett stort antal äldre mål å andra rotlar, som visa större balans. Sålunda kan, såsom i justitieombudsmannens skrifvelse erinras, den långsamhet i rättsskipningen vid högsta domstolen, hvaröfver allmänt och med fog klagas, blifva, hvad en del parter beträffar, större än på grund af förefintliga förhållanden skulle vara nödigt.

Kommittén redogör för innehållet såväl i justitieombudsmannens nämnda skrifvelse som ock i nedre revisionens i anledning däraf afgifna yttrande samt en från justitieombudsmannen ytterligare inkommen underdånig skrifvelse i ämnet (sid. 117—123 i betänkandet) och omnämner därvid såsom en bland de uppgifna anledningarna till inträdande olikhet i berörda hänseende mellan rotlarna, att mål blifva öfverförda från en rotel till en annan utan att andra mål lämnas i utbyte.

För kommittén har det syns, som borde det endast i undantagsfall få förekomma, att mål, som vid lottnings tilldelats viss föredragande, öfverflyttas från honom till annan föredragande, men att, där så sker, man i regel måste, till förebyggande af olägenhet för parterna i andra mål å den rotel, till hvilken öfverflyttningen sker, tillse, att från denna rotel till den, de öfverflyttade målen tillhört, lämnas mål af i möjligaste mån samma antal, ålder och omfattning som de öfverförda.

Att de grundsatser, som i detta hänseende borde gälla, äfven komme i tillämpning, synes dock kommittén ej kunna med säkerhet påräknas, därest vid utbytet båda rotlarna representerades af tillfälliga och med förhållandena i nedre revisionen ännu ej tillräckligt förtrogna innehafvare, i all synnerhet som i nedre revisionen icke funnes någon, som hade sig anförtrodt att ordnande ingripa för att efter fullt objektiv undersökning och pröfning bestämma, huru i hvarje fall bör förfaras.

Denna brist på ledning af arbetet inom nedre justitierevisionen synes kommittén både i det nämnda afseendet och i andra hänseenden vara alldeles uppenbar och med nödvändighet böra i möjligaste mån afhjälpas.

Det låge i sakens natur, att chefen för justitiedepartementet icke vore i tillfälle att ägna någon stadigvarande och detaljerad tillsyn åt

nedre revisionen och dess inre angelägenheter. Med hans från nedre revisionen afskilda ställning måste det för honom blifva ett tidsödande och för hans betydelsefulla ämbete synnerligen hinderligt arbete, om han skulle med jämn uppmärksamhet följa och sätta sig in i detaljerna af nedre revisionens arbetsförhållanden.

Enligt kommitténs åsikt vore det önskvärdt, om erforderlig tillsyn och uppsikt öfver nedre justitierevisionen anförtröddes åt ett af justitieråden och chefen för justitiedepartementet blefve befriad från närmare chefskap öfver detta ämbetsverk.

Det oskiljaktiga samband, som ägde rum mellan högsta domstolen och nedre justitierevisionen, samt den ständiga beröringen och växelverkan mellan högsta domstolens medlemmar och personalen i nedre revisionen borde — synes kommittén — göra det särdeles lämpligt och ändamålsenligt, att från högsta domstolens sida erforderlig tillsyn och uppsikt ägnades arbetet inom nedre revisionen.

Skulle emellertid en sådan anordning, som kommittén nu ifrågasatt, af ett eller annat skäl icke låta sig genomföras, anser kommittén annan utväg ej återstå än att, med bibehållande af den nuvarande ordningen, fullständiga densamma i så måtto, att chefen för justitiedepartementet uttryckligen i instruktionen för nedre revisionen tillerkändes rätt att vid utöfvande af det närmare chefskapet för detta ämbetsverk låta sig företrädas af expeditionschefen i departementet.

Kommittén hemställer alltså, att chefen för justitiedepartementet må befrias från skyldighet att utöfva närmare chefskap öfver nedre justitierevisionen samt att åt det justitieråd, Kungl. Maj:t för viss tid eller tills vidare därtill förordnade, må anförtras att utöfva tillsyn och uppsikt öfver nedre revisionen och dess arbeten.

Det påpekade missförhållandet rotlarna emellan i afseende å antalet icke föredragna mål skulle enligt kommitténs förmodan i någon mån undanröjas, därest det af kommittén förordade närmare öfvervakandet af ordningen inom nedre revisionen komme till stand. Hvilka åtgärder därutöver erfordrades borde komma under öfvervägande vid omarbetning af ämbetsverkets instruktion.

Äfven nedre revisionen anser det vara af behovet påkalladt, att chefen för justitiedepartementet befrias från skyldighet att utöfva närmare chefskap öfver ämbetsverket, men förmenar — i likhet med häradsböfdingen Warmark, hvilken jämväl i denna fråga afgifvit reservation mot kommittébetänkandet —, att sådant ordförandeskap bör af Kungl. Maj:t uppdragas åt lämplig ledamot af nedre revisionen, då det svårligen

*Nedre
revisionen.*

- [3.] låte sig göra att utom revisionssekreterarnas krets finna någon, hvilken vore i tillfälle att ägna stadigvarande och detaljerad tillsyn åt nedre revisionen och dess inre angelägenheter. Ordförandeskapet skulle nämligen innefatta, utom den tillsyn öfver rotlarna, i fråga hvarom kommittén syntes anse behovet af en särskild ordförande hafva hufvudsakligen gjort sig gällande, tillika: att föra ordet vid plenissammanträdena, sätta sig in i de ärenden, som skola vid dem förekomma, och skriftligen affatta nedre revisionens beslut i dessa ärenden; att upprätta förslag till indelning af revisionssekreterarnas årliga tjänstgöring; att vid hastigt inträffande förfall för en revisionssekreterare vid tid, då hans föredragning infaller, ordna om byte af föredragningsdagar mellan denne och andra revisionssekreterare; att vid ledigheter bland nedre revisionens tjänstemän bestyra om anskaffande af vikarier; att, med den erfarenhet ordföranden förvärfvat under sin tjänstgöring i ämbetsverket, lämna öfriga revisionssekreterare, särskildt de yngre, upplysningar om i förekommande fall tillämpad praxis, om formella saker, hvilka vid föredragningen böra iakttagas, m. m.; att lämna nykomna revisionssekreterare anvisning å kamrater, hvilkas hjälp de lämpligen kunna anlita för betänkandens afgifvande; att tillhandagå allmänheten med svar å förfrågningar angående mål och dylikt; äfvensom att utföra andra mindre bestyr inom verket.

Justitierådens tid antager nedre revisionen vara så upptagen af det dem åliggande arbetet, att ej någon af dem kunde väntas vilja mottaga ett chefskap för nedre revisionen, och, vidkommande förslaget, att chefskapet öfver verket skulle utöfvas genom expeditionschefen i justitiedepartementet, erinrar nedre revisionen dels om möjligheten däraf, att innehafvaren af expeditionschefsämbetet aldrig eller endast kort tid tjänstgjort såsom revisionssekreterare samt således saknar viktiga betingelser för den föreslagna befattningens utöfvande, dels ock att denne expeditionschefs nuvarande göromål ej torde medgifva en så afsevärd ökning af hans arbetsbörda, som sålunda ifrågasatts.

Den revisionssekreterare, hvilken skulle förordnas att vara ordförande i nedre justitierevisionen, bör, enligt revisionens mening, för detta uppdrag erhålla ett särskildt arvode å 600 kronor årligen.

*Högsta
domstolen.*

Inom högsta domstolen har i den nu behandlade frågan yppat sig en viss meningsskiljaktighet.

I de afgifna yttrandena betonas skillnaden mellan ett sådant verkligt chefskap för nedre revisionen, som kommittén syntes vilja hafva uppdraget åt ett justitieråd — ett chefskap, som skulle sätta detta

justitieråd i samma ställning i förhållande till nedre revisionen, som enligt gällande instruktion tillkomme chefen för justitiedepartementet —, och ett begränsadt uppdrag, afseende allenast kontroll öfver målens fördelning mellan rotlarna samt ordningen för deras anmälade till föredragning. [3.]

Samtliga högsta domstolens ledamöter äro ense därom, att ett chefskap i berörda mening öfver nedre justitierevisionen icke bör uppdragas åt ett justitieråd; såsom skäl för detta afstyrkande anföres af de flesta, att ett dylikt chefskap skulle blifva af den innebörd och omfattning, att det säkerligen icke skulle låta förena sig med ett justitieråds egentliga befattning. Men under det att 15 af högsta domstolens ledamöter anse, att ej heller det mera inskränkta uppdraget att kontrollera rotlarna bör tilldelas ett justitieråd, tillstyrker en ledamot af domstolen, att ett justitieråd måtte förordnas att utöfva tillsyn öfver sättet för målens fördelning mellan revisionssekreterarna, och de återstående 8, att ett inspektorat, omfattande jämväl ordningen för målens anmälade till föredragning äfvensom lämnande af råd och anvisningar i afseende å föredragningen, måtte anförtros någon domstolens ledamot. Af sagda 15 justitieråd hafva 13 uttalat som sin åsikt, att kontrollen öfver rotlarna lämpligen kan utöfvas i justitiedepartementet; flera hafva uttryckligen framhållit, att den, som skall handhafva denna kontroll, bör vara någon utom nedre revisionen stående, och icke någon har tillstyrkt utvidgning af den särskilda befattning med nedre revisionens angelägenheter, som nu tillkommer dess äldste ledamot.

(De särskilda yttrandena återfinnas i bil. A å sid. 173—181).

Lika med löneregleringskommittén finner jag det icke vara för chefen för justitiedepartementet möjligt att personligen utöfva den stadigvarande och ingående tillsyn öfver arbetet inom nedre justitierevisionen, som ur åtskilliga synpunkter skulle vara önskvärd; det arbete, som påhvilat departementschefen, är därförutan mer än tillräckligt. Det hade därför tvefvelsutan varit lyckligt, om chefskapet öfver nedre revisionen kunnat, såsom kommittén ifrågasatt, öfvertagas af ett justitieråd. Högsta domstolens samtliga ledamöter hafva emellertid afstyrkt en sådan anordning, och flertalet af dem har jämväl uttalat sig mot att åt ett justitieråd uppdrages att i viss begränsad omfattning vaka öfver arbetets ordnande inom nedre revisionen samt lämna råd och anvisningar i afseende å revisionssekreterarnas föredragning. Vid sådant förhållande anser jag mig icke böra upptaga något af dessa förslag. Det lär då ej finnas annan utväg än att, såsom kommittén eventuellt före-

*Departements-
chefen.*

[3.] slagit, bibehålla chefskapet hos chefen för justitiedepartementet men uttryckligen tillägga honom rätt att vid dess utöfvande låta sig företrädas af departementets expeditionschef.

Den öfverklagade ojämnheten i fråga om balansen å de särskilda rotlarna torde i väsentlig mån kunna förekommas genom lämpliga ändringar i instruktionsbestämmelserna; anvisningar om den riktning, i hvilken dessa ändringar böra gå, har lämnats inom högsta domstolen. Men därutöfver kräfves kontroll öfver den noggranna efterlefnaden af de gifna föreskrifterna. Vid denna kontroll bör jämväl tillses, dels att afvikelse ej sker från den redan nu i instruktionen upptagna bestämmelsen, att de å en rotel befintliga målen skola af föredraganden anmälas till föredragning i ordning efter tiden, då de inkommit, därest icke lag eller särskilda omständigheter påkalla undantag, dels ock att förberedande åtgärder för målens bringande i skick att kunna föredragas icke onödigt uppskjutas. Önskvärdheten af kontroll i sistnämnda båda hänseenden har af förekommen anledning framhållits af justitiekanslern i en till mig nyligen ingifven skrifvelse.

Att den tillsyn, hvarom jag nu talat, utöfvas inom justitiedepartementet, torde med lämpliga anordningar låta sig göra. Departementschefen kan låta kontrollen i första hand verkställas genom expeditionschefen, och det arbete, som för denne uppstode med granskning tid efter annan af revisionssekreterarnas rotlar, kan af honom utföras, därest tillgängliga arbetskrafter i departementet möjliggöra, att motsvarande lättnad beredes honom i hans öfriga göromål.

Om på detta sätt åstadkommes verksam tillsyn i det hänseende, i fråga hvarom bristen på den ledning af arbetet, en chef kan utöfva, särskildt framträd, synas mig de öfriga åligganden, hvilka böra vara förenade med ordförandeskapet i nedre revisionen, till art och omfattning vara sådana, att de fortfarande lämpligen kunna bestridas af äldste tjänstgörande revisionssekreteraren, därest honom beredes någon lindring i hans föredragningsskyldighet. I fråga om den redogörelse för dessa sysslor, som nedre revisionen lämnat i sitt utlåtande, må erinras, att, om man undertager det arbete, pleniärendena medföra, samt uppsättandet af förslag till tjänstgöringsfördelning, de öfriga göromålen äro jämförelsevis obetydliga och lätt utföras af den, som under mångårig verksamhet i nedre revisionen förvärfvat grundlig kännedom om verkets förhållanden, samt att, hvad särskildt angår allmänhetens tillhandagaende med upplysningar om mål, som äro beroende på nedre revisionens behandling, sådana upplysningar i allmänhet böra lämnas

å registratorskontoret eller af vederbörande föredragande, utan att revisionens ordförande behöfver befatta sig därmed. [3.]

Nedre revisionens betänkanden.

Beträffande vissa grupper af mål, nämligen revisionssaker, skiftes-
mål och dispachemål, gäller såsom regel, att de, innan de förekomma
till hufvudsaklig pröfning hos högsta domstolen, skola föredragas i nedre
revisionen, som i hvarje sådant mål har att afgifva underdånigt be-
tänkande. Tre ledamöter i nedre revisionen skola deltaga i afgifvande
af dylikt betänkande.

Efter att hafva erinrat, att, därest de af föredraganden för afgif-
vande af betänkande tillkallade bisittarna taga sin uppgift på allvar,
äliggandet att deltaga i dylika betänkanden blir ett väsentligt onus, och
att i motsatt fall värdet af betänkandet knappast kan anses större än
om det afgifvits af föredraganden ensam, uttalar kommittén, att, då det
stora flertalet af de i högsta domstolen föredragna målen ändock pröfvas
i tre instanser, det knappast torde kunna anses behöfligt att, genom
bibehållandet af nedre revisionens betänkanden, låta revisionssakerna i
själfva verket undergå behandling i fyra instanser.

Kommittén.

Kommittén har trott sig böra fästa uppmärksamheten å ifråga-
varande förhållande, på det att det måtte tagas under öfvervägande,
huruvida ej stadgandet om skyldighet för nedre revisionen att afgifva
betänkanden i revisionssaker och vissa andra mål kunde upphävas.
Kommittén synes emellertid afse, att i stället borde stadgas skyldighet
för föredragandena att hvar för sig afgifva förslag till beslut.

Nedre revisionen har, utan särskild motivering, förklarat sig anse
någon ändring i de nuvarande förhållandena i fråga om nedre revisionens
betänkanden ej lämpligen böra äga rum. Denna mening, hvilken jämväl
inom kommittén omfattades af häradshöfdingen Warmark, delas däremot
icke af tre reservanter i nedre revisionen, hvilka anse, att, där betänkande
i ett mål skall förekomma, det bör å nedre revisionens vägnar afgifvas
af föredragande revisionssekreteraren.

*Nedre
revisionen.*

Samtliga ledamöterna af högsta domstolen hafva funnit stadgande
om betänkandes afgifvande uti i ifrågavarande mål böra bibehållas.

*Högsta dom-
stolen.*

Hvad angår *revisionssaker och dispachemål* hafva de ock, med undan-
tag af en, ansett tre revisionssekreterare fortfarande böra deltaga uti

- [3.] målens behandling. Den härutinnan skiljaktige ledamoten har tillstyrkt den ändring, att betänkandena skola afgifvas af — utom föredraganden — endast *en* annan revisionssekreterare.

I *skiftesmålen* åter bör, enligt de flesta justitierådens mening, betänkande afgifvas af föredraganden ensam. Ett justitieråd föreslår emellertid, att afgifvandet af betänkanden i skiftesmaal skall tillhöra de två revisionssekreterare, som innehafva rotlar, från hvilka dylika mål föredragas, och tre justitieråd uttala sig för bibehållande af den nuvarande ordningen äfven hvad skiftesmålen beträffar, därvid dock ett justitieråd förordat föreskrift därom, att i afgifvande af betänkande i skiftesmaal skall, där så kan ske, deltaga innehafvarna af *båda* skiftesrotlarna. (Se bil. A sid. 181—187).

*Departements-
chefen.*

Genom afskaffande af revisionssekreterarnas skyldighet att vid afgifvande af betänkande deltaga i behandlingen af mål, som deras kamrater beredt och skola föredraga, skulle beredas någon lättnad i revisionssekreterarnas arbetsbörda. Jag kan dock icke finna, att man för den skull bör afsäga sig de obestriddliga fördelar, betänkandena medföra och hvilka i justitierådens yttranden berörts. De där jämväl omnämnda särskilda förhållanden med afseende å skiftesmålen synas dock böra föranleda, att i dessa mål föredraganden ensam afgifver betänkande.

Promemorieskrifning.

Kommittén.

Kommittén erinrar, att icke någon föreskrift finnes om justitieärendens föredragning i högsta domstolen efter en på förhand upprättad skriftlig sakframställning eller promemoria, men att, enligt praxis, utan undantag i hvarje mål, som skall föredragas i högsta domstolen, utarbetas en skriftlig promemoria, som följes vid föredragningen, så noggrannt förhållandena det medgifva, äfvensom att denna promemoria göres så fullständig, att revisionssekreteraren i allmänhet under föredragningen icke i någon mån behöfver begagna sig af de till målet hörande handlingarna.

Utarbetandet af dylika fullständiga promemior är — yttrar kommittén — uppenbarligen ett synnerligen betungande arbete, som borde kunna väsentligen förenklas, särskildt genom att i promemorian göres hänvisningar till sådana delar af akten, som måste mer eller mindre fullständigt refereras.

Kommittén har ansett saken vara af den betydighet, att uppmärksamheten bort fästas därå, i syfte att de förenklingar uti ifrågavarande hänseende, som utan fara för rättssäkerheten kunna åstadkommas, må varda vidtagna.

Äfven i fråga om promemoriorna har nedre revisionen och härads- höfdingen Warmark uttalat sig mot vidtagande af förändring.

[3.]
Nedre
revisionen.

Högsta domstolens ledamöter hafva enhälligt ansett sig böra på det allvarligaste afstyrka den ifrågasatta förändringen, hvilken skulle komma att ofördelaktigt inverka på högsta domstolens arbete (bil. A sid. 188—193). Högsta dom-
stolen.

För egen del ber jag att få hänvisa till justitierådens yttrande, i hvilket frågan underkastats allsidig belysning. Jag måste instämma däri, att förändringen skulle verka menligt å föredragningens kvalitet, hvilken det med den nuvarande arbetsmetoden i högsta domstolen är af synnerlig vikt att upprätthålla, samt att äfven andra olägenheter kunde däraf blifva en följd. Jag finner alltså förenkling i fråga om promemorieskrifningen icke under nu rådande förhållanden vara möjlig. Däremot är det naturligtvis, såsom jag i annat sammanhang haft anledning beröra, önskvärdt, att en viss grad af koncentration iakttages vid promemoriornas utarbetande; föredragningen kan härigenom förkortas och tillika blifva mera njutbar. Departements-
chefen.

Utsträckning af högsta domstolens arbete å femmansafdelning.

De veckor, då endast *en* afdelning af högsta domstolen tjänstgör eller då *två* afdelningar äro i tjänst, äro 7 ledamöter indelade till tjänstgöring å den ensamt arbetande eller å hvar och en af de båda samtidigt fungerande afdelningarna. Under de veckor åter, då jämväl en *tredje* afdelning tjänstgör, äro väl, såsom eljest, 7 justitieråd indelade å första och å andra rummet, men å det tredje arbete i regeln endast 5 ledamöter. Högsta domstolen *kan* nämligen vara domför med blott 5 ledamöter, ity att i § 22 regeringsformen stadgas, att i domstolen ringare mål kunna prövas och afgöras af 5 ledamöter, så ock af 4, där alla äro om slutet ense. Öfver viktigare saker skola däremot, enligt samma paragraf, minst 7 döma.

Med utgångspunkt från sagda grundlagsbestämmelse har kommittén gjort ett uttalande af hufvudsakligen följande innehåll: Kommittén.

Då endast »ringare mål» finge prövas och afgöras af 5 ledamöter, vore åtskilliga mål uteslutna från att till slutlig behandling företagas å tredje rummet, då 5-mansafdelning där tjänstgjorde.

[3.] Några i lag meddelade bestämmelser om hvilka mål vore att hänföra till »ringare mål» eller till »viktigare saker» funnes ej.

Uti en af ledamöter i högsta domstolen utarbetad promemoria, som tillställts nedre revisionen, hade emellertid närmare angifvits de mål, som enligt justitierådens uppfattning vore af beskaffenhet att lå föredragas å 5-mansafdelning på tredje rummet och alltså, fransedt krigsrättsmål¹, skulle utgöra »ringare mål».

Härigenom hade, hvad revisionssaker anginge, en mycket stark begränsning gjorts i fråga om de mål, som finge föredragas å 5-mansafdelning på tredje rummet.

Det förefölle nu kommittén, som skulle någon fara för rättssäkerheten ej uppstå, om i högsta domstolen andra än »ringare mål» finge prövas och afgöras af 5 ledamöter.

Genom en sådan förändring skulle, enligt kommitténs mening, ett betydande steg tagas till undanröjande af den ofta och med fog öfverklagade långsamheten i högsta domstolens rättsskipning. Högsta domstolen skulle nämligen därigenom sättas i stånd att arbeta på två eller tre afdelningar under längre tid än nu vore förhållandet. Genom minskning af antalet i besluten deltagande ledamöter skulle sannolikt ock målens afgörande i någon mån direkt påskyndas.

Den större arbetsprodukt, som genom en förändring i berörda syfte skulle vinnas, kunde väl tänkas under öfvergångstiden, intill dess balansen af mål hunnit afarbetas, medföra behof af tillfällig förstärkning af nedre revisionens arbetskrafter. Om storleken däraf vore det svårt att nu uppgöra någon beräkning. Behofvet i nämnda hänseende torde emellertid böra tillgodoses genom anslag å extra stat. Något förslag härutinnan från kommitténs sida syntes icke i sakens nuvarande skick påfordras.

Med hänsyn till hvad sålunda anförts har kommittén ansett det kunna ifrågasättas, huruvida ej § 22 regeringsformen borde ändras därhän, att i högsta domstolen andra än »ringare mål» kunde prövas och afgöras af 5 ledamöter.

Skulle så ej kunna ske, vore det enligt kommitténs åsikt synnerligen önskvärdt, att spörsmålet om betydelsen och innebörden af begreppen »ringare mål» och »viktigare saker» blefve i behörig ordning föremål för närmare skärskådande.

Beträffande den sålunda väckta frågan har nedre revisionen ansett det ej åligga revisionen att yttra sig.

¹ Vid behandling af krigsrättsmål å afdelning, där 7 justitieråd äro indelade till tjänstgöring, inträda 2 militärpersoner af högre grad i stället för 2 af justitieråden.

Högsta domstolens ledamöter hafva samtliga funnit åtgärd i det af kommittén berörda hänseende ej böra vidtagas (bil. A sid. 202—206). [3.] Högsta domstolen.

Efter hvad inom högsta domstolen upplysts, har i domstolen utbildat sig den praxis, att till »viktigare saker», som ej må pröfvas af mindre än 7 ledamöter, räknas egentligen endast tryckfrihetsmål, lagförklaringsärenden samt mål om ådömande af dödsstraff eller lifstids straffarbete. Alla andra mål, eller sålunda hufvudmassan af de i högsta domstolen förekommande, anses som »ringare mål», och af dem blifva säkerligen största delen behandlade å 7-mansafdelning. Det är, enligt hvad jämväl blifvit upplyst, för att bland de »ringare målen» utsöndra de minst viktiga, hvilka sålunda företrädesvis böra komma till föredragning å 5-mansafdelning, som den af kommittén omförmälda promemoria upprättats. Departementschefen.

Vid dessa förhållanden erfordras uppenbarligen ej ändring af § 22 regeringsformen såsom förutsättning för förverkligandet af kommitténs önskemål om utsträckning af föredragningen å 5-mansafdelning.

Sådan utsträckning synes mig för öfrigt icke vara att förorda. Det är, såsom i högsta domstolen framhållits, för beredande af nödig auktoritet åt den högsta instansens domar af stor betydelse, att i allmänhet antalet af de i ett mål dömande ej sättes så lågt som till 5, motsvarande antalet ledamöter å en hofrättsdivision. Att man, med hänsyn till den stora balansen af oafgjorda mål, i någon, ehuru ringa utsträckning medgifvit måls afdömande af allenast 5 justitieråd, är, såsom äfven påpekats, att betrakta som en tillfällighetsåtgärd. Mot ett utvidgadt arbete å 5-mansafdelning hafva dessutom andra giltiga skäl inom högsta domstolen anförts.

Något behof att närmare bestämma begreppen »ringare mål» och »viktigare saker» lär ej heller föreligga.

Öfriga förslag.

De öfriga frågor, löneregleringskommittén behandlat i förevarande afdelning af betänkandet, angå: infordrande af utlåtanden i mål, som skola föredragas i högsta domstolen; förkortning af föredragningsperioderna för revisionssekreterarna; tillfälliga hinder för föredragning; sättet för dagtecknande af utslag; samt ämbetsverkets benämning.

Beträffande dessa frågor torde jag ej för närvarande behöfva yttra mig; de flesta bland dem äro af beskaffenhet att böra upptagas till pröf-

[3.] ning, då ny instruktion för ämbetsverket skall utfärdas. De uttalanden, som härutinnan gjorts af högsta domstolens samtliga ledamöter eller ett flertal bland dem, synas i allmänhet böra följas.

Hvad angår ämbetsverkets benämning bör jag emellertid här nämna, att jag, med hänsyn till de af justitieråden Lilienberg, Grefberg och Améen berörda omständigheter (bil. A sid. 206—207), anser någon ändring däri icke böra ifrågasättas.

Vid den nya instruktionens utarbetande böra naturligtvis jämväl andra förhållanden, i hvilka ändring kan anses böra ske, underkastas granskning. Jag afser härvid, bland annat, de till lindring i revisionssekreterarnas arbetsböda syftande förslag, som i nedre revisionens utlåtande framställts beträffande veckomålen och deras behandling (sid. 22—23), äfvensom justitieombudsmannens i särskilda underdåniga skrivelser af den 21 april 1908 och den 25 juni 1909 gjorda framställningar rörande förtursrätt för vissa mål.

På grund af hvad jag anfört i föreliggande fråga får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tackes föreslå Riksdagen att

dels godkänna de af mig framlagda förslagen till ordinarie stat och öfvergångsstat för nedre justitierrevisionen, att tillämpas från och med år 1912, äfvensom de af mig föreslagna villkor och bestämmelser för åtnjutande af de med befattning å den ordinarie staten förenade aflöningsförmåner,

dels besluta,

att en hvar, som med eller efter ingången af år 1912 tillträder befattning å den ordinarie staten, skall vara pliktig att underkasta sig ofvanberörda villkor och bestämmelser,

att, sedan af Kungl. Maj:t bestämts, hvilka nuvarande ordinarie protokollssekreterare å hittills gällande stat skola vid 1912 års ingång öfvertaga de fem i den nya ordinarie staten upptagna protokolls-

sekreterarbefattningarna, öfriga ordinarie protokollssekreterare å den gamla staten skola såsom öfvertaliga uppföras å öfvergångsstaten; samt

att de ordinarie eller konstituerade innehafvare af befattningar å den gamla staten — utom nämnda öfvertaliga protokollssekreterare —, hvilka icke före den 1 november 1911 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya ordinarie staten samt nämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills å gamla staten tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem, dock att, mot befrielse från åliggande skyldighet att bekosta renskrifning, till vissa af befattningarna i fråga anslagna renskrifningspenningar skola upphöra att utgå, samt att i stället för sportler, som i sammanhang med löneregleringen indragas, skall utgå godtgörelse, beräknad efter medeltalet af den inkomst, tjänstinnehafvare må anses hafva åtnjutit af sålunda indragna sportler under den senast förflutna tid, såvidt möjligt ej understigande fem år, därför denna inkomst kan utrönas,

dels stadga, att protokollssekreterare, som uppförts å öfvergångsstaten, skall vara skyldig bestrida amanuensbefattning i nedre justitierevisionen, samt att för hvarje amanuensbefattning, som på detta sätt uppehålles, skall af det i den ordinarie staten upptagna belopp till amanuenser m. m. besparas 2,075 kronor,

dels ock höja det ordinarie anslaget till nedre justitierevisionen från 161,000 kronor med 133,800 kronor till 294,800 kronor.

Rikets hofrätter med därunder lydande justitiestater.

[4.]
Ändrade be-
stämmelser
om ålders-
tillägg
åt hofrätter-
nas vakt-
mästare.

Den ändring i bestämmelserna om ålderstillägg åt ämbetsverkens vaktmästare, hvarom jag talat under punkten 1 här ofvan, bör gifvetvis genomföras äfven beträffande vaktmästarna vid den i hufvudstaden förlagda hofrätten. Den torde därjämte böra utsträckas till de öfriga hofrätternas vaktmästare. Man har väl närmast afsett vaktmästarna i ämbetsverk i Stockholm; den af mig omnämnda sammanställning angående antalet af de vaktmästare, som kunde anses böra komma i åtnjutande af den förmån, ändringen innebär, omfattade endast där förlagda ämbetsverk. Men jag kan icke finna det annat än skäligt, att, om Svea hofrätts vaktmästare erhålla ifrågavarande aflöningsförbättring, samma förmån jämväl beviljas vaktmästarna vid de två i landsortsstäder förlagda hofrätterna. Tjänstgöringen är densamma för samtliga hofrätternas vaktmästare, och till den skillnad i lefnadskostnader, som förefinnes mellan dem, som bo i Stockholm, och dem, som bo därutanför, är hänsyn tagen därigenom att i de förras men ej i de senares aflöning ingår ortstillägg med 150 kronor om året.

Enligt hvad chefen för civildepartementet meddelat mig, är det hans afsikt att föreslå, att vaktmästarna vid *samtliga* länsstyrelser skola komma i åtnjutande af berörda förmån.

På grund af det anförda får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att godkänna sådan ändring i de år 1909 för Svea hofrätt, Göta hofrätt samt hofrätten öfver Skåne och Blekinge fastställda aflöningsstater, att förste vaktmästares lön förklaras kunna efter 5 år höjas med 100 kronor samt en hvar annan vaktmästares lön ej blott efter 5 år med 100 kronor utan jämväl efter 10 år med ytterligare 100 kronor, äfvensom för tillträde till sålunda medgifna aflöningsförhöjningar bestämma enahanda villkor som för tillträde till förut medgifna sådana förhöjningar blifvit stadgade.

Häradshöfdingarnas af statsverket utgående löneförmåner, sådana desamma efter den vid 1874 års riksdag verkställda reglering bestämdes genom nådiga brefvet den 5 juni 1874, utgöras af lön och tjänstgöringspenningar samt, för ett mindre antal domsagor, förvaltningskostnadsbidrag. Vid regleringen sattes lönen för alla domsagor till lika belopp eller 4,500 kronor. Tjänstgöringspenningarna beräknades på visst sätt efter göromålens mängd. Den summa, som med sådan beräkning erhöles, blef emellertid för det fall, att den beräknade sportelinkomsten afsevärdt öfversteg förvaltningskostnaderna, minskad med ett mot öfverskottet svarande belopp. Tjänstgöringspenningarna, hvilkas minimum eljest skulle utgjort 1,000 kronor, kommo härigenom flerstädes att understiga detta belopp. För de domsagor, i hvilka sportlerna antogos icke blifva tillräckliga till omkostnadernas bestridande, anvisades förvaltningskostnadsbidrag, hvilka i likhet med tjänstgöringspenningarna bestämdes till växlande belopp.

De aflöningsförmåner, hvilka sålunda fastställdes för häradshöfdingarna, hafva — fränsedt jämkningar, som föranledts af omreglering eller klyfning af domsagor, och ett fall, då beloppet af förvaltningskostnadsbidrag höjts — hittills icke undergått någon ändring. Vid 1905 års riksdag framlades af Kungl. Maj:t förslag om utjämning af häradshöfdingarnas löneförmåner, gående ut därpå att mindre väl aflönade häradshöfdingar skulle utan statsverkets ytterligare betungande vinna nödig förbättring i sina lönevillkor. Men detta förslag blef ej af Riksdagen antaget.

Till häradshöfdingen i Orusts och Tjörns härads domsaga utgå tjänstgöringspenningar med allenast 200 kronor; hans aflöning af statsmedel uppgår sålunda — med lön af 4,500 kronor — till endast 4,700 kronor. Härtill komma sportler, hvilka vid utarbetande inom justitiedepartementet af det förslag, som låg till grund för Kungl. Maj:ts framställning till 1905 års riksdag, beräknades till 3,964 kronor. Om från summan af dessa inkomster 8,664 kronor dragas beräknade omkostnader 2,450 kronor, återstår en nettoinkomst af 6,214 kronor. Till förbättrande af denna aflöning — en bland de lägsta för domhafvande förekommande — var i nämnda förslag upptagen ökning af tjänstgöringspenningarna med det högsta belopp, som för någon domsaga ifrågasattes, eller 1,300 kronor. Härigenom skulle den behållna inkomsten stiga till 7,514 kronor.

[5.]
Höjning af
tjänstgörings-
penningarna
för häradshöf-
dingen i
Orusts och
Tjörns härads
domsaga.

[5.]
Härads-
höfdingen
H. Blomstedts
framställning.

Nuvarande häradshöfdingen i nämnda domsaga Henrik Blomstedt, hvilken utnämndes till befattningen år 1905, har i underdånig skrifvelse den 1 oktober 1908 begärt förhöjning af de honom tillkommande tjänstgöringspenningar. Till stöd för denna anhållan har Blomstedt anfört:

Såvidt Blomstedt under den korta tid, han innehaft domarämbetet, kunnat finna, vore sagda beräknade behållning snarare för hög än för låg. Då nämligen omkostnaderna för domsagan antagits uppgå till 2,450 kronor, hade icke någon godtgörelse för resor till och uppehålle vid ting och extra förrättningar beräknats, antagligen beroende därpå att Blomstedts företrädare i ämbetet bott vid tingsstället. Då detta varit förfallet och obeboligt vid Blomstedts tillträde af ämbetet år 1906, hade Blomstedt nödgats anskaffa tillfällig bostad tre mil från tingsstället, men inköpt byggnadstomt i dess närhet för att slippa tingsresorna. Emellertid hade sedermera genom kammarkollegiets beslut bestämts, att nytt tingshus skulle uppföras en mil från det nuvarande, ehuru Blomstedt på goda skäl haft anledning antaga, att det nya tingshuset skulle förläggas vid Svanesund, där det gamla vore beläget och hvilken plats tillstyrkts af häradsrätten. För Blomstedt hade det därför blifvit nödvändigt att vid uppförandet af sin nya bostad beräkna dels utrymme för kanslilokal och dels rum för biträden, i följd hvaraf kostnaden komme att uppgå till långt mera än hvad behöfts, om bostaden afsetts endast för Blomstedt och hans familj. För framtiden finge han dessutom vidkännas dryga utgifter för tingsresorna och uppehålle vid tingen. På grund af dessa omständigheter syntes kostnaderna för domsagans skötande kunna beräknas till närmare 3,000 kronor och behållningen följaktligen, då stämpelprovisionen äfven sänkts genom Riksdagens beslut, komma att afsevärdt understiga 6,000 kronor eller — med ett undantag när — det minsta behållna belopp som för någon landtdomare i riket beräknats.

Äfven i andra afseenden hade Blomstedt kommit i sämre läge än andra häradshöfdingar. De flesta af dessa vore bosatta i städer eller större samhällen, som erbjöde förmåner, såsom lätta kommunikationer — för en rannsaking i Blomstedts domsaga åtginge vintertid tre dagar —, skola för barnens uppfostran, billigare kommunalutskylder och i allmänhet sedt billigare lefnadskostnader. På Orust däremot blefve genom närheten af en mängd badorter prisen på lefnadsförnödenheterna under sommartiden uppjagade, och under vintern, då förnödenheterna måste hämtas från städerna, fördyrades varorna af fraktkostnader. Vidare hade kommunalutskylderna tendens att alltjämt stiga. De vore numera så höga att, medan Blomstedts företrädare i början af 1880-talet betalade 250 kronor i kommunalskatt, Blomstedt numera finge för en mindre

inkomst erlægga öfver 700 kronor, öfver 100 kronor i vägs katt och dessutom prästskatt. [5.]

Jämförde Blomstedt vidare sin ställning med sina företrädares, vore Blomstedt också sämre ställd än dessa. Utom att de bott hyresfritt i tingshuset och ej haft några omkostnader för resor och kansli-lokal, hade de varit tillsyningsmän vid kronohäktet i Svanesund, hvarför de uppburit 300 kronor om året, hvilka alla förmåner gjort, att tjänstgöringspenningarna i domsagan vid 1874 års reglering satts till det exceptionellt låga beloppet af 200 kronor. Tillsyningsmansbefattningen hade före Blomstedts tillträde öfverlämnats till kronofogden i orten. Blomstedts närmaste företrädare hade dessutom i flera år uppburit dyrtidstillägg, under det Blomstedt ej komme i åtnjutande däraf.

Örursts och Tjörns härads domsaga hade en folkmängd af omkring 30,000 invånare, och enligt statistiken vore den jämväl i afseende å mängden af göromål jämställd med en medelstor domsaga, under det inkomsterna afsevärdt understege hvad som vore beräknadt i en dylik. För att utjämna detta missförhållande syntes det vara förenadt med rättvisa och billighet, att en förbättring af löneförmånerna vidtoges; och, då någon lönereglering för häradshöfdingar ej vore att förvänta, hemställde Blomstedt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för höjande af tjänstgöringspenningarna i domsagan. Då i nämnda förslag uttalats, att en minimilön af 7,000 kronor vore väl låg och att lörens uppbringande till 7,500 eller 8,000 kronor vore önskvärdt, men behållningen i Blomstedts domsaga ej uppnådde sådant belopp, därest tjänstgöringspenningarna ökades med endast 1,300 kronor, ville Blomstedt ifrågasätta en höjning af 1,800 kronor.

Öfver denna framställning hafva underdåniga utlåtanden afgifvits af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län och af Göta hofrätt äfvensom af statskontoret.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande vitsordar riktigheten af Blomstedts uppgifter om de i orten rådande förhållanden, som föranledt hans framställning, och anser, att, äfven fränset dessa förhållanden, tjänstgöringspenningarna för häradshöfdingen i domsagan äro allt för ringa. Kungl. Maj:ts befallningshafvande finner alltså fog för framställningen förefinnas.

*K. B. i
Göteborgs och
Bohus län.*

Hofrätten anser, att, med hänsyn till hvad Blomstedt upplyst och då hans uppgifter rörande i orten rådande förhållanden vitsordats af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, en höjning af Blomstedt tillkommande tjänstgöringspenningar vore med billighet och rättvisa öfverensstämmande.

Göta hofrätt.

- [5.] Förhöjningen bör dock enligt hofrättens förmenande ej ske med högre belopp än i oförmälda förslag blifvit ifrågasatt eller med 1,300 kronor.

Statskontoret.

I statskontorets utlåtande erinras, att efter år 1905 en stor mängd civila tjänst innehafvare fått sin aflöning ej obetydligt höjd och att, då till följd häraf de beräkningar rörande minimilön m. m., hvarå 1905 års förslag grundades, antagligen icke längre kunde tjäna till utgångspunkt för en reglering af häradshöfdingarnas löner, en tillfredsställande sådan reglering sannolikt icke numera kunde genomföras utan förhöjd kostnad för statsverket. Vid sådant förhållande och då handlingarna syntes utvisa, att särskildt ogynnsamma förhållanden kräfde ökning af ifrågasvarande domhafvandes aflöning redan innan den för en allmän löne-reglering erforderliga utredning kunde komma till stånd, tillstyrker statskontoret framställning till Riksdagen i enlighet med hvad hofrätten uttalat.

*Departement-
chefen.*

Att, utan samband med en allmän omreglering af häradshöfdingarnas löneförhållanden, beträffande en särskild domsaga vidtaga ändring i gällande stat anser jag i allmänhet ej böra ifrågakomma. Att omkostnaderna för en domsagas skötsel ökats eller inkomsterna af domsagan nedgått torde i allmänhet icke i och för sig böra föranleda sådan särskild reglering af häradshöfdingens aflöning. Men om dylik minskning i domsagans afkastning drabbar en domhafvande, hvars aflöning från statsverket är mindre än de flesta andras och för hvilken därjämte lefnadskostnaderna till följd af lokala förhållanden stiga till en höjd som å andra orter ej är vanlig, kan det anses vara skäl att förbättra domarens aflöning.

Ett sådant fall synes mig det nu föreliggande vara. För häradshöfdingen i Orusts och Tjörns härads domsaga — hvilken jämte en annan domhafvande är den ende, som uppbär så låga tjänstgöringspenningar som 200 kronor, under det att för de allra flesta denna aflöningspost uppgår till mellan 1,000 och 2,000 kronor — hafva, efter hvad af handlingarna framgår, ogynnsamma omständigheter sammanträffat i sådan grad att höjning af tjänstgöringspenningarna torde få anses påkallad.

I fråga om höjningens belopp lärers densamma, på sätt hofrätten yttrat, böra begränsas till hvad oförmälda förslag i sådant afseende upptog eller 1,300 kronor.

Slutligen torde jag få erinra, att kammarkollegiets af Blomstedt berörda utslag, hvarigenom bestämts, att Orusts och Tjörns härads tingsstad skulle förläggas från Svanesund till Varekil, efter anförda besvär blifvit genom utslag den 12 april 1910 af regeringsrätten fastställt.

På grund af hvad jag anført får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att från och med år 1912 höja de häradshöfdingen i Orusts och Tjörns härads domsaga tillkommande tjänstgöringspenningar, hvilka nu utgå med 200 kronor årligen, till ett årligt belopp af 1,500 kronor. [5.]

Genom bifall härtill skulle det i gällande riksstat med ett belopp af 518,763 kronor uppförda anslag till Göta hofrätt och därunder lydande justitiestat höjas med 1,300 kronor eller till 520,063 kronor.

Hufvudtitelns allmänna förslagsanslag till ålderstillägg.

Från det å andra hufvudtitelns ordinarie stat uppförda förslagsanslag till ålderstillägg bestridas sådana aflöningsförhöjningar åt befattningshafvare i departementet och därunder lydande verk med undantag af fångvårdsstyrelsen, för hvilket ämbetsverk jämte fångvårdsstaten är för ändamålet anvisadt ett särskildt anslag. [6.]

Det allmänna ålderstilläggsanslaget har från och med år 1877 varit i riksstaten upptaget till 55,000 kronor, hvilket belopp intill år 1910 ej behöft öfverskridas i betydligare mån. Med sistnämnda år har emellertid en afsevärd ökning i utgifterna å anslaget inträdt till följd af den lönereglering för rikets hofrätter, som med ingången af samma år trädt i tillämpning. Under det att de gamla staterna för hofrätterna upptogo för assessorerna ett ålderstillägg å 500 kronor och för hofrättsråden ett å 600 kronor, äro enligt de nya staterna hofrätternas ledamöter, hvilka numera samtliga äro hofrättsråd, tillerkända 3 åldersstillägg, af hvilka ett å 500 kronor och de båda öfriga å 600 kronor hvarterdera. Därjämte har för sekreterare i Svea och Göta hofrätter samt för notarier, aktuarier och arkivarier i samtliga hofrätterna tillkommit ett ålderstillägg utöfver de förut medgifna.

En jämförelse mellan 1909 och 1910 års specialutgiftsstater å ifrågavarande anslag visar för hofrätternas del en stegring från det förra till det senare året af omkring 25,000 kronor.

Med hänsyn härtill hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att höja det under andra hufvudtiteln uppförda förslagsanslag till ålderstillägg från dess nuvarande belopp 55,000 kronor med 25,000 kronor eller sålunda till 80,000 kronor.

Fångvården.

*Fångvårdens
kostnader för
persedel-
verkning åt
andra stats-
förvaltningar.*

I sammanhang med att Riksdagen år 1910 höjde förslagsanslaget till fångars vård och underhåll till 1,375,000 kronor, påpekade Riksdagen, hurusom detta anslag belastades med utgifter, hvilka enligt Riksdagens förmenande rätteligen icke borde drabba detsamma.

Från anslaget bestredes, bland annat, utgifterna för arbetsdriften vid fängelserna. Dessa utgifter förorsakades till icke obetydlig del af det arbete, som fångvården utförde åt andra statsförvaltningar genom tillverkning af för dem erforderliga persedlar. För arbetet erhöles fångvården dock ingen annan ersättning än för arbetsmaterialierna, men finge däremot vidkännas utgifter för arbetspremier till fångarna och aflöningar åt ett växande antal yrkesundervisare samt för arbetsverktyg m. m.

Då ifrågavarande utgifter uppginge till rätt afsevärda belopp, hade det syntes Riksdagen skäligt, att vederbörande statsförvaltningar själfva finge vidkännas lämplig andel i samtliga kostnaderna för de persedlar, som vid fångvårdsanstalterna för deras räkning tillverkades. I det outredda skick, hvori saken för närvarande befunnit sig, hade Riksdagen likväl icke ansett sig kunna framlägga något särskildt förslag utan endast velat fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet å förhållandet.

Genom nådigt bref den 18 juni 1910 anbefalldes fångvårdsstyrelsen att i den sålunda af Riksdagen väckta frågan verkställa utredning samt därefter till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande och det förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Därefter har fångvårdsstyrelsen i underdånig skrifvelse den 23 september 1910 angående de anslag, som för fångvården borde äskas af instundande riksdag, yttrat, att det för denna utredning måste vara af vikt att känna resultatet i fråga om arbetsdriften af det blifvande bokslutet för år 1910 äfvensom de anordningar för arbetsledningen och undervisningen, som vid arbetsdriftens ännu fortgående utveckling under den närmare framtiden kunde blifva erforderliga. Då ärendet för en tillfredsställande lösning därjämte fordrade en ingående pröfning af förhållanden, hvilka kunde äga inflytande därå, hade styrelsen ännu icke kunnat slutföra den redan påbörjade utredningen. Styrelsen kunde sålunda icke heller för närvarande uttala sig angående den jämkning i

förslagsanslaget till fångars vård och underhåll, som kunde föranledas af åtgärd i den af Riksdagen angifna riktningen.

Ej heller af annan anledning än den nu berörda har fängsvårdsstyrelsen föreslagit ändring i de ordinarie fängsvårdsanslagens belopp.

Dessa torde äfven enligt min mening böra lämnas oförändrade.

Beträffande vissa befattningshafvares rätt till ålderstillägg har jag emellertid att föreslå framställningar till Riksdagen, hvilka ej påkalla ändring i fängsvårdens förslagsanslag till dylika aflöningsförhøjningar.

Vid det numera indragna centralfängelset å Nya Varfvet vid Göteborg blef direktörsbefattningen med utgången af september månad 1902 ledig till följd af ordinarie innehafvaren beviljad afsked. I afbidan på fängelsets förestående indragning blef tjänsten ej vidare tillsatt, utan den uppehölls, jämlikt fängsvårdsstyrelsens förordnande, från och med den 1 oktober 1902 till den 1 juni 1907, då indragningen skedde, af bevakningsbefälhafvaren vid fängelset P. Billow. Från och med den 1 november 1907 har Billow varit direktör vid länsfängelset (numera straff-fängelset) i Uppsala.

[7.]
Direktören
P. Billows
rätt till
ålderstillägg.

Redan innan Billow erhållit konstitutorial å direktörsbefattningen i Uppsala, gjorde han hos fängsvårdsstyrelsen framställning därom, att styrelsen ville åt honom utverka medgifvande, att, för den händelse han erhöile konstitutorial å direktörsbefattning, han för tillträde till ålders-tillägg finge tillgodoräkna sig den tid, han tjänstgjort såsom direktör vid centralfängelset å Nya Varfvet. *Äldre ärend.*

Fängsvårdsstyrelsen ingick i anledning häraf till Kungl. Maj:t med en skrifvelse, däri styrelsen framhöll, att, då Billow bestridt en direktörs-tjänst, som under vanliga förhållanden skulle hafva varit tillsatt medelst konstitutorial, han syntes äga befogade anspråk på att få räkna sig till godo denna tjänstetid för vinnande af rätt till ålderstillägg såsom direktör. Styrelsen hemställde alltså, att Kungl. Maj:t täcktes förklara Billow berättigad att, därest han blefve konstituerad till direktör vid någon fängsvårdsanstalt, han för tillträde till ålderstillägg å tjänsten måtte få tillgodoräkna sig den tid, han på grund af styrelsens förordnande under vakans uppehållit direktörsbefattningen vid centralfängelset å Nya Varfvet.

Statskontoret erinrade i afgifvet utlåtande, hurusom i kungl. kungörelsen den 26 juni 1903 angående villkoren för åtnjutande af de från och med år 1904 fastställda nya aflöningsförmåner för föreståndarna vid läns- och kronocellfängelserna i riket stadgats, att löntagare, som blifvit

[7.] transporterad, finge för ålderstillägg tillgodoräkna sig tjänstgöringen i likartad befattning vid olika fängvårdsanstalter och att löntagare finge i samma afseende tillgodoräkna sig den tid, som före den nya lönestatens utfärdande förflutit från hans utnämning till tjänsten. Då den sålunda medgifna rätten att för ålderstilläggs åtnjutande tillgodoräkna sig viss tid uppenbarligen afsåge allenast tjänstgöring såsom ordinarie tjänstinnehafvare och icke för något fall utsträckts till att gälla äfven i fråga om den, som uppehållit tjänst allenast på förordnande, ansåg statskontoret den gjorda framställningen icke vara af beskaffenhet att kunna bifallas.

I enlighet med detta utlåtande blef genom Kungl. Maj:ts beslut den 8 november 1907 framställningen afslagen.

Framställning af Billow d. 9 maj 1910. I underdånig skrifvelse den 9 maj 1910 har Billow återupptagit frågan om sin rätt till ålderstillägg. Han åberopar, att vid den nya lönestat för fängvårdsstaten, som 1910 års riksdag godkänt, fästs bestämmelse att, beträffande förhöjning af aflöning efter viss tids fortsatt innehafvande af tjänst i samma lönegrad, löntagare bör tillgodoräknas tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen vare sig på grund af fullmakt eller konstitutional eller *på grund af förordnande i följd af frågan om reglering af löneförhållanden m. m. vid fängvårdsstaten.* Då denna bestämmelse syntes innebära ett upphäfvande af det, som föranlett statskontoret att afstyrka bifall till Billows tidigare framställning, anhåller Billow, att Kungl. Maj:t täcktes medgifva, att han för tillträde till ålderstillägg å sin befattning såsom direktör vid länsfängelset i Uppsala måtte få tillgodoräkna sig den tid från den 1 oktober 1902, han på förordnande uppehållit direktörsbefattningen vid centralfängelset å Nya Varfvet.

Fängvårdsstyrelsen.

Fängvårdsstyrelsen finner, i afgifvet underdånigt utlåtande, den af Billow åberopade bestämmelsen, om än icke på förevarande fall tillämplig, dock på visst sätt innebära ett frångående af den princip, hvarå statskontoret grundat sitt afstyrkande af fängvårdsstyrelsens hemställan i det äldre ärendet. Då direktörsbefattningen å Nya Varfvet hållits vakant af orsak, nästan jämförlig med en omreglering, anser styrelsen den numera meddelade bestämmelsen kunna innefatta skäl till att direktörsförordnandet å Nya Varfvet må få af Billow tillgodoräknas för tillträde till ålderstillägg. Under åberopande i öfrigt af sitt utlåtande i det föregående ärendet tillstyrker styrelsen bifall till Billows nu gjorda ansökan.

Statskontoret, som änyo hörts, anför, att sagda bestämmelse, hvilken hade sin motsvarighet i aflöningsbestämmelserna vid flertalet af de senare årens löneregleringar, tydligen grundade sig å den uppfattningen, att en person, som under vanliga förhållanden skulle varit ordinarie innehafvare af vederbörande tjänst, icke af den omständigheten, att tjänsten för underlättande af en eventuell omorganisation allenast tillsattes på förordnande, skulle blifva lidande i afseende å den rätt till lönetur, som eljest skulle tillkommit honom. Bestämmelsen syntes därför icke få utsträckas att gälla för andra fall än de sålunda angifna och alltså ej kunna innebära ett upphäfvande af den allmänna grundsatsen, att den för erhållande af ålderstillägg erforderliga tjänstetiden skulle utgöras af ordinarie innehafvande af tjänsten. Vid sådant förhållande och då direktörsbefattningens vid centralfängelset å Nya Varfvet uppehållande på förordnande föranledts af beslut om fängelsets indragning på grund däraf, att dess område erfordrats för sjöförsvarets behof, och alltså ej stode i något samband med den nu genomförda löneregleringen för fängvårdspersonalen, kan statskontoret ej tillstyrka Kungl. Maj:t att medgifva Billow den begärda förmånen. Däremot vill det synas statskontoret, som om långvarigheten af ifrågavarande förordnande — 4 år 8 månader — samt särskildt den omständigheten, att ej under tiden funnits någon ordinarie innehafvare å tjänsten, som å densamma räknat lönetur, utgöra goda skäl för att söka hos Riksdagen utverka sådant medgifvande. Statskontoret hemställer alltså om nådig proposition i sådant syfte.

[7.]
Statskontoret.

I statskontorets uppfattning om de på denna fråga inverkan-
de omständigheter kan jag till alla delar instämma. Billow, hvilken nu-
mera öfvergått å den nya aflöningsstat, som tillämpas från ingången
af detta år, torde icke på grund af de vid staten fästade lönebestäm-
melser kunna göra anspråk på att få för tillträde till ålderstillägg å
direktörstjänsten vid straffängelset i Uppsala beräkna den tid, hvar-
under han innehaft ifrågavarande *förordnande* å direktörsbefattningen
vid centralfängelset å Nya Varfvet. Men de af statskontoret anförda
billighetsskäl tala för att han kommer i åtnjutande af en förmån, som
sålunda icke kan tillstädjas honom enligt stadganden, vid hvilkas till-
komst hänsyn ju icke kunnat tagas till ett sådant undantagsförhållande
som det här föreliggande.

Departements-
chefen

Efter den nya staten utgör begynnelse aflöningen å Billows nu
innehafvande tjänst 4,000 kronor, hvartill kunna komma två ålders-
tillägg, hvarterda å 500 kronor, efter resp. 5 och 10 år.

[7.]

Lämnas nu det begärda medgifvandet, skulle Billow äga att från och med år 1908 uppbära första ålderstillägget å sin direktörslön. Då det emellertid ej lärer vara skäl att låta medgifvandet verka retroaktivt, så att Billow skulle erhålla rätt till ålderstillägg för år, som förflutit före den 1 januari 1911, då den nya lönestaten trädt i kraft, torde nödigt förbehåll i detta afseende böra göras.

Jag hemställer på grund af det anförda, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

medgifva, att direktören vid straffängelset Uppsala P. Billow må för erhållande af ålderstillägg å direktörstjänsten räkna sig till godo den tid från och med den 1 oktober 1902 till den 1 juni 1907, hvarunder han på förordnande uppehållit direktörsbefattningen vid numera nedlagda centralfängelset å Nya Varfvet; dock att sådant medgifvande ej må föranleda utbetalande till Billow af ålderstillägg för tid före den 1 januari 1911.

[8.]

Assistenten
C. J. E. Gü-
lich's rätt till
ålderstillägg.

Under mer än hälften af den tid, direktören Billow, såsom jag nämde, innehade förordnande å direktörsbefattningen vid centralfängelset å Nya Varfvet, sköttes hans tjänst såsom bevakningsbefälhafvare vid samma fängelse af reservunderlöjtnanten C. J. E. Gülich; denne var förordnad att uppehålla sistnämnda tjänst från och med den 10 oktober 1904 till den 17 maj 1907 eller sålunda 2 år 7 månader 7 dagar. Därefter öfverflyttades Gülich till tvångsarbetsanstalten å Svartsjö, där han från och med den 18 maj 1907 till årets slut eller alltså 7 månader 13 dagar på förordnande uppehöll bevakningsbefälhafvartjänsten, för att med ingången af år 1908 tillträda denna befattning på grund af konstitutorial. Aflöningen å densamma utgjorde intill innevarande år 2,500 kronor jämte 2 ålderstillägg, efter 5 och 10 år, å resp. 300 och 200 kronor; från och med detta år är befattningen en assistenttjänst med aflöning af 3,000 kronor jämte 2 ålderstillägg, efter 5 och 10 år, hvartdera å 400 kronor.

Fängvårds-
styrelsen.

I det af fängvårdsstyrelsen afgifna underdåniga förslag till stat för år 1910 å förslagsanslaget till ålderstillägg för en del vid styrelsen och fängvården anställda ämbets- och tjänstemän upptogs Gülich till erhållande af första ålderstillägget, 300 kronor, å bevakningsbefälhafvartjänsten å Svartsjö. Fängvårdsstyrelsen räknade honom alltså till godo

de tider, han allenast varit *förordnad* å befattningarna å Nya Varfvet och Svartsjö. Till stöd för denna sin åtgärd anförde styrelsen, att Gülich icke kunnat erhålla konstitutorial å befattningen å Nya Varfvet på grund af att fråga förelegat om fängelsets indragning och att sålunda en organisationsfråga varit orsaken till att han ej tidigare vunnit ordinarie anställning. Detta syntes icke böra läggas honom till last i fråga om tillträde till ålderstillägg. Att sådant nu tillerkändes honom, öfverensstämde med den princip, som låge till grund för den i sammanhang med nya aflöningsstaten fastställda bestämmelse, som jag nyss omnämnt.

[8.]

Fängvårdsstyrelsen öfverlämnade äfven en underdånig skrifvelse från Gülich, däri han anhöll, att Kungl. Maj:t ville förklara honom berättigad att i fråga om ålderstillägg tillgodoräkna sig hela den tid från den 10 oktober 1904, han innehaft stadigvarande förordnande såsom bevakningsbefälhafvare, eller, om sådant ej läte sig göra, hos Riksdagen hemställa om tillerkännande åt honom af nämnda förmån.

Då Kungl. Maj:t den 11 mars 1910 meddelade fastställelse å berörda förslag till stat, gjordes undantag i fråga om ålderstillägget för Gülich, och statskontoret anbefalldes att därutinnan afgifva utlåtande.

I yttrande, som med anledning häraf inkommit från statskontoret, har detta ämbetsverk erinrat om Kungl. Maj:ts af mig omnämnda beslut den 8 november 1907, hvarigenom en liknande framställning af Billow afslogs. Med afseende härå och då i fråga om Gülich tillika förekomme, att den bevakningsbefälhafvartjänst å Nya Varfvet, han uppebållit på förordnande, icke var ledig utan innehades af Billow, har statskontoret funnit sig förhindradt att tillstyrka bifall till framställningen om ålderstillägg åt Gülich.

Statskontoret.

Därest Billow erhåller rätt att tillgodoräkna sig tiden för sitt förordnande å direktörsbefattningen å Nya Varfvet, synes mig motsvarande förmån följdriktigt böra beviljas Gülich med afseende å den tid, han skött Billows bevakningsbefälhafvartjänst. Statskontoret, som afgifvit sitt tillstyrkande yttrande i fråga om Billows ålderstillägg *efter det* statskontoret uttalat sig för afslag å framställningen angående Gülich, har funnit ett särskildt skäl för sin åsikt i den senare frågan uti den omständigheten, att, medan Gülich uppehöll nämnda bevakningsbefälhafvartjänst, den innehades af Billow. Hvad statskontoret härvid närmast äsyftat är väl, att Billow under ifrågavarande tid räknat tjänsteår

Departements-
chefen.

[8.] å befattningen, hvilket skulle hindra, att äfven Gülich finge göra det. Detta hinder lärer dock få anses bortfallet just därmed, att genom bifall till Billows framställning hans tjänsteårsberäkning för samma tid så att säga öfverflyttats å direktörsbefattningen vid fängelset.

Anser jag mig sålunda böra förorda, att Gülich må räkna sig till godo tiden för det stadigvarande förordnandet å Nya Varfvet, följer emellertid ej häraf, att medgifvandet bör utsträckas till den tid, som förflöt mellan upphörandet af detta förordnande och Gülichs anställande såsom ordinarie bevakningsbefälhafvare å Svartsjö. Under denna tid innehade Gülich allenast förordnande å sistnämnda tjänst under omständigheter, som icke innefattade särskild anledning att likställa förordnandet med fast anställning. Till denna del kan jag därför ej tillstyrka, att ifrågavarande förmån beviljas Gülich.

Bifalles hemställandet angående Gülich i den utsträckning, jag nu angifvit, skulle han blifva berättigad att för tiden från innevarande års början åtnjuta första ålderstillägget å lönen som assistent å Svartsjö. För år 1910 skulle han däremot ej få uppbära ålderstillägg.

På grund af hvad jag sålunda anført får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

medgifva, att assistenten vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö C. J. E. Gülich må för erbållande af ålderstillägg å assistenttjänsten räkna sig till godo den tid från och med den 10 oktober 1904 till den 17 maj 1907, hvarunder han på förordnande uppehållit bevakningsbefälhafvartjänsten vid numera nedlagda centralfängelset å Nya Varfvet.

[9.]
Vissa vakt-
konstaplars
rätt till
ålderstillägg.

I ännu en fråga rörande ålderstillägg för befattningshafvare vid fängvårdsstaten synes framställning böra göras hos Riksdagen.

Under andra hufvudtiteln å ordinarie stat uppförda två särskilda anslag till fångars vård och underhåll. Det ena är ett bestämdt anslag, hvilket helt och hållet disponeras för aflöningar till befattningshafvare vid fängvårdsanstalterna enligt stat, som af Riksdagen fastställts. Det andra anslaget åter är ett förslagsanslag, hufvudsakligen afsedt för andra utgifter för fångvården, men äfven i någon mån för aflöningar åt personalen; å detta förslagsanslag fastställer Kungl. Maj:t årligen utgiftsstaten för de särskilda fängvårdsanstalterna.

Den personal, som aflönas från förslagsanslaget, är i regel helt och hållet extra ordinarie, med aflöning utgående i form af arfvode och

utan på förhand fastställd rätt till ålderstillägg. Men från äldre tid, då hela bevakningspersonalen aflönades från förslagsanslaget, kvarstå å detsamma ett fåtal bevakningstjänster, hvilkas innehafvare därifrån uppbära enahanda aflöning och jämväl hafva samma rätt till ålderstillägg som innehafvarna af motsvarande befattningar å den af Riksdagen antagna stat å bestämda anslaget.

Dessa s. k. ordinarie befattningar med aflöning från förslagsanslaget voro, då Eders Kungl. Maj:t den 6 mars 1908 fastställde nya utgifts-stater å detta anslag, till antalet 14, nämligen 1 bevakningsbefälhafvar- och 3 vaktmästarsysslor, hvilkas innehafvare tjänstgjorde såsom föreståndare för de små kronohäkterna i Ängelholm, Svanesund, Skellefteå och Lycksele, 1 vaktmästarplats vid centralfängelset för kvinnor i Göteborg, 1 högre bevakningstjänst vid kronohäktet å Långholmen samt 8 vaktkonstapelsbefattningar, däraf 1 vid nämnda kvinnofängelse och 7 vid tvångsarbetsanstalten i Norrköping. Af nu nämnda befattningar äro å förslagsanslaget fortfarande uppförda endast 7, nämligen föreståndarplatserna vid kronohäkterna i Ängelholm, Svanesund, Skellefteå och Lycksele, hvilkas indragning blifvit ifrågasatt, äfvensom berörda tjänst vid kronohäktet å Långholmen och 2 vaktkonstapelsbefattningar vid tvångsarbetsanstalten i Norrköping. Öfriga 7 befattningar hafva däremot afförts från förslagsanslaget.

Bland dem, som innehaft dessa sistnämnda befattningar, äro vaktkonstaplarna E. A. Edlund, G. A. Berg, F. W. Nordqvist och G. E. Karlén. Under den tid de uppburo sin aflöning från förslagsanslaget, intjänade de, Edlund, Berg och Nordqvist båda de ålderstillägg, som kunde tillkomma vaktkonstapel, och Karlén det första af dessa ålderstillägg. Under år 1909 hafva de emellertid samtliga erhållit konstitutorial å befattningar, för hvilka aflöning åtnjutes från bestämda fängvårdsanslaget och till hvilka ålderstillägg i förekommande fall skall utgå från det i riksstaten särskildt uppförda anslag till ålderstillägg vid fängvården. Fråga uppstår då, huruvida genom denna öfverflyttning skett någon ändring beträffande deras rätt till ålderstillägg. Enligt gällande allmänna aflöningsvillkor må, såsom jag förut haft anledning erinra, *förordnande* å tjänst icke beräknas vid bestämmande af rätt till ålderstillägg, och, hvad särskildt bevakningspersonalen angår, stadgades i kungl. bref den 8 december 1882, att för bevakningspersonalen tiden för åtnjutande af ålderstillägg skall räknas icke, såsom dittills gällt, från anställningsåret utan från början af kalenderåret näst efter det, under hvilket konstitutorial å befattningen erhållits.

[9.]
Fångvårds-
styrelsen.

Fångvårdsstyrelsen har i det afgifna förslaget till ålderstilläggsstat för år 1910 uppfört Edlund, Berg, Nordqvist och Karlén till erhållande af de ålderstillägg, de intjänat medan de aflönades från förslagsanslaget. Ej heller i fråga om dessa ålderstillägg har emellertid statförslaget ännu vunnit nådig fastställelse.

Statskontoret.

Statskontoret, som fått sig anbefalldt att afgifva utlåtande jämväl i denna fråga, har hänvisat till att ifrågavarande vaktkonstaplar redan under den tid, de aflönats från förslagsanslaget, haft rätt till ålderstillägg till samma belopp och under samma villkor, som gällt i fråga om ålderstillägg för de från det bestämda anslaget aflönade tjänstinnehafvarna. Vid sådant förhållande har statskontoret funnit nämnda bestämmelse i kungl. brefvet den 8 december 1882 ej kunna anses i förevarande fall tillämplig. Enligt statskontorets mening möter alltså ej hinder för att de fyra vaktkonstaplarna må äfven efter 1909 års utgång behålla de ålderstillägg, hvaraf de vid nämnda tidpunkt voro i åtnjutande.

Departements-
chefen.

Att ifrågavarande vaktkonstaplar, hvilkas ställning under den tid, de erhöilo aflöning från förslagsanslaget, i allt öfrigt var fullkomligt likartad de vaktkonstaplars, som undfått konstitutorial och uppburo lön från bestämda anslaget, skäligen icke böra lida minskning i sin rätt till ålderstillägg därigenom att de nu själfva försetts med konstitutorial, synes mig uppenbart.

Ät det emellertid här gäller att tillägga befattningshafvare, hvilka uppbära aflöning enligt stat, som Riksdagen fastställt, en förmån, hvilken icke skulle tillkomma dem med tillämpning af de för åtnjutande af aflöning enligt samma stat fastställda bestämmelser, lär det vara erforderligt att till en sådan åtgärd inhämta Riksdagens samtycke.

Det medgifvande, som begäres, torde emellertid ej böra inskränkas till de 4 nu ifrågavarande bevakningstjänstemännen. Af hvad jag i det föregående anført framgår, att 7 befattningshafvare vid fångvårdsanstalterna ännu intaga sådan ställning som den, hvari Edlund, Berg, Nordqvist och Karlén stodo innan de erhöilo konstitutorial å vaktkonstapels-tjänster. Äfven beträffande dessa 7 befattningshafvare kan inträffa, att de blifva öfverförda å en tjänst på ordinarie staten, motsvarande den de nu innehafva, och i sådant fall bör naturligtvis i fråga om rätten till ålderstillägg gälla detsamma som nu föreslås beträffande Edlund, Berg, Nordqvist och Karlén. Ett med hänsyn härtill affattadt generellt medgifvande torde därför böra af Riksdagen begäras. Ett sådant medgifvande skulle icke kunna komma andra befattningshafvare vid fångvården till

godo än — fränsedt Edlund, Berg, Nordqvist och Karlén — *dels* de nuvarande föreståndarna vid kronohäkterna i Ängelholm, Svanesund, Skellefteå och Lycksele samt dem, som efter deras afgang kunna, innan fängelserna indragas, blifva innehafvare af dessa befattningar, *dels ock* de nuvarande innehafvarna af berörda tjänst vid kronohäktet å Långholmen och 2 vaktkonstapelsbefattningar vid tvångsarbetsanstalten i Norrköping.

Jag föranlätas alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

medgifva, att den rätt i fråga om ålderstillägg, som tjänsteman, tillhörande fångvårdens bevakningspersonal, må hafva förvärfvat under det han uppburit aflöning från förslagsanslaget till fångars vård och underhåll, må, sedan han erhållit konstitutorial å befattning i samma lönegrad, med aflöning enligt af Riksdagen fastställd stat, räknas honom till godo beträffande ålderstillägg å den med den nya befattningen förenade lön.

Ersättning åt domare, vittnen och parter.

En vid 1910 års riksdag behandlad fråga föranleder mig att göra en hemställan, som berör det å andra hufvudtiteln's ordinarie stat uppförda anslag till »ersättning åt domare, vittnen och parter».

Inom första kammaren väcktes en motion (nr 3), däri erinrades, att, om en från Sverige förrymd brottsling skulle efterspanas i utlandet för att häktas och hemföras, enskild målsägare måste till utrikesdepartementet aflämna skriftlig förbindelse att ersätta departementet de med anledning häraf uppkommande kostnader. Gällde det ett land, med hvilket Sverige hade utlämningstraktat, som innehölle vanlig bestämmelse om skyldighet för det främmande landet att bestrida de utgifter, förfarandet mot brottslingen medförde inom detta land, behöfde målsägaren i allmänhet — fränsedt vissa öfversättningskostnader och utrikes-

[9.]

[10.]
Förbrytares
efterspan-
nande i ut-
landet och
hemförande.
Motion vid
1910 års
riksdag.

- [10.] departementets telegramutgifter — ej vidkännas annan kostnad än för brottslingens forslande från landets gräns till Sverige. Om däremot i traktat mellan Sverige och det främmande landet vore, såsom i vår utlämningskonvention med Nordamerikas förenta stater, bestämdt, att kostnaden för häktning och utlämnande skulle bestridas af den regering, som begärt åtgärden, kunde det belopp, den enskilde målsägaren finge utbetala, blifva så afsevärdt, att den, som kanske redan genom den förrymdes åtgöranden lidit stor förlust, icke ville underkasta sig ytterligare utgifter för hans befordrande till straff. Stundom hade visserligen Kungl. Maj:t, på justitiedepartementets föredragning, anvisat bidrag af allmänna medel till bestridande af kostnaderna för förrymda brottslingars efterspanande och hemsändande, men detta hade skett endast i undantagsfall och i allmänhet då brotten varit af den art, att vederbörande ansett angeläget, att de blefve befrade. I regel vore således den enskilde angifvaren tvungen att vidkännas kostnader i dylika fall.

Att det sålunda skulle bero på den enskildes vilja och förmåga att underkasta sig utgifter, huruvida en förrymd förbrytare komme att lagföras eller ej, fann motionären stridande mot det allmänna rättsmedvetandet. Anslag af allmänna medel borde fördenskull finnas tillgängliga för efterspanande och hemtransporterande af efterlysta personer. Medvetandet om befintligheten af ett sådant anslag skulle hos allmänheten ingifva trygghet och möjligen äfven i någon mån förhindra brotts begående, då utsikterna för en lyckad flykt blefve väsentligt minskade.

Motionären föreslog alltså, att Riksdagen måtte under tredje hufvudtiteln upptaga ett förslagsanslag å 5,000 kronor att användas till efterspanande i utlandet af från Sverige förrymda förbrytare och till dessas hemtransporterande.

Statsutskottet.

Statsutskottet afgaf utlåtande i anledning af motionen, därvid utskottet, som från justitiedepartementet erhållit upplysningar angående fall, då Kungl. Maj:t anvisat medel till bestridande af kostnader af ifrågavarande art, anförde:

Under de 15 åren från och med 1895 till och med 1909 hade i 12 fall förekommit, att Kungl. Maj:t å nämnda departements föredragning anvisat medel i berörda syfte.

Där fråga varit om *efterspaning* (sex fall), hade kostnaden utgått från andra hufvudtitelns anslag till extra utgifter. I alla dessa fall hade spaningarna skett i Norge under den tid, då Sverige ännu ej hade utlämningsstraktat med Norge. Kostnadsbeloppen hade varit obetydliga,

varierande mellan 10 kronor 20 öre och 54 kronor 5 öre. Det anslag, hvarifrån kostnaderna uti ifrågavarande fall gäldats, vore emellertid ett bestämdt anslag af ganska ringa storlek (4,500 kronor), hvarför svårighet i detta afseende kunde uppstå. Mera afsevärda belopp kunde nämligen ej anvisas därifrån, utan torde för betydligare kostnaders gäldande ej annan utväg stå öppen än att förordna om desammas utbetalande i förskott för framtida anmälan hos Riksdagen till ersättande, ett förhållande, som kunde tänkas verka därhän, att brottslingar, hvilkas lagförande i allt fall måste anses önskvärdt och för hvilkas efterspanande man ej hade anledning att antaga att enskilda vore villiga ikläda sig kostnaderna, icke blefve efterspanade och hemförda.

Hvad åter anginge de sex fall, då ersättning anvisats för brottslingars *hemforslande* från utrikes ort eller deras *häktande och hemforslande*, hade i regel anlitats ett annat anslag under andra hufvudtiteln, nämligen förslagsanslaget till fångars vård och underhåll. Två brottslingar hade hemförts från Norge, en från Tyskland, en från Frankrike, en från Egypten och en från Amerika. De utbetalade ersättningarna vore här i allmänhet något större, men endast i ett fall hade beloppet öfverstigit 100 kronor. Som det anslag, hvarifrån dessa kostnader gäldats, vore ett förslagsanslag, mötte emellertid ej hinder att anvisa erforderligt belopp därifrån, äfven om kostnaden skulle vara jämförelsevis hög.

Af det anförda syntes utskottet framgå, att, om också medel funnes tillgängliga till gäldande af kostnaderna för till utlandet förrymda brottslingars häktande och hemforslande, ett annat förhållande gjorde sig gällande vid fråga om kostnaderna för sådana förbrytares efterspanande; och ansåge utskottet synnerligen önskvärdt, att detta missförhållande afhjälptes. Emellertid hade utskottet ansett det kunna ifrågasättas, huruvida ej detta ändamål lämpligast skulle kunna ernås genom medgifvande, att för gäldande af erforderliga kostnader af nu ifrågavarande slag finge användas något i riksstaten uppfördt, för ungefär likartade utgifter afsedt anslag, som därtill kunde lämna tillgång.

Med afseende härå och då utskottet antog, att, därest så skulle visa sig af behovet påkalladt, Kungl. Maj:t icke skulle underlåta att vidtaga åtgärder för utverkande af dylikt medgifvande, hade utskottet, ehuru till fullo beaktande det behjärtansvärda i motionen, dock icke ansett sig kunna förorda densamma.

Utskottets hemställan, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas, blef af Riksdagen godkänd.

[10.]

Riksdagen.

[10.]
Departements-
chefen.

Att en brottsling, som för att undgå ansvar för sin gärning afviker ur landet, icke blir ostraffad, är ett samhällsintresse af vikt; för dess tillgodoseende äro utlämningstraktaterna mellan olika stater tillkomna. Dessa förplikta icke till utlämnande af förbrytare, hvilket brottet än är. Endast brott af mera betydande art grunda anspråk för den ena staten å den andras medverkan till brottslingens gripande och hemsändande. Föreligger emellertid sådant fall, att utlämning kan och bör begäras, lär det i allmänhet vara i sin ordning, att förfarandet mot den brottslige icke får förfalla på grund däraf att den genom brottet kränkte icke kan eller vill bestrida de med efterspaningen och öfriga åtgärder förbundna kostnader; det bör i regel vara statens sak att i dylika fall bestå de erforderliga medlen.

Hittills har, synes mig, detta icke iakttagits i önskvärd omfattning; särskildt då fråga varit om gripande i Amerikas förenta stater af dit förrymda brottslingar hafva ej sällan målsägare här i Sverige fått vidkännas betydliga utgifter. En bidragande orsak till detta förhållande torde hafva varit saknaden af föreskrift, huru af statsmedel må beredas godtgörelse för dylika kostnader. Angående den i detta hänseende rådande praxis har statsutskottet lämnat upplysningar, grundade på uppgifter från justitiedepartementet.

Att fortfarande följa denna praxis, äfven om, såsom jag anser riktigt, staten hädanefter i större utsträckning ikläder sig kostnader af ifrågasvarande art, lär ej vara lämpligt, särskildt med hänsyn till det ringa belopp, hvarmed andra hufvudtiteln anslag till extra utgifter är uppfördt i riksstaten. Erfarenheten från det sistförflutna året bestyrker detta. I två mål om utlämnande från England af personer, som här i Sverige begått brott, hafva uppkommit så dryga kostnader — i det ena, angående filosofie doktorn M. Ekenberg, uppgående till mellan 8- och 9,000 kronor —, att de måst bestridas af medel, anvisade under förskottstitel att framdeles hos Riksdagen anmälas till ersättande.

Med afseende härå finner jag den af statsutskottet ifrågasatta anordningen, att Riksdagen skulle lämna generellt medgifvande till sådana kostnaders bestridande från något anslag, som i riksstaten uppförts för likartade utgifter, värd beaktande.

Härvid är närmast att tänka på andra hufvudtiteln anslag till »ersättning åt domare, vittnen och parter». Detta anslag användes, bland annat, till gäldande af vittneslöner i brottmål, ersättningar åt domare, nämndemän, länsmän och målsägare för inställelse vid vissa ransakningar, kostnader för tolks anlitande vid domstol samt ersättningar till rättegångsbiträden åt häktade. Anslaget kan sägas i allmänhet vara

afsedt för kostnader i anledning af statens uppgift att upprätthålla rättsordningen. Dess anlitande jämväl för hvad staten måste utgifva för att till straff befordra afvikna brottslingar lärer alltså vara lämpligt. [10.]

Tillser jag härefter, huruvida nämnda anslag lämnar tillgång till sådana ytterligare utgifter, befinnes, att anslaget, som är ett förslagsanslag, till och med år 1906 upptagits till 135,000 kronor, men, då brist å detsamma under flera år yppats, från och med år 1907 höjts till 165,000 kronor, samt att under åren 1905—1909 nettoutgifterna å anslaget i medeltal utgjort 163,592 kronor 95 öre. Då sålunda anslagets belopp för närvarande synes väl afpassadt och den ökning i utgifter därifrån, som det ifrågasatta medgifvandet skulle vålla, icke i förhållande till anslagets belopp kan blifva särdeles betydlig, finner jag, åtminstone icke nu, nödigt att föreslå höjning af anslaget.

Under åberopande af hvad jag sålunda yttrat tillåter jag mig hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

medgifva, att, där förbrytare, som skall åtalas vid svensk domstol afvikit ur riket, och kostnad, som finnes böra gäldas af statsmedel, uppstår för hans efterspanande, gripande och hemförande till Sverige äfvensom i mål om hans utlämnande, sådan kostnad må bestridas från det under andra hufvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning åt domare, vittnen och parter.

Öfriga ordinarie anslag.

Beträffande öfriga ordinarie anslag, som för innevarande år finnas uppförda under andra hufvudtiteln, har jag icke att föreslå annan ändring än att för jämnande af hufvudtitelnslutsumma jämkning torde böra ske i beloppet af förslagsanslaget till

Skrifmaterialier och expenser, ved m. m.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen [11.]

att i sådant syfte minska detta anslag från 111,954 kronor med 18 kronor till 111,936 kronor.

[11.]

Andra hufvudtitelns ordinarie anslag uppgå för innevarande år till kronor 4,998,867.

Vid bifall till de af mig framställda förslag om *höjning* af anslagen

till nedre justitierevisionen med kronor 133,800,

„ Göta hofrätt med därunder lydande justitiestat med „ 1,300,

„ ålderstillägg med „ 25,000,

tillhopa kronor 160,100,

men *minskning* af anslaget

till skrifmaterialier och expenser,

ved m. m. med „ 18,

skulle de ordinarie anslagen ökas med „ 160,082

och sålunda för år 1912 komma att uppgå till kronor 5,158,949.

Extra anslag.

Justitiedepartementets afdelning af Kungl. Maj:ts kansli.

Provisorisk lönereglering för departementet.

I statsverkspropositionen till 1910 års riksdag framlades af Eders Kungl. Maj:t förslag till provisorisk lönereglering för innevarande år för befattningshafvare i statsdepartementen. Förslaget blef, med viss ändring, af Riksdagen bifallet; å extra stat för år 1911 anvisades särskilda förslagsanslag under de olika hufvudtitlarna att användas till sådan provisorisk lönereglering i enlighet med af Riksdagen antagna grunder, hvarjämte Riksdagen godkände vissa villkor för åtnjutande af de provisoriska aflöningstilläggen äfvensom vissa föreskrifter till iakttagande vid utbetalningen af aflöningstilläggen. [12.]

Denna lönereglering tillkom i afbidan å den definitiva reglering af löneförhållandena vid statsdepartementen, som väntas komma till stånd i samband med förändrad organisation af departementen. Utredningen af dessa frågor har öfverlämnats åt särskilda kommitterade och är ännu ej afslutad; såsom i nämnda proposition påpekades, lär en slutgiltig lösning icke vara att motse förr än under år 1915. Äfven för år 1912 torde alltså medel böra begäras till provisoriska aflöningstillägg.

I fråga om grunderna för dessa lönetillägg äfvensom villkoren för deras åtnjutande och de föreskrifter, som böra iakttagas vid utbetalningen af desamma, har jag icke att föreslå någon ändring i hvad som skall gälla under detta år. Jag skall endast anhålla att få göra en erinran rörande den fråga, i hvilken Riksdagens beslut innefattade afvikelse från Eders Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

I mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 14 januari 1910 omnämnde jag, att fråga väckts, huruvida den inkomst af sportler, som registratorerna i statsdepartementen åtnjöte, borde föranleda, att för dem aflöningstillägg icke alls borde ifrågakomma eller åtminstone utgå med lägre belopp än efter de allmänna grunderna. Jag hade låtit undersöka, till hvilka belopp sportelinkomsterna, stämpelprovision däri inräknad,

[12.] under de senare åren i medeltal uppgått för förste arkivarien i utrikesdepartementet och registratorerna i öfriga statsdepartement, hvarvid utrönts, att sagda medeltal utgjorde för ifrågavarande tjänsteman

i justitiedepartementet	omkring	550	kronor,
» utrikesdepartementet	»	10	» ,
» landtförsvarsdepartementet	»	330	» ,
» sjöförsvarsdepartementet	»	30	» ,
» civildepartementet	»	1,250	» ,
» finansdepartementet	»	500	» ,
» ecklesiastikdepartementet	»	1,000	» ,
» jordbruksdepartementet	»	350	» .

Då de belopp, hvartill registratorernas sportelinkomster sålunda belöpte sig, syntes mig icke vara större än att de kunde anses motsvara skälig ersättning för de särskilda bestyr, hvarför de vore ämnade att utgöra godtgörelse, ansåg jag någon jämkning i den föreslagna lönefyllnaden för registratorerna icke böra ifrågasättas.

Riksdagen däremot förklarade sig visserligen, vid fråga om endast provisorisk lönereglering, icke vilja föreskrifva sportlernas totala indragning, men, på det att icke möjlighet till föregripande af en blifvande definitiv reglering skulle gifvas, ville Riksdagen endast på sådant sätt bifalla Eders Kungl. Maj:ts framställning om provisorisk lönereglering för registratorerna i statsdepartementen att det provisoriska aflönings-tillägget minskades med det belopp, hvarmed inkomsten af sportler öfverstege 500 kronor. Lönetillägget skulle sålunda — yttrade Riksdagen i den underdåniga skrifvelse, hvari dess beslut anmälades — under förutsättning att de i statsverkspropositionen meddelade uppgifterna angående storleken af dessa sportler kunde läggas till grund för beräkningen, för år 1911 komma att reduceras för registratorn i justitiedepartementet med 50 kronor, för registratorn i civildepartementet med 750 kronor och för registratorn i ecklesiastikdepartementet med 500 kronor.

Vid anmälan af Riksdagens skrifvelse inför Eders Kungl. Maj:t den 21 oktober 1910 anmärkte jag, att af detta Riksdagens uttalande, sammanställt med hvad Riksdagen i berörda hänseende yttrat beträffande särskilda registratorer, måhända finge anses framgå, att Riksdagen närmast tänkt sig, att afdragen för sportelinkomst skulle göras med hänsyn till den inkomst af sportler, som faktiskt komme att inflyta under år 1911. Jag framhöll emellertid, att det med sådan beräkning ej blefve möjligt att förr än vid årets slut fastställa, huruvida afdrag skulle äga rum och till hvilket belopp afdraget skulle uppgå.

Att dessförinnan utbetala någon del af lönetillägget skulle också, särskildt om tjänsten icke under hela året uppehölls af samma person, medföra, såvidt jag kunde finna, olösliga svårigheter. Aflöningstilläggets innehållande till årets slut måste emellertid anses obilligt, synnerligast i fråga om de registratorer, hvilkas inkomst af sportler i allmänhet vore så ringa att den med största sannolikhet kunde antagas icke under året komma att öfverstiga 500 kronor. Vid dessa förhållanden ansåg jag hinder icke böra möta att till grund för beräkningen af afdragen lägga de i propositionen angifna medeltal af sportelinkomst; anledning att beträffande dem vidtaga någon jämkning hade icke förekommit.

[12.]

I öfverensstämmelse med hvad jag sålunda anført blef Eders Kungl. Maj:ts berörda den 21 oktober beslutade kungörelse angående de provisoriska aflöningstilläggen i nu ifrågavarande del affattad.

Enligt den utfärdade kungörelsen skola till följande å ordinarie stat uppförda befattningshafvare i departementen utgå provisoriska aflöningstillägg med nedan angifna belopp, nämligen

till kansliråd och byråchef samt, i utrikesdepartementet, kansliråd och afdelningschef med 1,700 kronor, hvaraf 600 kronor skola anses såsom lön, 500 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 600 kronor såsom ortstillägg,

till den kanslisekreterare i sjöförsvarsdepartementet, som handlägger ärenden, tillhörande byråchef, med 1,500 kronor, hvaraf 700 kronor skola anses såsom lön, 400 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg,

till annan kanslisekreterare och till förste sekreterare i utrikesdepartementet med 1,200 kronor, hvaraf 700 kronor skola anses såsom lön, 100 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg,

till registrator och, i utrikesdepartementet, förste arkivarie likaledes med 1,200 kronor, hvaraf 700 kronor skola anses såsom lön, 100 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 400 kronor såsom ortstillägg, dock att, för inkomst af sportler, afdrag å aflöningstillägget skall göras för registratorn i justitiedepartementet med 50 kronor, för registratorn i civildepartementet med 750 kronor och för registratorn i ecklesiastikdepartementet med 500 kronor,

till en hvar af de fyra till tjänstaldern äldsta andra sekreterarna och till andre arkivarien i utrikesdepartementet med 1,000 kronor, hvaraf 400 kronor skola anses såsom lön, 300 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 300 kronor såsom ortstillägg,

[12.] till de två till tjänstaldern yngsta andra sekreterarna i utrikesdepartementet med 600 kronor, hvaraf 300 kronor skola anses såsom lön, 100 kronor som tjänstgöringspenningar och 200 kronor såsom ortstillägg,

till förste vaktmästare med 400 kronor, hvaraf 100 kronor skola anses såsom lön, 150 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 150 kronor såsom ortstillägg, dock att för förste vaktmästaren i utrikesdepartementet, hvilken åtnjuter fri bostad, å den till ortstillägg hänförliga delen af lönetillägget skola afdragas 100 kronor,

till vaktmästare med 400 kronor, hvaraf 200 kronor skola anses såsom lön, 50 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 150 kronor såsom ortstillägg, dock att den vaktmästare i landtförsvarsdepartementet, för hvilken är å ordinarie stat uppfördt ett arfvode af 750 kronor, skall åtnjuta lönetillägg med 350 kronor, samt

till den å utrikesdepartementets stat uppförde portvakt med 300 kronor, hvaraf 200 kronor skola anses såsom lön, 50 kronor såsom tjänstgöringspenningar och 50 kronor såsom ortstillägg.

Därjämte innehåller kungörelsen, utom vissa af Eders Kungl. Maj:t särskildt meddelade föreskrifter, att, i enlighet med Riksdagens beslut,

dels följande villkor, utöfver redan gällande lönevillkor, fastställas för åtnjutande af de provisoriska aflöningstilläggen, nämligen — med uteslutande af ett villkor rörande tidpunkten för inträdande af löneförhöjning, hvilket villkor, med gällande stater för departementen, saknar betydelse —:

att tjänsteman icke må med den befattning, för hvilken lönefyllnaden utgår, förena vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej, hvad angår tjänsteman, som af Kungl. Maj:t utnämnes, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, vederbörande chef, uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen vid det egna verket, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att, i fråga om rätt att åtnjuta aflöningsförmåner under tjänstledighet, hvad som stadgats angående lön gäller jämväl beträffande ortstillägg;

att aflöning ej må utgå till tjänstinnehafvare för tid, hvarunder

han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning [12.]
erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest tjänstinnehafvare varder afstängd från tjänstgöring eller i hakte tagen, den del af hans aflöning, som icke pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej finnes skäligt låta honom uppbära något däraf;

att löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, ej må tillträda samma förhöjning;

att tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att begagna sig af semester å tid af året, som af vederbörande chef bestämmes; äfvensom

att samtliga ordinarie befattningshafvare skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag,

dels ock till iakttagande vid utbetalningen af provisoriska aflönings-tillägg bestämmes:

att å lönen skall afdragas, efter år räknadt, så stort belopp — afrundadt, om sådant erfordras för vinnande af jämn summa, till närmast högre femtio- eller hundratal och, hvad vaktmästare beträffar, till 30 kronor för förste vaktmästare och 25 kronor för andre vaktmästare samt portvakt — som motsvarar den pensionsavgift, hvilken enligt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension skulle hafva af vederbörande befattningshafvare erlagts såsom bidrag till egen pensionering, om berörda lag varit å honom tillämplig; börande dock därvid iakttagas, att den, som oberoende af den provisoriska löne-regleringen är skyldig att erlagga pensionsavgift enligt berörda lag, skall därutöfver vidkännas allenast så stort afdrag, som betingas af lönetill-ökningen vid den provisoriska löne-regleringen, hvarvid afdraget, efter sammanläggning med pensionsavgiften, afrundas på förut angifvet sätt; samt

att, om vaktmästare eller portvakt, för hvilken medgifvits provisoriskt aflöningstillägg å 400 kronor, åtnjuter fri bostad med bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, från ortstillägget eller lönen afdragas så stort belopp att det, tillsammans med hvad som enligt den ordinarie aflöningsstaten för berörda förmån afdrages från aflöningen, uppgår till 250 kronor.

I *justitiedepartementet* har beträffande tjänster, om hvilka här är fråga, under senaste året icke inträffat någon förändring. Registratorns

- [12.] sportelinkomst har väl, efter uppgifter, som af denne tjänsteman lämnats, under år 1910 uppgått till något mera än 550 kronor, men icke öfverskridit detta belopp i sådan mån att icke den årliga sportelinkomsten för honom fortfarande kan i medeltal beräknas till 550 kronor, betingande ett afdrag från aflöningstillägget med 50 kronor. För år 1912 erfordras följaktligen å justitiedepartementets stat samma anslag som för innevarande år, eller å 5,195 kronor, däraf högst 100 kronor få användas till höjning af vikariatsersättning under semester.

På grund af det anförda får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen att

dels till provisorisk lönereglering för befattningshafvare i justitiedepartementet, i enlighet med de af mig tillstyrkta grunder och på de af mig förordade villkor, å extra stat för år 1912 bevilja ett förslagsanslag af 5,195 kronor, hvaraf högst 100 kronor må användas till höjning af vikariatsersättning under semester.

Andre ledamot å departementets afdelning för lagärenden.

- [13.] Då en andre ledamot å justitiedepartementets afdelning för lagärenden är för arbetet å denna afdelning oundgängligen erforderlig jämväl under år 1912, och hans aflöning torde, såsom för innevarande år, böra bestämmas till 8,000 kronor, hvaraf 2,500 kronor betraktas såsom tjänstgöringspenningar, får jag, med erinran tillika att han gifvetvis fortfarande skulle vara skyldig frånträda de löneförmåner, han må innehafva å annat ämbetsverks stat, hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen

att för aflönande af en andre ledamot å justitiedepartementets afdelning för lagärenden å extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 8,000 kronor, hvaraf 2,500 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar.

Extra föredragande.

Det behof af en extra föredragande i departementet, för hvars tillgodoseende medel af förra riksdagen beviljades för år 1911, kräfver sådan förstärkning af departementets arbetskrafter jämväl under 1912, för hvilket år alltså torde begäras samma belopp som för innevarande år. [14.]
Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att till arfvode åt en extra föredragande inom justitiedepartementet å extra stat för 1912 bevilja ett belopp af 3,000 kronor.

Straffregistret.

För bestridande af de utaf tillämpning af lagen om straffregister föranledda kostnader för amanuenser, renskrifning m. m. har af de senaste riksdagarna anvisats ett årligt belopp af 5,000 kronor. Då samma belopp torde böra äskas för år 1912, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen [15.]

att för bestridande af de utaf tillämpning af lagen om straffregister föranledda kostnader för amanuenser, renskrifning m. m. inom justitiedepartementet å extra stat för år 1912 anvisa 5,000 kronor.

Lagberedningen.

För lagberedningen torde böra äskas samma belopp som från och med år 1903 af riksdagarna beviljats; och hemställer jag alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen [16.]

att för fortsatt uppehållande af lagberedningens verksamhet å extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 50,000 kronor.

Angående sin verksamhet under det sistförflutna året har lagberedningen afgifvit en redogörelse, hvilken, för att komma till Riksdagens kännedom, torde få såsom bilaga B fogas vid statsrådsprotokollet.

Förberedande utredning angående en rättegångsreform.

[17.]

Vid 1909 års riksdag framlades af Eders Kungl. Maj:t förslag om inrättande af en processkommission, afsedd att verkställa omarbetning af rättegångsbalken och därtill hörande författningar. Detta förslag blef emellertid icke af Riksdagen antaget.

1909 års
förslag om
en process-
kommission.

Då jag nu anhåller att ånyo få upptaga frågan om en reform af vårt rättegångsväsen, torde jag först få erinra om de skäl, som lågo till grund för Eders Kungl. Maj:ts berörda framställning. Då propositions aflåtande till Riksdagen beslöts i statsrådet den 12 januari 1909, anförde jag:

Departements-
chefens
yttrande d.
12 jan. 1909.

»Nya lagberedningens år 1884 framlagda betänkande angående rättegångsväsendets ombildning, det s. k. principbetänkandet, innefattade utkast till en fullständig processlag och åsyftade en ur enhetliga synpunkter verkställd revision ej blott af det processuella förfarandet i tvistemål och i brottmål, utan äfven af domstolsorganisationen. Beredningen uttalade väl, uti inledningen till betänkandet, att den tillämnade nya lagstiftningen svårigen kunde åvägabringas i ett slag eller genom samtidiga lagstiftningsåtgärder. Reformen borde genomföras styckevis. Men vid det partiella lagstiftningsarbetet skulle principbetänkandet, såsom ramen eller stommen därför, hafva till uppgift att förekomma att, till följd af sönderstyckningen, det organiska sammanhanget ginge förloradt, och slutmålet vore alla de spridda delarnas sammanförande till ett organiskt helt uti ett fullständigt kodifieradt lagförslag.

Det blef dock snart tydligt, att det sålunda i stort planlagda arbetet icke skulle låta sig genomföras. Förstärkta lagberedningens yttrande angående hufvudgrunderna för en ny rättegångsordning, afgifvet år 1887, uppbars ej af den enhetliga åskådning och den villighet att, visserligen utan våldsamt brytande med nedärfda förhållanden, ombilda vårt processväsen efter moderna grundsatser, som utmärkt principbetänkandet. De viktigaste uppdrag att utarbete förslag rörande enstaka delar af rättegångsordningen, hvilka därefter anförtroddes nya lagberedningen, blefvo ock lämnade under begränsningar, hvarifrån man i principbetänkandet trott sig kunna och böra bortse. Så föreskrefs, att beredningen vid uppgörande af förslag till lag angående bevisning inför rätta hade att utgå från den förutsättning, att bevispröfning fortfarande

skulle äga rum i alla tre instanserna. Likaså borde det lagförslag angående villkoren för fullföljd af talan i öfverrätt och hos Konungen, som beredningen erhöll i uppdrag att utarbета, grundas på förutsättningen, att gällande organisation af öfverdomstolarna och förfarandet därstädes skulle bibehållas hufvudsakligen oförändrad. När slutligen nya lagberedningen år 1893 anbefalldes att företaga revision af handelsbalken, var därmed äfven besegladt, att med den fullständiga ombildningen af vårt rättegångsväsende måste tills vidare anstå.

[17.]

Lagstiftningsarbetet inom processrättens område har likväl sedermera ingalunda legat nere. I åtskilliga delar af rättegångsbalken har ändring vidtagits; andra hafva varit föremål för omarbetning i förslag, hvilka ej blifvit till lag upphöjda. Men arbetet har rört sig inom gränserna för partiella reformer, hvilka — i olikhet mot det i principbetänkandet förordade partiella lagarbetet — icke haft till syfte att så småningom uppbygga en ny modern processordning. Ehvad reformförslagen genomförts eller ej, torde de också varit ägnade att befästa och fördjupa insikten därom, att inom rättegångsväsendet, hvars skilda delar så nära sammanhånga med och ömsesidigt betinga hvarandra, verksam förbättring icke står att vinna på den sålunda hos oss under senaste tid inslagna väg.

Det förnämsta resultatet af nyss antydda partiella reformarbete utgöres af lagen den 14 juni 1901 om ändring i vissa delar af rättegångsbalken. Härigenom hafva nya bestämmelser gifvits om domstols behörighet, om vissa invändningar i rättegång, om fullföljd af talan och om förfarandet i högre rätt. Näppeligen kan dock påstås, att denna vidlyftiga och med synnerlig omsorg utarbetade författning i någon större grad skänkt ökad säkerhet eller snabbhet åt vår process. Det tillfälle till kraftigare processledning, som lagen velat bereda öfverdomstolarna genom sina föreskrifter om rätt att anställa muntligt förhör, torde endast undantagsvis blifva begagnadt. Då lagen låtit till större delen de prestanda bortfalla, hvilka varit stadgade såsom villkor för talans fullföljd, lär detta ej verkat odeladt gagneligt. I den mån lagen härigenom varit en bidragande orsak till en starkare tillströmning af mål i den högsta instansen, har den minskat utsikterna för rättegångarnas skyndsamma afgörande.

Att förslaget till lag om bevisning inför rätta alltjämt förblifvit ett blott förslag, ehuru det upprepade gånger i skilda redaktioner framlagts för Riksdagen till antagande, är ägnadt att ur annan synpunkt belysa det vanskliga i partiella reformförsök å processlagstiftningsområde. När, såsom för Eders Kungl. Maj:t är känt, Riksdagens andra kammare gjort till villkor för förslagets antagande att härads-

[17.] nämndens befogenhet utsträcket, må det visserligen kunna sägas, att frågan härom ej äger det nödvändiga samband med den fria bevispröfningens lagfästande, som kammaren velat göra gällande. Men till grund för kammarens ståndpunkt torde dock ligga en uppfattning om sammanhanget mellan domstolens organisation och dess verksamhet i processen, hvars berättigande icke får underkännas.

Svårigheten att med bibehållande af vår nuvarande processordnings hufvudgrunder afhjälpa rättsskipningens kännbaraste brister, framför allt dess förlamande långsamhet, lär emellertid hafva än klarare framstått vid de flerfaldiga försöken att minska högsta domstolens arbetsbörda.

För att nedbringa den växande balansen af oafgjorda mål och ärenden i högsta domstolen förordnades genom lag den 18 maj 1894, att fattigvårdsmål ej finge fullföljas från kammarrätten. När denna föreskrift visade sig otillräcklig för sitt syfte, tillgreps utvägen att höja antalet ledamöter i domstolen från sexton till aderton. Denna från den 1 maj 1897 bestående anordning befanns likväl ej heller till fyllest. Balansen fortfor att stiga. Trots de allvarliga betänkligheterna mot en ytterligare ökning af ledamotsantalet blef därför genom lag den 20 juni 1905 bestämdt, att domstolen skulle utgöras af tjuguett justitieråd. Dock skulle detta antal efter 1908 års utgång nedbringas till aderton, i den mån sådant i följd af inträffade ledigheter kunde ske.

Sistnämnda stadgande hvilade på den förutsättning, att vid nyss angifna tidpunkt sådana lagändringar vore genomförda, att antalet mål och ärenden, hvarmed högsta domstolen hade att taga befattning, väsentligen nedbringats. I öfverensstämmelse härmed framlade ock Kungl. Maj:t, på min hemställan, för 1907 års riksdag ett förslag till lag om ändring i vissa delar af 30 kap. rättegångsbalken. Förslaget afsåg att hejda tillströmningen af mål medelst införande af en summa revisibilis och revisionsskillningens höjande. Det blef emellertid af Riksdagen förkastadt.

Nu har väl, genom det hvilande grundlagsförslaget om inrättande af en regeringsrätt och ett lagråd, blifvit ställt i utsikt att högsta domstolen skall för framtiden befrias från laggranskningen och från pröfningen af vissa ansökningsärenden. Men på sätt jag förut i dag haft tillfälle erinra, kan ej sådan lättnad i domstolens arbetsbörda beräknas härigenom inträda, att en minskning af dess ledamotsantal är tillräddig. Genom lag den 8 maj 1908 är, med ändring i lagen den 20 juni 1905, redan stadgadt, att högsta domstolen skall utgöras af tjuguett justitieråd, intill dess ny lag om domstolens tjänstgöring på afdelningar träder i kraft. Jag har sett mig nödsakad hos Eders Kungl. Maj:t

hemställa, att enligt det förslag till sådan ny lag, som kommer att för innevarande års riksdag framläggas, domstolen skall utgöras af tjugufyra justitieråd, hvaraf tre afses för tjänstgöring i lagrådet. Någon tidpunkt, då antalet dömande justitieråd skulle kunna nedsättas under tjuguet, har ansetts ej kunna på förhand bestämmas.

[17.]

Att en högsta domstol med tjugufyra ledamöter är för våra förhållanden onaturligt stor, lär icke kunna förnekas. Å andra sidan kan med fog anmärkas, att ej ens nämnda antal är tillräckligt för att högsta domstolen skall kunna på ett fullt tillfredsställande sätt upprätthålla den tjänstgöring på afdelningar, som af domstolen fordras. Med kännedom om det för hvarje år växande antalet invecklade och svårlösta rättegångar måste man ock tvifvelsutan göra sig beredd på att, om ej ytterligare åtgärder vidtagas, balansen icke skall låta sig nedbringas för någon afsevärdare tid.

Då jag underställde Kungl. Maj:t det förslag till grundlagsändringar, hvarom jag nyss talat, framhöll jag äfven, att verklig och varaktig bot för den öfverklagade långsamheten i rättsskipningen uti högsta instansen ej lämpligen kan vinnas annorledes än genom de af Riksdagen förkastade inskränkningarna i fullföljdsrätten eller anordningar, som medföra liknande verkan — därvid jag åsyftade, exempelvis, beläggande af fullföljden i besvärsmål med en afgift, motsvarande revisionsskillingen, eller införande af ett modernt revisionsförfarande i stället för vårt nuvarande, hvilket med det förra blott äger namnet gemensamt. Jag uttalade vid samma tillfälle, att denna väg måste anses för närvarande stängd. Och jag är fortfarande af den mening, att dylika åtgärder icke stå att genomföra, om de nämligen föreslås isolerade, utan samband med vederbörliga ändringar i de lägre domstolarnas organisation och processverksamhet.

Att nya lagberedningen icke vid planläggningen för den tillämnade processreformen undgått missgrepp, hvilka i sin mån verkat hinderligt för reformens framgång, lär vara oemotsägligt. Men förvisso måste hufvudsakliga orsaken till arbetets afstannande sökas däri, att det beståendes brister då ännu icke nog allmänt och lifligt uppfattats och att man i allt fall torde föreställt sig, att de kunde genom mindre radikala åtgärder undanröjas. I båda dessa hänseenden torde de gångna årens erfarenheter hafva åstadkommit en väsentlig förändring.

Det är sålunda ej blott långsamheten i den högsta instansens rättsskipning, hvaröfver allmänneligen och med rätta klagas. Äfven i andra afseenden har vår processordning blifvit i senare tid inom Riksdagen eller eljest i den offentliga diskussionen ställd under debatt. Så hafva

[17.] allvarliga anmärkningar riktats mot vikariatssystemet vid häradsrätterna; mot dessa domstolars bristande permanens; mot bristen på offentlighet i våra öfverrätter; mot den fara för stadsdomstolarnas själfständighet, som kan ligga däri, att de till sin sammansättning, äfven hvad det juridiskt skolade elementet angår, väsentligen bero af medborgarnes val; o. s. v. — allt brister, som nära sammanhånga med vårt rättegångsväsendes grunder och först vid en genomgripande ombildning däraf torde kunna afhjälpas.

De omständigheter, hvilka jag nu i korthet skildrat, hafva hos mig stadgat den öfvertygelse, att arbetet på vårt rättegångsväsendes nydaning nu lämpligen bör åter företagas och i förmellt hänseende erhålla samma omfattning, som med nya lagberedningens principbetänkande afsågs.

Gifvet är, att de af nya lagberedningen afgifna betänkanden och förslag skola vid detta arbetes utförande blifva goda hjälpmedel. Mycket och värdefullt arbete är verkställt, som bör i ej ringa mån underlätta frågans lösning för dem, hvilka få sig detta värf i första hand anförtrödt. Frågans stora vidd och synnerligen granulaga beskaffenhet göra det likväl för mig tydligt, att uppdraget icke heller nu kan lämnas åt en institution af mindre styrka än den nya lagberedningen ägde.

Den nuvarande lagberedningen torde före årets utgång hafva fullbordat revisionen af jordabalken. Det kunde alltså synas, som beredningen därefter lämpligen borde företaga det nu ifrågasatta lagarbetet. Härvid är dock att märka, att beredningen tillkommit för utarbetande af sådana lagförslag, som omfatta större afdelningar af civillagstiftningen. På sätt beredningen anført i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 5 januari 1903, lærer alltså varit afsedt, att ämnena för beredningens arbeten skulle hämtas från de rättsområden, hvilka falla inom ramen för giftermåls-, ärfda-, jorda-, byggnings- och handelsbalkarna i 1734 års lag. Då nu flera viktiga och omfattande delar af familjerätten vänta på snar bearbetning, exempelvis frågorna om hustrus rättsliga ställning, om äktenskapsskillnad, om förhållandet mellan föräldrar och barn, lærer det ej vara tillrådligt att rycka lagberedningen från dess föresatta egentliga uppgift.

Jag anser alltså, att en särskild kommission bör tillsättas, hvilken — under namn af processkommissionen — skall hafva i uppdrag att verkställa omarbetning af rättegångsbalken jämte därtill hörande författningar. Att närmare begränsa uppdraget genom att på förhand binda kommissionen vid vissa bestämda förutsättningar för omarbetningen lærer icke vara klokt.»

Sedan förslaget om processkommissionen aflåtits till Riksdagen, beslöt Eders Kungl. Maj:t, den 14 januari 1909, anbefalla lagberedningen att, efter fullbordandet af jordabalkens revision, företaga omarbetning af giftermålsbalken med tillhörande författningar samt de delar af ärfdabalken, som kunde böra i sammanhang därmed behandlas.

[17.]

Riksdagens motivering för dess afslag å förslaget om inrättande af en processkommission återfinnes i en Riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 mars 1909.

*Riksdagens
skrivelse d.
16 mars
1909.*

Riksdagen förklarade sig icke kunna annat än instämma i den af mig uttalade uppfattning, att för vinnande af ökad säkerhet och snabbhet i rättsskipningen en genomgripande reform af vårt rättegångsväsen vore af behovet högeligen påkallad. Likaledes delade Riksdagen min uppfattning, att, med föranledande af frågans vidd och grannlaga beskaffenhet samt den mångfald spörsmål som den innefattade, uppdraget att förbereda detta lagstiftningsarbete icke torde kunna lämnas åt en institution af mindre styrka än den redan inrättade lagberedningen.

Den omständigheten, att revision af jordabalken påginge och revision af allmänna strafflagen antogs vara omedelbart förestående, samt att dels en mångfald kommittéer sysslade med omfattande lagstiftningsarbeten på skilda områden, dels ock vidlyftiga förslag, hvilka ännu ej blifvit till lag upphöjda, förelåge utarbetade, kunde visserligen föranleda tvekan, huruvida tidpunkten redan nu vore inne att jämväl gripa sig an med den ifrågasatta processreformen. Men med hänsyn till sagda reforms stora vikt syntes denna betänklighet böra vika.

En annan fråga vore däremot, huruvida, på sätt i propositionen föreslagits, en *särskild* ny stor lagkommission (processkommissionen) borde i och för omarbetning af rättegångsbalken med tillhörande författningar tillsättas utöfver den redan befintliga. Häremot kunde enligt Riksdagens förmenande åtskilliga vägande skäl anföras.

Det torde sålunda kunna ifrågasättas, huruvida samtidigt därmed att en mängd fackmän vore sysselsatta med de antydda omfattande kommittéarbetena samt flera nya justitierådsämnen skulle tillsättas och en regeringsrätt inrättas, man jämväl skulle kunna sides om lagberedningen anordna en ny lagkommission af enahanda omfattning och till densamma förvärfva personer med den framstående juridiska utbildning och öfriga personliga förutsättningar, som kräfdes för framgångsrikt bedrivande af ifrågavarande maktpåliggande lagstiftningsarbete.

Äfven under förutsättning att personfrågan skulle kunna lösas, syntes det dock kunna medföra betydande olägenheter att samtidigt

[17.] undandraga lagskipningen och statsförvaltningen ett alltför stort antal af de bästa arbetskrafterna.

Ett alltför forceradt lagstiftningsarbete i stort på en gång inom den allmänna rättens område kunde jämväl ur andra synpunkter vara äfventyrligt. Det vore fara värdt, att vederbörande myndigheter och den intresserade allmänna meningen icke skulle kunna smälta det stora materialet och åt de mångskiftande frågorna ägna den uppmärksamhet, som utgjorde en förutsättning för fruktbara resultat.

I tider, då statsinkomsterna vore hårdt anlitade, torde icke heller böra alldeles förbises de ganska afsevärdt ökade kostnader för lagarbetet, som skulle föranledas af processkommissionens inrättande.

Hade man emellertid den uppfattning, att en processreform inom den närmaste tiden borde komma till stånd, men å andra sidan hyste betänkligheter mot den ifrågasatta processkommissionens inrättande, torde frågan enligt Riksdagens förmenande lämpligen böra lösas så, att det föreslagna lagstiftningsarbetet uppdroges åt lagberedningen, en anordning, som, enligt hvad af statsverkspropositionen framginge, äfven varit föremål för Kungl. Maj:ts öfvervägande och jämväl tidigare ifrågasatts såsom en tänkbar eventualitet.

Det kunde väl vara sannt, att lagberedningen vid sitt instiftande till en början erhöll i uppdrag att utarbета sådana lagförslag, som omfatta större afdelningar af civillagstiftningen, samt att Kungl. Maj:t redan den 14 januari 1909 ansett sig böra uppdraga åt lagberedningen att, sedan den enligt beräkning inom samma års utgång afslutat behandlingen af jordabalken, företaga omarbetning af giftermålsbalken med tillhörande författningar jämte de delar af ärfdabalken, som kunde böra i samband därmed behandlas, likasom ock att Riksdagen under senare åren påkallat revision af lagstiftningen inom vissa delar af sistnämnda områden af civillagstiftningen.

Härvid kunde dock erinras, att den fråga icke torde varit för lagberedningen främmande, att reformen af familjerätten, så trängande den än vore, till äfventyrs borde, låt vara sedan vissa partiella förbättringar i angifna hänseenden på detta lagstiftningsområde först vidtagits, få träda tillbaka för processreformen såsom varande den mest trängande, samt att rättegångsordningens reformerande kunde uppdragas åt lagberedningen.

Kungl. Maj:ts åt lagberedningen lämnade uppdrag, hvars påbörjande ej kunde ifrågakomma förrän tidigast fram emot slutet af år 1909, och som meddelats, innan ännu strafflagsreformen varit planlagd samt gifvetvis under förutsättning af bifall till propositionen om process-

kommissionen, syntes vid inträffade förändrade förhållanden kunna ändras samt sålunda ej lägga hinder i vägen för den nu föreliggande frågans lösning i den af Riksdagen angifna riktning.

Af dessa skäl fann Riksdagen sig icke böra bifalla Kungl. Maj:ts ifrågakvarande förslag.

Det af Riksdagen upptagna förslaget att, sedan lagberedningen afslutat arbetet å jordabalken, åt beredningen uppdraga rättegångsreformen i stället för omarbetningen af familjerätten har visat sig icke kunna realiserast. I detta afseende erinrade jag i statsrådet den 14 januari 1910, då fråga förelåg om äskande af anslag till fortsatt uppehållande af lagberedningens verksamhet, att, i anledning af Riksdagens beslut, särskilda personer, hvilka syntes företrädesvis lämpliga att stå i spetsen för arbetet å en processreform, tillsports om sin villighet att öfvertaga ledningen af detta arbete, men att å dessa framställningar erhållits afböjande svar, samt att — äfven oafsedt att häri låg ett hinder att tillmötesgå den af Riksdagen uttalade uppfattningen — frågan i allt fall, sedan Riksdagen fattade sitt beslut, kommit i ändradt läge därigenom att det legislativa samarbetet med Danmark och Norge utsträckts till familjerättens område.

Krafvet å en reform af vårt rättegångsväsen framträder allt mera oafvisligt. Hvad jag därom anförde inför Eders Kungl. Maj:t den 12 januari 1909 äger fortfarande sin fulla giltighet.

Det nu framställda förslaget.

Därutöfver tillåter jag mig framhålla, att min då uttalade farhåga, att balansen å oafgjorda mål i högsta domstolen icke med hittills vidtagna åtgärder skall låta sig nedbringas för någon afsevärdare tid, af sedermera vunnen erfarenhet bekräftats. Under år 1909 inträdde väl en minskning i balansen från 2,023 mål vid årets början till 1,817 vid dess slut eller alltså med 206 mål; revisionssakerna, hvilka bilda den viktigaste gruppen af mål, nedgingo från 1,258 till 1,156 eller sålunda med 102 mål. År 1910 däremot visar åter ogynnsamma siffror; enligt de preliminära uppgifter, jag erhållit, har under detta år balansen såväl i det hela som beträffande revisionssakerna icke oväsentligt stigit. Trots allt hvad som åtgjorts för att minska långsamheten i rättsskipningen i högsta instansen, torde alltså ringa eller ingen utsikt förefinnas, att förhållandena i detta hänseende skola varaktigt förbättras.

[17.] En annan omständighet, hvarå jag vill fästa uppmärksamheten, är det behof af en reglering af de hos underdomarna å landet anställda, juridiskt bildade biträdenas aflönings- och andra förhållanden, som allt starkare gör sig gällande. Frågan härom har bragts under Eders Kungl. Maj:ts pröfning genom en af Riksdagens justitieombudsman den 13 april 1910 afgifven underdånig framställning. Den utredning, som i detta ärende pågår, torde komma att visa nödvändigheten af att härutinnan åtgärder blifva vidtagna utan afvaktan på den allmänna rättegångsreformen, men jag tror, att de erforderliga anordningarna lättare skola kunna framföras, om de blifva provisoriska och skola äga bestånd allenast till dess inom beräknelig tid en omdaning af processväsendet i dess helhet blir verklighet än om de skola få karaktären af ett ordnande af ifrågasvarande förhållanden på ett mer eller mindre definitivt sätt.

Äfvenledes må här erinras, att behofvet af en särskild ordning för handläggning och afdömande af s. k. bagatellmål under senaste tid trädt i dagen vid behandlingen af de med lagstiftningen om arbetsaftal sammanhängande frågor. Tvister om arbetsaftal mellan arbetsgifvare och enskilda arbetare skulle lämpa sig för upptagande vid bagatell-domstolar, men att nu, utan samband med ombildning af rättegångsväsendet i öfrigt, inrätta sådana domstolar speciellt för nämnda slag af mål lär ej böra ifrågasättas. Vid en processreform lär det visa sig nödvändigt att organisera allmänna bagatell-domstolar och dessa kunna antagas komma att — kanske med någon af krafvet å särskild sakkunskap hos domstolen betingad jämkning i dess normala sammansättning — ägna sig för behandling jämväl af tvister, som härflyta ur arbetsaftal.

På de skäl, jag sålunda anført, anser jag det böra tillses, om ej redan nu arbetet å rättegångsreformen kunde upptagas. Efter den utgång, frågan om processkommissionen erhöll i Riksdagen, torde väl ett nytt förslag om tillsättande af en särskild beredning för utarbetande af ett processlagförslag icke hafva utsikt att vinna Riksdagens godkännande. Men saken kan, såsom jag ock under riksdagsdebatten hade anledning framhålla, ordnas på det sätt att till en början några få personer — 2 eller möjligen 3 — erhålla uppdrag att verkställa en utredning angående de grunder, hvarå en ny processlag bör hvila. En sådan utredning skulle icke utmynna i ett utarbetadt förslag till lagtext; dess syfte skulle vara att lämna en allsidig belysning af de särskilda processuella frågor, hvilka måste upptagas till öfvervägande, äfvensom att anvisa den eller de möjliga utvägarna för dessa frågor lösande under

de i vårt land gifna förhållanden. Det grundläggande arbete, som sålunda utföres, måste blifva till stor nytta såsom utgångspunkt för det lagförslag, hvilket därefter skulle upprättas. En beaktansvärd fördel med arbetets anordnande på detta sätt är äfven, att grundprinciperna för den betydelsefulla, i folkets lif djupt ingripande reformen kunna blifva föremål för allmän granskning innan arbetet å det slutliga förslaget börjar; härigenom ökas väsentligen förutsättningarna för att förslaget skall visa sig motsvara den allmänna uppfattningen i landet — något som ju för förslagets framgång är af allra största vikt.

Lika litet som jag ansåg klokt att begränsa uppdraget åt en processkommission genom att uppställa vissa förutsättningar för dess omarbetning af processlagstiftningen, lika litet torde det vara rådligt att så förfara med afseende å det uppdrag, hvarom nu är fråga.

Äfven å de personer, hvilka erhålla ett uppdrag af den art jag antydt, måste naturligtvis ställas mycket stora fordringar. Jag har emellertid numera grundad förhoppning, att för detta arbete skall kunna förvärfvas synnerligen goda krafter.

Då de medel, som inom justitiedepartementet finnas tillgängliga för utredning i förekommande ärenden af större omfattning, icke lämna tillgång för bestridande af de med det nu ifrågasatta arbetet förenade kostnader, måste anslag därtill begäras af Riksdagen. Vid beräkning af kostnadernas belopp torde hänsyn böra tagas dels därtill, att arvodena till de personer, åt hvilka uppdraget anförtras, måste sättas jämförelsevis högt, och dels att medel äfven böra vara att tillgå till ersättning åt sakkunniga på olika områden, med hvilka öfverläggningar i särskilda frågor lämpligen böra äga rum, äfvensom till andra nödiga omkostnader. Med afseende härå och då det därjämte lärer vara önskligt, om arbetet kunde taga sin början redan under innevarande år, har jag beräknat det belopp, som nu bör begäras för uppförande i 1912 års riksstat, till 40,000 kronor.

På grund af det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till bestridande af kostnaderna för en förberedande utredning angående en rättegångsreform å extra stat för år 1912 bevilja 40,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf under år 1911 förskottsvis af tillgängliga medel utanordna hvad under samma år må för ändamålet blifva erforderligt.

Extra division i Svea hofrätt.

[18.] Att en extra division i Svea hofrätt för handläggning af vädjade mål och till hofrätten instämnda tvistemål fortfarande måste vara i verksamhet, synes påtagligt.

Då beslut år 1904 fattades om bildande af den extra division för behandling af instämnda och vädjade mål, som allt sedan dess arbetat inom hofrätten, var balansen å sådana mål omkring 1,200. Genom den extra divisionens verksamhet har visserligen balansens stegring hämmats men någon bestående nedgång i densamma har ännu ej åstadkommits. Vid 1908 års början var balanssiffran 1,168; den steg under året till 1,185, och år 1909 blef förhållandet till följd af det ökade tilloppet af mål än ogynnsammare. Antalet inkomna mål af nämnda slag var nämligen 1,680 eller 152 flera än under år 1908, och då under 1909 afgjordes 1,531 mål, blef resultatet, att balansen steg med ej mindre än 149 mål eller till 1,334. Enligt uppgift, som lämnats mig från hofrätten, hafva de inkomna målen under år 1910 uppgått till 1,683 eller i det närmaste samma antal som under år 1909. Det är därför knappast antagligt, att ytterligare ökning af balansen kunnat under det sistförflutna året förhindras. Dessa uppgifter torde nog samt ådagalägga behovet af den extra divisionens verksamhet jämväl efter det år, räknadt från och med den 1 september 1910, för hvilket senaste riksdag beviljade medel för ifrågavarande ändamål. I den beräkning af den årliga kostnaden — inalles 32,900 kronor —, som då blef godkänd, har jag ej anledning att föreslå ändring.

På grund af hvad jag sålunda anført får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att för fortsatt uppehållande under ett år från och med den 1 september 1911 af en extra division i Svea hofrätt för behandling af vädjade mål och till hofrätten instämnda tvistemål å extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 32,900 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1911 förskottsvis af tillgängliga medel utanordna hvad af detta belopp belöper å tiden från och med den 1 september till årets slut.

Extra division i hofrätten öfver Skåne och Blekinge.

I underdånig skrifvelse den 25 oktober 1910 har hofrätten öfver Skåne och Blekinge anmält behof af förstärkning i hofrättens arbetskrafter. [19.]
Hofrätten.

Hofrätten omförmäler, att antalet till hofrätten inkomna instämnda och vädjade mål, hvilket år 1906 uppgått till 430, under hvarje af följande tre år ökats, så att det under år 1909 utgjort 562. Att döma af det antal dylika mål, som under år 1910 intill den 1 oktober inkommit och som med ett 40-tal öfverstege antalet af de under samma tid 1909 inkomna, syntes någon minskning i tillströmningen af sådana mål icke vara att påräkna för den närmaste tiden. Då balansen af oafgjorda mål af nämnda slag vid början af år 1910 utgjort 494 och medeltalet af de under åren 1906—1909 afgjorda uppginge till nära 470, antog hofrätten, att, äfven om hänsyn toges till den ökning i antalet afgjorda mål, som inträdt i följd af numera vidtagen inskränkning i hofrättens sommarferier, balansen vid 1910 års slut komme att uppgå till omkring 600.

Med hofrättens nuvarande arbetskrafter kunde — anför hofrätten — en så stor balans icke bortarbetas. I följd häraf måste, såsom för öfrigt redan vore fallet, det för den rättssökande allmänheten menliga förhållandet att, med undantag af förtursberättigade mål, öfriga vädjade mål afgjordes först efter det betydligt mer än ett år förflutit från det de till hofrätten inkommit, i allt högre grad göra sig gällande.

För afhjälpan af denna olägenhet anhåller hofrätten, att Eders Kungl. Maj:t täcktes tillåta, att hofrättens arbetskrafter förstärktes genom bildande af en extra division för handläggning af uteslutande instämnda och vädjade mål, hvilken division skulle träda i verksamhet vid början af höstsessionen 1911 och därmed fortsätta till slutet af år 1912.

Till upplysning om ställningen i de särskilda hofrätterna i fråga om balansen å vädjade mål och till hofrätterna instämnda tvistemål torde jag få meddela följande uppgifter för åren 1904—1909: *Departements-
chefen.*

[19.]

	Från föregående år balanserade mål.	Under året inkomna mål.	Summa.	Under året afgjorda (eller af- skrifna)mål.	Till följande år balanserade mål.
<i>Svea hofrätt.</i>					
År 1904	1,148	1,509	2,657	1,365	1,292
„ 1905	1,292	1,438	2,730	1,502	1,228
„ 1906	1,228	1,547	2,775	1,498	1,277
„ 1907	1,277	1,434	2,711	1,543	1,168
„ 1908	1,168	1,528	2,696	1,511	1,185
„ 1909	1,185	1,680	2,865	1,531	1,334
<i>Göta hofrätt.</i>					
År 1904	521	753	1,274	680	594
„ 1905	594	683	1,277	594	683
„ 1906	683	693	1,376	630	746
„ 1907	746	702	1,448	851	597
„ 1908	597	783	1,380	822	558
„ 1909	558	841	1,399	720	679
<i>Hofrätten öfver Skåne och Blekinge.</i>					
År 1904	398	455	853	450	403
„ 1905	403	419	822	410	412
„ 1906	412	430	842	478	364
„ 1907	364	446	810	483	327
„ 1908	327	559	886	478	408
„ 1909	408	562	970	476	494

Af dessa sammanställningar framgår, hvilken betänklig långsamhet vidlåder rättsskipningen i våra hofrätter; ett allmänt och fullständigt afhjälpande af detta missförhållande skulle påkalla ökning af hofrätternas arbetskrafter i en mån, som icke torde kunna ifrågasättas.

Men tabellerna visa äfven, att i berörda hänseende förhållandena under de sista åren blifvit väsentligt ogynnsammare i hofrätten öfver Skåne och Blekinge än i de öfriga hofrätterna. Under det att i dessa ett instämtdt eller vädjadt mål i allmänhet blir afgjort senast inom ett år efter det målet inkommit till hofrätten, har i hofrätten öfver Skåne

och Blekinge blifvit regel, att sådana mål få vänta på afgörande ej obetydligt öfver ett år. Orsaken härtill är uppenbarligen den starka stegring i antalet inkommande mål af detta slag, som inträdt särskildt efter år 1907. Det antal instämnda och vädjade mål, som årligen af hofrätten afgöres, har hållit sig tämligen konstant och är ingalunda för hvardera af hofrättens två divisioner lägre än motsvarande antal i de andra hofrätterna. Huruvida de inkommande målens antal skall fortfarande blifva så högt som under de sista åren, är naturligtvis svårt att beräkna, men — äfven under antagande af en så låg siffra som medeltalet för de senaste sex år, för hvilka definitiva uppgifter föreligga, eller 480 — skulle det med endast två divisioner icke låta sig göra att i någon mån afarbета den uppkomna balansen. Sannolikare är tvärtom, att antalet inkommande mål blir större och att sålunda den redan allt för stora balansen kommer att ökas. [19.]

Vid dessa förhållanden måste jag finna tillfälligt inrättande af en extra division för handläggning af instämnda och vädjade mål vara af verkligt behof påkalladt. Till jämförelse må nämnas, att då sådan åtgärd senast vid någon af hofrätterna vidtogs, nämligen då Svea hofrätt år 1904 erhöll en extra åttonde division, balansen å instämnda och vädjade mål i denna hofrätt ej fullt motsvarade det antal sådana mål, hofrättens ordinarie divisioner årligen afgjorde, och att sålunda ställningen ej var så ofördelaktig som i det nu föreliggande fallet.

Beträffande längden af den tid, en extra division inom hofrätten öfver Skåne och Blekinge må behöfva vara i verksamhet för att balansen skall nedbringas till en efter förhållandena i hofrätterna i allmänhet rimlig storlek, är väl möjligt, att den af hofrätten ifrågasatta perioden af omkring $1\frac{1}{3}$ år ej är för lång. Då det emellertid synes icke vara alldeles uteslutet, att ett års arbete af en extra division skulle blifva tillfyllest, torde anslag nu böra begäras endast för tiden från början af 1911 års höstsession, eller från och med den 10 september 1911, intill samma dag 1912. Skulle erfarenheten under denna tid visa, att anordningen bör fortfara till slutet af sistnämnda år, lärer Kungl. Maj:t kunna, på framställning af hofrätten, under förskottstitel anvisa de för divisionens fortsatta verksamhet erforderliga medlen, hvilka därefter kunde hos Riksdagen anmälas till ersättande.

Den årliga kostnaden för den extra divisionen har af hofrätten beräknats sålunda:

[19.] arfvoden åt 5 adjungerade ledamöter, 5,000 kronor	
åt hvarje	kronor 25,000: —
särskildt arfvode åt ordföranden	„ 500: —
arfvode åt en tillförordnad notarie	„ 3,600: —
arfvode åt en extra ordinarie tjänsteman	„ 1,800: —
för ett skrifbiträde	„ 1,050: —
	Summa kronor 31,950: —

Mot denna beräkning — hvilken ifråga om de adjungerade ledamöternas arfvoden och det särskilda arfvodet åt ordföranden öfverensstämmer med hvad som utgår till motsvarande befattningshafvare å den extra divisionen i Svea hofrätt samt upptager kostnaden för skrifbiträde till lägre belopp än för samma ändamål bestämts vid sistnämnda hofrätt — har jag ej annat att erinra än att, i stället för arfvodet åt en extra ordinarie tjänsteman, torde, i likhet med hvad som skett beträffande Svea hofrätts extra division, böra uppföras ett belopp af 1,500 kronor till gratifikation för extra ordinarie tjänstemän. Med ändring i detta afseende blir den totala kostnadssumman 31,650 kronor.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, för beredande af tillfällig förstärkning af hofrättens öfver Skåne och Blekinge arbetskrafter med en extra division för behandling af vädjade mål och till hofrätten instämnda tvistemål under ett år från och med den 10 september 1911, å extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 31,650 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1911 förskottsvis af tillgängliga medel utanordna hvad af detta belopp belöper å tiden från och med den 10 september till årets slut.

Krigshofrätten.

- [20.] Arbetet å revision af krigslagstiftningen, afseende jämväl den militära domstolsorganisationen och rättegångsordningen, har under senaste året fortgått inom justitiedepartementet och nu kommit så långt, att utkast till lagförslag föreligga. Ännu återstående förberedande arbeten göra det emellertid icke möjligt, att förslag i ämnet — hvilket för öfrigt måste för utlåtande remitteras till lagrådet — kan före-

läggas årets riksdag. Äfven för år 1912 torde sålunda böra äskas anslag å extra stat till krigshofrättens ordförande och militära ledamöter; anslaget belopp synes böra blifva oförändradt. [20.]

Likaledes lär sådan tillfällig löneförbättring, som förra riksdagen beviljade krigshofrättens vaktmästare, böra beredas honom jämväl under år 1912.

På grund af det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen

att å extra stat för år 1912 anvisa
dels till arfvoden åt krigshofrättens ordförande
och militära ledamöter ett belopp af 3,250 kronor,
dels ock för beredande af tillfällig löneförbättring
åt krigshofrättens vaktmästare ett belopp af 300 kronor,
hvilket skall anses utgöra tjänstgöringspenningar.

Resestipendier åt domare.

Under en följd af år har till resestipendier åt ordinarie domare eller dem, som vid domstolarna bereda sig för domarkallet, beviljats ett anslag å extra stat, hvilket anslag synes fortfarande böra utgå med oförändradt belopp. Jag hemställer sålunda, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen [21.]

att till resestipendier åt ordinarie domare eller dem, som vid domstolarna bereda sig för domarkallet, å extra stat för 1912 anvisa 6,000 kronor.

Understöd för fortsatt utgifvande af »Nytt Juridiskt Arkiv».

Tidskriften »Nytt Juridiskt Arkiv» grundlades år 1874 och utkommer från och med år 1876 i två afdelningar, nämligen »Afd. I. Tidskrift för lagskipning», och »Afd. II. Tidskrift för lagstiftning m. m.» I afd. I redogöres för alla under året af högsta domstolen afdömda mål på det sätt att, därest målet befinnes vara af något juridiskt värde, ett fullständigare referat meddelas men i annat fall allenast lämnas en kortfattad notis, närmast afsedd för domaren och de i målet intresserade. Afd. II har till sitt hufvudsakliga syfte att lämna redogörelse för ny- [22.]

[22.] antagna lagar med utdrag af motiv, utlåtanden och riksdagsförhandlingar. Dessutom meddelas en öfversikt öfver alla öfriga vid Riksdagen behandlade egentliga lagfrågor, hvarjämte i denna afdelning inrymmas uppsatser i juridiska ämnen.

För afd. I har statsunderstöd åtnjutits allt från det tidskriften började utgifvas till och med år 1896. Beloppen hafva varit olika, lägst 1,000 kronor och högst 4,000 kronor för år. Till afd. II har däremot hittills något statsunderstöd icke utgått.

Sedan tidskriftens grundläggare och mångårige utgifvare under förra året aflidit, hafva tidskriftens nya utgifvare hos mig anmält, att inkomsterna af tidskriften befunnits icke motsvara de med dess utgifvande förbundna utgifterna, och af sådan anledning hemställt om utverkande af förnyadt statsunderstöd. Tidskriftens förre utgifvare, hvilken som bekant tillika var chef för Aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner, var själf tidskriftens förläggare. De nya utgifvarna hafva däremot ansett sig nödsakade att träffa aftal om tidskriftens öfvertagande på förlag af nämnda bolag, som alltså skall hafva att vidkännas alla kostnader för tryckning, distribuering och dylikt men också äga att uppbära alla inkomsterna af abonnement samt dessutom blifva ägare af det lager, som för året blir öfver. Bolaget skall enligt berörda aftal för förlagsrätten betala 7,500 kronor om året för bägge afdelningarna, därvid afsetts att abonnementspriset skall något höjas öfver det nuvarande. Då emellertid redaktionskostnaderna beräknas uppgå till 10,500 kronor, utgör det belopp, som skulle behöfva tillskjutas, 3,000 kronor.

Det är utom tvifvel, att ifrågavarande publikation är för rättsvärden i landet af allra högsta vikt. Att närmare utveckla hvilken roll högsta domarmaktens beslut eller de s. k. prejudikaten spela för rättskipningen och rättsutvecklingen i det hela, är icke erforderligt. Det är emellertid gifvet, att dessa prejudikat icke kunna i sådant afseende tillgodogöras, med mindre de finnas tillgängliga i en samling sådan som förevarande tidskrifts första afdelning. Men äfven de redogörelser för lagstiftningen, som innehållas i andra afdelningen, äro af största betydelse, då dessa redogörelser ofta nog under långa tider blifva de enda hjälpmedel, som finnas för tolkning af nya lagar. Det lär därför få anses vara ett statsändamål att tillse, att bägge de ifrågavarande samlingarna fortfarande må kunna utgifvas. Och då tidskriftens ledning är i sådana händer att trygghet synes finnas för att tidskriften fortfarande skall blifva skött på fullt tillfredsställande sätt, samt det

angifna beloppet synes erfordras för att redaktionskostnaderna skola kunna fullt täckas, tvekar jag icke att tillstyrka det begärda anslaget.

[22.]

Då det behof, som här föreligger, uppenbarligen är af mera stadigvarande art, anser jag det riktigast, att framställning i ämnet aflåtes till Riksdagen. Det äskande, som nu bör göras, skulle afse år 1912. För år 1911 lära medel kunna anvisas från andra hufvudtitelns besparingar; och torde det tillåtas mig att senare därom göra särskild framställning.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att till understöd för fortsatt utgifvande af »Nytt Juridiskt Arkiv. Afd. I. Tidskrift för lagskipning» och »Nytt Juridiskt Arkiv. Afd. II. Tidskrift för lagstiftning m. m.» å extra stat för år 1912 anvisa 3,000 kronor.

Ny hägnad vid straffängelset i Kristianstad och nya fånggårdar vid straffängelset i Vänersborg.

Kostnaderna för vidmakthållande af fångvårdens byggnader bestridas, utom så vidt angår de centrala fångvårdsanstalterna, från ett å ordinarie stat uppfördt reservationsanslag »till vård och underhåll af straffängelser och kronohäkten». Detta anslag, hvilket från och med år 1904 utgår med 40,000 kronor, har sedan länge i allmänhet icke lämnat tillgång till utgifterna för erforderliga nya hägnader och fånggårdar. Med anledning häraf har Riksdagen vid särskilda tillfällen — 1899, 1900, 1903 och 1904 — beviljat extra anslag för sådana ändamål. Då det första af dessa anslag begärdes, hade fångvårdsstyrelsen beträffande de omkring fångelserna uppförda plank upplyst, att dessa, hvilka i allmänhet vore uppförda för 40 till 50 år sedan, så länge de ännu kunnat repareras erhållit det nödtorftiga underhåll, reservationsanslaget kunnat medgifva, men att planken vid våra fångelser då börjat visa sig till stomme och beklädnad så uppruttna, att de icke vidare kunde tjäna sitt ändamål eller repareras, utan måste ersättas med nya hägnader.

[23.]

Nu föreligger åter en framställning från fångvårdsstyrelsen om utverkande af anslag för nya hägnader och fånggårdar. I underdänig skrifvelse den 23 september 1910 har styrelsen anmält, att sedan flera

*Fångvårds-
styrelsens
skrifvelse d.
23 sept. 1910.*

[23.] Kristianstad och Vänersborg varit i behof, det förra af nya hägnader och det senare af nya fånggårdar.

Då fängelset i Kristianstad till följd af stadens utveckling omkring detsamma ej syntes kunna kvarstå någon längre tid och fängelset i Vänersborg vore beläget på en brant höjd, där en eventuell omslutningsmur på branten lätt skulle blifva utsatt för skador i följd af sättningar och frost i grunden, har styrelsens biträdande arkitekt föreslagit, att de nu ifrågasatta hägnaderna och fånggårdarna skulle ombyggas af trä.

Enligt kostnadsförslag, som arkitekten uppgjort, skulle den nya hägnaden vid fängelset i Kristianstad kräfva en kostnad af 11,800 kronor och promenadgårdarna med plankhägnad vid fängelset i Vänersborg en kostnad af 8,500 kronor.

Fångvårdsstyrelsen hemställer alltså om ett extra anslag för år 1912 å 20,300 kronor.

*Fångvårds-
styrelsens
skrifvelse d.
23 dec. 1910.*

I en senare till Kungl. Maj:t ingifven skrifvelse har fångvårdsstyrelsen velat i viss mån modifiera sin hemställan beträffande hägnaderna vid Kristianstadsfängelset.

Styrelsen erinrar, att orsaken därtill, att dessa hägnader, i olikhet mot hvad förut i fråga om dylika hägnader begärts, föreslagits af trä och ej af sten, vore den, att med hänsyn till staden Kristianstads började utvidgning äfven åt den del, där fängelset vore beläget, det torde kunna förväntas, att i en framtid skulle uppstå fråga om fängels flyttning, samt att det under sådan eventualitet tilläfventyrs kunde anses onödigt att nu uppföra de behöfliga nya hägnaderna af sådant dyrbarare material, som vore beräknadt för bestående framtid; styrelsens förslag afsåge fyllande af det nuvarande behovet för minsta möjliga kostnad.

Att i anledning af de nuvarande hägnadernas bristfällighet genomgripande åtgärd måste vidtagas, bestyrktes af Riksdagens revisorers den 30 november 1910 afgifna berättelse, däri meddelades, att det vid revisorernas besök vid nämnda fängelse iakttagits, att fängels omhägnad delvis befunnits i det bristfälliga skick, att den icke syntes lämna erforderlig tygghet mot rymningsförsök.

Då emellertid ordalagen i styrelsens motivering för hägnadernas uppförande af trä kunde gifva anledning till den förmodan, att förslag till fängels flyttning vore att inom den närmare framtiden från styrelsen förvänta, och att det under sådan förutsättning kunde anses för tillfället vara tillräckligt att nödortfigt reparera de nuvarande trähägn-

derna, hade styrelsen ansett sig böra framhålla, att stadens utvidgning åt berörda håll icke fortskred i raskare mån, än att fängelset borde kunna utan större olägenhet behållas å sin nuvarande plats afsevärd tid framåt, 30 å 40 år eller mera. Då det sålunda vore ovisst, om ej fängelset under ett stort antal år kunde där kvarstå, samt hägnader af trä i allt fall fordrade betydligt större underhållskostnad och vore eld-farligare än hägnader af sten, hade styrelsen af sin biträdande arkitekt infortrat beräkning af kostnaden äfven för hägnader af sten; och hade arkitekten uppgifvit denna till 15,300 kronor.

[23.]

Med uttalande, att den sålunda af arkitekten beräknade kostnads-ökningen för hägnader af sten ej syntes öfverstiga hvad som i större underhållskostnad måste utgifvas för hägnader af trä under den tid, fängelset i Kristianstad i allt fall torde komma att behållas å sin nuvarande plats, samt med tillkännagifvaude, att af det anslag å 26,110 kronor, som af 1903 års riksdag beviljats för nya fånggårdar vid läns-fängelserna i Linköping och Karlskrona, vid dessa arbetens utförande gjorts en besparing af 4,921 kronor 35 öre, som af styrelsen den 6 december 1910 återlevererats till statskontoret, hemställde styrelsen till Eders Kungl. Maj:ts bepröfning, huruvida icke det kunde finnas skäl att, med beräkning af de nya hägnaderna för straffängelset i Kristianstad af sten till 15,300 kronor, föreslå Riksdagen att för dessa hägnader och promenadgårdarna med plankomhägnad vid straffängelset i Vänersborg å extra stat för år 1912 anvisa tillsammans 23,800 kronor.

Vid denna styrelsens framställning var fogadt transumt af ett af dess biträdande arkitekt hofintendenten G. Lindgren afgifvet memorial, i hvilket anföres, att, enligt hvad erfarenheten visat, en hägnadsmur af sten ej kunde uppföras för lägre kostnad än 90 kronor per löpmeter, hvadan, då vid fängelset i Kristianstad erfordrades 170 löpmeter hägnad, denna, uppförd af sten, droge en kostnad af 15,300 kronor, samt att en sådan hägnad vore af nästan obegränsad varaktighet, fränsedt erforderligt underhåll, under det att en trähägnad kunde anses vara omkring 30 år utan större reparationer.

Behovvet af de nu ifrågavarande hägnadernas och fånggårdarnas förnyande torde vara ådagalagdt. Beträffande det material, som bör användas, är i fråga om fånggårdarna i Vänersborg ej annat ifrågasatt än att de skulle uppföras af trä, och äfven hvad angår hägnaderna i Kristianstad synes mig samma material böra användas, då ju någon ovisshet i allt fall råder därom, huru länge fängelset kan komma att kvarblifva å sin nuvarande plats.

*Departements-
chefen.*

[23.] Beträffande sättet för beredande af tillgång till det belopp af 20,300 kronor, som enligt arkitektens beräkning åtgår för arbetenas utförande, om trä därtill användes, läser det vara lämpligt, om för ändamålet finge användas den reservation å 4,921 kronor 35 öre, som förefinnes å nämnda anslag till fånggårdar vid länsfängelserna i Linköping och Karlskrona, i hvilket fall för de nu förestående arbetena behöfde ytterligare begäras allenast, i jämnt hundratal, 15,400 kronor.

Jag anhåller sålunda att få hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

dels medgifva, att det belopp å 4,921 kronor 35 öre, som icke uttagits af det i 1904 års riksstat upptagna extra anslag för uppförande af nya fånggårdar vid länsfängelserna i Linköping och Karlskrona, må användas till uppförande af ny hägnad vid straffängelset i Kristianstad och nya fånggårdar vid straffängelset i Vänersborg,

dels ock därutöfver för samma ändamål å extra stat för år 1912 anvisa ett belopp af 15,400 kronor.

Statens uppfostringsanstalt å Bona.

[24.] Då vid sistlidna års riksdag förslag af Eders Kungl. Maj:t framlades om reglering af löneförhållanden m. m. vid fångvårdsstaten, föreslogs äfven motsvarande reglering beträffande statens uppfostringsanstalt å Bona; i såväl den ena som den andra frågan hade betänkande afgifvits af löneregleringskommittén. Fångvårdsstatens lönereglering blef genomförd, hvaremot Riksdagen afslog förslaget angående uppfostringsanstalten.

I underdånig skrifvelse den 10 november 1910 har nu styrelsen för anstalten anhållit, att Eders Kungl. Maj:t behagade till förnyad ompröfning upptaga anstaltens löneregleringsfråga, och framlagt ett i vissa hänseenden nytt förslag till frågans lösning.

Då jag anser förnyad framställning i ämnet böra aflåtas till Riksdagen, anhåller jag att få återupptaga denna fråga. Hvad jag härvid kommer att yttra blir gifvetvis i åtskilliga delar ett upprepande af hvad jag förra året anförde.

Upprättandet af ifrågavarande anstalt stod i samband med den ändring i lagstiftningen om minderåriga förbrytares behandling, som trädde i kraft den 1 januari 1905. [24.]

Det hufvudstadgande i ämnet, som då blef gällande, återfinnes i 5 kap. 3 § strafflagen och innehåller, att om brott blifvit begånget af någon, som fyllt 15 men ej 18 år och för brottet dömes till böter eller till fängelse i högst sex månader, domstolen må, där den brottsliges sinnesbeskaffenhet och omgifning samt graden af hans förståndsutveckling pröfvas sådant föranleda, förordna, att han skall, i stället för att undergå det ådömda straffet, insättas i allmän uppfostringsanstalt.

Det var för verkställighet af sådana förordnanden om tvångsuppfostran beträffande minderåriga af mankön, som staten inrättade uppfostringsanstalten å Bona i Östergötland.

Anstalten, hvars verksamhet begynte med år 1905, är ställd under ledning af en särskild styrelse. Medel till dess uppehållande äro anvisade å extra stat. I dessa båda hänseenden hade löneregleringskommittén föreslagit ändring, i det att kommittén hemställt om anstaltens ställande under fängvårdsstyrelsens ledning och dess uppförande å ordinarie stat. Eders Kungl. Maj:t fann emellertid dessa förslag icke för närvarande böra godkännas, och jag har ej anledning att nu ingå på desamma. Jag förutsätter alltså, att den särskilda styrelsen för anstalten skall bibehållas och att anstalten skall kvarstå på extra stat.

Allt ifrån anstaltens inrättande hafva för dess drift beviljats två särskilda anslag, det ena till »aflöningar åt tjänstemän och betjante» vid anstalten och det andra till »kost och beklädnad åt de vid anstalten intagna elever m. m.» I såväl 1910 som 1911 års riksstat äro dessa anslag upptagna (såsom förslagsanslag) det förra till högst 26,250 kronor och det senare till 45,400 kronor, tillhopa alltså 71,650 kronor.

Anstaltens personal utgöres af 1 direktör, 1 predikant och förste lärare, 1 andre lärare, 2 afdelningsbefälhafvare, 10 förmän, 1 landbruksinspektör, 1 bokhållare, 1 maskinist och 1 husmoder. Samtliga dessa befattningshafvare aflönas från löneanslaget, hvarå jämväl är uppfördt arfvode åt en läkare. Därjämte finnes extra personal, aflönad från anslaget till elevernas kost och beklädnad m. m. eller andra disponibla medel. Till denna extra personal höra extra förmän till behöfligt antal (för närvarande 4) och några lagstadda tjänare.

[24.]

Beträffande den ordinarie personalens sammansättning hade löne-regleringskommittén ej föreslagit annan ändring än att landbruks-inspektorsbefattningen skulle indragas. Detta förslag upptogs i propo-sitionen till Riksdagen.

Hvad angår aflöningen till samma personal utvisar följande tablå löneförmånerna enligt gällande bestämmelser och enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag, hvilket öfverensstämde med kommitténs utom däri, att det senare förslaget satte predikantens och förste lärarens lön till 1,500 kronor, under det att Eders Kungl. Maj:t höjde beloppet till 2,000 kronor:

	Enligt gällande bestämmelser.							Enligt Kungl. Maj:ts förslag.					
	Lön.	Tjänstgörings- penningar.	Arfvode.	Summa begynnelse- aflöning.	Ålders- tillägg		Summa slut- aflöning.	Lön eller mot- svarande.	Tjänstgöringspennin- gar eller motsvarande.	Summa begynnelse- aflöning.	Ålders- tillägg		Summa slut- aflöning.
					efter 5 år.	efter 10 år.					efter 5 år.	efter 10 år.	
1 direktör	2,500	1,500	—	4,000	500	500	5,000	3,000	1,500	4,500	500	500	5,500
1 predikant och förste lärare, enligt Kungl. Maj:ts förslag													
pastor och förste lärare . . .	—	—	2,400	2,400	—	—	2,400	2,000	1,000	3,000	500	—	3,500
1 andre lärare	1,200	—	—	1,200	200	200	1,600	900	700	1,600	200	200	2,000
1 afdelningsbefälhafvare, enligt Kungl. Maj:ts förslag tillika													
jordbruksledare.....	1,000	600	—	1,600	200	200	2,000	1,200	900	2,100	200	200	2,500
1 afdelningsbefälhafvare	1,000	600	—	1,600	200	200	2,000	900	700	1,600	200	200	2,000
1 bokhållare	—	—	1,200	1,200	—	—	1,200	900	700	1,600	200	200	2,000
1 maskinist	650	500	—	1,150	75	75	1,300	700	600	1,300	100	100	1,500
1 förman	450	400	—	850	75	75	1,000	600	500	1,100	100	100	1,300
9 förmän				7,650						9,900			
1 husmoder, jämte fri kost ...	300	200	—	500	50	50	600	500	100	600	75	75	750
läkararfvode	—	—	500	500	—	—	500	—	—	500	—	—	500
1 landbruksinspektör.....	1,200	600	—	1,800	200	200	2,200	—	—	—	—	—	—
Summa	—	—	—	24,450	—	—	—	—	—	27,800	—	—	—

¹ Dessutom från anslaget till elevernas kost och beklädnad m. m. 400 kronor för orgelspelning och sångundervisning.

Till summan af begynnelse aflöningarna — enligt gällande stat [24.] 24,450 kronor och enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag 27,800 kronor — kommer för ålderstillägg ett belopp af 1,800 resp. 2,600 kronor. Löneanslaget belöper sig sålunda nu till 26,250 kronor och föreslogs af Eders Kungl. Maj:t till 30,400 kronor.

För samtliga befattningshafvare (utom läkaren) tillkommer för månen af fri bostad och vedbrand.

De aflöningar, som gällande stat upptager, äro desamma som bestämdes vid anstaltens inrättande — med undantag allenast för maskinistens aflöning, hvilken till en början bestämdes till 950 kronor, men snart måste höjas till 1,150 kronor. Vid aflöningarnas fastställande sökte man komma i öfverensstämmelse med hvad vid den tiden var för likartade befattningar vid fängvården beviljadt. Sålunda sattes direktörens aflöning till ett belopp, som låg mellan de två bäst aflönade fängelsedirektörernas aflöningar och hvilket belopp sedermera bestämdes för direktörerna vid de nyinrättade centralfängelserna å Härlanda och i Härnösand, predikantens och förste lärarens aflöning till ett belopp mellan pastorns och det prästerliga biträdets vid centralfängelset å Långholmen samt förmännens aflöning till samma belopp som vaktkonstaplarnas vid fängvården, med tillägg af 50 kronor.

Eders Kungl. Maj:ts förslag vid nästlidna riksdag anslöt sig i fråga om aflöningarnas storlek, i alla de fall där jämförliga befattningar funnos inom fängvården, med de nya löner, som för dem af Eders Kungl. Maj:t samtidigt föreslogos. Direktören å Bona skulle sålunda erhålla aflöning till samma belopp som den förbättrade aflöningen till fängelsedirektörerna å Härlanda och i Härnösand, pastorn och förste läraren ej fullt samma aflöning som de höjda aflöningarna för pastorerna vid nämnda fängelser, den afdelningsbefälhafvare, som tillika skulle vara jordbruksledare, samma begynnelse aflöning som jordbruksassistentens vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö samt förmännen samma aflöning som vaktkonstaplarnas enligt den föreslagna nya fängvårdsstaten.

Då Riksdagen i sin skrifvelse den 9 juni 1910 angående regleringen af utgifterna under andra hufvudtiteln anmälde sitt beslut att afslå den af Eders Kungl. Maj:t föreslagna löneregleringen, yttrade Riksdagen, att Riksdagen icke kunnat undgå att komma till den uppfattningen, att med ifrågavarande lönereglering utan olägenhet borde anstå ännu någon tid.

*Riksdagens
afslag å 1910
års förslag.*

Uppfostringsanstalten å Bona räknade icke sin tillvaro längre tillbaka än till år 1905, då den kom till stånd i samband med den

[24.] ändring i lagstiftningen om minderåriga förbrytares behandling, som trädde i kraft den 1 januari samma år. Någon stadgad erfarenhet beträffande anstaltens organisation och verksamhet kunde därför näppe-
ligen hafva vunnits under denna korta tid. Bortsedt härifrån syntes emellertid den af 1909 års riksdag ifrågasatta utsträckta användningen af tvångsuppfostran för minderåriga förbrytare säkerligen komma att medföra förändring i anstaltens verksamhet. Den stadga i nu nämnda afseende, som utan tvifvel borde kunna uppställas såsom en förutsättning för vidtagande af en så betydande åtgärd som den föreslagna löne-
regleringen, kunde sålunda icke sägas vara för handen.

Lika litet syntes något mera trängande behof af en löneförbättring för befattningshafvarna vid anstalten kunna sägas föreligga. Man måste nämligen förutsätta, att aflöningarna redan från första början blifvit någorlunda väl afvägda i förhållande till de olika befattningarnas art och beskaffenhet, hvarförutom antagas kunde, att några större stegringar i lefnadsomkostnaderna å ifrågavarande ort icke förekommit.

Då härtill komme, att de missförhållanden, som synbarligen förelegat med afseende å skötseln och handhafvandet af de ekonomiska förhållandena vid anstalten, enligt Riksdagens uppfattning icke skulle blifva afhjälpta genom den ifrågasatta omregleringen, ansåg sig Riksdagen icke kunna bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag i ärendet.

*Riksdagens
skrifvelse 1909
om utsträckt
användning af
tvångsupp-
fostran*

Hvad angår det af Riksdagen omförmälda förslag om utsträckt användning af tvångsuppfostran för minderåriga förbrytare må erinras, att i en vid 1909 års riksdag väckt motion hemställdes om sådan ändring i 5 kap. 3 § strafflagen, att straff, som ådömts minderårig, skulle kunna utbytas mot tvångsuppfostran, ej blott då fråga vore om böter eller fängelse i högst 6 månader utan äfven då straffet utgjordes af straffarbete, ej öfverstigande 6 månader.

I anledning af denna motion anhöll Riksdagen i skrifvelse den 16 mars 1909, att Eders Kungl. Maj:ts tacktes låta utreda, i hvad mån 5 kap. 3 § strafflagen kunde ändras i syfte, att där omförmälda unga förbrytare skulle i större utsträckning än för närvarande vore medgifvet, kunna insättas i allmän uppfostringsanstalt, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en dylik utredning kunde föranleda.

Sedan utlåtanden öfver denna Riksdagens framställning afgifvits af fängvårdsstyrelsen, styrelsen för uppfostringsanstalten å Bona samt styrelsen för Svenska diakonissällskapet, hvilken styrelse handhar skyddshemmet å Viebäck för kvinnliga minderåriga förbrytare, har Eders Kungl. Maj:ts den 4 februari 1910 för vidare utredning och afgifvande

af förslag öfverlämnat ärendet till den s. k. fattigvårdslagstiftningskommittén, som ännu ej inkommit med utlåtande i frågan. [24.]

Sedan anstaltens styrelse i den af mig anmälda skrifvelsen den 10 november 1910 redogjort för de af Riksdagen anförda skälen för afslag å Eders Kungl. Maj:ts löneregleringsförslag, erinrar styrelsen, att vid den tidpunkt, då löneregleringskommittén, efter på ort och ställe företagna undersökningar af den vid anstalten tjänstgörande personalens förhållanden, afgaf sitt förslag till lönereglering och sålunda vitsordade behovet däraf, förslaget om utsträckt användning af tvångsuppfostran för minderåriga förbrytare redan förelåg; kommittén hade ock i vissa fall räknat med att en ökning af anstaltens elevantal skulle uppkomma och under denna förutsättning i sitt lönestatförslag upptagit en befattning, som under andra förhållanden icke ansetts oundgängligen nödig (andrelärartjänsten). Kommittén hade vidare föreslagit, att anstalten skulle uppföras å ordinarie stat och motiverat detta med att tillräcklig erfarenhet syntes hafva vunnits beträffande anstaltens organisation och anledning därför saknas att bibehålla det provisoriska förhållande, som anstaltens upptagande å extra stat innebure. Eders Kungl. Maj:t hade väl ansett, att anstalten ännu några år borde kvarstå på extra stat, då den ifrågasatta utsträckta användningen af tvångsuppfostran kunde medföra förändring i anstaltens verksamhet och äfven i öfrigt förhållandena på detta område ej ännu kunde sägas hafva vunnit erforderlig stadga. Men denna omständighet hade icke syntes Eders Kungl. Maj:t böra stå i vägen för en omreglering af löneförhållandena vid anstalten. Det måste ock, enligt styrelsens förmenande, anses obestridligt, att en verksamhet, som i mycket hade att gå nya vägar och hvars framgång vore i hög grad beroende af personalens duglighet och dess lämplighet för det maktpåliggande uppdraget, skulle i hög grad försvåras, om personalen arbetade under trycket af otillfredsställande lefnadsvillkor, förorsakade af för knappt tillmätt aflöning. Då styrelsen alltså funnit det vara af synnerlig vikt, att just under organisationstiden aflöningarna blefve begärliga för väl kvalificerade personer, hade styrelsen ansett sig böra framställa sin anhållan om förnyad nådig ompröfning af anstaltens löneregleringsfråga.

*Anstaltens
styrelsens nya
förslag.*

Styrelsen har tänkt sig, att, om genom sammanslagning och indragning af tjänster ett lägre antal befattningshafvare skulle med ökade tjänsteåligganden kunna ombesörja anstaltens förvaltning och utföra dess uppfostringsarbete mot aflöningar, hvilkas sammanlagda belopp icke öfverstege hvad som nu vore till aflöningar anvisadt, det skulle vara öfverensstämmande såväl med statens intresse som med billighetens

- [24.] fordringar att så snart ske kunde medgifva ett försök med en efter dylika grunder företagen omorganisation. Härigenom vunnes ock den fördelen, att under den tid, som förflöte, innan den af 1909 års riksdag begärda utsträckta användningen af tvångsuppfostran för minderåriga förbrytare kunde börja tillämpas, tillfälle gäfves till pröfning af en för- enklad och billigare administration af anstalten.

Då styrelsen undersökt de olika vägar, som kunde föra till aflöningsförbättring för anstaltens förvaltningspersonal utan ökning af det för år 1911 beviljade aflöningsanslag, hade styrelsen i främsta rummet haft uppmärksamheten riktad på möjligheten af att öfverlämna de uppgifter, som nu ålåge de s. k. afdelningsbefälhafvarna åt två andra i anstaltens gällande lönestat upptagna tjänstemän, nämligen landtbruksinspektoren och andre läraren. Enligt gällande stadga för anstalten hade den förre att leda jordbruksarbetena och tillse, att de vid dessa sysselsatta elevernas arbetsduglighet främjades och utvecklades, och den senare att jämte förste läraren bestrida elevernas skolundervisning och deltaga i tillsynen öfver dem.

Om i anstaltens lönestat upptoges aflöning dels för en landtbruksinspektor och afdelningsföreståndare, dels för en andre lärare och afdelningsföreståndare, syntes de åt två afdelningsbefälhafvare nu utgående lönerna kunna besparas. Genom en dylik anordning blefve tydligt angifvet, att den person, som hade att svara för egendomens skötsel — en befattningshafvare, som styrelsen ansåge oundgängligen nödig —, jämväl skulle i egenskap af föreståndare närmast direktören för den afdelning af eleverna, som blefve åt honom anförtrodd, deltaga i uppfostringsarbetet vid anstalten såväl med afseende å elevernas praktiska utbildning som ock i öfrigt. I fråga om andre läraren vunnes den fördelen, att denne tjänsteman, som nu vore sysselsatt med skolarbetet endast under omkring sju månader af året, men som anstalten enligt styrelsens mening icke kunde undvara, så framt ej undervisningen skulle afsevärdt sänkas, genom minskning af sin undervisningsskyldighet och densammes delvisa öfverflyttande på förste läraren kunde vara oförhindrad att äfven under den tid, då den teoretiska undervisningen bedrefves, sköta de åligganden, som skulle tillkomma honom såsom afdelningsföreståndare.

Om aflönningarna till en landtbruksinspektor och afdelningsföreståndare samt en andre lärare och afdelningsföreståndare upptoges till samma belopp som i Eders Kungl. Maj:ts löneregleringsförslag till 1910 års riksdag för en afdelningsbefälhafvare, tillika jordbruksledare, och till en andre lärare, eller resp. 2,100 och 1,600 kronor, skulle den i samma förslag upptagna lönen till en afdelningsbefälhafvare, 1,600 kro-

nor, med 2 ålderstillägg hvarterda å 200 kronor, kunna afvaras. Styrelsen förutsatte dock, att andre läraren, därest han vore kompetent att bestrida orgelspelningen vid gudstjänsterna och undervisning i sång, skulle äga att härför uppbära det särskilda arvode af 400 kronor för år, som nu för sådant uppdrag utginge af förslagsanslaget till elevernas kost och beklädnad m. m.

[24.]

Beträffande förmännen vid anstalten hade löneregleringskommittén i sitt betänkande erinrat, att, utöfver de 10 i anstaltens lönestat upptagna förmännen, finnes anställda extra förmän till ett antal af 4 med aflöning dels från förslagsanslaget till elevernas kost och beklädnad m. m. och dels af andra disponibla medel. Kommittén hade väl funnit, att antalet förmän icke gärna kunde nedbringas under 14, men dock ansett lämpligt, att en del af förmännen bibehölles såsom extra.

Med detta uttalande hade kommittén anslutit sig till den åsikt, som af anstaltens styrelse uttryckts i underdånig skrifvelse den 19 oktober 1907 rörande anstaltens anslagsbehof för år 1909. Med hänsyn till de förhållanden, som blifvit i denna skrifvelse anförda, syntes det ock framgå, att förmänsantalet, i händelse anstalten vore fullbesatt, d. v. s. mottagit det antal elever, för hvilket den från början afsågs, eller 100, icke borde beräknas lägre.

Om emellertid, såsom under år 1910 varit fallet, elevantalet hölle sig under 100 och uppginge till omkring 80, torde det icke kunna förnekas, att två förmans aflöningar skulle kunna afföras från själfva aflöningsstaten. Detta läte sig ock göra med hänsyn därtill, att de omfattande reparations- och ombyggnadsarbeten, som under senare år pågått vid anstalten, numera vore till större delen slutförda. För att vid dessa kunna utnyttja elevernas arbetskraft hade flera yrkeskunniga förmän varit för arbetsledningen behöfliga än som syntes åtgå, då eleverna hufvudsakligen sysselsattes vid jordbruket och de med egendomens skötsel förenade göromål.

Den nedgång i elevantalet, som förut blifvit omnämnd, hade ock verkat därhän, att större delen af de elever, hvilka icke åtginge för bageri, kök, värmeledningen, renhållning, beklädnads underhåll och tillverkning o. d., måste användas vid utarbetena. Utom de vid en vanlig landegendom förekommande göromål bedrefves med användande af elever i rätt stor utsträckning tillverkning af torfströ och bräntorf, hvarjämte den vidsträckt skogsmarken (1,622 tunnland) gifvetvis toge mycken arbetskraft i anspråk för att blifva väl skött och utnyttjad. Därest elevantalet ånyo ökades, hvilket naturligtvis kunde inträffa till

[24.] följd af andra orsaker än den ifrågasatta utvidgningen af tvångsuppfostningsbestämmelsernas tillämplighetsområde, funnes ju alltid möjlighet att genom antagande af extra förmän eller tillfälliga arbetsledare sörja för att det produktiva arbetet vid anstalten icke behöfde försvåras af brist på tillsyningspersonal. Inom förslagsanslaget till kost och beklädnad åt de vid anstalten intagna elever m. m. funnes upptaget 3,000 kronor till anställning af extra förmän, och i händelse af behof syntes hinder ej möta för anställande af ökad antal extra förmän utan höjande af detta anslag.

Om alltså anstaltens förvaltningspersonal tillsvidare minskades på nu angifvet sätt och de i Eders Kungl. Maj:ts förslag till 1910 års riksdag upptagna lönesatser lades till grund för en förnyad framställning till Riksdagen, ville det synas styrelsen, som skulle nämnda lönestatförslags slutsumma 27,800 kronor kunna nedbringas dels med däri upptagen särskild afdelningsbefälhafvaraflöning 1,600 kronor, dels ock med två förmansaflöningar 2,200 kronor, eller sammanlagdt 3,800 kronor, hvadan slutsumman skulle blifva 24,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Vid bedömande, huruvida ny lönereglering för en tjänstemannakår bör beviljas, torde i främsta rummet böra undersökas, om tjänstemännen kunna anses hafva berättigade anspråk på höjda löner. I detta hänseende har Riksdagen beträffande anstalten å Bona ansett, att något mera trängande behof af löneförbättring för befattningshafvarna vid anstalten icke kunde sägas föreligga, och denna åsikt grundar Riksdagen därå, att aflöningarna måste förutsättas hafva från första början blifvit någorlunda väl afvägda i förhållande till de olika befattningarnas art och beskaffenhet samt att därjämte kunde antagas, att några större stegringar i lefnadsomkostnaderna å ifrågavarande ort icke förekommit.

I fråga därom, huruvida aflöningarna blifvit vid anstaltens tillkomst rätt afpassade efter då rådande förhållanden, har jag redan antydtt, att man härvid icke kunnat handla med full frihet. Inom fångvårdens närliggande område gällde för befattningar af motsvarande art lönesatser, från hvilka, äfven om de kunde synas knappa, man ansåg väsentliga afvikelser ej böra äga rum. Dessa lönesatser hade bestämts vid en tid, som låg bakom den, då anstalten å Bona organiserades, och voro därför redan mer eller mindre föråldrade. Vid sådant förhållande lär icke den omständigheten, att lönerna vid anstalten blifvit fastställda för jämförelsevis kort tid sedan, rimligen kunna åberopas såsom skäl för afvisande, hvad angår tjänstemännen å Bona, af en löneförbättring, hvaraf fångvårdsmännen, till en del redan för flera år sedan, kommit

i åtnjutande. Att upprätthålla skillnad i lönehänseende mellan uppfostningsanstaltens och fångvårdens befattningshafvare måste framstå såsom en obillighet. Särskildt är detta fallet beträffande förmännen å Bona. Deras gelikar inom fångvården — vaktkonstaplarna — hade år 1904, då lönerna vid Bona bestämdes, en aflöning af lägst 800, högst 950 kronor. Att denna aflöning då ansågs allt för otillräcklig, framgår däraf, att förmännen å Bona funnos icke böra åtnöjas med fullt så låg lön; mycket därutöver gick man dock ej, då man fastställde förmännens aflöning till lägst 850, högst 1,000 kronor, och härvid är för öfrigt att märka, att skillnaden mer än uppvägdes däraf, att beklädnadsersättning tillkommer vaktkonstaplarna men ej förmännen å Bona. Inom få år, eller redan 1907,ingo emellertid vaktkonstaplarna väsentligt förbättrade aflöningsförhållanden. Mindre aflöning än lägst 1,100, högst 1,300 kronor jämte beklädnadsersättning å 100 kronor ansågs då ej kunna dem bestås. Följden häraf har blifvit, att förmännen å Bona nu, fränsedt beklädnadsersättningen, hafva 250—300 kronor lägre lön än vaktkonstaplarna — en skillnad, som för befattningshafvare i deras ställning måste betecknas såsom högst afsevärd. Att Riksdagens afslag å fjolårets förslag kännbart berörde förmännen, därom bär ock den framställning vittne, som kort därefter till Eders Kungl. Maj:t inkom från förmännen äfvensom bokhållaren och maskinisten vid anstalten och hvari begärdes, att till den ännu församlade riksdagen måtte aflämnas proposition om provisorisk löneförbättring åt dessa befattningshafvare. I denna framställning göres en beräkning angående utgifterna för en förmansfamilj å fem personer, hvilken skall uppehålla sig å mannens aflöning af 850 kronor om året; till mat finge åtgå endast 1 krona 67 öre om dagen och till kläder och skodon endast 100 kronor om året. Dessa siffror lära otvetydigt visa, att löneförbättring är behöflig.

Hvarå Riksdagen grundar sitt antagande, att någon större stegring i lefnadskostnaderna icke efter år 1904 skulle hafva gjort sig gällande i den ort, där Bona är beläget, har ej blifvit angifvet. Jag har dock svårt föreställa mig, att ej den under ifrågavarande tid inträdda allmänna prisstegring skulle öfvat väsentligt inflytande å lefnadskostnaderna äfven i denna ort.

Anser jag sålunda behovet af löneförbättring för personalen å Bona i och för sig utgöra skäl för att en lönereglering nu kommer till stånd, har jag att vidare yttra mig därom, huruvida ett hinder för en dylik reglering bör anses ligga i de ännu i viss mån ovissa förhållandena i fråga om anstalten. Riksdagen har härutinnan hänvisat dels till att ej tillräckligt lång tids erfarenhet skulle hafva vunnits be-

[24.] träffande anstaltens organisation och verksamhet, dels ock till den förändring i anstaltens arbete, som måste blifva en följd af förslaget om utsträckt användning af tvångsuppfostran. De betänkligheter, Riksdagen sålunda uttalat, skulle enligt min mening vara fullt befogade, om fråga vore att nu uppföra anstalten å ordinarie stat, hvarigenom framdeles möjligen erforderliga ändringar skulle försvåras. Härom är dock, såsom jag erinrat, ej tal. Anstalten bör ännu, just till följd af förhållandenas osäkerhet, någon tid kvarstå å extra stat med däraf följande möjlighet för Riksdagen att hvarje år fritt pröfva de ändringar i organisation och personalens aflöning, som kunna betingas af inträdande omständigheter. Att uppskjuta en lönereglering, som för personalen visat sig erforderlig, därför att anstaltens verksamhet ännu icke vunnit den stadga, som af Riksdagen berörts, kan ock från personalens synpunkt sägas vara hårdt, särskildt om med löneförbättringen skall anstå tills, kanske om flera år, beslut fattats angående utvidgad tillämpning af tvångsuppfostringsinstitutet och de anordningar, som däraf nödvändiggöras. Saken lär derjämte komma i ett något förändradt läge, om, såsom jag tror, det af anstaltens styrelse nu framlagda förslag om indragning af vissa befattningar kan genomföras. Härigenom öppnar sig nämligen möjlighet att utan ökad kostnad bereda personalen den förbättrade ekonomiska ställning, hvaraf den är i behof.

Ännu ett skäl mot löneregleringen har emellertid Riksdagen funnit däri, att missförhållanden synbarligen skola hafva förelegat med afseende å skötseln och de ekonomiska förhållandena vid anstalten och att dessa missförhållanden enligt Riksdagens uppfattning icke skulle blifva afhjälpta genom den ifrågasatta omregleringen. Hvad Riksdagen härmed närmast åsyftat torde vara, att anstalten vissa år dragit betydligt större kostnad än som beräknats, i det att förslagsanslaget till kost och beklädnad åt eleverna m. m. under åren 1907 och 1908 blefvo öfverskridna med ansevärliga belopp. 1908 års statsrevisorer gjorde anmärkning beträffande öfverskridandet af 1907 års anslag. I det underdåniga utlåtande, som i anledning häraf infordrades från anstaltens styrelse, anförde styrelsen, att anledningen till det af revisorerna anmärkta förhållandet i främsta rummet vore att söka däri, att anslaget måst beräknas så tidigt som hösten 1905, då elevantalet å Bona ännu var endast 9; först under åren 1906 och 1907 hade anstalten börjat fyllas af elever, därvid det visat sig nödvändigt att taga anslaget i anspråk för flera ändamål än som kunnat vid tiden för anslagsbeloppets beräkning förutses. En annan omständighet, som af styrelsen anfördes till förklaring i saken, var, att, då särskildt rörelsekapital för driften

af den icke obetydliga jord- och skogsegendomen saknades, styrelsen ansett sig äga befogenhet att inom vissa gränser härtill använda ifrågasvarande anslag.

[24.]

Att kostnaderna för egendomen under den första tiden, då allt skulle sättas i skick, måste stiga till afsevärda belopp, torde ej vara ägnadt att väcka förvåning. Ställningen är dock numera en annan. Reparationer å byggnader samt diknings- och jordförbättringsarbeten äro verkställda, inventarier anskaffade och jordbruket i det hela satt i stånd. Af hvad styrelsen nu anfört rörande den erforderliga storleken af förslagsanslaget till kost och beklädnad åt eleverna m. m. — därför jag i det följande skall närmare redogöra — framgår, att, sedan icke vidare betydliga belopp för hvarje år behöfva för nämnda ändamål nedläggas å egendomen, en afsevärd nettoafkastning, som kan komma anstalten till godo, är att från egendomen påräkna. Missförhållanden af den art, Riksdagen lär hafva åsyftat, torde alltså icke vidare kunna anses föreligga. Att under sådana omständigheter låta ytterligare anstå med en erforderlig löneförbättring för personalen, synes mig föga billigt, helst om löneregleringen, på sätt styrelsen nu föreslagit, kan genomföras utan höjning af statsanslaget.

Jag anser sålunda frågan om lönereglering för anstalten å Bona böra tagas under förnyadt öfvervägande.

För det sätt, hvarpå styrelsen nu sökt lösa frågan, har jag redan redogjort. Det innebär, hvad de ordinarie befattningarnas art och antal beträffar, *dels* att landtbruksinspektoren och andre läraren skulle hvardera öfvertaga jämväl de funktioner, som nu åligga en afdelningsbefälhafvare och hvilka hufvudsakligen bestå i att närmast direktören vara föreståndare för och utöfva tillsyn öfver en afdelning af eleverna samt ansvara för ordningen inom densamma, *dels* ock att 2 af de 10 förmansplatserna skulle indragas.

Åtgärden att sammanslå en afdelningsbefälhafvartjänst med landtbruksinspektorens syssla är till sin verkan lika med den förra året af mig förordade men af anstaltens styrelse då afstyrkta indragningen af sistnämnda befattning och öfverflyttning å en afdelningsbefälhafvare af de hufvudsakliga åligganden, som äro därmed förbundna (se 1910 års statsverksproposition, 2:dra hufvudtiteln, sid. 250—252). Att på enahanda sätt förfara med andre lärarens och den andre afdelningsbefälhafvarens tjänster tror jag äfvenledes vara ej blott möjligt utan ock ägnadt att medföra åtskilliga fördelar; sådan ständig personlig beröring mellan läraren och eleverna, som genom den förres utöfvande af en afdelningsföreståndares syssla skulle komma till stånd, är gifvetvis för

[24.] ett uppfostringsarbete af den art, som å Bona bedrifves, af synnerlig betydelse. Hvad slutligen angår nedbringandet af antalet förmän från 10 till 8, synes sådan minskning i personalen under närvarande förhållanden kunna utan olägenhet genomföras; särskildt har, såsom styrelsen omförmålt, behovet af yrkeskunniga förmän för ledningen af reparations- och ombyggnadsarbeten väsentligt minskats. Jag anser mig alltså böra biträda styrelsens förslag i dessa delar.

Hvad härefter angår storleken af de aflöningar, som nu böra föreslås, är det för mig tillräckligt att erinra, att styrelsen utgått från att de lönesatser, Eders Kungl. Maj:t förra året, på min hemställan, föreslog, skola upptagas i det nya förslaget. Landtbruksinspektoren, hvilken tillika skulle vara afdelningsföreståndare, skulle erhålla samma aflöning som den i förra förslaget upptagne afdelningsbefälhafvare, hvilken jämväl skulle bestrida en jordbruksledares åligganden, och för andre läraren skulle icke någon ändring i den från löneanslaget utgående aflöningen inträda i följd däraf att han jämväl blefve afdelningsföreståndare. I öfrigt ber jag att få återropa dels hvad jag förut i dag yttrat om de föreslagna lönesatsernas öfverensstämmelse med motsvarande, för fångvårdstjänstemän fastställda, dels ock till den närmare utredning angående aflöningsbeloppen, som af mig lämnades vid framläggandet af förra årets förslag (propositionen, sid. 253—262). Härtill vill jag endast foga den erinran, att, därest en del af den undervisningsskyldighet, som nu åligger andre läraren, skulle, för möjliggörande af hans öfvertagande af en afdelningsföreståndarbefattning, öfverflyttas å pastorn och förste läraren, häri ligger ytterligare en anledning att bestämma denne senares aflöning i enlighet med mitt förslag och ej till det lägre belopp, kommittén för honom beräknat.

Styrelsen förutsätter, att andre läraren, därest han vore kompetent att bestrida orgelspelningen vid gudstjänsterna och undervisa eleverna i sång, skulle äga att fortfarande uppbära det särskilda arvode af 400 kronor för år, som nu härför utgår från förslagsanslaget till elevernas kost och beklädnad m. m. Detta kan jag ej tillstyrka, då den omläggning af andre lärarens tjänst, som nu är afsedd, icke torde utgöra tillräckligt skäl för att låta honom bibehålla sagda förmån, hvilken enligt förra årets förslag skulle upphöra.

Med tillämpning af hvad jag nu anfört skulle aflöningsstaten för statens uppfostringsanstalt å Bona erhålla följande lydelse:

[24.]

	K r o n o r.			
	Lön.	Tjänst- görings- penningar.	Summa.	
1 direktör	3,000	1,500	4,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 pastor och förste lärare	2,000	1,000	3,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor.
1 landtbruksinspektör, tillika af- delningsföreståndare	1,200	900	2,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.
1 andre lärare, tillika afdelnings- föreståndare	900	700	1,600	
1 bokhållare	900	700	1,600	
1 maskinist	700	600	1,300	
1 förman	600	500	1,100	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
7 förmän	4,200	3,500	7,700	
1 husmoder, jämte fri kost	500	100	600	Efter 5 år kan lönen höjas med 75 kronor och efter 10 år med ytterligare 75 kronor.
läkararfvode	—	—	500	
Summa	—	—	24,000	

Härtill böra läggas följande belopp, hvilka, enligt hvad styrelsen meddelat, erfordras till ålderstillägg för år 1912, nämligen:

för direktören	kronor 1,000: —
„ landtbruksinspektören och afdelningsföreståndaren	„ 200: —
„ andre läraren och afdelningsföreståndaren	„ 200: —
„ bokhållaren	„ 200: —
„ 5 förmän	„ 500: —
„ husmodern	„ 75: —
Summa kronor 2,175: —	

Aflöningsanslaget skulle alltså behöfva utgå med inalles 26,175 kronor eller 75 kronor mindre än det för år 1911 beviljade anslaget.

Utom nu angifna lönebelopp skulle, i likhet med hvad som gäller för fängvårdstjänstemännen, befattningshafvarna å Bona åtnjuta en del förmåner, hufvudsakligen in natura. Beträffande dessa förmåner torde jag här böra nämna följande:

[24.]

Förmånen af *fri bostad och bränsle* för alla befattningshafvare (utom läkaren) bör naturligtvis fortfara; och i öfverensstämmelse med hvad som stadgats med afseende å de tjänstemän vid fängvårdsstaten, som åtnjuta fri bostad, torde böra bestämmas, att, då tjänstinnehafvare vid Bona aflider, dennes änka eller efterlevande familj må medgifvas att bibehålla den tjänstinnehafvaren anvisade bostadslägenheten till den dag, styrelsen finner lämpligt bestämma för lägenhetens frånträdande.

Beklädnadsersättning, beräknad till 100 kronor årligen, synes mig äfven böra utgå till den personal vid Bona, som motsvarar fängelsernas manliga bevakningspersonal, eller sålunda till förmännen och maskinisten. Löneregleringskommittén påpekade, att dessa eljest blefve försatta i sämre ställning än de fängvårdsmän, med hvilka de skulle likställas. Enligt instruktion, som anstaltens styrelse utfärdat, åligger det förmännen att i all tjänstgöring använda fastställd tjänstedräkt.

Kostnadsfri läkarvård jämte medikamenter lärer böra bestås förmännen och maskinisten, men ej deras familjer, äfvensom husmodern. Den fria läkarvården skulle ock sträcka sig därhän, att vård i allmänt rum å allmänt sjukhus eller å tuberkulossanatorium jämte den förtäring, som under vistelsen därstädes af vederbörande läkare föreskrifves, må i de fall, då uppfostringsanstaltens läkare anser sådan vård nödvändig, få, efter styrelsens bepröfvande, af anstaltens medel för nämnda befattningshafvare bekostas under högst sex månader årligen.

Hvad slutligen angår *kostnadsfri ledighet* hade kommittén, såsom mig synes med skäl, ej funnit semester vara af behovet påkallad för personalen vid Bona. Att sådan föreslagits för fängvårdsstatens tjänstemän, hade — anmärkte kommittén — hufvudsakligen föranledts af dessas i allmänhet mycket bundna och instängda tjänstgöring. Vid tjänstledighet för sjukdom under högst 30 dagar inom ett och samma kalenderår torde däremot förmännen, maskinisten och husmodern böra få behålla sin fulla aflöning.

Att, så länge anstalten kvarstår å extra stat, fastställande af formliga s. k. *aflöningsvillkor* ej torde böra ifrågakomma, framhöll jag i förra årets proposition. Jag erinrade dock, att bestämmelser borde meddelas i vissa af de ämnen, som berördes i ett af löneregleringskommittén uppgjordt förslag till sådana villkor. Härom ber jag att få hänvisa till propositionen (sid. 264), likasom äfven beträffande utfärdandet af nya eller förändrade stadge- eller instruktionsbestämmelser (sid. 265).

Det för innevarande år med 45,400 kronor i riksstaten uppförda förslagsanslaget *till kost och beklädnad af de vid anstalten intagna elever m. m.* är afsedt för följande behof, hvilkas tillgodoseende beräknats medföra kostnader till nedan antecknade belopp:

[24.]

till anskaffning och underhåll af beklädnad åt 100 elever, 80 kronor för hvarje elev	kronor	8,000: —
„ utrustning åt afgående elever	„	5,000: —
„ resor för anskaffande af anställningar åt afgående elever, deras inställelse vid dessa, utgifter för tillsyn å villkorligt utskrifna elever samt styrelsens resekostnader	„	2,000: —
„ bränsle och lyse	„	6,000: —
„ elevers förplägning	„	13,500: —
„ husmoderns viver samt aflöning och kosthåll åt tjänstefolk till biträde åt husmodern	„	1,500: —
„ orgelspelnings- och sångundervisningsarfvode	„	400: —
„ underhåll af anstaltens byggnader och inventarier	„	3,000: —
„ extra tillsyningspersonal och arbetsledare	„	3,000: —
„ allmänna omkostnader, såsom yttre nattvakt, utskylder, medicin, telefon, frakter, renhållning, tvätt, rymda elevers efterspanande och ersättningar för deras gripande och återförande, annonser, tryckning m. m.	„	3,000: —
Summa kronor 45,400: —		

Beträffande detta anslag erinrar nu styrelsen, att det för åren 1909, 1910 och 1911 bestämts till sitt nuvarande belopp. För år 1908 hade det däremot varit beräknadt till endast 29,400 kronor. Den höjning, som vidtagits, hade skett efter det styrelsen omförmålt, att afkastningen af jordbruket vid Bona måst tagas i anspråk för täckande af de dryga kostnaderna för underhåll af egendomens hus och att äfven dikningar och grundförbättringar måste vidtagas och nötkreatursbesättningen ökas för att jorden skulle komma i ordentlig växtkraft samt att följaktligen under de närmaste åren någon nämnvärd minskning i utgifterna icke vore att förvänta genom direkta inkomster från jordbruket. Under år 1909 hade emellertid — yttrar styrelsen — å anslaget uppkommit en besparing å 5,300 kronor, och under år 1910 syntes ungefär lika stort belopp komma att blifva outtaget, ehuru för jordbrukets räkning företagits ombyggnader och underhållsarbeten af

Anstaltens
styrelse.

[24.] så omfattande art, att en stor del af egendomens inkomst för året därtill åtginge. Visserligen syntes den omständigheten, att elevantalet icke uppgått till 100 utan hållit sig omkring 80, hafva i sin mån bidragit till de kontanta utgifternas nedgående under hvad som beräknats, men till största delen syntes detta hafva berott på att det arbete och de kostnader, som under föregående år nedlagts å egendomen, nu började bära frukt. Styrelsen hade nämligen ansett det bäst ägnadt att främja anstaltens ekonomi att, med anlitan af inkomsterna af egendomen äfvensom genom användande af medel från ifrågavarande anslag till beredande af nödigt förlag, få egendomen med dess hus samt lefvande och döda inventarier snarast möjligt försatt i sådant skick, att möjlighet skapades för en lönande produktion af livsmedel och andra för anstaltens verksamhet erforderliga förnödenheter. Nu hade styrelsen kunnat taga under öfvervägande, huruvida icke anslaget kunde för år 1912 nedsättas med det belopp, som under samma år kunde väntas inflyta genom jord- och skogsbruket vid anstalten. Styrelsen hade emellertid att återbetala *dels*, på grund af föreskrift i nådigt bref den 26 februari 1904, till statskontoret, i den mån egendomens afkastning därtill lämnade tillgång, ett belopp af 6,000 kronor, hvilket sistnämnda år, och sålunda innan anstalten trädde i verksamhet, ställts till vederbörandes förfogande för bestridande af de vid jordbruket å Bona sysselsatta personers afföring samt till rörelsekapital i öfrigt för jordbrukets bedrifvande, *dels ock* af domänstyrelsen enligt nådigt bref den 8 december 1905 förskjuten kostnad för indelning af anstaltens skogsmark, af hvilken kostnad 1,594 kronor 99 öre vore oguldna. Visserligen vore ej otroligt, att vid gynnsamma förhållanden inkomsterna af jord- och skogsbruket under år 1911 skulle kunna förslå för återgäldandet af båda dessa förskott, tillhoppa 7,594 kronor 99 öre, och att följaktligen jord- och skogsbruksvinsten för år 1912 skulle kunna disponeras för anstaltens behof till minskande af utgifterna å anslaget till elevernas kost och beklädnad m. m. Men då styrelsen ogärna ville ställa sig inför risken att behöfva öfverskrida för år 1912 beviljadt anslag, vågade styrelsen icke föreslå annat än att anslaget upptoges för 1912 till enahanda belopp som för år 1911.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till hvad styrelsen anført om återbetalandet af nämnda förskott torde anledning ej föreligga, att vid beräkning af ifrågavarande anslags belopp fästa afseende vid att egendomen kan komma att lämna öfverskott. Skulle sådant uppstå och därigenom anslaget visa sig

för drygt tilltaget, kommer ju det belopp, som ej erfordras, statsverket till godo såsom besparing. [24.]

Löneregleringen, om den genomföres enligt hvad jag i dag föreslagit, skulle å ena sidan medföra ökning af utgifter från anslaget med 900 kronor, utgörande beklädnadsersättning åt 8 förmän och åt maskinisten, men å andra sidan leda till uteslutande ur kostnadsberäkningen af det till andre läraren nu utgående arfvode å 400 kronor för orgel-spelning och sångundervisning. Att öka anslaget med skillnaden mellan dessa två belopp eller 500 kronor lär dock ej böra ifrågakomma, då det sannolikt kommer att äfven med sin nuvarande storlek lämna tillgång till bestridande af denna ökade kostnad.

Jag vill alltså tillstyrka anslagets utgående under år 1912 med oförändradt belopp.

På grund af hvad jag anført beträffande statens uppfostringsanstalt å Bona tillåter jag mig hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att på extra stat för år 1912 bevilja
dels till aflöningar åt tjänstemän vid anstalten
högst 26,175 kronor,
dels ock till kost och beklädnad åt de vid
anstalten intagna elever m. m. ett förslagsanslag af
45,400 kronor.

Uppfostran åt minderåriga kvinnliga förbrytare.

Beträffande anslag för beredande af uppfostran åt sådana minderåriga förbrytare af kvinnligt kön, hvilka enligt domstols förordnande skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, har jag ej att föreslå någon afvikelse från hvad 1910 års riksdag, i likhet med de två närmast föregående riksdagarna, beslöt. Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen [25.]

Andra hufvudtiteln.

[25.]

att för beredande af uppfostran åt minderåriga förbrytare af kvinnligt kön, hvilka enligt domstols förordnande skola insättas i allmän uppfostringsanstalt, å extra stat för år 1912 anvisa

dels såsom ersättning för hyra, ved, inventarier m. m. samt såsom bidrag till aflöning åt föreståndarinnor och biträden vid sådan anstalt ett belopp af 6,500 kronor,

dels ock till godtgörande af de vid anstalten mottagna elevers bespisning, beklädnad, undervisning, läkar- och sjukvård m. m. äfvensom till utrustning vid elevs utskrifning ett förslagsanslag af 6,000 kronor.

Extra lönetillägg.

[26.]

Under åberopande af hvad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet förut denna dag anfört i fråga om beredande åt vissa statens tjänstemän och betjante af extra lönetillägg för år 1911 att uppföras i riksstaten för år 1912, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att för beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag angifna grunder, af extra lönetillägg för år 1911 åt vissa tjänstemän och betjante i ämbetsverk under justitiedepartementet å extra stat för år 1912 anvisa ett förslagsanslag af 13,000 kronor.

Jordregistret.

[27.]

Af det reservationsanslag å 750,000 kronor, som Riksdagen år 1908 beviljade för inrättande af ett jordregister, afsågos 150,000 kronor för hvart och ett af de 5 år, hvilka beräknades åtgå för detta arbetes utförande. I riksstaterna för åren 1909, 1910 och 1911 hafva också för ändamålet upptagits å extra stat 150,000 kronor för hvarje år. Då jag nu har att anmäla frågan om anvisande af ytterligare medel för år 1912, torde jag böra lämna några uppgifter om jordregisterarbetets fortgång.

Den första redogörelsen för arbetet innefattas i en underdånig skrifvelse af landtmäteristytrelsen den 29 november 1909 och afser *de tio månaderna januari—oktober 1909*. Under denna tid blefvo af landets inemot 150,000 jordeboksenheter endast 5,914 behandlade. Såsom den hufvudsakliga anledningen till detta mindre gynnsamma resultat angaf landtmäteristytrelsen, att första landtmätarna med hänsyn till mängden och beskaffenheten af dem åliggande göromål i allmänhet varit förhindrade att i den omfattning, som ursprungligen varit afsedd, deltaga i jordregisterarbetet. Första landtmätarnas tjänsteåligganden hade nämligen ökats på ett sätt, som icke kunde förutses, då förslaget till förordning angående jordregister upprättades och de arbetskrafter beräknades, hvilka kunde anlitas för ifrågavarande arbete. Med anledning häraf blefve det nödvändigt att använda extra arbetskrafter i särdeles stor utsträckning, såvida icke arbetet skulle komma att väsentligt öfverskrida den beräknade tiden. Men tillgången på lämpliga sådana arbetskrafter vore icke stor. För att emellertid åstadkomma bättre förhållanden härutinnan hade styrelsen hösten 1909 anordnat föreläsningar rörande jordregistret för yngre landtmäteritjänstemän, hvilken undervisning på nyåret 1910 skulle fortsättas med försöksarbeten.

Den vid arbetsplanens uppgörande förutsatta anordning, att till biträde åt första landtmätarna skulle i vissa fall förordnas särskilda landtmätare för jordregisterarbetet kom under år 1909 till utförande allenast i 10 län jämte ytterligare 3, där särskilda landtmätare anställdes under årets sista kvartal. Beträffande sådana särskildt förordnade landtmätare föreslog landtmäteristytrelsen i skrifvelse den 29 november 1909, dels att deras antal skulle för år 1910 ökas till 15 och dels att i större utsträckning än under första året skulle användas tjänstemän med lägre löneanspråk, så att af de 15 landtmätarna 7 skulle uppbära ett arfvode af 6,000 kronor och öfriga 8 ett arfvode af högst 4,000 kronor årligen. Dessa styrelsens förslag blefvo af Eders Kungl. Maj:t godkända.

Då jag i statsrådet den 14 januari 1910 föredrog frågan om anslag till jordregistret för år 1911, ansåg jag mig kunna uttala den förhoppning, att med de sålunda vidtagna anordningarna och sedan tillgång vunnits till en vid arbetet van personal, ett mera tillfredsställande arbetsresultat skulle ernås under den kommande tiden.

Att denna förhoppning i viss mån gått i uppfyllelse, framgår af den nu föreliggande, af landtmäteristytrelsen i underdånig skrifvelse den 22 november 1910 afgifna redogörelsen för jordregisterarbetet under

[27.] *året november 1909—oktober 1910.* De under denna tid behandlade jordeboksenheterna uppgå till 11,231, utvisande ett med omkring 60 procent förbättradt resultat.

Denna ökning i arbetsprodukten vore — anför landtmäteristyrelsen — gifvetvis en direkt följd af anställandet af nya arbetskrafter, men den syntes till stor del äfven vara föranledd af ökad vana hos de särskildt förordnade landtmätare, hvilka deltagit i arbetet från dess början. Erfarenheten hade emellertid ytterligare stadgat styrelsens förut uttalade åsikt, att första landtmätarnas medverkan i allmänhet kunde påräknas i högst obetydlig omfattning. Anledning förelåge till och med till antagande, att första landtmätarna hädanefter ännu mindre än hittills komme att få tillfälle deltaga i arbetet. Af sådan anledning ville styrelsen föreslå särskilda landtmätares förordnande under år 1911 i 4 län utöfver dem, där sådana förut varit anställda. Af de 19 särskilda landtmätare, som sålunda skulle förordnas, skulle 7 bibehållas vid ett årligt arfvode af 6,000 kronor, men öfriga 12 endast erhålla arfvoden, varierande mellan 2,400 och 4,000 kronor. I enlighet med detta förslag har Eders Kungl. Maj:t den 9 nästlidna december fattat beslut beträffande arbetets ordnande under innevarande år.

I detta sammanhang må ock nämnas, att bemödandena att bereda ytterligare arbetskrafter vid jordregistret af landtmäteristyrelsen fullföljts genom anordnande af omförmälda försöksarbeten med uppläggande af jordregister för två socknar i Norra Roslags domsaga. Dessa anordningar hafva, efter hvad styrelsen uppgifver, fört med sig, att åtskilliga yngre tjänstemän, hvilka därtill befunnits lämpliga, anmält sig önska taga anställning vid registerarbetet, och styrelsen säger sig nu hafva för afsikt att instundande vår anordna en liknande kurs för de yngre landtmäteritjänstemän, hvilka deltog i särskilda under styrelsens ledning ställda kurser i kulturteknik och triangelmätning.

Slutligen torde jag få meddela, att den reservation, som af det för år 1909 anvisade belopp å 150,000 kronor kunnat öfverföras till år 1910, blifvit betydlig, i det under 1909 åtgått allenast 77,057 kronor 35 öre och sålunda reserverats 72,942 kronor 65 öre. Under år 1910 hafva naturligtvis i följd af det mera intensiva arbetet utgifterna stigit till högre belopp, men de hafva dock säkerligen fortfarande stannat under 150,000 kronor, så att reservationen under året blifvit större.

Att det kvantitativa resultatet af jordregisterarbetet genom de anordningar, för hvilka jag redogjort, skall kunna allt mera ökas, lärer vara påtagligt. Intet bör emellertid underlätas, som kan vara ägnadt att påskynda arbetet. [27.]

Då de uppkomna besparingarna å hittills anvisade medel lämpligen böra vara att disponera för aflönande af den större arbetspersonal, som bör anställas i den mån tillgången å lämpliga arbetskrafter växer, lärer ej vara skäl att föreslå afvikelse från planen, att för hvart och ett af åren 1909—1913 skulle anvisas $\frac{1}{3}$ af det beviljade anslaget.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen

att af det för inrättande af ett jordregister beviljade reservationsanslag å 750,000 kronor å extra stat för år 1912 anvisa 150,000 kronor.

Ersättning åt häradsskrifvarna för röstlängders upprättande.

Förra årets riksdag beviljade å extra stat medel till ersättning åt häradsskrifvarna för det ökade arbete, som från och med år 1910 blifvit dem ålagdt genom skyldigheten att upprätta röstlängder för riksdagsmannaval. Det belopp, som då anvisades, var förslagsvis beräknadt till 100,000 kronor och afsåg åren 1910 och 1911. [28.]

I propositionen uttalades, att vid fastställande af ny lönestat för häradsskrifvarna hänsyn borde tagas till ifrågavarande, efter senaste lönereglering inträdda ökning i deras åligganden, men att, så länge gamla staten vore för dem gällande, ersättning för röstlängdsarbetet borde beredas dem i form af särskild godtgörelse.

Då frågan om ny lönereglering för fögderiförvaltningen, hvilken fråga ännu icke kommit till sin lösning, ej heller vid nu instundande riksdag lärer blifva afgjord, torde alltså till häradsskrifvarnas godtgörande för arbetet med 1912 års röstlängder böra begäras ett extra anslag å 50,000 kronor, och jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå Riksdagen

att för beredande åt häradsskrifvarna af ersättning, enligt de af mig i 1910 års statsverksproposition angifna grunder, för röstlängders upprättande under år 1912 å extra stat för samma år bevilja ett förslagsanslag af 50,000 kronor.

Statskontorets förskott.

[29.]

Enligt hvad statskontoret tillkännagifvit, har statskontoret jämlikt föreskrifter i särskilda nådiga bref förskottsvis utgifvit följande belopp, hvilka torde böra anmälas till ersättande under andra hufvudtiteln, nämligen:

under tiden från och med den 1 november 1909 till den 1 november 1910 utbetalda kostnader för biträde inom justitiedepartementet vid behandling af förslag till ny lag om aktiebolag m. m. (kungl. bref den 31 december 1908)...	kronor	925: —
för kommittén för utarbetande af förslag till ny lagstiftning angående jordägares rätt öfver vattnet å hans grund m. m. (kungl. bref den 13 januari 1906, den 18 september 1909 och och den 14 maj 1910).....	„	6,588: 04
för kommittén för utarbetande af förslag till ny lagstiftning angående jords torrläggning och därmed sammanhängande ämnen (kungl. bref den 13 juli 1906, den 12 juli 1907, den 27 november 1908, den 18 september och den 8 oktober 1909 samt den 14 och den 27 maj 1910).....	„	14,188: 49
för kommittén för revision af skiftesstadgan och därmed sammanhörande författningar (kungl. bref den 5 oktober 1906, den 5 juni och den 23 december 1909 samt den 11 och den 18 februari, den 18 juni och den 8 juli 1910)	„	17,788: 72
för kommittén för revision af gällande konkurslagstiftning (kungl. bref den 21 juni 1907, den 29 januari, den 26 maj och den 3 december 1909 samt den 21 och den 28 januari, den 11 februari, den 4 mars, den 10 juni, den 19 augusti äfvensom den 12 och den 23 september 1910).....	„	28,575: 88
Transport		kronor 68,066: 13

	Transport kronor	68,066: 13	[29.]
för kommittén för revisionen af expropriationslagstiftningen m. m. (kungl. bref den 20 mars och den 1 maj 1908, den 10 december 1909 samt den 10 juni och den 23 september 1910).....	„	7,521: 23	
för kommitterade för utarbetande af förslag till föreskrifter angående registerföring af fastigheter i stad m. m. (kungl. bref den 10 juli och den 16 oktober 1908, den 18 juni 1909 samt den 10 och den 23 juni, den 1 juli och den 12 september 1910).....	„	8,154: 54	
för kommitterade för behandling af frågor rörande statsdepartementens organisation m. m. (kungl. bref den 11 december 1908, den 22 januari och den 29 oktober 1909 samt den 21 januari och den 18 juni 1910).....	„	22,199: 61	
i anledning af professorn J. C. W. Thyren lämnadt uppdrag att verkställa utredning rörande ändringar i strafflagstiftningen och framlägga utkast till förslag angående sådana ändringar (kungl. bref den 19 februari 1909 samt den 21 januari och den 22 april 1910)	„	4,225: 97	
i anledning af revisionssekreteraren friherre B. Leijonhufvud med flera lämnadt uppdrag att biträda inom justitiedepartementet vid behandling af frågan om lagstiftning angående arbetsaftal m. m. (kungl. bref den 12 september 1909 samt den 8 april, den 10 juni, den 1 juli och den 8 september 1910)	„	7,366: 92	
under år 1910 intill den 1 november utbetalda kostnader för sakkunniga, tillkallade att inom justitiedepartementet biträda vid revision af tryckfrihetsförordningen (kungl. bref den 23 december 1909 samt den 21 januari äfvensom den 10 och den 18 juni 1910)	„	4,422: 50	
intill den 1 november 1910 utbetalda kostnader för kommittén för utarbetande af lagförslag inom			

Transport kronor 121,956: 90

[29.]	Transport	kronor	121,956: 90
	obligationsrättens område (kungl. bref den 21 maj och den 31 augusti 1910).....	„	7,450: —
	ersättning till fiskalen Ö. af Geijerstam för biträde inom justitiedepartementet vid behandling af frågan om revision af krigslagstiftningen (kungl. bref den 30 september 1910).....	„	350: 81
	godtgörelse till häradshöfdingen A. Olivecrona för utbetald ersättning till vikarie i domarämbetet under tid, då han jämte andra personer biträdt inom justitiedepartementet vid behandling af fråga rörande ändrade föreskrifter om kontrollen öfver förmyndares förvaltning af omyndigas egendom (kungl. bref den 31 december 1909)	„	375: —
	ersättning till bankofullmäktigen C. Berg med flera för biträde inom justitiedepartementet vid utarbetande af förslag till föreskrifter om upprättande af röstlängd för val till Riksdagens andra kammare m. m. (kungl. bref den 3 december 1909).....	„	807: 20
	till statistiska centralbyrån utbetaldt belopp för bestridande af kostnader för statistik rörande landstingsmannaval och kommunal rösträtt år 1910 (kungl. bref den 4 mars 1910).....	„	4,500: —
	intill den 1 november 1910 utbetald ersättning åt aktuarien i Svea hofrätt G. Liliequist för indragna sportler (kungl. bref den 8 april 1910)	„	2,413: 90
	intill den 1 november 1910 utbetald tilläggsaflöning åt på indragningsstat öfverflyttade kamreraren vid centralfängelset å Nya Varfvet A. W. G. Sundberg jämlikt Kungl. Maj:ts dom den 20 maj 1910 (kungl. bref den 15 juli 1910).....	„	2,426: 52
	Summa kronor 140,280: 33.		

Kostnader för
valstatistik.

I fråga om det till statistiska centralbyrån utbetalda belopp för bestridande af kostnader för statistik rörande landstingsmannaval och kommunal rösträtt år 1910 torde jag lära erinra om följande.

Den af Kungl. Maj:t den 20 januari 1905 tillsatta kommitté för verkställande af utredning och afgifvande af förslag, huru inom rikets

officiella statistik största möjliga enhet och planmässighet äfvensom ökad skyndsamhet med publikationen må kunna åstadkommas, aflät den 28 januari 1910 en underdånig skrifvelse, hvori framställdes förslag beträffande valstatistiken. Rörande kostnaderna för de af kommittén föreslagna förändringarna i denna statistik förmälde sig kommittén icke vara i tillfälle att framlägga någon slutlig beräkning, då enligt kommitténs blifvande förslag till omorganisation af den officiella statistiken valstatistiken torde blifva utarbetad af tjänstemän, åt hvilka jämväl andra grenar af det statistiska arbetet komme att anförtros.

Då detta ärende den 4 mars 1910 föredrogs i statsrådet, tacktes Kungl. Maj:t fatta beslut i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad kommittén föreslagit. Härigenom blef bestämdt bland annat, att statistiska centralbyrån hädanefter skall upprätta statistik ej blott, såsom hittills, öfver riksdagsmannavalen och öfver valrätten till Riksdagens andra kammare, utan därjämte öfver landstingsmannavalen och stadsfullmäktigvalen samt den kommunala rösträtten äfvensom att statistiken öfver landstingsmannavalen samt öfver den kommunala rösträtten å landet och i städer, som deltaga i landsting, skall utgifvas de år, landstingsmannaval ägt rum, och ingå i serien »Bidrag till Sveriges officiella statistik». I fråga om arbetet å den statistik rörande landstingsmannaval och kommunal rösträtt, som på grund häraf borde under år 1910 utarbetas af centralbyrån, meddelades särskilda föreskrifter, därvid jämväl bestämdes, att till bestridande af arfvoden åt en ledare af arbetet och nödiga arbetsbiträden äfvensom af kostnaderna för tryckning af blanketter och af redogörelse för arbetets resultat finge till chefens för centralbyrån förfogande mot redovisning i vanlig ordning ställas ett belopp af intill 4,500 kronor att af statskontoret utbetalas förskottsvis af tillgängliga medel.

Det är detta belopp, statskontoret nu anmält till ersättande. Äfven för följande år, då landstingsmannaval komma att förrättas, lär det blifva nödigt att anvisa medel för ifrågavarande ändamål. Att nu härför begära anslag hos Riksdagen torde dock ej behöfvas, utan synes hvad som erfordras lämpligen kunna, till dess frågan om den officiella statistikens omorganisation blifvit afgjord, fortfarande bestridas på sätt nu skett.

Jämväl beträffande den till aktuarien i Svea hofrätt G. Liliequist guldna ersättning för indragna sportler anhåller jag att här få göra några erinringar.

Då Riksdagen år 1909 godkände nya aflöningsstater för hof-

Ersättning till
aktuarien G.
Liliequist för
indragna
sportler.

[29.] rätterna, att gälla från och med år 1910, förklarade Riksdagen, att de förutvarande innehafvare af befattningar i hofrätterna — utom notarierna —, hvilka, oaktadt därtill berättigade, icke före den 1 november 1909 anmälde, att de ville underkasta sig de nya staterna med därvid fästade villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle bibehållas vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner. Från denna regel stadgades dock, bland annat, den afvikelse, att, i stället för sportler, som i sammanhang med löneregleringen indroges, skulle utgå godtgörelse, beräknad efter medeltalet af den inkomst, tjänstinnehafvare kunde anses hafva åtnjutit af sålunda indragna sportler under den senast förflutna tid, såvidt möjligt ej understigande 5 år, därför denna inkomst kunde utrönas.

Bland de tjänstinnehafvare i Svea hofrätt, hvilka förklarade sig icke vilja öfvergå å den nya lönestaten för hofrätten, var Liliequist, hvilken genom den i samband med löneregleringen genomförda indragning af sportler skulle gå måste om sådan extra inkomst till ganska betydande belopp.

Angående ersättning åt Liliequist för denna förlust meddelade Kungl. Maj:t beslut den 8 april 1910, då Liliequist förklarades berättigad att från början af år 1910, så länge han kvarstode såsom aktuarie hos hofrätten å den gamla staten, i stället för provision enligt nådigt bref den 8 december 1876 samt expeditionslösen, hvilka sportler indragits, uppbära godtgörelse med 2,896 kronor 66 öre om året, dock med skyldighet att vid semester eller annan tjänstledighet afstå viss andel till vikarien. Statskontoret anbefalldes att förskottera den sålunda bestämda ersättningen, hvilken skulle utgå månadsvis.

Ej heller i fråga om denna ersättning, såvidt den belöper på kommande tid, synes mig skäl att för närvarande göra framställning till Riksdagen.

Hvad slutligen angår det till kamreraren A. W. G. Sundberg utbetalda belopp får jag hänvisa till hvad jag i statsrådet den 30 december 1910 anförde om förhöjning af hans lön å allmänna indragningsstaten.¹

Med anledning af statskontorets ifrågavarande anmälan hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen

att till täckande af dessa utaf statskontoret förskottsvis bestridda utgifter å extra stat för år 1912 anvisa, i jämnt krontal, 140,281 kronor.

¹ Se bilaga till tionde hufvudtiteln.

Kostnader för en arbetsdomstol.

I en till 1910 års riksdag aflåten proposition föreslog Eders Kungl. Maj:t Riksdagen att, under förutsättning att lag om särskild domstol i vissa arbetstvister enligt Eders Kungl. Maj:ts därom förut afgifna proposition blefve af Riksdagen antagen, till bestridande af kostnaderna för arbetsdomstolen under år 1911 å extra stat för samma år bevilja 65,000 kronor. Förslaget om inrättande af en arbetsdomstol ingick i de lagförslag till ordnande af arbetsaftalsförhållandena, hvilka framlades vid förra riksdagen. Då kamrarna beträffande dessa förslag stannade i olika beslut, förföllo desamma, och i anledning häraf anmälde Riksdagen, att propositionen om kostnaderna för en arbetsdomstol icke kunde föranleda någon Riksdagens åtgärd. [30.]

Nytt förslag till lagstiftning om arbetsaftal och jämväl till lag om en arbetsdomstol torde emellertid komma att föreläggas innevarande års riksdag, och i samband därmed måste naturligtvis ånyo göras framställning om anslag till bestridande af kostnaderna för arbetsdomstolen. För detta behof lärer alltså nu böra afsättas visst belopp. Då det särskilda utskott, som inom Riksdagen behandlade arbetsaftalsfrågorna, beräknade den årliga kostnaden för arbetsdomstolen till högre belopp än Kungl. Maj:t föreslagit eller till 73,000 kronor, och denna beräkning godkändes af båda kamrarna, torde det vara lämpligt, att den summa, som afsättes för arbetsdomstolens verksamhet under år 1912, bestämmes till sagda belopp.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen

att, i afvaktan å nådig proposition om anslag till bestridande af kostnaderna för en arbetsdomstol under år 1912, å extra stat för samma år för detta ändamål beräkna ett belopp af 73,000 kronor.

Statsrådets öfriga ledamöter instämde i hvad departementschefen under ofvan angifna punkter hemställt.

Andra hufvudtiteln.

Hans Maj:t Konungen täcktes därtill lämna bifall; och skulle utdrag af detta protokoll öfverlämnas till finansdepartementet till ledning vid författandet af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Bilaga A.**Protokoll, hållet vid sammanträde med högsta domstolens samtliga ledamöter den 16 december 1910.*

Uti skrifvelse den 15 nästlidne november hade statsrådet och chefen för justitiedepartementet anhållit om yttranden från högsta domstolens ledamöter, dels huruvida med hänsyn till tjänstgöringen vid högsta domstolens protokoll något kunde vara att erinra mot en inom justitiedepartementet uppgjord plan för omorganisation af det s. k. kansliet inom justitierevisionsexpeditionen, hvilken plan till sina grunddrag angifvits i en skrifvelsen bilagd promemoria, dels ock öfver ett förslag till ändringar i fråga om protokollsföringen i högsta domstolen och expedierandet af Kungl. Maj:ts med högsta domstolen beslutade domar och utslag, som innefattades i en af konstituerade revisionssekreteraren J. Bååth m. fl. framställd reservation vid det underdåniga utlåtande, nedre justitierevisionen den 21 september 1910 afgifvit öfver löneregleringskommitténs betänkande rörande reglering af löneförhållanden m. m. vid nedre revisionen.

Af förenämnda promemoria framgick, såvidt nu är i fråga, att enligt den uppgjorda organisationsplanen protokollssekreterarne till antalet skulle blifva fem, af hvilka dock en i sänder städse skulle vara upptagen inom nedre revisionen för att biträda vid mottagning af veckomål. De öfriga fyra protokollssekreterarne skulle bestrida tjänstgöringen vid högsta domstolens protokoll med skyldighet tillika att å konceptrubrikerna införa högsta domstolens beslut och ombesörja expedierandet af Kungl. Maj:ts domar och utslag, vid hvilket arbete de ej skulle vara bundna vid viss rotel inom nedre revisionen. En hvar af dessa fyra protokollssekreterare beräknades få att tjänstgöra vid högsta domstolens protokoll 25 å 26 veckor årligen, däraf dock ej mer än två veckor i följd.

Bland högsta domstolens ledamöter hade utdelats tryckta exemplar af nedre revisionens ofvanberörda utlåtande med därvid fogadt utdrag af nedre revisionens protokoll i ärendet.

Beträffande den första af sålunda nu föreliggande frågor förenade sig *högsta domstolens ledamöter* om det yttrande, att enär protokolls-föringen inom högsta domstolen borde kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöras af protokollssekreterare till det antal och med de tjänste-åligganden i öfrigt, som ofvan angifvits, intet syntes vara att erinra mot förslaget, i hvad detsamma anginge tjänstgöringen vid högsta domstolens protokoll, dock under förutsättning att protokollssekreterarnes indelning till tjänstgöring ordnades så, att en protokollssekreterare alltid funnes tillgänglig för tjänstgöring å ett hvart af högsta domstolens rum, där session påginge.

I fråga om det i skrifvelsen omförmälda, af konstituerade revisionssekreteraren Bååth m. fl. framställda förslaget förenade sig *högsta domstolens flesta ledamöter* om följande yttrande:

Beträffande först sättet för expedierandet af domar och utslag skulle enligt förslaget utom i de särskilda fall, då rubrik af nu brukligt slag erfordrades, hofrättens dom eller utslag i dess helhet afskrifvas för åstadkommande af inneliggande konceptexpedition. De förändringar i och tillägg till hofrättens dom eller utslag, som för närvarande behöfva göras, för att rubriken till Kungl. Maj:ts dom eller utslag skall erhålla den lydelse, densamma bör äga, äro emellertid i allmänhet obetydliga och kunna lätteligen verkställas af renskrifvare efter vederbörandes anvisningar. Vinsten af den föreslagna förändringen, hvad arbete och kostnader för konceptexemplarets åstadkommande angår, synes därför vara nära nog ingen, särskildt som med nuvarande expeditionssätt i åtskilliga fall vissa delar af hofrättens dom eller utslag kunna såsom ej öfverklagade helt och hållet uteslutas ur den nya rubriken. Det arbete med ändring och justering af rubriken, som enligt förslaget skulle bortfalla, synes komma att uppvägas af det i stället tillkommande arbetet med affattande af omslagsresolution, särskildt i de fall, då ändring hos Kungl. Maj:t sökes allenast i viss del och sökandens yrkanden hos Kungl. Maj:t för den skull måste i omslagsresolutionen närmare beskrifvas — ett arbete, som ju skulle utföras af revisionssekreteraren själf.

I fråga om det till sökanden utgående exemplaret af Kungl. Maj:ts dom eller utslag skulle visserligen enligt förslaget ny utskrift af själfva rubriken undvikas, men i stället komme att uppstå ökad behof af kon-

troll å expeditionens riktighet och behöriga sammanfogande, hvilken omsorg väl likaledes i sista hand fölle på revisionssekreterarens lott.

Någon egentlig förenkling eller arbetsbesparing för nedre revisionens ämbets- och tjänstemän torde för den skull en förändring af förevarande slag ej vara ägnad att medföra; och saknas redan på denna grund anledning för högsta domstolen att vidtaga en dylik förändring.

Men äfven andra skäl tala mot förslaget, i det betydande olägenheter synas vara att befara af dess genomförande, och det icke minst ur rättssäkerhetens synpunkt.

Den enda verkliga kontroll, man hade att tillita för att ådaga-lägga sambandet mellan Kungl. Maj:ts omslagsresolution och underdomstolarnas beslut, skulle ligga i den åberopade paragrafsiffran å under-rättens protokoll och numret å hofrättsexpeditionen; men dessa siffror i och för sig erbjuda endast en ringa grad af trygghet, helst misskrifning däri lätt nog kunnat insmyga sig, hvartill kommer, att en dylik beteckning af expeditionerna icke är bruklig eller ens i hvarje fall möjlig hos alla de domstolar och myndigheter, mot hvilkas beslut talan kan fullföljas hos hofrätt och vidare till Kungl. Maj:t.

Jämväl i afseende å verkställigheten torde svårigheter möta med användande af det föreslagna expeditionssättet. Bland annat lär icke, såsom förslagsställarne synas antaga, Kungl. Maj:ts befallningshafvande alltid äga tillgång till något exemplar af underdomstolarnas utslag i brottmål.

Vidkommande hvad af förslagsställarne anförts i fråga om förenkling af högsta domstolens protokoll är att märka, att, därest vid detsamma ej vidare skulle fogas bilagor, innefattande rubrikerna till domar och utslag, protokollet därefter icke längre komme att utgöra ett helt för sig utan i själfva verket till sin riktighet blefve beroende af innehållet i en annan handling, inneliggande konceptexpeditionen, hvilken åter aldrig i fullfärdigt skick komme inför de dömandes ögon eller ens kunde finnas i sin helhet uppsatt vid protokollets justering.

Det är väl sant, att ett system, i viss mån liknande det ifrågasatta, tillämpas vid protokollsföringen i hofrätterna, men härvid framstår dock den väsentliga åtskillnaden, att konceptexemplaren af hofrätts domar och utslag alltid granskas och underskrifvas af samtliga de i afgörandet deltagande domstolsledamöterna.

Den omständigheten, att efter vidtagande af den ifrågasatta förändringen erforderlig uppfattning om innebörden af högsta domstolens beslut och de vid dess fattande uttalade meningar icke vidare skulle kunna erhållas ur protokollet ensamt utan samtidig tillgång till koncept-

expeditionen, synes äfven innebära en ej oväsentlig olägenhet vid arbetet inom högsta domstolen och nedre revisionen, särskildt så länge nedre revisionens lokal med det gemensamma arkivet är belägen å annat ställe än högsta domstolens.

På grund af hvad sålunda anförts saknas anledning för högsta domstolen att i angifna riktningen företaga ändring beträffande sitt protokoll.

Justitieråden friherre *Marks von Württemberg, Petré, Thomasson, Borgström, Skarstedt* och *Gullstrand* förenade sig om följande, af justitierådet Borgström afgifna yttrande:

En förändring i det häfdvunna sättet för expedierandet af Kungl. Maj:ts domar och utslag bör enligt min mening icke vidtagas utan att därigenom verkliga fördelar stå att vinna. Förslagsställarne synas ock anse att, därest det af dem antydda systemet vunne tillämpning, en afsevärd arbets- och penningebesparing skulle uppnås. För mig står däremot klart, att förslagsställarne härutinnan räknat miste. I fråga om det arbete, som påhvar högsta domstolens ledamöter, skulle förändringen sakna all betydelse. Domstolen skulle tydligen liksom nu hafva att tillse, att rubrikerna vore sakligt riktiga; och på någon pröfning af deras förmella beskaffenhet inlåter sig domstolen ej heller under nuvarande förhållanden. För revisionssekreterarne torde, såsom förut framhållits, den föreslagna anordningen icke medföra någon lindring; och är jag lika med högsta domstolens flesta ledamöter öfvertygad, att af densamma ej heller för revisionens tjänstemän skulle följa någon egentlig förenkling eller arbetsbesparing.

Enda vinsten af förändringen skulle enligt min uppfattning bestå däri, att kostnaden för utskrifning af utgående expeditioner och besväret med desammas kollationering komme att i någon mån minskas. Denna fördel är emellertid skäligen obetydlig och kan icke anses i någon mån uppväga de olägenheter, som både ur rättssäkerhetens synpunkt och i öfrigt skulle följa däraf att högsta domstolens beslut icke vidare skulle kunna läsas och förstås utan tillgång till andra myndigheters expeditioner.

På grund af hvad jag sålunda anført och med hänsyn till hvad högsta domstolens flesta ledamöter yttrat beträffande förslaget om ändring af protokollsföringen inom högsta domstolen, kan ej heller jag gifva min röst för att högsta domstolen vidtager åtgärder till genomförande af de ifrågasatta förändringarna.